

Učinci međuparlamentarne suradnje

Međuparlamentarna suradnja često je utiranje puta međudržavnim odnosima na razini izvršne vlasti. To je potvrdio i nedavni posjet izaslanstva Komisije za međunarodne odnose skupštine Bosne i Hercegovine Republici Hrvatskoj i to na poziv saborskog Odbora za vanjske poslove. Izaslanstvo BiH imalo je 1. i 2. lipnja 2000. razgovore s dr. Zdravkom Tomcem i članovima Odbora za vanjsku politiku Sabora, predsjednikom Sabora Zlatkom Tomčićem, predsjednikom RH Stjepanom Mesićem, ministrom vanjskih poslova Toninom Piculom i u Ministarstvu gospodarstva RH.

Ne samo da je to bio prvi službeni susret predstavnika Hrvatske i BiH, kao cjelovite države, već su razgovori bili uspješni i predstavljaju korak k uspostavi normalnih susjednih odnosa, što će bez sumnje biti u obostranom interesu. O tome najbolje svjedoče zaključci skupštinske Komisije BiH i Odbora za vanjsku politiku Hrvatskoga državnog sabora koje su potpisali predsjednik Komisije dr. Branko Dokić i predsjednik Odbora dr. Zdravko Tomac.

U zaključcima se razgovori ocjenjuju vrlo uspješnima i poticajnima za suradnju dviju suverenih država. Zaključeno je da će saborski Odbor već u roku od mjesec dana učiniti uzvratni posjet. Dogovoreno je da će se podržati sporazum o ustrojstvu stalne radne grupe dvaju parlamenata koja bi poticala rješavanje problema građana nastalih kao posljedica rata, osobito pitanja povratka, imovinskih i drugih pitanja. Nadalje se potiče izrada i potpisivanje brojnih ugovora između RH i BiH, te suradnja u nastojanjima da se obje države uključe u euroatlantske integracije i u okviru projekata Pakta o stabilnosti.

Susret parlamentarnih izaslanstava RH i BiH potvrđuje kako može biti važna uloga parlamentaraca u stvaranju povoljnog ozračja za jačanje međudržavne suradnje i kako raste uloga Hrvatskoga državnog sabora u vanjskoj politici Hrvatske.

Ž. S.

	Strana
– Uvodnik urednika	2
– Utvrđivanje i dopune dnevnih redova	3
– Svečana sjednica Zastupničkog i Županijskog doma Hrvatskoga državnog sabora, održana 30. svibnja 2000. u prigodi Dana državnosti	4
– Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi (ŽD); Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi (ZD)	8
– Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi	41
– Prijedlog zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda	58
– Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru	63
– Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda	64
– Prijedlog zaključaka o privremenom prekidu suradnje Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije, u Den Haagu	65
– Izvješće Mandatno-imunitetnog odbora Županijskog doma	68

PRIKAZ RADA:

- SVEČANE SJEDNICE ZASTUPNIČKOG I ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA 30. SVIBNJA 2000.
- 41. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA ODRŽANE 9., 10. I 11. SVIBNJA 2000.
- 42. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA ODRŽANE 23. I 24. SVIBNJA 2000.
- 4. SJEDNICE ZASTUPNIČKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA ODRŽANE 10., 11., 12., 17., 18., 19., 24., 25., 26. I 31. SVIBNJA TE 1. LIPNJA 2000.

Utvrdjivanje i dopune dnevnih redova

Minutom šutnje u počast pokojnom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu i svim palim hrvatskim braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskog rata, predsjednica Županijskog doma **dr. Katica Ivanišević** otvorila je 42. sjednicu Doma. Potom je pozdravila predstavnike Vlade i ustvrdila da se na sjednici nalazi dovoljan broj zastupnika, što omogućuje Domu donositi pravovaljane zaključke.

Prvi se zbog povrede Poslovnika glade dnevnog reda, u ime Kluba zastupnika HSS-a, javio **Slavko Koković (HSS)**. Povreda se, kaže, sastoji u činjenici da 23. točka predloženog dnevnog reda, Prijedlog rezolucije o prekidu suradnje RH s Međunarodnim kaznenim sudom za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije, ne može tu stajati. Objasnio je da se u Poslovniku Županijskog doma u članku 61. točno navodi koje akte Dom može donositi, a da to nisu rezolucije.

Predsjednica, **dr. Ivanišević** je odgovorila da se može tražiti od predlagatelja Rezolucije da promijeni formulaciju naziva predloženog materijala.

U ime predlagatelja, zastupnika Županijskog doma, **mr. Vladimir Mesarić (KDM)** je rekao da je Dom već donosio rezolucije u svezi s vanjskom politikom i da nema razloga da ne

raspravlja i o ovoj. Razlog da ova točka ostane na dnevnom redu je i taj što je bila i na prošloj sjednici, smatra zastupnik.

Točno je da smo donosili rezolucije, ali ne na naš prijedlog, odgovorila je **dr. Ivanišević**. Budući da Odbor za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku nije još dao svoje stajalište, a nema niti mišljenja Vlade, predložila je da Odbor uputi predlagatelju zahtjev za promjenom spornog naziva predložene rezolucije.

Predsjednica Odbora za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku **Ivana Sućec-Trakoštanec**, kaže da ne vidi razloga da se Rezolucija ne uvrsti u ovaj dnevni red, kad je već bila uvrštena na prošloj sjednici.

I na ovoj sjednici, dok nam ne stigne mišljenje Vlade, nećemo raspravljati o ovoj točki dnevnog reda, rekla je **dr. Katica Ivanišević**. Predložila je da se ne glasuje o micanju Rezolucije s dnevnog reda, već da do raspravljanja predlagatelj razmisli o promjeni naziva.

Slavko Koković (HSS) ponovio je stav Kluba zastupnika HSS-a i rekao da i dalje ostaju uz njega.

Mr. Miroslav Rožić (HSP) upitao je tada predsjednicu o njenom mišljenju – radi li se, ili ne, o povredi Poslovnika, na što mu je odgovorila da se njoj ne mogu postavljati pitanja. Zastupnik ipak smatra da bi se to trebalo utvrditi. Drugo na što je ukazao je problem oko mišljenja Vlade. Smatra da Vlada treba mišljenje Županijskog doma, a ne obrnuto te da nema razlo-

ga da nepostojanje Vladinog mišljenja spriječi raspravu o predloženoj Rezoluciji ili da se zbog toga ne uvrsti u dnevni red. Dodao je, da bi to, u krajnjoj liniji, značilo da Vlada određuje dnevni red Županijskog doma.

Ivana Sućec-Trakoštanec, predsjednica Odbora za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku, naglasila je samo da Rezolucija zahtijeva izvješće Odbora, a ne njegovo mišljenje.

Mislim da ovo nije povreda Poslovnika, jer Dom nije donio takvu rezoluciju, rekla je predsjednica Doma **dr. Ivanišević**. Ako bi dokument imao isti naziv i nakon rasprave i prihvaćanja, onda bi to bila povreda, jer je činjenica da Županijski dom ne može predlagati rezolucije, drži predsjednica. No, kaže dalje, raspravljati se može, a o naziv dokumenta bit će još govora. Zaključila je da rasprave isti dan neće biti jer Odbor za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku nije dao izvješće. Ostaje pitanje, kaže je li to razlog da se ta točka ne uvrsti u dnevni red, zbog čega će se glasovati sukladno prijedlogu Kluba zastupnika HSS-a.

Slažemo se s prijedlogom predsjednice, pa prihvaćamo i prijedlog Kluba zastupnika HSS-a, shodno čemu će naziv predloženog dokumenta biti prilagođen Poslovniku, rekao je **mr. Vladimir Mesarić (KDM)**.

To što ovaj teren nema izvješća Odbora za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku, ne znači da neće stići tijekom zasjedanja, jer ono ovisi o

određenim pretpostavkama i okolnostima, konstatirala je predsjednica Odbora **Ivana Sućec-Trakoštanec**.

Po članku 14. Poslovnika, svaki zastupnik ima pravo ponuditi prijedlog, a onda zastupnici odluče hoće li se on naći na dnevnom redu ili ne, drži **Ivan Brleković (HDZ)**. Smatra da Županijski dom ima pravo raspravljati o svakoj bitnoj društvenoj temi, a ako će čekati mišljenje Vlade da o nečemu može raspravljati, onda Dom uopće nije potreban. Shodno rečenome, zaključio je da Dom može mir-

ne duše raspravljati o predloženoj Rezoluciji.

O dobivanju mišljenja Odbora za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku ovisi hoćemo li raspravljati ili ne, odgovorila je dr. **Katica Ivanišević**.

Petar Novački (HSS) ponudio je rješenje – da se odredi stanka, kako bi predlagatelj preformulirao naziv predloženog dokumenta, čime bi se uklonila prepreka da se on uvrsti u dnevni red i o njemu raspravi.

Predsjednica Doma je to prihvatila.

Nakon stanke mr. **Vladimir Mesarić (KDM)** upoznao je zastupnike s novim nazivom predloženog dokumenta, koji sada glasi: »Prijedlog zaključka o privremenom prekidu suradnje Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom za teška kršenja međunarodnih humanitarnih prava na području bivše Jugoslavije, u Den Haagu.«

Zastupnici su tada jednoglasno utvrdili dnevni red zajedno s dopunama.

M. S.

SVEČANA SJEDNICA ZASTUPNIČKOG I ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA, ODRŽANA 30. SVIBNJA 2000. U PRIGODI DANA DRŽAVNOSTI

Što prije zemlja prosperiteta i sigurnosti

Na Dan državnosti, 30. svibnja, Hrvatski državni sabor, uz nazočnost brojnih gostiju i uzvanika, održao je svečanu sjednicu obaju domova. Nakon pozdrava i prigodnih riječi predsjednika Hrvatskoga državnog sabora **Zlatka Tomčića**, nazočnima se Svečanom poslanicom za Dan državnosti obratio predsjednik Republike **Stjepan Mesić**.

Otvorivši svečanu sjednicu, predsjednik Zastupničkog doma i Hrvatskog državnog sabora **Zlatko Tomčić**, pozdravio je sve nazočne i pozvao ih da državnim himnom »Lijepa naša« odaju počast Domovini.

Posebno je pozdravio predsjednika Republike Hrvatske gospodina **Stjepana Mesića**; predsjednika Vlade Republike Hrvatske **Ivicu Račana** i nazočne članove Vlade Republike Hrvatske; nazočne čelnike stranaka zastupljenih u Hrvatskome državnom saboru koji nisu saborski zastupnici; predsjednika Ustavnog suda Republike Hrvatske dr. **Smiljka Sokola**;

predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, **Marijana Ramušćaka** i nazočne predstavnike sudbene Vlasti Republike Hrvatske; zatim preuzvišenog gospodina msgr. **Josipa Bozanića** nadbiskupa zagrebačkog i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije; uzoritog kardinala **Franju Kuharića**, nadbiskupa zagrebačkog u miru; protojereja stavrofora **Marinka Juretića**, arhijerejskog namjesnika grubišnopoljskog, nazočnog u ime preosveštenog mitropolita zagrebačkopoljubljskog gospodina **Jovana**; muftiju **Hadžišefika Efendiju Omerbašića**, predsjednika mešihata Islamske vjerske zajednice u Republici Hrvatskoj; **Andrea Salukšu**, vršioca dužnosti biskupa Evangeličke crkve u Republici Hrvatskoj; glavnog rabi-
na u Hrvatskoj **Kotela Dadona**; nadalje pučkog pravobranitelja **Antu Klarića**; guvernera Hrvatske narodne banke dr. **Marka Škreba**; predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademika **Ivu Padovana**; rektore hrvatskih sveučilišta; načelnika

Glavnog stožera oružanih snaga Republike Hrvatske, generala **Zbora pješništva Petra Stipetića**; te Diplomatski zbor na čelu s doajenom **Zbora Nj. E. msgr. Giuliom Einaudiem**, zatim povjerenika Vlade Republike Hrvatske za Grad Zagreb; župane hrvatskih županija, sve nazočne predstavnike gospodarskih, kulturnih, športskih i javnih ustanova te druge uzvanike nazočne na sjednici.

Prisutni su se pljeskom pridružili upućenim pozdravima, a potom, na poziv predsjednika **Tomčića**, minutom šutnje odali počast, »svima znanim i neznanim Hrvatima i drugim državljanima Republike Hrvatske koji su dali život u višestoljetnoj borbi za opstojnost Hrvata na ovim područjima i za državotvornu ideju, posebno onima koji su dali život u Domovinskom ratu, te prvom predsjedniku Republike Hrvatske dr. **Franji Tuđmanu**.«

Uslijedilo je podsjećanje nazočnih na značenje ovog povijesnog datuma za Hrvatsku i njezine građane:

Presudan politički događaj u novijoj hrvatskoj povijesti

»Povijest hrvatskog naroda čija je domovina na geopolitičkom položaju u kome se križaju sile istoka i zapada, povijest je borbe za opstanak u kojoj su Hrvati iskazali neuništivu životnu snagu. Glavno uporište u toj obrani, kroz stoljeća, bio je uvijek Hrvatski sabor, koji je znao izgrađivati i sačuvati ideju hrvatske državnosti, boreći se u okvirima autonomne zakonodavne vlasti za što veću samostalnost hrvatske države. To je činio, kako u uvjetima personalne unije s ugarskom i habsburškom krunom, tako i u doba staleških sabora, a potom i u građanskom Saboru nakon 1848. godine. Svi važniji datumi hrvatske povijesti su ujedno i važni datumi Hrvatskog sabora, jer su se u njemu donosile sve ključne odluke. Zato je 30. svibnja 1990. godine nedvojbeno dan kada se dogodio presudan politički događaj u novijoj hrvatskoj povijesti. Nakon polustoljetne vladavine jednostranačkog sustava, na prvim slobodnim parlamentarnim izborima građani su se jasno opredijelili za demokraciju, parlamentarizam, pa je na današnji dan konstituiran višestranački demokratski Hrvatski sabor. Tom sazivu Sabora pripala je ustavotvorna i državotvorna uloga i on je ostvario uspostavu Hrvatske kao suverene i samostalne države.

• 30. svibnja 1990. godine učinjen je odlučni korak na putu demokracije, parlamentarizma i državnosti, sukladno standardima zapadne civilizacije.

30. svibnja 1990. godine učinjen je odlučni korak na putu demokracije, parlamentarizma i državnosti, sukladno standardima zapadne civilizacije.

Svi živo pamtimo taj iznimno svečan i značajan dan, premda je od njega proteklo puno desetljeće. Tada

su izabrani predsjednik Sabora, predsjednik Predsjedništva Republike i predsjednik Izvršnog vijeća Sabora.

Ispred sabornice na Trgu Sv. Marka bilo je mnoštvo građana koji su se veselili ključu slobodnoj Hrvatskoj. Proslava se nastavila na glavnom zagrebačkom trgu, a domoljubno slavlje proširilo se diljem cijele Hrvatske. Sabor je tako ponovo postao glavno političko žarište ovog naroda i sve očii, ne samo hrvatskih građana, nego i svijeta, bile su uprte u ovaj naš predstavnički Dom.

Riječi prvoizabranog predsjednika hrvatskoga Sabora dr. Žarka Domljanja izgovorene na Konstituirajućoj sjednici najbolje ilustriraju želje i težnje naroda tog trenutka: »Usmjerimo svoje misli na budućnost, okupimo sve ljude dobre volje, sve duhovne, stručne i materijalne potencijale zemlje u ostvarenju zajedničkog cilja – slobodne, demokratske i suverene Hrvatske«.

Tim činom započeo je dugogodišnji put demokratskog razvitka koji je u velikoj mjeri bio otežan velikosrpskom agresijom, dugogodišnjim ratnim okolnostima, ljudskim stradanjima i materijalnim štetama, ali i uspostavom političkog sustava opterećenog značajnim manjkom demokracije.

Novo političko stanje nastalo promjenom odnosa političkih snaga nakon parlamentarnih izbora 3. siječnja ove godine, jamči daljnji razvitak demokratskog hrvatskog društva.

Naše je trajno opredjeljenje demokracija, što podrazumijeva ljudske i političke slobode, društvenu i socijalnu pravdu i dostojanstven život svakog čovjeka. Tu demokraciju želimo uživati u svom narodu, u svojoj državi, ali i u zajednici slobodnih naroda Europe i svijeta zahvaćenih brojnim globalizacijskim i integracijskim procesima. Bit ćemo ravnopravni sudionici tih procesa, samo pod uvjetom da pronađemo svoj unutarnji mir i potpunu unutarnju integraciju u društvu, jer nema prave demokracije bez mira u dušama ljudi, kao što nema niti mira bez prave demokracije.

Zato potražimo modele otklanjanja bilo čije sile, gradeći uzajamno

povjerenje i razumijevanje različitih političkih svjetonazora, stvarajući demokratske institucije proširenjem narodne sloge i nesebičnim priznanjem i otklanjanjem vlastitih grešaka. Inzistiranje na raspravama o okolnostima prošlosti nije dobar suputnik u budućnosti. Potrebne su nam rasprave usmjerene projektima budućnosti, koje će nam omogućiti izlazak iz gospodarske i demokratske recesije, s krajnjim epilogom dostojanstvenog života svih naših građana, radnika i seljaka, umirovljenika i radno aktivnih, mladih i starih, bogatih i siromašnih, nemoćnih i snažnih, umjetnika i znanstvenika i svih koji svoju sudbinu vezuju uz sudbinu hrvatske države.

U ovim težnjama nezaobilazna je uloga Hrvatskoga državnog sabora, najvišeg predstavničkog tijela građana i nositelja zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj. Najavljene ustavne promjene, transformacija polupredsjedničkog sustava u sustav parlamentarne demokracije, predstavljaju najveće iskušenje u traženju svog unutarnjeg mira, preduvjeta naše kompatibilnosti sa integriranim narodima Europe i svijeta. Vjerujem da će ovaj Dom, uz potporu svih političkih i javnih struktura, uspješno okončati najavljene promjene i na taj način potvrditi Radićevu maksimu: »Republika svemu svijetu dika«.

Zato sam uvjeren da današnji jubilej svi obilježavamo s osobitim ponosom i dužnim štovanjem prema svima koji su ugradili sebe, svoje živote i patnje u temelje današnje, ne samo međunarodno priznate, već od međunarodne zajednice, kao respektabilnog partnera, uvažavane države.«

Na kraju je predsjednik Tomčić svim nazočnima, kao i svim građanima Republike Hrvatske koji svečanu sjednicu prate preko medija, ali i onima koji to nisu u mogućnosti, iskreno i srdačno čestitao Dan državnosti te pozvao predsjednika Republike Hrvatske gospodina Stjepana Mesića, da se Hrvatskom državnom saboru obrati Poslanicom u povodu Dana državnosti.

POSLANICA PREDSJEDNIKA REPUBLIKE

U kratkom vremenu vrlo pozitivni pomaci

»Posebnu zahvalnost izražavam svima onima koji su za Hrvatsku

položili svoje živote kao i onima koji su patili, borili se i žrtvovali za ovo što mi danas uživamo, a to je slobodna, samostalna i demokratska Republika Hrvatska. Naše misli i naše

molitve posvećujemo njima, a naše nade u bolje sutra bez sjećanja na njih, ne bi bile potpune.

U proteklih deset godina, od uspostave demokracije u Hrvatskoj,

BROJ

266

IHS

6. VI. 2000.

bilo je i teških dana, ali i dana za sjećanje i za ponos. Uspostavljena je demokracija, stvorena je i obranjena samostalna država, oslobođen je cijeli državni teritorij, izgrađene su temeljne institucije demokratske vlasti i time su stvorene pretpostavke za daljnji razvitak i prosperitet Republike Hrvatske.

Ali istodobno zbog promašaja u pretvorbi društvenog vlasništva izgubljen je velik dio nacionalnog bogatstva, Hrvatska je predugo bila izolirana od suvremenih europskih i atlantskih integracija, a raširena korupcija, zloupotrebe i pljačke posljedice su »grijeha struktura«.

Usprkos svemu, to nam daje dobre temelje za izgradnju razvijene i prosperitetne Republike Hrvatske, ali istodobno nas obvezuje na puni angažman i zalaganje u svladavanju gospodarske depresije i vođenje uravnotežene socijalne politike.

Hrvatska je danas punopravna članica Partnerstva za mir NATO-a. Uključivanje u članstvo Svjetske trgovinske organizacije očekujemo u slijedećih nekoliko mjeseci, a izgrađujemo i sve bolje odnose sa svojim susjedima, utemeljene na poštivanju načela međunarodnih odnosa, od poštivanja suverenosti do dobrosusjedske suradnje.

Hrvatska se uključila i u rad Srednjoeuropske skupine zemalja, aktivni smo sudionici programa i aktivnosti u Paktu o stabilnosti, a politički dogovori, brojni kontakti i novi odnosi uglavljani tijekom službenih posjeta hrvatskih predstavnika Francuskoj, Mađarskoj, Europskoj uniji, Velikoj Britaniji, Italiji, Makedoniji, Bosni i Hercegovini i Sloveniji kao i brojni drugi kontakti dokazuju da je vrijeme međunarodne izolacije Hrvatske prošlost.

To su vrlo pozitivni pomaci učinjeni u vrlo kratko vrijeme. Hrvatska je sve prisutnija u međunarodnim odnosima i to nas ohrabruje u uvjerenju da će put u punopravno članstvo NATO-a i Europske unije biti brži nego su i najveći optimisti očekivali prije 3. siječnja, odnosno 7. veljače ove godine.

Suradnja Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom kao i jasno određivanje takve politike će se nastaviti. Mi pozdravljamo odlučni

pristup Suda sve dok ratni zločini učinjeni tijekom procesa raspadanja bivše Jugoslavije ne budu u cijelosti sankcionirani.

Naša politika je jasna i takva ostaje, a ona se temelji na tri načela:

- Hrvatska će ispuniti svoje obveze koje proizlaze iz Ustavnog zakona o suradnji s međunarodnim kaznenim sudom i očekujemo da će i svi ostali tako postupati;

- Krivnja je individualna i osuđeni za ratni zločin moraju se suočiti s vlastitom savješću i međunarodnom pravdom;

- Crta razgraničenja između politike i zločina mora biti razgraničenje između legalne i legitimne obrane s jedne strane i osvajanja i etničkog čišćenja s druge strane.

Poručujem svim našim prijateljima i onima koji nas podržavaju da će Republika Hrvatska biti aktivna u izgradnji europske obitelji naroda.

Hrvatska podržava sve aktivnosti međunarodne zajednice u očuvanju mira na prostoru jugoistoka Europe, a osuđuje sve one koji i dalje nastavljaju s opasnom politikom ratnih prijetnji i nestabilnosti u široj regiji.

Procesi globalnog povezivanja, razvitak svjetskog tržišta, suvremene tehnologije i informatizacija privrede i društva u punom je zamahu. Učešće u tim procesima je već postalo pravo razmeđe između razvijenih i nerazvijenih. Hrvatska želi i mora sudjelovati u tim procesima u punoj mjeri kako bi i sama krenula putem razvitka i prosperiteta za sve naše građane.

U ujedinjenoj Europi Hrvatska ima svoje mjesto i naša je odgovornost da

to što prije postignemo. U Europskoj uniji, kao suvremenom izrazu ujedinjene Europe i njenom odgovoru na izazove globalne konkurencije, Hrvatska će biti punopravnom članicom i pri tome će zadržati sve osobitosti vlastitog nacionalnog identiteta kao naš doprinos bogatstvu europskih kultura.

Da bismo to postigli moramo prije svega promijeniti naše gospodarstvo i razviti naše potencijale. Gospodarsko stanje u Hrvatskoj je teško, nezaposlenost još uvijek raste i još uvijek nismo pronašli prave putove za izlazak iz gospodarske depresije u kojoj se nalazimo.

Hrvatska Vlada u sadašnjem sastavu primila je odgovornost za vođenje gospodarstva u vrlo teškim okolnostima. Tijekom prva tri mjeseca uspjela je pripremiti i osigurati donošenje uravnoteženog Državnog proračuna za tekuću godinu i formirati politiku za saniranje najtežih žarišta financijske nestabilnosti. Vlada je uspjela osigurati i normalno funkcioniranje temeljnih demokratskih institucija nakon izbora i uredan prijenos javnih poslova u skladu s rezultatima izbora 2000. godine. Tim je Vlada pokazala zrelost i učinkovitost rada u teškim gospodarskim i socijalnim prilikama.

Ono što sada predstoji je potreba razrade takve strategije razvoja i takve industrijske i gospodarske politike koja će osigurati izlazak iz depresije, povećanje zaposlenosti, svestrani razvoj proizvodnih i tehnoloških potencijala, razvitak i prosperitet Republike Hrvatske.

Pozivam Hrvatski državni sabor, sve ostale nositelje odgovornosti jav-

• Procesi globalnog povezivanja, razvitak svjetskog tržišta, suvremene tehnologije i informatizacija privrede i društva u punom je zamahu. Učešće u tim procesima je već postalo pravo razmeđe između razvijenih i nerazvijenih. Hrvatska želi i mora sudjelovati u tim procesima u punoj mjeri, kako bi i sama krenula putem razvitka i prosperiteta za sve naše građane.

nih poslova i sve naše građane da podrže našu Vladu u razradi strategije razvitka Republike Hrvatske i u provedbi te strategije.

Moramo dati podršku Vladi i u nastojanju da ojača mehanizme pravne države i od Hrvatske stvoriti zemlju sigurnosti kako bi otvorili vrata izravnim ulaganjima inozemnog kapitala, čime bi se otvorili razvojni procesi ali i prijenos suvremene tehnologije, organizacije i upravljanja.

Ulaskom u Partnerstvo za mir nacionalna sigurnost Hrvatske je bitno ojačana. Oružane snage su započele proces preustroja sukladno europsko-atlantskim sigurnosnim asocijacijama, koji će rezultirati višom sigurnošću uz racionalni utrošak resursa. U tom procesu nipošto se neće sniziti razina spremnosti obrambenog sustava.

Hrvatskoj je nužna razrada strategije nacionalne sigurnosti kao koncept izgradnje suvremene, demokratske i racionalne državne strukture. Njome će se uspostaviti sustav koji će našu zemlju učiniti sigurnom, poželjnim partnerom za direktna ulaganja u proizvodni sektor.

Sustav nacionalne sigurnosti će omogućiti učinkovito i racionalno reformiranje obavještajne zajednice i oružanih snaga, ali i podizanje opće sigurnosti na višu razinu te suzbijanje organiziranog kriminala.

Osim toga, djelovanje svih elemenata sigurnosnih službi i pravosuđa mora biti u službi podizanja sigurnosti svih građana, od pripadnika manjina i manjinskih skupina do sprečavanja različitih ekscesa uperenih protiv interesa većine građana Hrvatske.

Ceste i ostale komunikacije moraju biti sigurne, a kada neke interesne skupine prosvjeduju to također mora biti organizirano tako da se sačuva sigurnost svih sudionika ali i građana.

Strategija razvitka, industrijska politika, izgradnja pravne države, izlazak iz gospodarske depresije i koncepcija nacionalne sigurnosti uz izgradnju Hrvatske kao zemlje sigurnosti, zakonitosti i prosperiteta teme-

• Nama treba suvremeni demokratski Ustav koji će na najbolji mogući način uskladiti potrebe Hrvatske za demokratskom zakonodavnom i izvršnom vlašću i za učinkovitim sustavom za rješavanje svih eventualnih kriznih stanja u djelovanju političkog sustava.

ljne su strategijske zadaće sadašnjeg saziva Hrvatskog državnog sabora i naše Vlade. Po uspješnosti u ostvarivanju ovih zadaća buduće će generacije prosuđivati i naš rad i naše uspjehe u obnašanju odgovornosti javnih poslova.

U tom naporu važne su inicijative i poticaji, posebno kod nositelja javnih odgovornosti. Stoga sam, preuzimajući mandat predsjednika Republike Hrvatske poduzeo inicijativu za promjenu hrvatskog Ustava kao i niz drugih inicijativa za promjenu stanja i stvaranje preduvjeta za razvitak i prosperitet Republike Hrvatske.

Formirana je posebna stručna radna skupina za ustavne promjene. Skupina je imala zadaću da analizira primjenu Ustava Republike Hrvatske, raščlani interese i sadašnje stanje hrvatskog društva i državnog ustroja Republike Hrvatske i na temelju vlastitih spoznaja i iskustva formulira mogući prijedlog ustavnih promjena.

Radna skupina ispunila je zadatak i u roku od točno mjesec dana podnijela je rezultate svojeg rada, odnosno elaboraciju prijedloga Predsjednika Republike.

U daljnjem tijeku ustavnih promjena uvjeren sam da će se doći do najboljih rješenja kao trajni oblik ustavnog definiranja parlamentarne demokracije u Republici Hrvatskoj.

Nama treba suvremeni demokratski Ustav koji će na najbolji mogući način uskladiti potrebe Hrvatske za demokratskom zakonodavnom i izvršnom vlašću i za učinkovitim sustavom za rješavanje svih eventualnih kriznih stanja u djelovanju političkog sustava.

Vode se rasprave o gospodarskom sustavu i razvoju kao dio poticajne funkcije Predsjednika Republike Hrvatske. Formirana je stručna radna skupina za pripremu prijedloga strategije informatizacije Hrvatske sa zadaćom da kao skupina nezavisnih eksperata predloži put za što brže premošćivanje zaostajanja Hrvatske u praćenju suvremeno-tehnološkog razvitka.

Posebna stručna radna skupina ima zadaću da predloži strategiju razvitka agrara i područja od posebne državne skrbi.

U pripremi su i druge inicijative kao što je prijedlog za posebnu brigu o osobama koje imaju posebne potrebe, prijedlog strategije izgradnje nove slike o Hrvatskoj na putu u Europu, prijedlog strategije poticaja razvitka sporta i druge inicijative, a sve one bi pomogle Vladi u razradi strategije Hrvatske – zaključio je Predsjednik, te još jednom pozvao sve nositelje odgovornosti javnih poslova da učine sve u naporu da Republika Hrvatska što skorije postane zemlja prosperiteta i sigurnosti, zemlja u kojoj će biti poželjno živjeti i u koju će posjetitelji rado dolaziti.

Zahvalivši Predsjedniku Republike, u ime svih zastupnika, u ime predsjednice Županijskog doma i svoje osobno, predsjednik Sabora zaključio je svečanu sjednicu.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OBNOVI (ŽD); KONAČNI
PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OBNOVI (ZD)

Utvrđena prava – prioriteti naknadno

Na zasjedanju početkom svibnja Županijski dom je započeo raspravu o predloženim izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, iako je Zastupnički već proveo prvo čitanje o tom zakonskom prijedlogu (u travnju). Na sjednici su bili nazočni i predstavnici udruga useljenih i naseljenih Hrvata, ali nije bilo izravnog TV prijenosa, zbog čega su zastupnici oštro prosvjedovali.

Većina sudionika u raspravi, uglavnom zastupnici HDZ-a i HSP-a, ocijenili su predložena rješenja neprihvatljivim, nehumanim i nemoralnim. Smatraju, naime, da se ukidanjem prioriteta u obnovi diskriminira hrvatske branitelje i prognanike, sada povratnike, te da se »izjednačavanjem prava žrtve i agresora kriminaliziraju sva postignuća Domovinskog rata«. Klubovi zastupnika stranaka šestorice načelno su podržali predloženi zakon, ali su zahtijevali njegovu doradu. U prvom redu založili su se za uvođenje jasnih prioriteta u obnovi te reguliranje prava Hrvata doseljenih iz BiH i drugih dijelova bivše Jugoslavije.

Ishod rasprave – zastupnici Županijskog doma složili su se s prijedlogom Odbora za zakonodavstvo da se prije donošenja konačne odluke o ovom zakonu zatraži mišljenje županija (to bi trebao provesti Odbor za unutarnju politiku i lokalnu samoupravu).

U Zastupničkom domu predložene izmjene Zakona o obnovi (predlagatelj Vlada) izazvale su široku raspravu. Taj prijedlog predviđa niz izmjena dosad važećeg zakona, a najvažnije je što se u pravima na obnovu izjednačavaju svi hrvatski građani, briše lista prioriteta kao i pravo privremenim korisnicima privatne imovine na potporu u obnovi. Tijekom rasprave klubovi zastupnika SDP-a, HSS-a i HSLŠ-a podržali su predložene izmjene zakona, a oporba ga je žestoko napala, najčešće navodeći da se zakonom izjednačavaju žrtve i agresor. Zastupnici vladajuće šestorke, međutim, iznosili su npr. da će se obnoviti kuća i stanova poboljšati ovim zakonskim prijedlogom, te kako se uvođenjem novih oblika korištenja prava na obnovu omogućuje svrsishodniji i ekonomičniji sustav obnove.

Budući da smo o Prijedlogu zakona pisali u okviru prikaza rasprave u Zastupničkom domu (»IHS«, br. 264 od 17. svibnja na strani 19, pod naslovom: »Jednaka prava svim prognanicima i raseljenima«.) a Konačni prijedlog se ne razlikuje od prvobitno ponuđenih rješenja, ovaj put donosimo dodatno objašnjenje pojedinih rješenja na koja su u raspravi iznesene primjedbe te obrazložena stajališta predlagatelja o tome zašto pojedini prijedlozi nisu prihvaćeni.

O KONAČNOM PRIJEDLOGU

U odnosu na Prijedlog zakona (prvo čitanje) u Konačnom prijedlogu zakona nisu izvršene izmjene i dopune u odredbama Zakona, ali su dana dodatna obrazloženja uz pojedine prijedloge odredbi Zakona prema mišljenjima i prijedlozima i saborske rasprave, a mi se u nastavku osvrćemo na neke.

Nije prihvaćen prijedlog o redefiniranju odredbe koja predviđa točno utvrđene iznose novčane potpore i zatraženo određivanje nedvojbene kriterija za primjenu ove odredbe. Kriteriji za pojedine iznose novčane potpore već su nedvojbeno utvrđeni prema stupnju ratnog oštećenja svake pojedine obiteljske kuće ili stana, koje su utvrdile profesionalne komisije za procjenu ratne štete uvidom u stanje objekta, a sukladno odredbama Zakona o utvrđivanju ratne štete.

Utvrđivanje točnog novčanog iznosa prema stupnju ratnog oštećenja stambenog objekta Vlada smatra nedvojbene kriterijem za dodjelu ove potpore, kako bi se izbjeglo utvrđivanje od slučaja do slučaja i diskrecijsko mišljenje Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo, te kako bi svi korisnici prava na obnovu u svojim pravima bili izjednačeni.

Vlada nije prihvatila ni prijedlog da se u Zakon dodatno uvrste sankcije za slučajeve kad se korisnici prava na obnovu ne usele u svoje obnovljene kuće. Spomenuta odredba kaže Vlada, već postoji u Zakonu o obnovi gdje je propisano da će novčano biti kažnjeni podnositelji zahtjeva za obnovu ako daju netočne podatke u

zahtjevima za obnovu, uključujući davanje »ovjerene izjave dane pod kaznenom i materijalnom odgovornošću da će se podnositelj zahtjeva u obiteljsku kuću ili stan nakon izvršenog popravka oštećenja vratiti i u njima prebivati s poimence navedenim članovima obitelji. Pored novčane kazne podnositelju zahtjeva iz članka 63. točke 1. ovoga Zakona može biti izrečena mjera povrata nenamjenski utrošenih novčanih sredstava.

Tijekom saborske rasprave dano je više mišljenja i prijedloga vezanih za ukidanje prioriteta iz ovoga Zakona. U Zakon o obnovi ne mogu se uvrstiti prioriteti koji osnovu imaju u osobnom statusu korisnika prava na obnovu, koji je definiran nekim drugim zakonskim propisom. Osnovni kriterij za obnovu je da je podnositelj zahtjeva vlasnik, suvlasnik ili zaštićeni najmoprimac u ratu oštećenog stambenog objekta, uz druge specifične kriterije vezane za obnovu. Upravo su na taj način izjednačeni u pravu na obnovu svi hrvatski državljani, uključujući osobe koje 1991. nisu imale državljanstvo, ali su imale prebivalište u RH. Uz to, Vlada naglašava da se dodatna prava vezana uz obnovu uz osobni status vlasnika, suvlasnika ili zaštićenih najmoprimaca u ratu oštećenih stambenih objekata moraju definirati matičnim zakonom kojim se definira taj njihov status.

U više je rasprava istaknuto mišljenje i prijedlozi vezani uz pravo na obnovu osoba koje nisu bile državljani Hrvatske, ali su 1991. imale prebivalište u RH, odnosno osobe za koje se po članku 79. stavku 1. Zakona o kretanju i boravku stranaca smatra da su do 8. listopada 1991. imale prebivalište u RH (datum stupanja na snagu spomenutog zakona).

Definiranjem prava na obnovu za osobe koje nisu hrvatski državljani, a 1991. su imale prebivalište u RH, usuglašava se ovaj Zakon s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba, kojeg je Sabora usvojio 26. lipnja 1998. godine, te stoga Vlada nije mogla prihvatiti mišljenja i prijedloge istaknute tijekom saborske rasprave.

UVODNO IZLAGANJE

U oba doma, uvodno je o zakonskim rješenjima govorio **Venko Ćurlin**, zamjenik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Podsjetio je zastupnike da su Sabor, odnosno Vlada, preuzeli obvezu da će u roku 3 mjeseca nakon donošenja Programa povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba (usvojen je 1998. godine) izmijeniti i usuglasiti zakone o statusu prognanika i izbjeglica, o obnovi te o područjima od posebne državne skrbi. Predloženim zakonom definira se cilj obnove – objekti koji su uništeni ili oštećeni ratnim djelovanjem odnosno posljedica rata do 15. siječnja 1998., dakle do momenta kad je Podunavlje definitivno uključeno u pravni sustav Republike Hrvatske. Prema predloženom, pravo na obnovu imaju svi vlasnici i korisnici oštećenih objekata na području cijele Hrvatske.

• *»Prema predloženom, pravo na obnovu imaju svi vlasnici i korisnici objekata oštećenih do 15. siječnja 1998., na području cijele Hrvatske«.*

Zahtjev za obnovu mogu podnijeti i osobe koje su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj, bez obzira na državljanstvo, ako su koristile određeni objekt prije rata i ako su spremne ponovno živjeti u njemu (ne radi se o odšteti nego o obnovi objekata za stanovanje). Predviđeno je i više novih oblika obnove – utvrđivanje prava na novčanu potporu umjesto organizirane obnove, zamjena prava na obnovu za stambeni objekt u vlasništvu Republike Hrvatske ili organizirano zbrinjavanje u domovima socijalne skrbi.

Među ostalim, produljuje se rok za podnošenje zahtjeva za obnovu (utvrdit će ga Vlada RH posebnim propisom, nakon donošenja noveliranog Zakona). Novina je i to da se pravo na obnovu uskraćuje osobama pravomoćno osuđenim za krivična djela protiv hrvatskog naroda, a za one koje su pod takvom optužnicom odgađa do donošenja pravomoćne presude. Ta ograničenja ne odnose se, međutim, na članove njihovih obitelji, ako su suvlasnici objekta. Po riječima ministra provođenje ovog

zakona neće zahtijevati osiguranje dodatnih sredstava u Državnom proračunu za tekuću godinu (projekt obnove za ovu godinu a i korisnici su već utvrđeni), ali će dugoročno za tu namjenu trebati osigurati 2 – 3 mlrd. kuna, budući da će se povećati broj korisnika prava na obnovu.

• *»Produljuje se rok za podnošenje zahtjeva te predviđa više novih oblika obnove«.*

Zakonom, inače, nije predviđena lista prioriteta, u korištenju sredstava obnove. Pravo prvenstva koje mogu ostvariti invalidi i hrvatski branitelji utvrđeni su drugim zakonskim propisima koji definira njihov status, odnosno Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Predviđeno je, naime, da novi korisnici podnose zahtjeve za obnovu županijskim uređima za obnovu koji bi, ovisno o raspoloživim sredstvima za tu namjenu (svakoj županiji pripada određena kvota proračunskih sredstava) i stupnju oštećenja objekta, određivali redoslijed prvenstva.

Prije prelaska na raspravu izvjestitelji nadležnih radnih tijela prenijeli su zastupnicima njihove stavove. Mr. **Franjo Križanić** govorio je u ime Odbora za gospodarstvo i financije, a **Ivan Brleković** je iznio stajališta Odbora za zakonodavstvo.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG doma za zakonodavstvo razmotrio je Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi. U raspravi na sjednici toga radnog tijela iznesene su brojne primjedbe i prijedlozi. Na pitanje imaju li Milan Martić ili Milan Babić, odnosno njihove obitelji prema ovom zakonskom prijedlogu pravo na obnovu, pojasnio je da osobe pravomoćno osuđene za kazneno djelo koje predstavlja ratni zločin neće imati pravo na obnovu. To ih, međutim, ne sprječava da podnesu zahtjev prije donošenja pravomoćne presude. Isto tako nije sporno da članovi njihovih obitelji imaju pravo na obnovu, ako ispunjavaju uvjete iz ovog zakonskog prijedloga.

Predstavnik predlagatelja naglasio je da pravo na obnovu nemaju Hrvati – useljenici iz BiH koji na području

obnove imaju nekretnine (njihova prava bit će regulirana Zakonom o područjima od posebne državne skrbi). Na pitanje ima li pravo na obnovu netko tko nije hrvatski državljanin, odgovorio je da ovaj zakonski prijedlog to pravo priznaje svim osobama koje su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj, odnosno za koje se prema članku 79. stavku 1. Zakona o kretanju i boravku stranaca iz 1991. godine smatra da su do 8. listopada 1991. imale prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Nakon provedene rasprave Odbor je zaključio da je povrijeđena Ustavom i Poslovnikom propisana procedura donošenja ovog zakona. Riječ je, naime, o organskom zakonu o kojem Županijski dom mora dati svoje prethodno mišljenje (isto misli i **Odbor za Ustav i Poslovnik**). Njegova je sugestija Županijskom domu da prije donošenja konačne odluke zaduži Odbor za unutarnju politiku i lokalnu samoupravu da o ovom zakonskom prijedlogu zatraži mišljenje županijskih skupština u Republici Hrvatskoj.

To radno tijelo, inače, smatra neprikladnim izjednačavanje agresora i žrtve u pravima na obnovu i stoga neprihvatljivim donošenje zakona koji na takav način reguliraju ovu materiju.

Iz istih razloga **Odbor za gospodarstvo i financije** nije podržao Konačni prijedlog zakona. U raspravi na sjednici tog radnog tijela prevladalo je mišljenje da taj zakonski prijedlog nije prihvatljiv u predloženom tekstu iz razloga što je rezultat pritiska međunarodne zajednice. Rečeno je, također, da međunarodnoj zajednici treba skrenuti pozornost na to da Republika Hrvatska nije u mogućnosti vlastitim sredstvima osigurati kvalitetnu obnovu i povratak svih prognanih.

Od konkretnih primjedbi članova Odbora spomenimo mišljenje da u članku 4. Konačnog prijedloga zakona stavak 1. nije precizno formulirano tko ima pravo na obnovu pod uvjetima propisanim ovim Zakonom. Naime, treba pojasniti tko ulazi u kategoriju zaštićenih najmoprimaca (npr. jesu li to i nosioci stanarskog prava koji su izbivali iz svojih stanova duže od šest mjeseci i na taj način, temeljem važećeg Zakona, praktički izgubili stanarsko pravo).

U raspravi se čuo i zahtjev da se još jednom preispita odredba stavka 4. u članku 4. kojom se utvrđuje pravo na obnovu članovima obitelji osoba pro-

tiv kojih je podignuta pravomoćna optužnica za kazneno djelo opisano člankom 3., stavkom 1. Zakona o općem oprost. Po mišljenju člana Odbora novim člankom 69b. valjalo bi predvidjeti da se krajnji rok za podnošenje zahtjeva za obnovu utvrdi u roku od 90 dana od stupanja na snagu ovog Zakona, a ne da ga propisuje Vlada RH, kao što je predloženo Konačnim prijedlogom zakona.

Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi radna tijela ZASTUPNIČKOG DOMA dala su »zeleno svjetlo«: **Odbor za zakonodavstvo i Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu.**

Učinio je to i **Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo**, ali uz određene primjedbe i jedan amandman. Skrenuta je pozornost na činjenicu da je predlagatelj netočno protumačio primjedbom ovoga Odbora na novi članak 68.b., držači da se ona odnosi na visinu predloženih sredstava, koja se iznimno odobravaju korisniku obnove umjesto organizirane obnove. Međutim, članovi Odbora su ponovno istakli, da se zalažu za rješenje koje će isključiti mogućnost diskrecionog odlučivanja Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo o tome na koje će se korisnike obnove primjenjivati mogućnost dodjele novčane potpore. Stoga predlažu utvrditi podzakonskim aktom nedvojbene kriterije za primjenu odredbe navedenog članka.

Tijekom rasprave ukazano je i na nepostojanje kriterija temeljem kojih bi županijski uredi, nadležni za poslove obnove, mogli određivati redosljed obnove porušenih obiteljskih kuća i stanova. Odbor također predlaže da se ovo pitanje uredi podzakonskim aktima.

Neki članovi Odbora istakli su da se, iako je to djelomično određeno Zakonom o područjima od posebne državne skrbi, ovim zakonskim prijedlogom ne vodi računa o poticanju na povratak prognanih u mjesta iz kojih su protjerani kao ni o demografskoj obnovi napuštenih krajeva.

Većinom glasova Odbor je predložio Domu da donese Zakon uz amandman na članak 25. kojim bi se isključila mogućnost diskrecijskog odlučivanja Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo o tome hoće li se kuća odnosno stan obnavljati u okviru organizirane obnove ili će se korisniku prava na obnovu dodijeliti novčana potpora. Zastupničkom domu predloženo je također da donese poseban zaključak kojim će predložiti Vladi da podzakonskim

aktom utvrdi kriterije na osnovi kojih će županijski uredi, nadležni za poslove obnove, moći utvrđivati red prvenstva u obnovi oštećenih materijalnih dobara.

Tijekom rasprave članovi **Odbora za useljeništvo** suglasili su se da se pitanje privatnog vlasništva ne dovede u pitanje te da su prihvatljive odredbe Zakona koje pružaju mogućnost da se umjesto obnove vlasniku objekta može dati zamjenski objekt ili mu se može njegov objekt isplatiti ili pak vlasniku objekta osigurati odgovarajuću smještaj.

Izražene su bojazni da će se ukidanjem liste prioriteta u ovom zakonu, stavljajući istih u nadležnost administracije na lokalnoj razini, a koja uslijed različitih pritisaka, uključujući i pritiske institucija međunarodne zajednice, neće moći donositi adekvatne i pravedne odluke.

Oštre kritike su bile protiv izmjene članka 1. Zakona o obnovi jer predloženo izmjenom tog članka stvara se dojam da je Domovinski rat uzročnik ratnih razaranja u Republici Hrvatskoj.

Većina članova Odbora bila je protiv brisanja članaka 7. i 37. Zakona o obnovi držeći da se time iz ovog zakona izbacuju Hrvati prognanici iz Vojvodine, BiH, Kosova i drugih zemalja. Bez prioritetenog rješavanja njihovog trajnog stambenog zbrinjavanja ne vidi se mogućnost rješavanja stambenog zbrinjavanja onih koji se žele vratiti u RH.

Predloženo je da u zakon uđe odredba kojom pravo na obnovu kuća imaju useljenici koji su svoje nekretnine, zbog okolnosti, zamijenili »na neviđeno« pa za svoje čitave kuće i gospodarske zgrade, dobili često ruševine ili neuseljive objekte.

Na kraju Odbor je iznio dva prijedloga. Prvi je bio da se prihvati predloženi zakon pod uvjetom da u njemu ostanu članci 1., 6., 7. i 37. Zakona o obnovi. Smisao drugog prijedloga bio je podržati prijedlog ovog zakona zahtijevajući istodobno od Vlade da Zakon o područjima od posebne državne skrbi ide u čitanje po hitnom postupku i da se primjena svih zakona koji reguliraju ovu problematiku kontrolira do najniže razine. Četiri člana Odbora bili su za prvi prijedlog, a četiri protiv. Jednako tako bio je slučaj i s drugim prijedlogom.

AMANDMANI

Na tekst Konačnog prijedloga zakona više su amandmana podnijeli

HDZ-ovi zastupnici **Drago Krpina i dr. Juraj Njavro.**

Prvim amandmanom zatražili su da se u članku 1. riječi »u Domovinskom ratu« zamijeni riječima »u velikosrpskoj agresiji na Hrvatsku«, a riječi »15. siječnja 1998.« zamijeni riječima »30. lipnja 1996. godine«.

Objasnujući to naglašavaju da su prema Vladinom prijedlogu kuće i druga materijalna dobra u Hrvatskoj »bila izložena razornim djelovanjima i posljedicama tih djelovanja« uslijed Domovinskog rata. Dosadašnji je zakon, podsjećaju zastupnici, konstatirao da je za razaranje kriva agresija na Hrvatsku, a ovim se zakonskim prijedlogom krivnja svaljuje na Domovinski rat. Dosadašnjim Zakonom velikosrpska agresija na Hrvatsku bila je označena kao uzročnik razaranja Hrvatske, a ovim se zakonskim prijedlogom tim uzročnikom označuje Domovinski rat, upozoravaju ovi zastupnici. To je, drže oni, strašna politička činjenica koja daleko nadilazi okvire ubičajenih međustranačkih sučeljavanja. Po Vladinom prijedlogu Domovinski je rat, a ne velikosrpska agresija izložio Hrvatstvu razornim djelovanjima i posljedicama tih djelovanja. S tim u svezi zastupnici postavljaju otvoreno pitanje zašto se amnestira velikosrpski agresor za razaranje Hrvatske i zašto za to razaranje na optuženičku klupu stavlja Domovinski rat? Drže da takvim postupkom vladajuća šestorka prekoračuje rubikon i čini razložnom sve veću zabrinutost i rezigniranost hrvatske javnosti tim postupcima. Ako je već postavljen cilj vratiti u Hrvatsku sve one koji su sudjelovali u ubijanju više od 15.000 hrvatskih građana, u ranjavanju više od 35.000 hrvatskih invalida, koji su sudjelovali u progonu više od 6000 hrvatskih građana iz njihovih domova, koji su razorili više od 100.000 kuća u Hrvatskoj, i prouzročili više od 260 milijardi kuna neposrednih ratnih šteta, ovi zastupnici pitaju zašto se i pored svega toga njihova krivnja svaljuje na Domovinski rat?

Najzad, zašto se onda čuditi reakcijama invalida Domovinskog rata, hrvatskih branitelja i prognanika kao i svih ostalih žrtava velikosrpske agresije koji se ovim zakonom amnestiraju od krivnje za razaranje Hrvatske.

Zastupnici su amandmanom tražili brisanje članka 2. (uklanja se definicija koja posebno definira područja obnove) uz konstataciju da dosadašnji tijek obnove nije pokazao da postoji bilo kakva potreba za redefiniranje propisanog područja obnove u RH.

Uz obrazloženje kako dio članka 3. unosi pravnu zbrku u određivanju korisnika obnove predložili su brisanje riječi »te osobe koje su 1991. imale prebivalište u RH«. Predloženim izostavljanjem dijela ovoga članka omogućuje se punopravna preciznost kojom se određuje da je hrvatsko državljanstvo temeljna pretpostavka za ostvarivanje prava na obnovu.

Nadalje, drže da je zbog poticanja demografske obnove potrebno u područjima obnove poticati povratak mladih ljudi pa u tom smislu amandmanom predlažu da se briše u članku 3. stavak 2 koji glasi: »stavak 2 briše se«.

Predloženim amandmanom na članak 4., u stavku 4. traže brisanje riječi »ne« jer se kažu ovim prijedlogom isključuje mogućnost da osobe osuđene za ratne zločine počinjene u Hrvatskoj posredno, preko članova svojih obitelji ostvare pravo na obnovu.

Zatražili su zatim brisanje članka 5. Prihvatanjem ovog amandmana, navode, zadržali bi se propisani prioriteti u ostvarivanju prava na obnovu, a brisanjem članka 6. zadržalo bi se pravo na obnovu za Hrvate protjerane iz Srbije, Vojvodine, Kosova i iz BiH.

Novi zakon predviđa nove modele obnove (članak 25), a zastupnici traže da se u tom članku briše novopredloženi članak 68b. uvjereni da bi taj članak mogao destimulativno djelovati na povratak što bi bilo suprotno ciljevima samoga Zakona o obnovi.

Smisao posljednjeg njihovog amandmana je da krajnji rok za podnošenje zahtjeva za obnovu oštećenih ili uništenih materijalnih dobara bude 1. listopada 2000. Razlog – prema tekstu Konačnog prijedloga zakona obnova bi bila moguća na račun poreznih obveznika na neograničeno vrijeme, kaže se u obrazloženju amandmana.

RASPRAVA

Prvi se u Županijskom domu javio za riječ mr. **Franjo Križanić** koji je zastupnicima prenio stajališta Odbora za gospodarstvo i financije.

Protest zbog medijske blokade

Dr. **Jure Burić (HDZ)** predložio je da se sjednica Doma prekine dok

Hrvatska televizija ne osigura slobodan termin za izravno prenošenje rasprave o ovoj prevažnoj temi. Njegov prijedlog podržao je **Ratko Maričić (SDP)**, a za odgodu je bio i **Ante Dželalija (HDZ)**. Zastupnici su naglasili da u Hrvatskoj danas nema važnijeg pitanja od obnove i razvitka te povratka prognanika. S tim se složio i **Zvonimir Červenko (HDZ)**. Izrazio je uvjerenje da ni Vlada RH, premijer i Predsjednik države nisu u potpunosti svjesni važnosti ove problematike jer im je bitnije da budu na nosaču aviona Eisenhower ili da promijene mjesto polaganja vijenca na Medvedgradu, itd. Napomenuo je da su zakoni o kojima je riječ izazvali veliku napetost među populacijom branitelja, stradalnika Domovinskog rata i svih onih koji su stvarali ovu hrvatsku državu, što bi mogao biti uvod u nove sukobe između dviju nacija.

Mr. **Ankica Mamić (LS)** naglasila je da se iz zagrebačke kancelarije ne mogu sagledati problemi obnove na terenu. Zbog toga je, kaže, TV prijenos ove rasprave itekako bitan. Predsjednica Doma dr. **Katica Ivanišević (HDZ)** informirala je zastupnike da je u razgovoru s prvim ljudima HRT-a, gospodinom Galićem te gospođama Rakić i Ritz, zatražila da po istim kriterijima prate sjednice obaju saborskih domova. Obećali su da će o tome voditi računa te da će izravno prenositi aktualni sat i važnije točke dnevnog reda a ostale u obliku reportaža.

• Iz zagrebačke kancelarije ne mogu se sagledati problemi obnove na terenu.

Potaknuta prigovorima zastupnika odredila je petnaestominutnu stanku kako bi se uspostavio kontakt s HRT-om. Nakon te stanke izvijestila je zastupnike da su na Televiziji obećali da će snimku rasprave o ovoj točki dnevnog reda emitirati isti dan, nakon završetka drugog programa.

Velimir Kvesić (HSP) sugerirao je da se iz protesta prema ovakvoj tzv. javnoj televiziji, koja je danas očito gora nego u vrijeme komunizma, prekine sjednica do drugog dana. S tim prijedlogom složio se i **Vladimir Katić (HDZ)**, a **Ante Dželalija** pozvao je građane na područjima od posebne državne skrbi da prestanu plaćati TV pretplatu, budući da Televizija ionako nije zainteresirana za ono što se događa na tim područjima. Dr. **Paško**

Bubalo (HDZ) je, pak, negodovao zbog bahatog ponašanja Zastupničkog doma koji, kako reče, objavljuje jednu odluku u »Narodnim novinama«, bez konzultacije sa Županijskim domom koji je također o tome raspravljao.

Zlatko Komadina (SDP) bio je za to da se nastavi s radom jer, kako reče, TV prijenos ionako neće bitno utjecati na raspravu i njen ishod (tko želi gledat će snimku). **Miroslav Prpić (HDZ)** zatražio je, u ime Kluba zastupnika HDZ-a, poslatnu stanku, sugerirajući i ostalim klubovima zastupnika da iskoriste tu pauzu za zauzimanje zajedničkog stava oko nastava sjednice i daljnjeg rada.

U nastavku sjednice (nakon pauze) glasnogovornik Kluba zastupnika HDZ-a izvijestio je zastupnike o njihovom zaključku da je, unatoč medijskoj blokadi, konstruktivnije nastaviti s raspravom. Potom je **Ivan Brleković** obrazložio stajalište Odbora za zakonodavstvo.

Uvodi se više reda u obnovu

Petar Novački (HSS) podsjetio je na činjenicu da su svi raniji zakoni, uredbe i programi koji su regulirali materiju zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba te osnovu s više ili manje uspjeha rješavali parcijalno tu tamnu stranu Domovinskog rata. Ni ovaj zakon nema ambicija da obuhvati sve probleme obnove i povratka nego unosi više reda u obnovu, predlaže nove modele obnove, itd. Pozitivno je, međutim, to što je jedan od osnovnih ciljeva ovog zakona omogućiti svrhishodnije i racionalnije korištenje sredstava za tu namjenu, (s obzirom na velike potrebe i skromne mogućnosti).

Zastupnik je u nastavku apelirao na predlagatelja da regulira tko će, pod kojim uvjetima i u kojim rokovima skrbiti za raseljene osobe, odnosno doseljenike iz članka 7. postojećeg zakona, te da barem okvirno naznači, u perspektivi, ostvarenje prava iz članaka 68a. i 68b. Na kraju je naglasio da, s obzirom na želje Hrvatske za priključenje europskim integracijama i poštivanje tradicija zapadnoeuropskih demokracija, Klub zastupnika HSS-a podržava donošenje takvog zakona.

Predloženim se kriminalizira Domovinski rat

Velimir Kvesić (HSP) najavio je da Klub zastupnika HSP-a i KDM-a neće poduprijeti ovaj zakon iz više razloga. Naglasio je da su pravaši oduvijek bili za to da se obnove sva uništena ili

oštećena materijalna dobra u Domovinskom ratu, ali ne svima pod jednakim uvjetima i bez prioriteta, kako to predlaže predlagatelj. Smatraju da je predloženi Zakon podvala Hrvatima i svima koji nisu Srbi jer u punom smislu riječi kriminalizira sva postignuća Domovinskog rata. Vlada bi morala biti svjesna toga da onaj tko digne ruku na svoju državu sam sebe stavlja izvan zakona, napominje zastupnik. To znači da svi koji su pomagali ili sudjelovali u pobuni i agresiji na Hrvatsku ne bi smjeli ostvariti pravo na obnovu. Međutim, umjesto da se povela za primjerom Amerikanaca, u čijem Ustavu izričito stoji da država neće preuzeti plaćanje bilo kakvog duga ili obveze nastale pomaganjem ustanka ili pobune protiv SAD-a, hrvatska Vlada se dodvorava tzv. demokratskim moćnicima, negoduje dalje zastupnik. Nisam išao braniti Hrvatsku u Vukovar da bismo danas imali ovakve zakone, dometnuo je.

• *»Svi koji su pomagali ili sudjelovali u pobuni i agresiji na Hrvatsku ne bi smjeli ostvariti pravo na obnovu.«*

Po njegovim riječima dragovoljci Domovinskog rata i svi istinoljubivi Hrvati mišljenja su da se ovim zakonom izdaju hrvatski nacionalni interesi jer, prema predloženim izmjenama, pravo na obnovu može ostvariti gotovo svatko, pa čak i srbočetnički zločinci koji su sudjelovali u agresiji na Hrvatsku. Naime, ako je netko procesuiran za kazneno djelo obnova se odgađa do pravomoćne presude, ali to se ne odnosi na članove njegove obitelji. To, drugim riječima znači da hrvatska Vlada izjednačava obitelji, primjerice, Kate Šoljić i Mile Martića, negoduje zastupnik. Naglasio je da mu je želja destabilizirati vlast koja i nakon pobjede u Domovinskom ratu ovim zakonom potiče egzodus Hrvata, poglavito onih koji su se naselili u Hrvatsku iz Bosne i Hercegovine i drugih dijelova bivše Jugoslavije. O tim ljudima ovaj zakon ne govori ništa, ali, nažalost, skrbi o srbočetničkim zločincima kojima će hrvatski porezni obveznici obnoviti kuće jer to želi hrvatska Vlada, zaključio je.

Potpuno se zanemaruju prioriteta

Govoreći u ime Kluba zastupnika LS-a, mr. **Ankica Mamić (LS)** naglasila je da njeni stranački kolege ne

osporavaju pravo vlasništva, pravo na povratak i na dom, ali da ne mogu prihvatiti da predlagatelj pritom potpuno zanemaruje prioritete. Naime, iz formulacije članka 3. predloženog Zakona nije jasno koji uvjeti moraju biti ispunjeni da bi nosioci obnove mogli steći to pravo. Kao uvjet navodi se vlasništvo, odnosno suvlasništvo u ratu uništenih ili oštećenih stambenih zgrada te status zaštićenog najmoprimca u stanovima u tim zgradama. Precizira se, nadalje, da pravo na obnovu imaju i vlasnici drugih uništenih ili oštećenih materijalnih dobara koji su državljani Republike Hrvatske, te osobe koje su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj. Nije jasno, kaže zastupnica, moraju li oba uvjeta – i državljanstvo i prebivalište – biti kumulativno ispunjeni ili mogu biti i alternativni. Zakonodavac bi, stoga, o tome trebao dati svoje stručno mišljenje ili izostaviti spornu odredbu o prebivalištu. Razlog – mnogi građani su 1991. godine imali prebivalište u Republici Hrvatskoj, ali nisu imali državljanstvo.

• *»Hrvatska Vlada izjednačava obitelji Kate Šoljić i Mile Martića.«*

Zastupnici LS-a dalje upozoravaju da bi primjenom spomenute odredbe u praksi moglo doći do diskriminacije pojedinih skupina građana ili državljana Republike Hrvatske. U prilog tome zastupnica podsjeća na to da prema dosadašnjem Zakonu o obnovi, oni koji trenutno borave na privremenom radu u inozemstvu, nisu mogli ostvariti pravo na obnovu, unatoč urednim prijavama o prebivalištu u mjestu obnove. Smatralo se, naime, da ti građani imaju riješeno stambeno pitanje te da prije rata nisu stvarno živjeli u mjestu obnove, niti da će se nakon obnove objekta tamo vratiti. Intencija je zakonodavca da se primjenom novog Zakona o obnovi omogući povratak i zbrinjavanje svih državljana Republike Hrvatske, napominje zastupnica. Međutim, pojedini podnosioci zahtjeva za obnovu s obiteljima borave u stranim zemljama (među ostalim i u SR Jugoslaviji) gdje su pokupovali kuće i stanove te osigurali svoju egzistenciju zaposlenjem. Svi su oni uz zahtjev priložili i pismenu izjavu da će se nakon okončane obnove s obitelji vratiti u Hrvatsku, odnosno koristiti obnovljeno dobro. Budući da tijela državne uprave nemaju zakonskih

moćnosti utvrditi odnosno prikupiti vjerodostojne dokaze o toj njihovoj namjeri, zastupnici LS-a smatraju da bi priznavanjem prava na obnovu tim kategorijama hrvatskih državljana došlo do drastične diskriminacije u priznavanju prava na obnovu, što je u suprotnosti ne samo sa zakonom nego i s Ustavom RH. U krajnjem slučaju, ako i dođe do obnove njihovih kuća, zakonom bi trebalo zabraniti prodaju tih nekretnina u nekom određenom roku.

Izjednačavanje svih korisnika nehumano i nemoralno

Po riječima zastupnice elesovci smatraju da bi ukidanjem odredbi članka 6. postojećeg zakona, koji govori o prioritetima, te izjednačavanje svih korisnika obnove bilo ne samo nehumano, nego bi se kosilo i s osnovnim moralnim principima civilnog društva. To više što je u primjeni dosadašnjeg Zakona o obnovi uočen problem lažnog svjedočenja te potpisivanja lažnih izjava o mjestu prebivanja, kao i o namjeri povratka u mjesto obnove. Za takve bi slučajeve – kažu – trebalo utvrditi drastične sankcije, kako bi se tijelima državne uprave olakšalo vođenje dokaznog postupka i utvrđivanja činjenica bitnih za ostvarenje prava na obnovu.

• *»Ukidanje postojećih odredbi koje govore o prioritetima te izjednačavanje svih korisnika obnove bilo bi ne samo nehumano, nego bi se kosilo i s osnovnim moralnim principima civilnog društva.«*

Zastupnica je podsjetila i na činjenicu da je predloženim zakonom, među ostalim, regulirano ograničenje prava na obnovu odnosno odlaganje primjene za osobe pravomoćno osuđene, odnosno optužene prema članku 3. stavak 1. Zakona o općem oprostu. Međutim, sudeći po situaciji na terenu, čini se da spomenuta odredba uopće nije u primjeni. Naime, pri likom rješavanja pojedinih zahtjeva za obnovu utvrđeno je da su među podnosiocima i osobe koje su izravno sudjelovale u agresiji na Republiku Hrvatsku, pa čak i one koje imaju visoke vojne činove u neprijateljskoj vojsci (te osobe ni u kom slučaju ne bi smjele ostvariti pravo na obnovu).

Osvrnula se i na članak 68 a) kojim je predviđeno da se korisniku prava na obnovu može u zamjenu za neobnovljenu kuću ili stan dati druga odgovarajuća kuća ili stan u vlasništvu države, što njeni stranački kolege pozdravljaju. Međutim, Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama je dosad otkupljivala kuće uništene ili devastirane u Domovinskom ratu bez ikakvih kriterija (dio tih kuća koji je temeljem postojećeg Zakona dan na privremeno korištenje hrvatskih državljanima obnovili su privremeni korisnici) zbog čega je došlo do nerazmjera između cijene i vrijednosti nekretnina koju će vlasnici ostvariti ili su već ostvarili. Stoga zastupnici LS-a smatraju da bi trebalo ići u reviziju poslovanja te agencije. Napominju, također, da zakonski nije regulirano koji je stvarni interes države za otkupom takvih kuća po nereálnim cijenama, te kako će privremeni korisnici ostvariti pravo na povrat uloženi sredstva. Bilo bi logično, kaže zastupnica, da se onima koji moraju napustiti te kuće nadoknadi uloženo (na osnovi službene procjene) iz sredstava Europske zajednice.

Na kraju je napomenula da njeni stranački kolege neće odbaciti ovaj zakon, nego da ga tretiraju kao prvu fazu zakonodavnog postupka.

Izjednačavaju se prava žrtve i agresora

Miroslav Prpić (HDZ) napomenuo je da se radi o konačnom prijedlogu zakona u drugom čitanju. U nastavku je konstatirao da su dosadašnji sudionici u raspravi gotovo na isti način kvalificirali ovaj zakonski prijedlog. Nije prihvatljivo, kaže, da se bez naročitih kriterija (iako u nekim člancima postoje kozmetički pokušaji) izjednačavaju žrtva i agresor. Otvaranje mogućnosti obnove bez prioriteta (logično bi bilo da se najprije obnove kuće uništene početkom rata) te širenje područja obnove na cijeli teritorij države izazvat će nove probleme i velike tenzije, posebno među hrvatskim prognanicima, povratnicima i ratnim stradalnicima, upozorava zastupnik. Osim toga, postavlja se pitanje odakle namaći sredstva za tu namjenu budući da je nedostajalo novca i za realizaciju daleko realnijeg koncepta obnove prema dosadašnjem Zakonu. Prihvate li se predložena rješenja Hrvati protjerani iz BiH i Jugoslavije, točnije Srbije, o kojima je hrvatska država dosad relativno uspješno skrblila, bit će prepušteni na milost i nemilost i

daljnje raseljavanje. Zbog svega toga Klub zastupnika HDZ-a u Županijskom domu ne može podržavati ovakav zakonski prijedlog, već podupire prijedlog Odbora za zakonodavstvo da se prije donošenja konačne odluke zatraži mišljenje županijskih skupština, napominje Prpić.

Reagirajući na riječi prethodnika **Ankica Mamić** ustvrdila je da su oni i po starom zakonu imali to pravo, samo što su sada uz proračunska sredstva države u igri i međunarodna sredstva. Nema sumnja da doista treba utvrditi kriterije, ako ne zakonom, onda nekakvim provedbenim aktom, po kojima netko ima pravo na obnovu. U protivnom će se zainteresirani za obnovu iz Jugoslavije izvlačiti na to da im kuće obnavlja Europa a ne Hrvatska. **Vlado Ošust (HDZ)** konstatirao je da je zastupnica najvjerojatnije mislila na strance, poglavito iz SR Jugoslavije. Nije točno, kaže, da su oni i dosad imali pravo na obnovu. Novina je jedino to da su u predloženom Zakonu kvalificirani kao osobe koje su 1991. imale prebivalište na području Hrvatske.

Rane još nisu zacijelile

Svjesni smo činjenice da je proteklo vrlo kratko vrijeme od Domovinskog rata i da rane još nisu zacijelile, ali jednog dana moramo početi rješavati ta pitanja, napominje **dr. Branko Sruk**, u ime Kluba zastupnika SDP-a. Na to nas obvezuju potpisani međunarodni dokumenti i sve ono što smo napravili do sada da bismo postali članovi Međunarodne zajednice. Primijetio je, nadalje, da je tumačenje predlagatelja uz ponuđeni zakonski tekst puno kvalitetnije nego uz Prijedlog zakona o kojem je Županijski dom krajem travnja odbio raspravljati. Međutim, ovaj Zakon ne rješava pravo na obnovu za branitelje i njihove obitelji, te obitelji poginulih a ni probleme Hrvata iz BiH, s Kosova i iz Vojvodine, useljenih u Republiku Hrvatsku, te civilnih žrtava rata. Ta se pitanja rješavaju posebnim zakonima i stoga Klub zastupnika SDP-a zahtijeva od Vlade da se ti propisi hitno revidiraju.

• *»Prava na obnovu za branitelje, obitelji poginulih te Hrvate useljene iz BiH, s Kosova, iz Vojvodine rješavaju se posebnim zakonima koje treba hitno revidirati.«*

– I meni je, kao branitelju, teško čuti da obitelji ratnih zločinaca imaju pravo na obnovu ali pravo vlasništva je neprikosnoveno, napomenuo je zastupnik. U nastavku je podsjetio na činjenicu da se Programom povratka, što ga je Sabor prihvatio u lipnju 1998. godine, Hrvatska već obvezala da će svim državljanima omogućiti povratak, a na to nas obvezuju i Ženevske konvencije. Zanimalo ga je imaju li Vlada odnosno novo Ministarstvo uvida u to koliki broj ljudi prema članku 3, predloženog Zakona ne može pristupiti obnovi (prema njegovu saznanju radi se o zanemarljivo malom broju). S tim u svezi najavio je da njegovi stranački kolege traže dodatno tumačenje pojma zaštićeni najomprimac. Napomenuo je, također, da će se u nekim mjestima morati dati prioritet u obnovi građanima srpske nacionalnosti, da bismo mogli osigurati povratak Hrvata u Podunavlje, zapadnu Slavoniju, itd. To je omogućeno i sadašnjim zakonom, primijetio je **mr. Vlado Ošust**.

Useljenim Hrvatima uskraćuje se pravo na obnovu

Nije točna, kaže, ni tvrdnja zastupnika Sruka da ovaj zakon ne rješava pitanja Hrvata iz BiH i drugih dijelova bivše Jugoslavije (tim se osobama, ukidanjem članka 7. postojećeg zakona, uskraćuje pravo na obnovu). Opo-vrgnuo je i njegovu tvrdnju da se napuštanjem ovog zakona u daljnu proceduru osporava pravo na vlasništvo, budući da se ovim propisom uopće ne zadire u pravo vlasništva, nego samo u pravo na obnovu.

Uključivši se u raspravu **dr. Katica Ivanišević** je informirala zastupnike da su na sjednici nazočni predstavnici zajednice udruga useljenih i naseljenih Hrvata kojima je uputila pozdrav u svoje i u ime zastupnika.

U svom ponovnom javljanju **dr. Sruk (SDP)** je napomenuo da se problematika useljenih Hrvata rješava temeljem nekoliko zakonskih propisa (npr. na osnovi Zakona o područjima od posebnog državnog interesa) pa su njegovi stranački kolege shvatili da to nije predmet rješavanja ovog zakona (s obzirom na činjenicu da se predlaže brisanje spornog članka 7). Spomenuo je, među ostalim, da mnogi prognanici iz Podunavlja i Tenje koji su privremeno smješteni u Tisnom, čekaju da se obnove neke srpske kuće u zapadnoj Slavoniji. U tom bi se slučaju Srbi, koji su dosad živjeli u njihovim kućama, mogli vratiti u za-

padnu Slavoniju, a oni na svoja ognjišta. Odnedak se mora početi, kaže zastupnik, da bi se pokrenuo lanac obnove.

Na početku svog izlaganja **Velimir Kvesić (HSP)** pozdravio je nazočne useljene Hrvate u kojima, kako reče, ovaj zakon ne vodi brigu. Potaknut riječima prethodnika, da jednom moramo početi s obnovom ako hoćemo u Europu, naglasio je: »Želim u Europu, zastupniče Sruk, ali pod istim uvjetima koji vrijede i za tu gospodu u Europi«. Potom je pokazao zastupnicima sliku naoružanog četnika koji je, kako reče, ubijao Hrvate a sada se vratio i obnavlja mu se kuća. **Dr. Sruk** mu je sugerirao da taj slučaj prijavi. Pojasnio je, također, da i primjena ovog zakona može značiti koji dodatni poen za Hrvatsku, da bismo dokazali Europi da smo onakvi kakvima se deklariramo (činjenica je da je obnova došla u fazu stagnacije).

I u Hrvatskoj je vlasništvo svetinja

Mr. Franjo Križanić (HDZ) prigovorio mu je da je neke stvari pobrkao. Primjerice, ovaj zakon uopće ne govori o vlasništvu. Uostalom, i u Hrvatskoj je vlasništvo svetinja do te mjere da čak ni agresoru, pa ni onome protiv kojega se vodi kazneni postupak, nitko ne dovodi vlasništvo u pitanje. Ni u jednoj demokratskoj zemlji agresoru ne bi bilo omogućeno da ravnopravno, bez kriterija, sudjeluje u obnovi.

• *»Ni u jednoj demokratskoj zemlji agresoru ne bi bilo omogućeno da ravnopravno, bez kriterija, sudjeluje u obnovi.«*

Ovaj Dom i pripadnici moje stranke ni jednim svojim činom neće spriječiti ulazak Hrvatske u WTO, ali nikako pod prisilom, odnosno pod ucjenom i kršeći zakone ove države, izjavio je **dr. Jure Burić (HDZ)**. U nastavku se osvrnuo na članak 1. predloženog Zakona koji precizira da se ovim Zakonom uređuje obnova u Domovinskom ratu uništenih ili oštećenih materijalnih dobara koja su bila izložena razornim djelovanjima i posljedicama tih djelovanja, a čije je uništenje ili oštećenje nastalo do 15. siječnja 1998. godine. Iz navedene formulacije može se razabrati tko je agersor a tko žrtva, negoduje zastupnik (predlagatelj su trebali imati ba-

rem toliko sluha da iza riječi »razornih djelovanja« napišu »srbočnogorske kamarile, agresora i sl.). Nakon donošenja Zakona o oprostima te predloženih izmjena i dopuna Zakona o obnovi stječe se dojam, kaže, da se ovdje radi o državi Božjoj, odnosno da se stvaraju uvjeti da nas se proglašim svetim narodom. Naime, mi opraštamo a da nas nitko za to nije pitao, i obnavljamo kuće svima koji se sjete podnijeti zahtjev.

U nastavku je informirao zastupnike da mu je na sjednici Odbora pomoćnik ministra odgovorio da prema ovom zakonu i obitelji Milana Martića i zubara Babića imaju pravo na obnovu porušene kuće. To se odnosi i na osobe koje nisu hrvatski državljani (npr. oni koji su u vrijeme kad se počeo oslobađati hrvatski teritorij pobjegli u Srbiju, zapravo Jugoslaviju). Odgovor na njegovo treće pitanje – imaju li pravo na obnovu doseljeni Hrvati koji su prognani iz Bosne i Hercegovine i kupili kuću od agresora – bio je negativan. »Gospodo iz Vlade vi se kockate s domovinom, odnosno poigravate s dostojanstvom hrvatskog naroda i stradalnicima Domovinskog rata. Ako se ne šalite, to je veleizdaja, zaključio je zastupnik.

Obrativši se predstavnicima druga useljenih i naseljenih Hrvata iz BiH koji su, kako reče, protjerani sa svojih stoljetnih ognjišta, rekao je: »Čini se da ste vi teret ovom svijetu, kao što smo i sami, ali zato ste naša obveza i naš ponos. A onim emisarima koji vas nagovaraju da iselite u treće zemlje poručite da nemaju pravo, jer to je etničko čišćenje (dajte nam imena pa ćemo ih mi uputiti u Haag).

Zakona očito kroje gospoda koja nemaju pojma o tome što se događalo u ratu, primijetio je **Ante Dželalija** (nisu njihove kuće razrušene niti ubijana djeca). Nisam protiv toga da se prilagodimo svijetu, ali ni pod koju cijenu ne možemo prodati svoje dostojanstvo. U nastavku je primijetio da predlagatelj nije predvidio nikakve poticajne mjere za gospodarstvo. Ovo je, ustvari, poziv ljudima s područja od posebne državne skrbi, a i onim jadnicima koji su protiv svoje volje došli u Hrvatsku, jer nisu imali drugog izlaza, da napuste svoje domove. Upitao je zamjenika ministra kada će se devedesetak obitelji iz drniškog kraja koje su još u hotelima vratiti svojim kućama i hoće li njihovi domovi biti obnovljeni prije kuća onih koji su ih razrušili. Kako je moguće, pita dalje, da je obustavljena gradnja špor-

tske dvorane koja je dala reprezentaciju Hrvatske (već je bila pred završetkom) te da je humanitarna udruga započela obnovu prostora na kojem je postavljena prva barikada prema Kninu.

Postojeći Zakon bolji od predloženog

Po mišljenju **dr. Ivana Marijanovića (HDZ)** postojeći zakon, koji je nevoljko izglasan u prošlom sazivu Sabora zbog diskriminirajućih i nedemokratskih rješenja, bolji je od novopredloženog. Doduše, u Uredu za obnovu Požeško-slavonske županije rekli su mu da proteklih pet godina korisnici srpske nacionalnosti nisu imali primjedbi da su diskriminirani ili neadekvatno tretirani. Zato su ostali korisnici imali zamjerke zbog dinamike i načina obnove, kvalitete i povrede prioriteta, te zlorabe postojećeg zakona. Po riječima zastupnika predložene izmjene i dopune slične na svetu vodicu. Već formulacija prvog članka je uvredljiva jer se uopće ne spominju ni agresija ni agresori, kao da se u Hrvatskoj ništa nije ni dogodilo (zar se i na taj način moramo dodvoravati zapadu?). Zar je samo dvadesetak ili tridesetak pojedinaca koji su na izvršavanju zatvorske kazne moglo izazvati rat odnosno tolike ljudske žrtve i materijalne štete. Po ocjeni zastupnika Zakon o oprostima zasigurno nije dobro pogođen a ujedno je i protuustavan (u članku 39. Ustava RH navodi se da je zabranjeno i kažnjivo svako poticanje na rat i uporabu nasilja). Ako je neke kazne i oprostena, to ne znači da nije bio sudionik agresije i da ne zaslužuje drugačiji tretman prema Zakonu o obnovi, kaže dr. Marjanović (i američki Ustav predviđa ograničenja kad je riječ o pobuni).

Daljnja je njegova zamjerka da je predlagatelj nespretno i bezrazložno izostavio članke 6. i 7. postojećeg zakona koji govore o prioritetima, uz obrazloženje da će se ta pitanja riješiti drugim propisima. Ne smeta da neka materija bude obuhvaćena s više zakona, ako oni ne kolidiraju, napominje zastupnik. Nema potrebe, primjerice, iz postojećeg zakona izostavljati useljenike iz Bosne i Hercegovine, barem dok se ne donese drugi zakon kojim bi se ti problemi riješili. U zaključnom dijelu izlaganja dr. Marijanović je izjavio da ne može podržati ovakav zakon jer ne rješava već dodatno komplicira probleme obnove. Smatra pozitivnim jedino namjeru predlagatelja da se uvođenjem novih oblika korištenja prava na obnovu

omogućiti svrsishodniji i ekonomičniji sustav obnove i to što se u članku 68b. povećava novčana naknada u zamjenu za organiziranu obnovu obiteljskih kuća ili stana od 4. do 6. stupnja oštećenja.

Dr. **Tereza Ganza-Aras (LS)** podsjetila je na činjenicu da je postojeći zakon donesen prije četiri godine. Krajnje je vrijeme, kaže, da Hrvate iz BiH počnemo tretirati kao ravnopravne članove, a ne da ih neprestano nazivamo izbjeglicama i prognanicima. Ponovo se javivši za riječ **Velimir Kvesić (HSP)** je napomenuo da nitko od sudionika u raspravi nije dijelio Hrvate. To čini Vlada, predlažući ovakve zakone, jer ljudi jednostavno žive u neizvjesnosti i nesigurnosti.

• *»Ovo je najbolji primjer kako zakon ne bi trebao izgledati, da malo vodimo računa o nacionalnim interesima.«*

Predloženo rezultat pritiska međunarodne zajednice

Zaobilaženje mišljenja ovog Doma koji se trebao izjasniti o ovom zakonu u prvom čitanju samo je još jedan znak neregularnosti rada saborskih domova i Poslovnika, primijetio je **Josip Majdenić (HDZ)**. Ovo je najbolji primjer – kaže – kako zakon ne bi trebao izgledati da imalo vodimo računa o nacionalnim interesima (u krajnjem slučaju, izjednačava agresora i žrtvu). Samo onaj tko nije osjetio strahote rata, tko ne doživljava Domovinski rat kao svoj rat, tko je lišen svakog osjećaja za pravdu može prihvatiti predloženo. Međutim, ove izmjene i dopune rezultat su pritiska međunarodne zajednice. Odakle moralno pravo toj zajednici da nekadašnje agresore favorizira na povratak, obećavajući im izdašna sredstva naočigled žrtava, njihovih bivših sudjeda, koji će, usvoje li se ponuđena rješenja, još godinama ostati u hotelskim sobama, pita zastupnik.

Napomenuo je, nadalje, da se ne može složiti s neuvjerljivim komentarom gospodina Struka koji zamagľuje suštinu ovog zakona, to više što dolazi iz Osječko-baranjske županije koja je osjetila sve strahote rata i pretrpjela velike štete (na tom području još i danas živi nekoliko tisuća izbjeglica i prognanika). Ovim zakonom sada nagrađujemo one koji su uzrokovali te štete, negoduje zastupnik. Ko-

liki je ovaj zakon štetan za naše prognanike i za naše nacionalne interese, te koliko je nepravedan, najbolje će pokazati mišljenje županijskih skupština, zaključio je.

• *»Koliko je ovaj zakon štetan za naše prognanike i za naše nacionalne interese, te koliko je nepravedan, najbolje će pokazati mišljenje županijskih skupština.«*

Mr. **Vlado Ošust (HDZ)** također smatra neprihvatljivim donošenje ovog zakona i to iz više razloga. Ne samo da izjednačava agresora i žrtvu nego potiče povratak optanata iz Hrvatske, ukida poticaje za useljavanje hrvatskih državljana te postojeći red prvenstva u obnovi, abolira sudjelovanje u agresorskim postrojbama i terorističkim skupinama, gazi dostojanstvo hrvatske državnosti a u suprotnosti je i s člankom 51. Ustava RH. Zanj nije prihvatljivo ni izjednačavanje svih vlasnika odnosno suvlasnika uništenih i oštećenih kuća i stanova, poglavito onih koji nemaju hrvatsku domovnicu, sa svim ostalim skupinama stradalnika Domovinskog rata. Posebno ga brine to što predlagatelj ne navodi koliko sredstava i u kojem roku će trebati izdvojiti iz Državnog proračuna da bi se realizirala dodatno utvrđena prava prema ovom zakonu. Umjesto toga domišljato spominje da za ovu godinu neće trebati posegnuti za dodatnim sredstvima, iako samo na području Vukovara ima 18 tisuća prognanika. Kad će i po kojim prioritetima oni doći na red ako pravo na obnovu sada dobiju osobe koje su u Hrvatskoj prebivale 1991. godine, pita Ošust. Na kraju je apelirao na zastupnike da se usprotive donošenju ovog zakona, te da podupru prijedlog Odbora za zakonodavstvo.

Obrativši se na početku svog izlaganja zastupnici **Aras Mato Šimić (HDZ)** je rekao: »Neki drugi su nas, stradalnike Domovinskog rata, okvalificirali raznim prognanicima, useljenicima, naseljenicima, itd. S nama su danas predstavnici zajednice udruuga useljenih i naseljenih Hrvata i tako ih treba tretirati. Oni su tu u dobroj volji da bi zaštitili interese jedne grupacije Hrvata koji su prognani iz svojih mjesta prebivališta, bilo iz BiH bilo iz nekih drugih dijelova bivše Jugoslavije.

S tim u svezi informirao je zastupnike da je na sastanku u Kninu (kojem je prisustvovao i gospodin Struk) čuo da su svi useljenici i naseljenici na tom području izrazili želju da ostanu u Hrvatskoj. To obvezuje zastupnike da javno progovore o njihovim problemima i apeliraju na Vladu da se pronađe rješenje. To više što humanitarne organizacije koje djeluju na tom području spremno pomažu iseljavanje Hrvata u treće zemlje (u roku 7 dana može se dobiti kompletna papirologija). Među ostalim, i 50 obitelji iz Gračaca podnijelo je zahtjev za napuštanje Republike Hrvatske a takvih će zahtjeva biti sve više, budući da se predlaže ukidanje članka 7. postojećeg zakona koji im je omogućavao da riješe egzistencijalne probleme u Hrvatskoj.

Spomenuo je i to da je oko 140 tisuća prognanih Hrvata na području Banovine, sjeverne Dalmacije i Like (manji broj u Istočnoj Hrvatskoj riješio je stambeno pitanje zamjenama ili prodajom svoje imovine u Bosni ili Srbiji), 60 tisuća ih je još u Europi, a oko 150 tisuća u prekoceanskim zemljama.

Zastupniku, kako reče, nije jasno raspravlja li se sada o Prijedlogu ili o Konačnom prijedlogu zakona, s obzirom na činjenicu da ga je Zastupnički dom usvojio prije tjedan dana. Budući da ni tada a ni danas nema TV prijenosa izgleda da se rad zastupnika namjerno blokira. Nitko od nas, kaže zastupnik, ne protivi se usklađivanju zakonskih propisa o obnovi i povratku ni ulasku Hrvatske u euroatlantske integracije, ali, sudeći po dosadašnjim iskustvima, izgleda da ćemo još dugo čekati na to.

• *»Predlagatelj ne navodi koliko sredstava i u kojem roku će trebati izdvojiti iz Državnog proračuna da bi se realizirala dodatno utvrđena prava prema ovom zakonu.«*

Po mišljenju zastupnika sramotno je za Hrvatski državni sabor da izgleda brisanje članka 6. koji se odnosi na utvrđivanje prioriteta u obnovi. Naime, nije pošteno da se prioritet uskraćuje braniteljima i obiteljima poginulih, zatočenih i nestalih, invalidima Domovinskog rata, itd. Drži da se dopuna stavka 3. spomenutog članka (iza riječi prognanik i izbjeglica treba dodati i raseljena osoba, useljenik i

naseljenik) lako mogu izbjeći kvalifikacije o diskriminaciji i zadovoljiti potrebe međunarodne zajednice.

Nedostaju sredstva za realizaciju

U nastavku se založio za to da se zadrži dosadašnji članak 2. jer bi se njegovim brisanjem teritorij cijele države tretirao područjem obnove. Osobno, kaže, ne bi imao ništa protiv toga, ali s obzirom na skromna sredstva u Državnom proračunu i brojne oštećene objekte u cijeloj državi još bismo najmanje dvadeset ili trideset godina rješavali probleme obnove. Brisanjem stavka 2. u članku 4. prognanici će još manje biti motivirani na povratak u ranije mjesto prebivanja, upozorava zastupnik. Naime, prema toj odredbi pravo na obnovu imala su i djeca prognanika koja su za vrijeme prognanstva sklopila brak i zasnovala novu obitelj (i to na potrebnu stambenu površinu u obiteljskom domu prema broju članova svoje obitelji) pod uvjetom da se vrate na područje obnove. Po njegovu mišljenju predloženi zakon će donijeti još puno problema kojih zasad nismo ni svjesni.

Podsjetio je na činjenicu da je prošle godine izdano 15 tisuća rješenja o ostvarenom pravu na obnovu, te da još postoji oko 20 tisuća zahtjeva temeljem dosadašnjeg zakona. Međutim, povećavanjem broja korisnika ti će se zahtjevi multiplicirati a Proračunom je za tu namjenu predviđeno premalo novca (nikako da počnu prizitati sredstva – oko 55 mln. dolara – što ih je obećala međunarodna zajednica). Izrazio je bojazan da tih sredstava možda neće ni biti (nisu realizirana ni obećanja data bivšoj Vladi) pa se postavlja pitanje čime će se realizirati ovaj zakon. Naglasio je da ga neće podržati jer je svjestan toga da hrvatska država nema novaca ni za one kojima je dužna već desetak godina.

Replicirajući zastupniku Šimiću dr. **Tereza Ganzar-Aras (LS)** ponovila je da se u članku 7. postojećeg zakona o Hrvatima izbjeglim iz BiH, i to izvan Federacije BiH, te s područja Srbije i Crne Gore govori kao o iseljenicima, odnosno ljudima za koje još nije regulirano da su hrvatski državljani. Dovoljno je reći građani Hrvatske i nije potrebno nekakvom pretjeranom osjetljivošću stvarati problem koji ne postoji, kaže zastupnica. Nemojmo da ti ljudi sada misle da su izbačeni iz zakona (oni su državljani Hrvatske i kao takvi imaju pravo koje im se ovdje nudi).

Kako reče, njeni stranački kolege zalažu se za to da se poštuju prioriteta u ostvarivanju prava na obnovu utvrđeni člankom 6. spomenutog zakona. Osvrnula se i na razliku između tog i novopredloženog zakona glede obuhvata područja obnove. Naime, dosad su taj tretman imali samo dijelovi Hrvatske, a sada se predlaže da se to proširi na cijelu državu. Među ostalim, informirala je zastupnike da su čitava sela na zadarskom području obnovljena stranim novcem (tamo gdje su ponuđeni projekti novac je pristigao).

Ukinemo li članak 7. automatski ukidamo pravo na obnovu onim općinama koji su se odlučili da žive u Republici Hrvatskoj, upozorava mr. **Vlado Ošust.** Riječ je, kaže, o osobama koje imaju hrvatsko državljanstvo, ali ne ispunjavaju uvjet iz Zakona o obnovi da su na području obnove prebivali 1991. godine. »Volio bih da su useljeni Hrvati ravnopravni građani Republike Hrvatske, to više što ih većina želi ostati ovdje, izjavio je **Mato Šimić (HDZ).** Međutim, na njih se vrši pritisak, tako da su prisiljeni otići u treće zemlje (najavljuje se nekakav zakon o deložaciji, postepeno im se ukidaju BiH mirovine, a nemaju ni zdravstveno osiguranje).

Nemojmo očekivati da će nam Europa puno pomoći

Zvonimir Červenko (HDZ) najavio je da neće poduprijeti ovaj, a ni zakone o ravnopravnoj službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina te o odgoju i obrazovanju na manjinskim jezicima, ali da podržava prijedlog Odbora za zakonodavstvo. Naime, u tim je zakonima riječ o budućnosti hrvatske države, a poglavito o odnosima agresor – branitelj, dakle između onih koji su stvarali ovu državu i onih koji to nisu. Mnogi od njih si, međutim, pripisuju velike zasluge za 91., 92., 93., ali ne prihvaćaju nikakvu odgovornost, negoduje zastupnik.

U nastavku je naglasio da je tijekom 13 stoljeća stvaranja hrvatske države na ovim prostorima hrvatski narod branio sebe i Europu, ali nikada se nije ponašao kao osvajač. Puno puta u svojoj povijesti bio je na velikoj kušnji i u velikoj pogibelji (samo u ovom stoljeću bile su kritične 1918., 1941. i 1990. godina) i na tom je putu dao velike žrtve. Teškom mukom i uz velike žrtve i odricanja u Domovinskom ratu, stvorena je samostalna i suverena hrvatska država. Po riječima zastupnika hrvatski je narod ostvario pobjedu i izvojevao slobodu

u ovom ratu zahvaljujući snazi svog duha i domoljublja, a učinio je to na častan način. Za oslobađanje zemlje trebale su mu pune 3,5 godine, budući da je 30 posto teritorija bilo okupirano a oko 54 posto izloženo napadima (crta bojišnice bila je duga 1180 km). Naglasio je da spominje te podatke jer se iz napisa u štampi stječe dojam da opremanje vojske i dr. Hrvatsku nije gotovo ništa koštalo. Osim toga, piše se o tome da su HDZ-ovci opljačkali državu, prikazuje ih se nekakvim jastrebovima, i sl. General Červenko je pošten čovjek i sve što radi u interesu je hrvatske države i njenih građana, a tako će se ponašati i u budućnosti, naglasio je.

Na kraju je napomenuo da zakone ipak treba pisati malo suptilnije jer su dojmovi iz rata još svježiji. Učinimo ono što najbolje možemo, ne očekujući da će nam Europa puno pomoći. Trebat će godine da se ovi problemi riješe i stvori onakva država kakva hrvatskom narodu treba i kakvu zasluzuje, zaključio je.

Reagirajući na njegove navode dr. **Branko Sruck (SDP)** je izjavio da nikada niti jednog pripadnika HDZ-a nije prozvao jastrebom ili lopovom.

Dragan Papac (HDZ) je naglasio da, kao zastupnik iz Vukovarsko-srijemske županije koja je najgore prošla u ratu, ne može podržati predložena rješenja. Na tom području, inače, trenutno živi više Srba nego Hrvata, ali svi uživaju ista prava i obveze koje Republika Hrvatska pruža svim građanima. U nastavku je napomenuo da mu, kao ovlaštenom pregovaraču u ime HDZ-a, nije bilo nimalo lako razgovarati s Arkanovim časnikom, ali da je to radio zato što je tako zapovijedio predsjednik Tuđman i što je vjerovao u politiku mirne reintegracije. Sada, međutim, kada imamo cjelovitu hrvatsku državu, više nije spreman trpjeti takve tipove, a najmanje pregovarati s njima. Izrazio je uvjerenje da se građani njegove županije, prognani Vukovarci i svi oni koji su preživjeli ratna stradanja na tom i drugim područjima Hrvatske neće složiti s tim da onima koji su napravili takva razaranja hrvatska država gradi kuće i da žive zajedno s njima. Upozorio je Vladu da će ovim zakonom narušiti demokratsku sliku istočne Slavonije, odnosno Vukovarsko-srijemske županije, ne time što će ovdje doći određen broj Srba, nego zbog toga što će veliki broj tamošnjih Hrvata iseliti u druge krajeve Hrvatske, ili u druge zemlje (ili otići u zatvor).

Zanima ga – kaže – po čijim nalozi- ma i prema čijim iskustvima su napravljeni ovi zakonski prijedlozi (zacijelo ni jedna druga država u svijetu nema takva rješenja). Nemojmo praviti probleme onim stradalnicima koji su najgore prošli u ovom ratu i poigravati se s njihovom sudbinom i osjećajima, apelirao je na kraju zastupnik.

Zadire se u suverenitet hrvatske države

Nikakve međunarodne norme ni europski zakonodavni standardi ne obvezuju nas na donošenje zakona koji ne samo da izjednačava žrtvu i agresora nego ovog posljednjeg i nagrađuje, bio je kategoričan mr. **Miroslav Rožić (HSP)**. Budući da je Hrvatska bila napadnuta, razorena i popaljena, a Hrvati izloženi genocidu, nismo dužni tim zločincima odnosno njihovim obiteljima, obnavljati imovinu, s tim da prethodno istjeramo Hrvate koji su se, nedajBože, uselili u njihove kuće. Ne radi se samo o Hrvatima iz BiH koji su pobjegli ispred četničkog noža, napominje zastupnik i podsjeća na činjenicu da su na pojedina područja, koja su Srbi razorili i opustošili, uselili prognanici iz drugih dijelova Hrvatske. Primjerice, u Lici ima dosta ljudi iz Pakraca, odnosno iz istočne Slavonije čije su kuće srušene, a oni su uselili u koliko – toliko sačuvane objekte koje obnavljaju.

• *»Nikakve međunarodne norme nas ne obvezuju na donošenje zakona koji ne samo da izjednačava žrtvu i agresora, nego ovog posljednjeg i nagrađuje.«*

U raspravi je ispravno primijećeno da ovaj zakon ne rješava prava na obnovu branitelja, ratnih stradalnika ili useljenika, ali zato rješava probleme srpskih dobrovoljaca, negodovao je dalje zastupnik. Predviđa se, čak, obnova četničke imovine, stoga ne stoje prigovori da se zadire u njihovo vlasništvo. Po njegovom mišljenju, proširenjem područja obnove na cijelu zemlju najviše će profitirati tzv. optanti koji će i dalje ostati tamo gdje su sada, a obnovljenu će imovinu skupno prodati. Drugim riječima, zaradit će na pobuni, agresiji i zločinima, što se ni u kom slučaju ne smije dopustiti (primjerice, nije isključeno ni to da

će država obnoviti vikendicu Mladićevog rođaka negdje na Hvaru). Osim toga, nameće se pitanje i u kojoj mjeri ovaj zakon zadire u suverenitet hrvatske države, budući da se u obnovi porušenih kuća i stanova računa sa sredstvima međunarodne zajednice.

Nakon ovog zakona, smatra **Vladimir Katić (HDZ)**, može se očekivati sljedeći koji će akcije »Bljesak« i »Oluja« proglasiti etničkim čišćenjem da bismo na račun hrvatske države obnovili sve kuće porušene do 15. siječnja 1998. A što se tiče sredstava koja obećava međunarodna zajednica tek će se vidjeti tko će ih dobiti i kada. Po riječima zastupnika pitanje statusa zaštićenih najompramacu u oštećenim stanovima riješeno je sudski. Nije jasno, međutim, kome će se ti stanovi obnavljati – hrvatskim braniteljima koji u njima žive ili bivšim nositeljima stanarskog prava koji su taj status imali do 1990. godine, kad su otišli u Balvan revoluciju i u Republiku Srpsku, odnosno Krajinu.

• *»Nakon ovog zakona može se očekivati sljedeći, koji će akcije 'Bljesak' i 'Oluja' proglasiti etničkim čišćenjem.«*

Nadovezujući se na njegove riječi dr. **Sruk** je pojasnio da zaštićeni najompramci na temelju ovog zakona ne ostvaruju automatski stanarsko pravo, nego da mogu ravnopravno ostvariti pravo na obnovu oštećenog stana. Podsjetivši na to da su u pripremi zakoni o povratku i o Vukovaru napomenuo je da na tom području nema mjesta bez problema, iako sva mjesta nisu porušena. U nastavku je inzistirao na tome da Vlada nekim drugim zakonom (npr. o područjima od posebne državne skrbi) regulira probleme useljenih Hrvata iz BiH, budući da se to pitanje ne rješava ovim zakonom. Spomenuo je podatak da ih je na područje njegove županije uselilo oko 140 tisuća, te da je više od 92 posto izrazilo želju da ostanu u Hrvatskoj. Nemamo pravo tim ljudima zabraniti da odu u Kanadu, ali ih možemo zamoliti da ostanu dok se ovdje nešto ne riješi. Prije svega Vlada RH im mora (međudržavnim ugovorima) pomoći da riješe pitanje svog vlasništva odnosno imovine u BiH (npr. prodajom). Ti ljudi su, naime, spremni uložiti i svoja sredstva i svoj rad u obnovu ili gradnju kuća, ali od nečega moraju početi (ovim zakonom to se

ne može riješiti jer 1991. godine nisu bili u Hrvatskoj). Paralelno s tim imamo pravo zahtijevati od susjednih država da to isto omoguće našim sadašnjim građanima.

U zakonu je trebalo naći mjesta za useljene Hrvate

Milan Galić (HDZ) je napomenuo da postoje rješenja za probleme na koje je upozorio prethodnik. Naime, stavkom 2. u članku 2. postojećeg zakona, čije se brisanje predlaže, stoji da se odredbe ovog zakona odgovarajuće primjenjuju i na ratom uništena ili oštećena materijalna dobra u općinama, odnosno gradovima izvan područja obnove utvrđenih u stavku 1. tog članka. U ovom zakonu je trebalo biti mjesta za useljene Hrvate jer, dok se ne donese neki drugi propis, bojim se da će mnogi od njih biti prisiljeni otići u treće zemlje, upozorava **Velimir Kvesić**. Po njegovom mišljenju njih nema u ovom zakonu zato što je donesen pod pritiskom međunarodne zajednice, i što su ga predlagali i sačinili oni koji 1992. godine nisu željeli Hrvatsku, 1991. je nisu branili, a pitanje je jesu li je i danas svi prihvatili.

• *»U ovom zakonu je trebalo biti mjesta za useljene Hrvate jer, dok se ne donese neki drugi propis, mnogi od njih bit će prisiljeni iseliti u treće zemlje.«*

Miroslav Prpić (HDZ) je izrazio mišljenje da kolega Sruk iskreno iznosi svoja stajališta, ali da pritom zaboravlja na okruženje. Naime, zahtijeva od Vlade da ona poduzme određene korake da se naše nesretnike iz BiH (izbjegavamo reći iz Republike Srpske) izjednači s ostalim stradalnicima u pravu za obnovu, zaboravljajući pritom da se tamo nema s kim razgovarati, budući da ta Republika dosad nije pokazala nikakvu volju za to.

U nastavku sjednice idući dan, **dr. Jure Burić (HDZ)** je negodovao zbog prijevare HRT-a, budući da prethodnog dana nije emitirana snimka rasprave o ovoj temi kao što je bilo obećano. Prosvjedovao je i zbog komentara što ga je toga jutro čuo na televiziji, konkretno netočnog zaključka novinara da je Županijski dom dao negativno mišljenje o Ustavnom zakonu (na temelju činjenice što ta

tema nije uvrštena u dnevni red). Njegovo mišljenje dijeli i **Velimir Kvesić**. Naglasio je da ga ne čudi takav postupak nove, javne Račanove televizije, ali da bi se ovaj Dom morao o tome očitovati. Ujedno je informirao zastupnike da udruge iz Domovinskog rata u Splitu organiziraju prosvjedni skup radi zaštite digniteta Domovinskog rata te da je Ministarstvo obrane danas zabranilo vojnicima izlazak u grad, čak i u civilnoj odori, da ne bi prisustvovali tom skupu. Po riječima **Branka Močiboba (HDZ)** novinari na javnoj televiziji slobodno iznose komentare a javnost će ocijeniti što je točno. Na nama je, kaže, da svojim radom pridonosimo ukupnoj demokraciji koja od 3. siječnja (to se vidjelo i jučer) ipak na neki način funkcionira.

Zvonimir Novoselec (HDZ) založio se za to da se zadrži dosadašnja formulacija članka 1. Prijedloga zakona, s tim da je se dopuni napomenom da se pravo na obnovu može ostvariti za oštećenja nastala do 15. siječnja 1998. godine. Naime, novopredložena odredba spominje Domovinski rat samo kao posljedicu, ali se ništa ne govori o uzrocima, odnosno o tome da je Republika Hrvatska bila izložena razornim djelovanjima agresorskih, srpskih i crnogorskih, vojnih i paravojnih formacija, odnosno posljedicama djelovanja terorističkih i drugih jedinica. Zastupnik se protivi i brisanju članka 6. sadašnjeg Zakona u kojem su utvrđeni prioriteti (može se eventualno dopuniti u smislu prijedloga gospodina Šimića). Zbog svega toga — kaže — neće dići ruku za predloženi Zakon, već će podržati zaključke Odbora za zakonodavstvo.

• *»Domovinski rat se spominje samo kao posljedica, ali se ništa ne govori o uzrocima, odnosno o tome da je Republika Hrvatska bila izložena razornim djelovanjima agresorskih vojnih i paravojnih formacija, itd.«*

Postojeći zakon usklađuje se s Programom povratka

I **Ratko Maričić (SDP)** uložio je protest zbog postupka HRT-a, ali je napomenuo da mu se ne sviđaju kvalifikacije poput »Račanova«, niti oduzimanje prava bilo kojem novinaru, pa ni gospodinu Bagi, da komentira

ono što se događa u Hrvatskom državnom saboru. Činjenice su naše, a komentar može i mora biti njegov, zaključio je. Izjavio je, nadalje, da ne može prihvatiti kvalifikaciju da se predloženim izjednačavaju žrtva i agresor, pa ni da se radi o veleizdaji (od ove posljednje smo se trebali ograditi). U prilog tome pojasnio je da se predloženim izmjenama Zakon o obnovi donesen 1996. godine usklađuje s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba te drugim propisima o obnovi i povratku. U nastavku je citirao dio tog programa u kojem stoji da: »Republika Hrvatska priznaje neotuđivo pravo na povratak svih građana RH i svih kategorija osoba koje se mogu smatrati izbjeglicama u skladu s definicijom Ženevske konvencije iz 1951. godine čija je potpisnica, te ostalim dokumentima UN-a. U Programu se dalje kaže da se osobe koje nemaju hrvatske dokumente mogu vratiti na temelju posebnog odobrenja Ureda za prognanike i izbjeglice te da će nakon obavljene provjere MUP-a, po povratku regulirati svoj status prebivališta, a ako to žele mogu riješiti i status državljanstva putem postupka naturalizacije, ako to žele. Dodatno se definira i to da te osobe, po povratku u Hrvatsku, imaju pravo na obnovu svojih kuća.

Ovim zakonom se ni izričito a ni posredno ne dovode u pitanje eventualni specifični uvjeti i pravo prvenstva pojedinog vlasnika, napominje zastupnik. Primijetio je, također, da su u raspravi izrečeni brojni prigovori na ponuđena rješenja, ali da se nisu čuli konstruktivni prijedlozi kako da spomenuti Program implementiramo u ovaj zakon. U tom bismo slučaju možda mogli donijeti zakon koji bi doista regulirao obnovu na pravi način.

Diskriminirani hrvatski branitelji i prognanici

Reagirajući na njegovu tvrdnju da se ovim zakonom ne izjednačavaju agresor i žrtva **Marinko Liović (nezavisni)** je upitao kada i kako će se Hrvati prognani iz bosanske Posavine i Vojvodine vratiti svojim kućama i nije li agresor koji ih je prognao u povoljnijem položaju od njih. U tom kontekstu spomenuo je primjer majke dvojice poginulih sinova u Domovinskom ratu. Naime, ona danas stauje u zagrebačkoj garsonijeri koju ne može otkupiti zato što ima pravo na obnovu i što se mora vratiti agre-

sorima koji su joj ubili djecu. Davanjem prednosti u obnovi agresoru može se očekivati više takvih ispada poput onoga u Veljunu, upozorava zastupnik. Po mišljenju **Velimira Kvesića** ovaj zakonski prijedlog toliko diskriminira hrvatske branitelje i prognanike, sada povratnike, da nema takvog rješenja koje bi ga moglo popraviti. Smatra da ne bi trebalo obnavljati kuće i stanove srbočetnicima koji su danas povratnici.

• *»Ovaj zakonski prijedlog toliko diskriminira hrvatske branitelje i prognanike, sada povratnike, da nema takvog rješenja koje bi ga moglo popraviti.«*

Dr. Jure Burić je ostao kod ranije ocjene da je ovaj zakon pokušaj izdaje nacionalnih interesa. Smatra da bi polovicu svote predviđene za povratak Srba međunarodna zajednica trebala usmjeriti za obnovu kuća koje su kupili Hrvati protjerani iz BiH. Osvrnuvši se na postupak Televizije rekao je da nikome ne osporava pravo da komentira ali da osuđuje iznošenje neistina i obmanjivanje naroda. Nije istina da je ovaj Dom negativno ocijenio Ustavni zakon kad se o toj točki dnevnog reda uopće nije izjašnjavao, napominje zastupnik.

Po mišljenju **dr. Paška Bubala (HDZ)** umjesto izraza raseljene osobe u zakonu bi trebalo stajati izbjeglice i optanti. Naime, osobe koje su napustile Hrvatsku odlučile su se za jedno drugo državljanstvo a sada ga, očito po nagovoru nekih inozemnih faktora, žele promijeniti (u tako kratkom vremenu ne može se mijenjati državljanstvo). Upozorio je i na činjenicu da stanarsko pravo ne postoji nigdje u demokratskom svijetu (to je socijalistička kategorija) pa taj institut treba izbaciti iz zakonskog teksta (ne može nekoga čekati stan 10 godina).

Pravo na obnovu imaju svi hrvatski državljani

Pravo na obnovu priznaje se temeljem prava vlasništva i u tom se pogledu ovim zakonom ništa nije promijenilo, napominje **dr. Tereza Ganza-Aras**. Predloženim izmjenama se samo proširuje područje obnove i vlasnicima oštećenih nekretnina olakšava uključivanje u obnovu. Stoga ne možemo nastavljati rat nakon rata, već pustimo da obnova teče. **Mr. Vlado**

Ošust podsjetio je da riječ optant potječe još iz rimskog prava, te da ovo nije prvi put da nakon ratnih događanja dio stanovništva želi živjeti u drugoj državi. Budući da nije sporno da pravo na obnovu može ostvariti svatko tko ima hrvatsko državljanstvo, u članku 3. trebalo bi brisati riječi »te osobe koje su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj.«

Nije točno da se u zakonu ništa ne mijenja, reagirao je **mr. Vladimir Mesarić (KDM)**. Naime, u članku 1. se više ne govori o agresiji zbog koje su nastali oružani sukobi i sve ove materijalne štete, već samo o razornim djelovanjima u Domovinskom ratu. U ovako važnom zakonu ti elementi se ne bi smjeli zapostavljati jer to ima implikacije i na neke druge pravne formulacije u drugim zakonima, pa i u političkom sagledavanju ovog i drugih zakona. **Dr. Tereza Ganza – Aras** je konstatirala da se ovom zakonu stalno pripisuje ono što ne stoji. U prilog tome spomenula je da, prema predloženoj, pravo na obnovu ne mogu ostvariti osobe koje su pravomoćno osuđene za kazneno djelo iz članka 3. stavka 1. Zakona o općem oprost, dok se za osobe protiv kojih je podignuta pravomoćna optužnica za takvo djelo ostvarivanje tog prava odgađa do pravomoćnosti sudske odluke. Ta se ograničenja ne odnose na članove njihovih obitelji jer oni ne mogu biti odgovorni za nečije nedjelo (u ratu je bilo slučajeva da su braća ili otac i sin bili na različitim stranama).

Petar Katalinić (HDZ) upozorio je na potrebu da se sa suštinom ovog zakona, neprihvatljivog s aspekta nacionalnih interesa, upozna hrvatsku javnost, napose udruge iz Domovinskog rata, predstavnike zajednice prognanika te zajednice useljenih Hrvata. I on naglašava da se ukidanjem članaka 6. i 7. postojećeg zakona ne samo izjednačava krivnja agresora i žrtve nego diskriminiraju hrvatski prognanici i branitelji i to po nalogu međunarodne zajednice, odnosno Amerikanaca. Naime, SAD obećava 55 mln. dolara za povratak Srba. Tim će se sredstvima obnavljati njihove kuće, dok je ostvarivanje prava na obnovu hrvatskih branitelja i prognanika, pa i useljenih Hrvata, limitirano proračunom. Zastupnik podsjeća da je u državnoj blagajni za povratnike rezervirano svega 500 mln. kuna što je upola manje nego lani, a dobar dio tih sredstava je već angažiran radovima započetim u prošloj godini. Spomenuo je i to da je konzervirana gradnja 1300 stanova za hrvatske branitelje i invalide, te da uopće nisu osigu-

rana sredstva za individualnu gradnju kuća invalida, što je bila zakonska obveza. Budući da je riječ o duboko nacionalnom pitanju, nije svejedno kakvi će se zaključci donijeti prilikom odlučivanja o ovom zakonu (nakon pribavljenog mišljenja županijskih skupština). Prvenstveno treba voditi računa o tome što će se dogoditi s našim povratnicima i s useljenim Hrvatima prihvate li se predložena rješenja.

Nema uvjeta za obostrani povratak

Mr. Božidar Pugelnik (HDZ) napomenuo je da dolazi iz Sisačko-moslavačke županije koja je vjerojatno jedina u Hrvatskoj napućena Hrvatima iz Vojvodine, Posavine, BiH, Kosova. Na tom prostoru je dosad obnovljena svega trećina kuća, na području Banovine ne radi ni jedna tvornica, a od ukupno 34 mosta porušena tijekom rata svega ih je nekoliko završeno. Useljenici iz BiH nemaju nikakvih prava – ne ostvaruju zdravstvenu zaštitu, nemaju posla, ne mogu izaći iz kuće jer je sve oko njih minirano, a usvoji li se ovaj zakon više neće moći ni stanovati u kući u koju su doseljeni. Tko će doći u svoju županiju i objasniti tim ljudima da moraju uzeti svoje stvari i otići odavde u prekomorske zemlje, pita Pugelnik.

Sudionicima u raspravi koji su rekli da vjeruju u obostrani povratak zastupnik poručuje da odu na teren i uvjere se postoji li ikakav uvjet da se netko vrati u Republiku Srpsku, Vojvodinu, itd. (srpski loby traži uvođenje međunarodnog protektorata nad Jasenovcem a mi primamo koga hoćemo i nikoga ne kontroliramo). Nema sumnje, kaže, da je ovaj zakon zapravo pritisak međunarodne zajednice, odnosno uvjet za dobivanje eventualnog kredita. Međutim, ne smijemo zaboraviti da su nas već puno puta prevarili nerealiziranim obećanjima. Uostalom, nije li ta svjetska demokracija iseljavala Srbe iz Hrvatske, u Srbiju i svoje zemlje, a sada kada su im tamo višak, vraćaju ih natrag na teret hrvatske države.

Što je s imovinom useljenika?

Po ocjeni **Milana Markanjevića (LS)** predložene izmjene postojećeg zakona poštivanja ustavnih načela o zajamčenom pravu vlasništva i nasljeđivanja (u interesu države vlasništvo se može ograničiti ili oduzeti samo uz naknadu tržišne vrijednosti). Me-

đutim, moramo biti svjesni činjenice da smo pod pritiskom međunarodne zajednice i sadržaja sporazuma koje je Hrvatska potpisala. Kako reče, ne može u potpunosti podržati reakcije prethodnika, ali podupire određena stajališta (npr. nije sporno da Hrvati iz BiH nisu samoinicijativno napustili svoja ognjišta već su bili prisiljeni na to). Interesira ga, međutim, što se događa s imovinom izbjeglih Hrvata i ljudi drugih nacionalnosti koji su također morali pobjeći iz Vojvodine, Srbije, s Kosova, iz Crne Gore te Bosne i Hercegovine. Drži da se hrvatska država mora drugačije postaviti i taj dio problema rješavati i na paritetnim osnovama.

• »Moramo biti svjesni toga da smo pod pritiskom međunarodne zajednice i sadržaja sporazuma koje je Hrvatska potpisala.«

Međunarodnoj zajednici treba jasno dati do znanja da hrvatski građani i gospodarstvo ne mogu izdvajati više sredstava u Proračunu, i da nemaju odakle obnavljati kuće povratnika srpske nacionalnosti (nedostaju sredstva i za obnovu kuća onima koji su cijelo vrijeme rata boravili u Hrvatskoj). Otežavajuća je okolnost u ovoj raspravi i to što zastupnicima nisu predočena u više navrata tražena izvješća o tijeku obnove ne samo stambenih jedinica, nego i proizvodnih kapaciteta porušenih u ratu. Zbog svega toga njegova je sugestija da se olako ne izriču teške kvalifikacije jer to neće pomoći već samo može zakomplicirati rješavanje problema.

Miroslav Pečevski (HSS) dijeli mišljenje da je predloženi Zakon sačinjen pod pritiskom iz Europe, odnosno da se radi o svjesnom nastojanju naše Vlade da se približimo Europi. Jer, jedino prilagođavanjem svojeg zakonodavstva njihovim standardima, u pogledu razvoja demokracije, tržišnog gospodarstva, itd. možemo iskoračiti iz ovih naših zadanih okvira i dobiti Europu kao partnera, ne samo za verbalnu nego i za materijalnu podršku.

Treba živjeti dalje

Potaknut konstatacijama da se ovim propisom izjednačava krivnja agresora i žrtve spomenuo je primjer svoje obitelji u kojoj je za vrijeme Drugog svjetskog rata bilo i domobrana i ustaša i partizana (»još i danas su

svi živi, razgovaraju o proteklom vremenu i uživaju Titove penzije»). Europa je zaboravila sukobe iz Drugog svjetskog rata, kaže zastupnik. Pomi- renje je uslijedilo već nakon pet godi- na zato jer je trebalo živjeti dalje (cijeli narod nikad nije kriv za agre- siju). Jer, da tome nije tako, koja bi bila pravedna odmazda za Nijemce? Držim da bismo i mi, sad kad nas je Europa doista prihvatila, trebali biti tolerantni prema zakonima koji mož- da kod nekog pobuđuju emocije i strah, jer bez integracije u Europu nećemo daleko stići. Najavio je da će zbog toga podržati ovaj zakonski prijedlog te apelirao na zastupnike da ga i oni podupru.

Na kraju je izrazio mišljenje da se za Hrvate iz bosanske Posavine nešto moglo učiniti i prije. U tom kontekstu spomenuo je izjavu američkog amba- sadora u jednoj televizijskoj emisiji, da nam Amerika ne daje novce zato jer nema povjerenja u nas. Navodno je 170 mln. dolara dato Promdeji banci za bosansku Posavinu, ali taj novac nikad nije onamo stigao.

Dr. Paško Bubalo je primijetio da je ta optužba gospodina Montgome- ryja upućena na krivu adresu jer hr- vatska država nema nikakve veze s privatnom bankom pokojnog Ibrahima Dedića. Napomenuo je, također, da nije protiv Europe, ali da ne želi tamo biti obično potčrkalo. **Miroslav Prpić (HDZ)** zamjerio je zastupniku Pečevskom da je u nehatu svim sudio- nicima u raspravi koji nisu podržali ovaj zakon maltene pripisao da mrze srpski narod. **Miroslav Pečevski (HSS)** se ispričao da mu to nije bila namjera, nego da je želio naglasiti da narod ne može biti kolektivno kriv za sve što mu se pripisuje.

Odgovarajući na pitanja zastupnika doministar **Venko Ćurlin** pročitao je ranije spomenuti odlomak iz Progra- ma povratka i zbrinjavanja progn- nika, izbjeglica i raseljenih osoba u kojem stoji da Republika Hrvatske priznaje neotuđivo pravo svih gra- đana i svih kategorija osoba koje se mogu smatrati izbjeglicama u skladu s definicijom Ženevske konvencije iz 1951. godine, čiji je Hrvatska potpi- snik te ostalim važećim instrumenti- ma UN-a. Naglasio je da su u Prijed- log zakona o obnovi ugrađeni teksto- vi preuzeti iz spomenute Konvencije te da Vlada nije ništa dodala, već samo nastoji usuglasiti naše akte s aktima onih zemalja s kojima želimo biti u zajednici (to nije nikakav priti- sak). Iako još nismo zaboravili poslj- edice Domovinskog rata (mnogi pante i posljedice onog rata od prije

50 godina) nema sumnje, kaže Ćurlin, da se moramo hitno uključiti u Euro- pu.

• *»U Prijedlog zakona ugrađeni su tekstovi preuzeti iz Ženevske konvencije iz 1951. godine.«*

Ako je točno da temeljem pred- loženog jedan zločinac može ostvariti ista prava na obnovu kao i majka – heroj, onda je predlagatelj pogriješio u koracima. Međutim, niti jedan zločinac nije mogao biti amnestiran jer ratni zločini ne zastarijevaju. Dru- ga je stvar to što nas je međunarodna zajednica natjerala da proglasimo opći oprost za ljude koji su dobili poziv da idu u vojsku.

Zahtjevi se dostavljaju županijskim uredima

U nastavku je spomenuo da je u obnovu dosad uloženo oko 1,2 mlrd. dolara ili oko 9 mln. kuna, tako da nije presudno za što će netko namijeniti obećanu sumu od 55 mln. dolara (bitni su principi). Nema sum- nje, kaže, da su možda mogla biti ponuđena bolja rješenja, ali na teme- lju toga ne može se autore ovog zako- na (i sam je jedan od njih) optuživati za veleizdaju. Osobno smatra da je zakonski tekst dobro formuliran i da nikoga ne preferira. A što se tiče prio- riteta, zahtjevi za ostvarivanje prava na obnovu dostavljaju se županijskim uredima za obnovu koji odlučuju o redosljedu izgradnje. Po njegovim riječima ovogodišnjim Proračunom za obnovu kuća predviđeno je 550 mln. kuna i sva ta sredstva su već angažirana. Naime, svaka županija dobila je odgovarajuću kvotu, tako da bi do kraja godine iz tih sredstava tre- balo obnoviti oko 2600 objekata raz- ličite kategorije oštećenja. Ministar- stvo odnosno Vlada se bori za to da se prodajom dijela dionica iz Fonda za privatizaciju povećaju raspoloživa sredstva za tu namjenu (po toj osnovi osiguralo bi se dodatnih 400 mln. kuna).

Na kraju je naglasio da se ne osjeća odgovornim za sve što su napravili pripadnici njegovog naroda, ali da ne može pristati na to da se bilo koji narod kolektivno optužuje za agresiju i sl. Napomenuo je još da svaka drža- va koja nekoga osudi na smrt, pa čak i radi veleizdaje, ne osporava njego- voj djeci pravo na krov nad glavom.

Saslušavši ovo izlaganje zastupnici su ponovno obasuli ministra broj-

nim pitanjima. **Vladimira Katića (HDZ)** zanimalo je zbog čega je u članku 1. propisano da se zakonom uređuje obnova objekata koji su uništeni ili oštećeni do 15. siječnja 1998.

Odakle nam pravo da i dalje radimo krive poteze

Velimir Kvesić (HSP) ostao je pri svom stajalištu da je svatko onaj tko daje bilo kakvo pravo rušiteljima hr- vatske države veleizdajnik. Osim to- ga, tko Vladi i nama u Saboru daje pravo da i dalje pravimo krive korake, ako smo ih radili ranije – pita zastup- nik. **Mato Šimić (HDZ)** i mr. **Ankica Mamić (LS)** zatražili su odgovore na ranije postavljena pitanja. Dr. **Paška Bubala (HDZ)** interesiralo je hoće li Ministarstvo uvažiti primjedbe iz ras- prave, a **Miroslava Prpića (HDZ)** što je bilo povod da se građanima na područjima koja nisu uopće izravno osjetila rat, omogućuje da budu obuhvaćeni ovim zakonom. **Petar Novački (HSS)** je konstatirao da su neke činjenice nepomirljive te da ponuđena zakonska rješenja teško mogu biti apsolutno pravedna za sve (premao je vremena prošlo od nemi- lih događaja). Unatoč tome, apelirao je na zastupnike da se prije konačne odluke prisjete nauka katoličke crkve o tome da, kolikogod bilo teško treba praštati, okrenuti i drugi obraz, pa i prihvatiti suživot sa svojim nekadaš- njim susjedom.

Mi smo miran i pomirljiv narod, ali nemojte od nas očekivati da prelazi- mo preko nekih stvari koje su svako- me jasne i da budemo mazohisti u odnosu na sebe i svoju državu, rekao je dr. **Jure Burić (HDZ)**. Uostalom, neka se naši ministri i drugi dužno- snici koji hodaju po svijetu izbore za to da taj svijet odobri Jugoslaviji od- nosno Srbiji zajam s kojim bi nadok- nadila Hrvatskoj ratne štete. U tom bismo slučaju mogli obnoviti sve porušene i oštećene objekte od Vuko- vara pa do Dubrovnika.

• *»Neka se naši ministri iz- bore za to da svijet odobri Jugoslaviji, odnosno Srbiji, zajam s kojim bi nadoknadila Hrvatskoj ratne štete. U tom bismo slučaju mogli obnoviti sve porušene i oštećene ob- jekte od Vukovara pa do Du- brovnika.«*

Na kraju je svoj raniji prijedlog pretočio u usmeni amandman. Riječ je o zahtjevu da polovicu sume od 50 mln. dolara koju je namijenila za financiranje povratka Srba na kninsko područje, međunarodna zajednica usmjeri Hrvatima koji su bili prisiljeni napustiti svoja ognjišta u BiH (naselili su se na teritoriju na koji svijet želi vratiti prognane Srbe).

Zeljko Režić (HLSL) postavio je pitanje u svezi s prijenosom vlasništva nad objektima ratnog zločinca ili osuđenog za to djelo na članove obitelji, na koje se ne odnose ograničenja u ostvarivanju prava na obnovu. Čitajući ovaj zakon i slušajući primjedbe zastupnika i sam sam pod pritiskom, izjavio je **Ivan Lacković (HDZ)**. Zar nova Vlada nije mogla sačiniti malo suptilniji zakonski tekst koji nikoga ne bi povrijedio i čije se odredbe ne bi mogle tumačiti dvojako – pita zastupnik. Logično je da, kad se nešto radi na brzinu, ima toliko primjedbi. Dr. **Jovana Bamburača (nezavisni)** interesiralo je je li točno da će se novac što ga je obećala međunarodna zajednica moći koristiti za više namjena, a ne samo za financiranje obnove srpskih kuća. Primjerice, ako su u takvoj kući privremeno smještene obitelji koje su morale pobjeći iz Bosne i koje žele ostati u Hrvatskoj iz tih novaca pomoglo bi se tom čovjeku da sagradi novu kuću ili na drugi način riješi taj svoj problem.

U svom ponovnom javljanju **Venko Ćurlin** je pojasnio da je u skladu s međunarodnim tumačenjem ratnih zbiljanja i posljedica rata područje obnove prošireno na cijelu zemlju. Naime, da bi netko imao status izbjeglice nije nužno da njegov objekt bude u ratnoj zoni (polazi se od pretpostavke da je dio ljudi napustio to područje jer su im kuće srušene ili oštećene ili naprosto pod psihozom rata). Informirao je zastupnike da će ovih dana biti upućen u saborsku proceduru Prijedlog zakona o području od posebne državne skrbi kojim će biti reguliran način osiguranja sredstava za rješavanje smještajnih problema ljudi koji su došli živjeti u Hrvatsku jer su protjerani iz drugih dijelova bivše Jugoslavije. Tim će propisom biti uređena i prava novoosnovanih obitelji u progonstvu, za što će trebati osigurati dodatna sredstva u Proračunu. Ponovio je da se molbe za ostvarivanje prava na obnovu podnose županijskim uredima koji utvrđuju prioritete na osnovi statusa familije, i situacije na terenu.

Što se, pak, tiče nedoumica oko uvjeta za ostvarivanje tog prava na

glasio je da pravo na obnovu prema ovom zakonu imaju i ljudi koji nisu hrvatski državljani a bili su vlasnici oštećenih objekata i živjeli u Hrvatskoj. Dakako, to prethodno moraju dokazati a zatim predati zahtjev, uz pismenu izjavu da će se po završetku obnove vratiti u Hrvatsku i živjeti u tom objektu. Po njegovim riječima institut zaštićenog najmoprimca uveden je radi usklađivanja s novim Zakonom o najmu stanova koji više ne priznaje stanarsko pravo. Naime, mnogi stanari na okupiranom području koji zbog ratnih djelovanja i dr. nisu uspjeli podnijeti zahtjev za otkup stana, dobili su status zaštićenih najmoprimaca. Nije sporno da oni imaju pravo na obnovu oštećenog stana.

• *»Pravo na obnovu prema ovom zakonu imaju i ljudi koji nisu hrvatski državljani, a bili su vlasnici oštećenih objekata i živjeli u Hrvatskoj.«*

Na upite u svezi s korištenjem očekivanih sredstava, međunarodne zajednice doministar Ćurlin je rekao da nije vidio nikakav ugovor, ali da je informiran o više mogućih varijanti. Naime, bilo je govora o tome da će se taj novac koristiti za financiranje obostranog povratka, pa i s druge strane granice. Primjerice, ako se hrvatska obitelj koja živi u srpskoj kući po povratku vlasnika želi vratiti u svoje ranije prebivalište, iz tih bi im se sredstava obnovila kuća.

Koja je cijena ulaska u međunarodne integracije

Po ocjeni **Ivane Sućec-Trakoštanec (HDZ)** predloženim se izmjenama bitno mijenjaju prioriteti, odnosi i namjena sredstava za obnovu. Izrazila je bojazan da će nas pritisak međunarodne zajednice da hitno donesemo paket zakona o obnovi i povratku natjerati na donošenje zakonskih rješenja na vlastitu štetu. Po njenom mišljenju osnovni kriterij prilikom odlučivanja o tome ima li netko pravo na obnovu trebala bi biti činjenica je li bio za ili protiv hrvatske države. S obzirom na to da je spomenuti iznos od 1,2 milijarde tek početno ulaganje u obnovu zastupnicu zanima koja je cijena ulaska Hrvatske u međunarodne integracije (ovaj zakon je samo dio toga). Već je odlučeno o

našem ulasku u Partnerstvo za mir, što znači da HDZ to više ne može opstruirati neprihvatanjem određenih postavki iz ovog zakona, na pominje zastupnica.

• *»Osnovni kriterij prilikom odlučivanja o tome ima li netko pravo na obnovu trebala bi biti činjenica je li bio za, ili protiv, hrvatske države.«*

U nastavku je izrazila uvjerenje da imamo pravo u vlastitoj državi suvereno gospodariti svojim novcem. Međunarodna zajednica nam može pomagati, ali njena je pomoć, u odnosu na ono što je dosad izdvojeno za obnovu, premala da bi diktirala odnose u ovoj državi. To više što se, unatoč svemu poduzetom naš kreditni rejting tek neznatno poboljšao.

Na kraju se osvrnula i na rad medija. Kako reče, ne dijeli zadovoljstvo međunarodne zajednice »evidentnim promjenama u medijima pod državnom kontrolom«. Naime, o medijskoj blokadi HDZ-a najbolje govori činjenica da novoizabrani predsjednik te stranke, za razliku od drugih predsjednika malih stranica, nije dobio nikakvu medijsku pozornost (još uvijek nije gostovao u Dnevniku Hrvatske televizije).

Nakon ove rasprave predsjednica **Doma dr. KATICA IVANIŠEVIĆ**, podsjetila je zastupnike na to da matični Odbor za gospodarstvo nije podupro donošenje ovog zakona. Potom je dala na glasovanje prijedlog Odbora za zakonodavstvo i Kluba zastupnika HDZ-a, da prije donošenja konačne odluke Županijski dom zaduži Odbor za unutarnju politiku i lokalnu samoupravu, da o ponuđenom zakonskom prijedlogu zatraži mišljenje županijskih skupština u Republici Hrvatskoj. Budući da se većina nazočnih zastupnika složila s tim prijedlogom, dr. **IVANIŠEVIĆ** je napomenula da će se s raspravom o predloženom zakonu nastaviti po pribavljenom mišljenju županijskih skupština.

Predstavnik predlagatelja, Vlade Republike Hrvatske, **Venko Ćurlin**, zamjenik ministra za javne radove,

obnovu i graditeljstvo i u Zastupničkom domu kratko se osvrnuo na predloženi dokument.

Ovaj zakon, rekao je, ne razlikuje se od zakonskog prijedloga koji je bio na prvom čitanju. Vlada je razmotrila sve primjedbe i prijedloge i zaključila da nema nikakvih bitnih razloga zbog kojih bi se mijenjato tekst predloženog zakona, osim što su u obrazloženju Konačnog prijedloga razjašnjene neke nedoumice.

U nastavku rasprave prvi se u ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina javio **Milan Đukić (SNS)**. Ocijenio je da je ovaj zakon daleko pravičniji od staroga te jasno definira objekte koji su predmet obnavljanja i vrijeme u kojem su objekti oštećeni ratnim djelovanjem ili posljedicama ratnog djelovanja. Prvi put su sada izjednačena prava svih građana na obnovu, odnosno pomoć, te podjednako zaštićeno i pravo na privatnu imovinu. Pozitivno je i to što se prolongiraju rokovi za podnošenje zahtjeva za obnovu jer su oni uvjetovani procesom povratka. Ocijenio je dobrim prenošenje prava na obnovu na obitelji onih koji to pravo nemaju. Ovaj zakon ukida dosadašnju politiku svjesne diskriminacije, a nova Vlada unosi politiku volje. Napomenuo je da je dosad bilo slučajeva da privatnu imovinu uzurpiraju i načelnici općina i visoki dužnosnici MUP-a. Drži kako bi se u proces obnove morali uključiti predstavnici Vlade, međunarodne zajednice, ali i zainteresiranih grupa koje koriste to pravo kako ne bi bilo grešaka i nepravdičnosti. Na kraju zaključio je da su predložene izmjene pravične i u skladu s Ustavom i Ustavnim zakonom te se nada da će zaživjeti na terenu.

Mr. Andro Vlahušić u ime Kluba zastupnika HSLS-a podržao je zakon u kojem se poštuje ustavno pravo na vlasništvo, ali je podnio i jedan amandman. Predložio je da se obveže nadležno ministarstvo obnove da u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donese pravilnik u kome će se točno regulirati prioritete obnove, koje će obvezatno primjenjivati u svom radu nadležni županijski uredi za obnovu. U Konačnom prijedlogu briše se članak 6. koji regulira pravo prvenstva obnove. Zbog toga je, kaže Vlahušić, potrebno usvojiti navedeni amandman, kako bi se izbjegao voluntarizam na terenu ali i pritisak na županijske urede nakon donošenja zakona, a s druge strane županijski bi uredi imali pravnu regulativu za utvrđivanje prava prvenstva pri obnovi.

Mnogim ljudima koji su još 1992. i 1993., a i kasnije uložili vlastita sredstva za obnovu svojih kuća još nije vraćen novac iako imaju uredne papire pa Klub smatra da bi jedan od prioriteta Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo trebao biti povrat tih sredstava.

Nakon usvajanja ovoga, ostaje jedna pravna praznina za hrvatske građane doseljene u RH pa Vlahušić kaže kako valja donijeti zakon kojim bi se regulirala prava tih hrvatskih državljana, koji se sada nalaze u tuđim kućama i domovima.

U ime Kluba zastupnika HSS-a **Marijan Maršić** također je podržao predloženi zakon, a obnovu shvaća kao dugotrajan i dinamičan proces. Jasno je također da se pravo na obnovu ne odnosi samo na stambene nego i na gospodarske infrastrukturne objekte, mostove, javne ustanove, kulturne i sakralne objekte, a uz tu vrstu obnove neophodna je i obnova gospodarstva, odnosno otvaranje mogućnosti zapošljavanja povratnika.

HSS pozdravlja one odredbe zakona kojima će se povećati broj ljudi koji imaju pravo na obnovu, zatim činjenicu da će vlasnička prava ostvariti oni koji do sada za to nisu imali priliku, te da će se obnova stanova i kuća poboljšati. Pravo na obnovu će, kaže, imati svi kojima su oštećeni objekti uslijed ratnog djelovanja, što HSS pozdravlja, kao i produženje roka za podnošenje zahtjeva za obnovu. Dobro je i to što će Zakon obuhvatiti one dijelove RH koji nisu bili pod direktnim ratnim operacijama, te što predlaže davanje novčane potpore umjesto organizirane obnove od resornog ministarstva itd. Ima, međutim, stvari koje ovim zakonom nisu dovoljno kvalitetno riješene. Tako npr. nema govora o dosadašnjoj obnovi, nije navedeno kako teče povratak i kako su korišteni prioriteti u obnovi, niti je razrađeno kako će se ljudima koji su svoje domove obnavljali vlastitim novcem nadoknaditi ta sredstva. Uz to, nejasno je kako i koliko će se sljedeće godine osigurati dodatnih sredstava za obnovu u državnim proračunu, nije definirano kako će se nadoknaditi uništeno vlasništvo i nestala imovina.

• »Ovim se zakonom ukida dosadašnja svjesna diskriminacija u obnovi«.

Pitanje obnove ne može se riješiti bez pitanja povratka ljudi, posebno

na oslobođenim područjima, naglašava Maršić, i dodaje kako valja poticati ulaganja u infrastrukturu seoskih naselja, kako bi se stimulirao ubrzani povratak, prije svega, radno sposobnog stanovništva, te u cjelini demografska obnova. Posebnim stimulativnim mjerama, nalazi on, valja poticati obnovu grada Vukovara.

U ime Kluba zastupnika DC-a **Vesna Škare-Ožbolt** odala je priznanje aktualnoj vlasti na trudu koji ulaže u približavanju Hrvatske Europi. No, koliko god na međunarodnom planu Hrvatska doživljavala afirmaciju unutar zemlje stvari su sve zamršenije, pa se stoga niti ova rasprava ne može odvojiti od aktualne političke situacije. »Posljednja događanja pokazala su koliko su duboke rane i koliko napora treba uložiti da se uspostavi barem miran suživot, rekla je ova zastupnica. Može aktualna vlast to nazivati događanjem naroda, ali boji se da takve kvalifikacije pokazuju nerazumijevanje ljudi koji su rat osjetili na svojoj koži. Prema predloženom zakonu mogle bi se obnoviti i srpske vikendice na našim otocima koje je nagrazio »zub vremena«, ali drži kako će najveći problem izazvati brisanje članka 6. kojim se pravo na obnovu dodjeljuje vlasnicima oštećene i uništene imovine koji 1991. nisu prebivali u tim stambenim objektima (useljencima). Radi se dakle o ciljanoj populaciji – Hrvatima iz BiH. Nevjerojatnim, međutim, drži što bi pravo na obnovu dobili »stranci koji su 1991. imali prebivalište u Hrvatskoj« (članak 3.). Sve je očiti da se na svaki način taj dio hrvatskoga naroda pokušava na silu vratiti tamo gdje oni možda više ne žele, nastavlja zastupnica, i upozorava kako u tom kontekstu valja promatrati članak 16. Konačnog prijedloga (brisanje članka 19. važećeg zakona koji je utvrđivao privremenim korisnicima privatne imovine pravo na potporu u obnovi. Pritom je, kaže zastupnica, potpuno zanemarena činjenica da je ogroman broj privremenih korisnika – Hrvata iz BiH i Vojvodine održavao tzv. kuće ulažući u njih svoj novac računajući na zamjenu i želeći ostati u Hrvatskoj. Zastupnica naglašava kako se ne smiju činiti nove diskriminacije ili pogreške prema bilo kome, a posebno ne prema useljenim Hrvatima. Rekla je također kako više pažnje treba posvetiti rokovima u kojima se može podnijeti zahtjev za obnovu. Zaključujući istup podvukla je da predložene izmjene i dopune Zakona o obnovi temeljito treba doraditi amandmanima pa će u tom smislu reagira-

ti i stranka kojoj ona pripada predlažući svoje amandmane.

Izjednačavanje žrtve i agresora

U ime Kluba zastupnika HSP-a i HKDU-a **Tonči Tadić** je izrazio žalje koje Vlada nije usvojila primjedbe Kluba iznijete prilikom prvog čitanja zakonskog teksta i zato će glasovati protiv. Za predloženi je zakon rekao da spada u »skupinu onih zakona i poslova na koje se može primijeniti izreka da je HDZ doveo do ponora, a koalicija šesterice ovim radi gigantski korak naprijed«. Sve što se predloženim zakonom razrađuje započeto je na nesretan način čuvenim Programom povratka i zbrinjavanja povratnika, izbjeglica i raseljenih osoba iz 1998. godine, a nastavljeno je zakonima o oprost i konvalidaciji.« Predloženi je zakon kulminacija jednog katastrofalnog procesa izjednačavanja agresora i žrtve sve u duhu parole »tko nas to, bre, zavadi u ovoj zemlji«, jer ćemo eto svi biti pomireni, svima na isti način obnovljene kuće, svi će pod istim uvjetima dobiti mirovine, i svi će na isti način ovdje živjeti, a slatko ćemo zaboraviti kako je do razaranja ovdje uopće došlo. Nećemo, međutim, zaboraviti da sve to skupa moramo platiti iz naših džepova i iz naših poreza«, rekao je zatim Tadić. Ovim se zakonom izjednačavaju hrvatski državljani s onima koji su 1991. imali prebivalište u Hrvatskoj, pa čak i s oficirima JNA koji su u to doba boravili u svojim – srpskim vikendicama i planirali napad na Hrvatsku. A glede rokova za podnošenje zahtjeva za obnovu neshvatljivo je, kaže, da Hrvatska sebi dopušta takvo poniženje i da Hrvatski državni sabor može na taj način ismijavati napore ove zemlje u Domovinskom ratu, testirajući povjerenje svoga pučanstva da do beskonačnosti izdvaja sredstva za obnovu.

Jedina pozitivna stvar u ovom zakonu je, kaže, novčana potpora ljudima koji žele obnoviti svoje kuće, a zastupnik tu poglavito misli na Hrvatske, ali smatra da su predložena sredstva nedovoljna. Klub je, međutim, šokiran Vladinim prijedlogom da se briše članak koji je utvrđivao privremenim korisnicima privatne imovine pravo na potporu u obnovi, uz opasku da se to pravo treba riješiti kroz druge zakonske propise, ali se pritom, ne kaže kada će to biti i u kojem opsegu, primjećuje Tadić. Predloženi se zakon usvaja u trenutku kada se Vuko-

varci deložiraju iz hotela u kojima su privremeno smješteni, i kada nema dovoljno sredstava za obnovu njihovih stanova. U situaciji kada se prepolovljuju sredstva za obnovu, a na sedminu smanjuju sredstva za razminiranje šire se prava na obnovu svima i svakome, pa i na one koji su otvoreno radili na razbijanju Hrvatske, i sada bi mirne duše došli natrag u svoje obnovljene kuće, upozorava Tadić. Ispada tako da je ovaj zakon pisao Srpski pokret obnove, a ne Hrvatska vlada, nastavlja zastupnik i kaže kako se stvari dovode do apsurdna, pa se tako govori kako se neće obnoviti kuća srpskom ratnom zločincu koji je na sudu, ali hoće njegovoj obitelji. Kao da je takva osoba u međuvremenu živjela na Marsu, a defaktno kuća se obnavlja njemu pa kada odsluži kaznu pojavit će se u svojoj kućici. Rezultati obnove, kaže, i dosad su bili nezadovoljavajući, a sada se uvode nove dvojbe i nedefinirani rokovi za podnošenje zahtjeva za obnovu, a što je najinteresantnije uopće nije poznat konačan iznos koji će naši porezni obveznici morati izdvojiti iz svojih džepova. Klub procjenjuje da će se ta brojka u daljnjih nekoliko godina popeti na 15 milijardi kuna, ali u Vladi nitko nema hrabrosti to reći ljudima nego se o tome mudro šuti, a istodobno šteti na svemu i svačemu. Klub drži neprihvatljivim ukidanje prioriteta u obnovi, jer je to smisao obnove naglašavajući da ne može nikada u istom statusu biti hrvatski dragovoljac, hrvatski branitelj, hrvatski prognanik i žrtva Domovinskog rata s onim tko je cijelo krvavo kolo započeo.

Predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić** izrekao je zastupniku Tadiću opomenu zbog vrijeđanja Sabora i Vlade.

Radi ispravka krivog navoda javio se **Nenad Stazić (SDP)**. Usprotivio se tvrdnji da Vlada mudro šuti o tome koliko će koštati povratak izbjeglica i obnova kuća prisjetivši se govora premijera Račana 9. svibnja. 2000. pred Stalnim Vijećem sjevernoatlantskog saveza. Naime, u suradnji sa UNHCR-om pripremljen je program povratka 15.500 izbjeglica u Hrvatsku, podsjeća Stazić i dodaje kako je na nedavnoj financijskoj konferenciji Pakta o stabilnosti u Bruxellesu taj program stavljen na listu prioriteta i određena su sredstva za njegovu provedbu. Sve u svemu, »u Vladi se mudro ne šuti o sredstvima za obnovu«, i stoga je navod zastupnika Tadića netočan. Zaključujući istup, zastupnik Stazić još je rekao kako se imovina u Republici Hrvatskoj ne dijeli po tome kojoj na-

cionalnosti pripada vlasnik imovine, podsjetivši da je imovina Ustavom zajamčeno vlasništvo i jednako je za sve.

• *»Posebnim stimulativnim mjerama valja poticati obnovu Vukovara«.*

Uzvratio mu je **Tonči Tadić** riječima da se predloženi zakon odnosi doslovce na sve i svakoga tko se u Hrvatsku misli vratiti iz tzv. SRJ i Republike Srpske. Uz to, kaže, zanima ga kako će se građanima Vukovara objasniti da nema novca za obnovu njihovih kuća, i da su njihove kuće izjednačene s kućama izvan ratne zone npr., vikendicama na Jadranu.

»Premijer Račan je govorio koliko će koštati povratak 15.000 izbjeglica, ali nije spomenuo koliko će koštati povratak još 46.000 prognanika koji čekaju na povratak svojim domovima, pa 40.000 izbjeglica iz BiH«, primijetila je **Jadranka Kosor (HDZ)**.

U ponovnom javljanju zastupnik **Stazić (SDP)** rekao je kako zastupnik Tadić i zastupnica Kosor nisu dali ispravak krivog navoda. Zastupnik Tadić je, smatra, samo proširio temu, te primijetio još kako ne zna što je netočno u njegovom prethodnom navodu.

Vladin predstavnik gospodin **Venko Čurlin** rekao je kako ovim zakonom nije predviđen popravak vikendica već samo objekata koji su prije rata korišteni za stanovanje i koji se nakon Domovinskog rata predviđaju za stanovanje.

Svrshodniji i ekonomičniji sustav obnove

Krešo Kovačiček u ime Kluba zastupnika SDP-a u potpunosti je podržao predloženi zakon. Uvođenjem novih oblika korištenja prava na obnovu omogućava se svrshodniji i ekonomičniji sustav obnove, koji u kraćem roku omogućuje prognanicima i raseljenim osobama povratak u obnovljene stambene objekte, rekao je ovaj zastupnik. Dugoročno zakon povećava broj korisnika prava na obnovu i vrijeme za realizaciju obnove zbog produljenja roka za podnošenje zahtjeva za obnovu. Naročito je važno, naglasio je, što se predloženi zakon usklađuje sa Zakonom o općem oprost gdje se pravo na obnovu kuća uskraćuje osobama protiv kojih je donesena pravomoćna presuda za kaznena djela po članku 3. stavku 1.

Zakona o općem oprost. Naveo je da se za osobe protiv kojih je podnesena optužnica odgađa donošenje odluke o pravu na obnovu do donošenja pravomoćne sudske presude.

Samo u prvi mah se čini da zakon ne donosi puno onima na koje se zakon zapravo odnosi, ali je to samo privid, kaže ovaj zastupnik, jer će tri novine riješiti pitanje velikog broja prognanih, izbjeglih i raseljenih osoba i to: davanjem novčane potpore umjesto organizirane obnove od resornog ministarstva, model zamjene državnog vlasništva za neobnovljene objekte i smještanje u domove socijalne skrbi, umjesto obnove domova starih i nemoćnih. Sve u svemu predloženi zakon uvodi red u ovu zakonsku sferu i usklađuje sa novim potrebama i ukinutim zakonskim odredbama, posebno nakon stavljanja van snage Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom. Možda bi trebalo razraditi prioritete u obnovi zato što nema dovoljno novaca da se sve odjednom obavi, te preispitati odnos prema doseljenim Hrvatima iz BiH, rekao je zastupnik Kovačićek. Dodao je još da se ovim zakonom tretira samo obnova te najavio da će naseljavanje obnovljenih područja biti tretirano posebnim zakonom.

»Nonšalancija koju je maloprije očitovao Vladin predstavnik dolazeći za ovu govornicu s rukom u džepu sjajno ilustrira nepodnošljivu lakoću političkog, moralnog i etičkog relativizma kojega predlagatelji zakona očituju u njegovom sadržaju«, rekao je na početku rasprave **Drago Krpina** u ime Kluba zastupnika HDZ-a.

Vrativši se deset godina unazad, rekao je da je aktualni premijer tada demokratski izraženu volju hrvatskoga naroda za svojom samostalnom demokratskom i nezavisnom hrvatskom državom okarakterizirao opasnom namjerom. Tu teoriju, nastavio je Krpina, prihvatila je međunarodna zajednica, a »srpski hegemonisti izvršili stravičnu agresiju na Hrvatsku, koristeći kao udarnu snagu golemu većinom pripadnika srpske manjine u Hrvatskoj«. A posljedica te agresije su 15.000 ubijenih hrvatskih građana, 35.000 ranjenih, 700.000 protjeranih građana, tisuće razorenih hrvatskih obitelji i 260 milijardi kuna neposredne gospodarske štete. Sve je to učinio srpski agresor i njegova udarna snaga u Hrvatskoj, a predloženi zakon u korist je takvih koji su to učinili, podvlači Krpina.

»Za vas su hrvatski građani glasovali, jer su vjerovali da ćete osigurati

veće plaće, mnogo više radnih mjesta, bolje mirovine i bolju skrb o socijalno ugroženim građanima. Ali vi se ne bavite izvršavanjem tih obećanja, već obećanjima koja ste dali nekom izvan Hrvatske, a o čemu hrvatska javnost nije dovoljno obaviještena. Izvan Hrvatske vam plješću, ali hrvatski građani tonu u rezigniranost, a dokaz tome je odaziv birača na zagrebačke izbore. Ta je rezignacija kontrapunkt pljesku što ga dobivate od onih koji pripremaju novu platformu za Balkan, u kojoj se kaže da će u EU biti primljene sve ili niti jedna zemlja na području bivše Jugoslavije«, istaknuo je Krpina. U tom smislu Vlada je, kaže, predložila Deklaraciju o suradnji s Haaškim sudom kojom skida bilo kakva ograničenja od progona hrvatskih branitelja, a ovim se zakonskim prijedlogom nagrađuju oni koji su razorili Hrvatsku i poubijali tisuće njezinih građana. Tu su, konačno, i promjene u Zakonu o područjima od posebne državne skrbi gdje više nema prognanika i gdje su izjednačene žrtve i agresor. Istodobno u državnom su proračunu prepolovljena sredstva za skrb o hrvatskim braniteljima, nastavio je ovaj zastupnik.

»Ovim će zakonom hrvatski porezni obveznici biti prisiljeni iz svog siromaštva izdvojiti nove milijarde kuna u korist onih koji su poubijali 15.000 hrvatskih građana, razorili Hrvatsku, i prognali milijun Hrvata s njihovih ognjišta«. Premijer objašnjava kako nema novca za dječji doplat, niti za sanaciju Name, kao niti za sanaciju hrvatskih poduzeća, ali zato ima za obeštećenje onih koji su razorili Hrvatsku i koji su glavni krivci za gospodarsko stanje u kojem se nalazimo, naglasio je Krpina.

I nije ovdje pitanje imaju li Srbi pravo na obnovu, jer na to pravo imaju svi hrvatski građani, kaže Krpina. Njihovo dominantno obilježje nije to što su Srbi već to što su poubijali i ranili toliko hrvatskih građana. Uostalom, nemali broj Srba borio se protiv agresora, pretrpio je štetu, a neki su i poginuli, no ovim se zakonom ti hrvatski građani izjednačavaju s onima koji su razarali Hrvatsku.

U nastavku izlaganja ovaj je zastupnik zamjerio što je u zakonu »kao uzročnik ratnih šteta izbačena agresija, a na njeno mjesto stavljen Domovinski rat«. Istodobno se na Hrvatskoj televiziji ukida emisija »Hrvatski spomenar«, emisija koja podsjeća na agresiju na Hrvatsku. Zamjerio je Vladi što ovim zakonom omogućava da 38.000 oficira iz JNA koji su 1990. imali prebivalište u Hrvatskoj dobije

besplatno građevinsko zemljište i materijal, a onima koji ne žele biti hrvatski državljani niti se žele vratiti u Hrvatsku pravo na obnovu, a istodobno predlaže ukidanje prava na obnovu djeci hrvatskih prognanika, ali i Hrvatima iz BiH, Vojvodine, Kosova i Crne Gore.

Ukidanjem spomenute emisije na HTV-u, smanjivanjem novca za hrvatske branitelje, donošenjem zakona o obnovi ali i o područjima od posebne državne skrbi, a napose Ustavnog zakona i proglašavanjem fašistima svih koji ne žele izjednačiti antifašizam i komunizam aktualna vlast, kaže Krpina, daje velike razloge za radikalizaciju hrvatske političke scene i teške i opasne podjele u hrvatskom društvu. Na kraju najavio je više amandmana na Konačni tekst prijedloga ovoga zakona.

Njegov je govor provocirao brojne zastupnike da zatraže riječ radi ispravka netočnog navoda, a prva je bila **Dragica Zgrebec (SDP)**. Krpinin istup okvalificirala je kao jedan politički pamflet s toliko netočnih navoda da bi trebalo dvostruko više vremena za te ispravke nego što je potrošio HDZ-ov zastupnik.

• *»Prema predloženom zakonu mogle bi se obnoviti i srpske vikendice na našim otocima koje je nagrizao »zub vremena«.*

Vlada ne predlaže zakon koji bi pogodovao agresoru

Netočan je navod, kaže, po kojem je Ivica Račan svojedobno rekao da je HDZ stranka opasnih namjera stoga jer želi hrvatsku državu. Tu izjavu, dodaje ova zastupnica, valja promatrati u kontekstu zbivanja i izjava koje su na tom skupu bile izrečene o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Jednako tako netočno je da Vlada predlaže zakon koji bi pogodovao agresoru, kaže dalje zastupnica. Podvlači da je predloženi zakon u skladu s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba donesen još u lipnju 1998. gdje je rečeno da će takav zakon biti donesen u roku od tri mjeseca.

Najzad, netočna je i Krpinina tvrdnja da će u EU svi iz bivše Jugoslavije ili nitko, a to potvrđuju i posljednja događanja oko RH koja će ubrzo biti primljena u mnoge svjetske i europske asocijacije, zaključila je zastupnica Zgrebec.

Tvrđnju zastupnika o nepodnošljivoj lakoći donošenja zakona, **Ante Markov (HSS)** je pretvorio u nepodnošljivu Krpininu zaboravnost da je upravo on zadnjih deset godina kreirao ovakvo stanje u obnovi i da je sam bio jedan od kreatora Zakona o oprost. Također je, kaže, netočan navod o smanjivanju prava hrvatskih branitelja, a rekao je još kako bi ispravio gotovo većinu političkog pamfleta zastupnika Krpine.

»Ocjenjujući moj govor političkim pamfletom prethodnik je manifestirao svoj neodgoj, bezobrazluk i neprirodnost«, reagirao je zastupnik Krpina upozorivši predsjednika Doma da je za to u skladu s Poslovníkom trebao opomenuti zastupnika Markova.

Odgovarajući mu predsjednik **Tomčić** je rekao kako bi u sabornici bilo puno opomena, ali pokušava biti restriktivan pa je tako npr. dvojio da li ga opomenuti (zastupnika Krpinu) kada je polemizirao o načinu ponašanja Vladina predstavnika ministra, ali je to ipak preskočio.

A dr. **Ivan Čehok (HSL)** rekao je: »Da su mnogi ljudi kojima je Krpina bio okružen držali ruke u džepu, Hrvatska danas ne bi bila pokradena«, a glede Krpinine konstatacije da se zakonom izjednačavaju agresor i žrtva odgovara da je netko drugi puštao Arkanu iz zatvora.

Damir Kajin (IDS) je podvukao kako nitko ne spori agresiju na Hrvatsku, a pogotovo to ne čini zakonodavac i posve je razumljivo da stradali treba pomoći, ali podsjeća da je nakon vojno redarstvene akcije »Oluja« uništeno gotovo desetak tisuća zgrada. Drži da je to bio posve nepotreban, primitivan i drzak čin te da se to moglo spriječiti, odnosno da se to nije smjelo dogoditi, a nitko za to nije snosio odgovornost.

Uzvratio je **Drago Krpina** riječima da zastupnica Zgrebec nije ispravila nikakav njegov netočan navod, već je netočno objašnjavala kontekst u kojem je aktualni premijer govorio o stranci opasnih namjera. Treba samo pročitati njegove govore i intervjue iz 1998. i 1990. godine pa će se vidjeti kakav je stav Ivica Račan imao prema ideji o uspostavi samostalne hrvatske države, rekao je Krpina. Ostao je pri tvrdnji da se predloženim zakonom daje potpora onima koji su razarali Hrvatsku, a mogući početak pregovora Hrvatske o pridruživanju EU nije nikakav dokaz da ne postoji ono o čemu se sve glasnice govori i piše, a to je da postoji već spomenuta nova platforma za Balkan. Obrativši se potom zastupniku Markovu rekao je

kako bi ovaj kao zastupnik morao znati da su za oko 50 posto smanjena sredstva za hrvatske branitelje, a zatim se nije složio sa zastupnikom Čehovim koji je njegov govor ocijenio kao žučan već je samo nastojao svoj govor argumentirati.

Mr. Marin Jurjević (SDP) osporio je tvrdnju zastupnika Krpine da je nova vlast skidala određene TV-emisije, upozorivši da o tome odlučuje rukovodstvo televizije i Vijeće HRT-a.

A **Milan Đukić (SNS)** primijetio je da »predloženi zakon ne izjednačava prava žrtve i agresora nego samo ispravlja dosadašnju diskriminaciju nad dijelom građana u dijelu prava.«

Ivan Štajduhar (SDP) rekao je kako jednostavno nije točno da su za 50 posto smanjena sredstva za hrvatske branitelje, i precizira da su ta sredstva smanjena točno za 9,8 posto.

U ponovnom istupu **Dragica Zgrebec (HDZ)** rekla je kako zastupnik Krpina nije ispravio nikakav njezin netočan navod, već je naprosto govorio o svojim dojmovima iz intervjua.

U nastavku rasprave za riječ se javila **Jadranka Kosor (HDZ)** da bi, kako je rekla, ispravila netočan navod zastupnika Jurjevića. Podvukla je da Vijeće HRT-a nije donijelo odluku o ukidanju emisije »Hrvatski spomenar«, a ispravljajući netočan navod zastupnice Zgrebec utvrdila da nije točno da je predloženi zakon rađen u skladu s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba. Razlog – u programu povratka nigdje se ne govori o tome da se trebaju ukinuti prioriteta u obnovi kada su u pitanju hrvatski branitelji i njihove obitelji, prognanici, izbjeglice itd.

Zastupnik **Krpina** složio se s konstatacijom zastupnice Kosor da Vijeće HRT-a nije donijelo odluku o skidanju »Hrvatskoga spomenara« već se, kaže, to poklopilo s dolaskom glasnogovornika SDP-a gosp. Ladišića za jednog od glavnih urednika na HTV. »To je dokaz da SDP ima utjecaja na skidanje spomenute emisije s programa televizije«, odlučan je Krpina. Uz to, kaže, netočan je navod zastupnika Đukića da ovaj zakon ne izjednačava žrtvu i agresora. Upravo obrnuto u smislu prava na obnovu predloženi zakon izjednačava 700.000 hrvatskih građana koje je agresor protjerao iz njihovih domova s onima koji su ih protjerali. U tome i jeste tragika ovoga zakona, kaže Krpina.

Priznaje kako možda nije dao točan postotak smanjenih sredstava za hrvatske branitelje, ali je činjenica, kaže, da su ta sredstva smanjena. A

glede opaske o stranci opasnih namjera rekao je kako o tome nije govorio na temelju svojih dojmova iz intervjua, a kao dokaz tomu naveo je da je zastupnik Jurjević krajem 1990. u Splitu vikao: »Ne damo Jugoslaviju«.

Dr. Jure Radić (HDZ) je ispravio netočan navod zastupnika Đukića. Nije točno, kaže Radić, da se ovim zakonom ispravlja diskriminacija koja je postojala u dosad važećem zakonu jer toga tamo nije bilo nego samo redosljed prvenstva u obnovi po kojem pravo prvenstva pred prognanikom ima dijete branitelja ili branitelj, odnosno dijete poginulog branitelja, prognanik pred izbjeglicom, a izbjeglica pred svima ostalima.

Riječ je potom dobio Vladin predstavnik gosp. **Venko Čurlin**. Drži da je zastupnik Krpina vrijeđao Vladu jer je smisao njegova istupa da se ovim zakonom nagrađuju oni koji su ubili 15.000 Hrvata. Predloženim se zakonom samo dovode u ravnopravan položaj svi koji su stradali u Domovinskom ratu, rekao je gosp. Čurlin.

Mr. Andro Vlahušić (HSL) podsjetio je zastupnika Krpinu na članak 3. po kojem pravo na obnovu imaju osobe koje su državljani RH i druge osobe koje su 1991. imale prebivalište u RH, a zakonom se kao cilj obnove definiraju i svi oni objekti koji su bili uništeni nakon oslobodjenja, a nisu trebali biti uništeni, i za koje Hrvatska mora snositi posljedice.

Dosadašnji zakon o obnovi nije bio diskriminirajući

Reagirajući na Krpinin nastup **mr. Marin Jurjević (SDP)** rekao je da razumije zastupnika Krpinu kao pjesnika te dodao kako mu je drago što je on vječna inspiracija pjesničkog nadahnuća Krpine koji je diplomirao na »Bambiju«, pa mu svašta pada na pamet te ga podsjetio da je još 1991. HDZ imao svojega predsjednika SFRJ, birao ustavne suce SFRJ i radio nacerte konfederalnih ugovora o SFRJ.

Mladen Godek (HSL) usprotivio se Krpininoj tvrdnji da je 1990. i 1991. Ivica Račan bio protiv stvaranja samostalne hrvatske države te dodao da je za stvaranje samostalne hrvatske države neizmjereno zaslužniji Račan nego Krpina.

Milan Đukić (SNS) javio se da bi ispravio netočan navod Jure Radića, da dosad važeći zakon o obnovi nije bio diskriminirajući. »Ako nije bio diskriminirajući zašto Vam smeta

ovaj daleko bolji zakon, upitao je ovaj zastupnik Juru Radića.

• *»U situaciji kada se prepolovljuju sredstva za obnovu, a na sedminu smanjuju sredstva za razminiranje, šire se prava na obnovu svima i svakome«.*

SDP nema aktualnog glasnogovornika na Hrvatskoj televiziji i ne ukida TV emisije, bila je kategorična **Mirjana Didović (SDP)**. A što se tiče emisije »Hrvatski spomenar« napominje da je dan prije Vijeće HRT-a jednoglasno prihvatilo novo programsko usmjerenje glavne urednice i vodstva televizije.

Mr. Nevio Šetić (HDZ) smatra da predloženi zakon izjednačava agresora i žrtvu, a zastupnik **Krpina** zamijetio da je u svom izlaganju izricao uvrede. To nije činio nikome, pa ni Vladi, kaže. Netočna je, međutim, tvrdnja Vladina predstavnika da zakon ne nagrađuje one koji su ubijali po Hrvatskoj. »Netko je ispaljivao topovske granate na hrvatska sela i gradove koji su ubijali djecu, žene, starce, a ovaj zakon ne isključuje pravo na obnovu kuća i takvih osoba. I nije točno, kako je rekao zastupnik Vlahušić, da samo državljani RH imaju pravo na obnovu, jer da je to tako bilo bi dovoljno u zakonu to precizirati, a ne dodavati rečenicu: »te osobe koje su 1991. imale prebivalište u RH«.

Zastupnika Jurjevića podsjetio je na kraj 1990. kada je, kako je rekao, obilježavan Dan Republike SFRJ na kojem je on (Jurjević) bio glavni govornik i kliktao: »Mi smo za Jugoslaviju«.

U slijedećem trenutku oglasio se predsjednik **Tomčić** zamolivši zastupnike da pokušaju nastaviti s konstruktivnom raspravom, jer se na ovaj način ništa novoga neće čuti. Prijenos ove rasprave ide u živo na HTV pa je zamolio zastupnike da to uzmu u obzir kao i da pokušaju uistinu zadržati dignitet ovoga Doma.

U nastavku rasprave **Anto Đapić** reagirao je na izjavu zastupnice **Didović** u svezi sa skidanjem TV emisije »Hrvatski spomenar«. Usvojene smjernice programa HTV nisu znak slaganja s odlukom o skidanju spomenute TV emisije, rekao je ovaj zastupnik prisjetivši obrazloženja glavne i odgovorne urednice Hrvatske televizije o pokušaju objedinjavanja materija

emisije »TV kalendar« i »Hrvatski spomenar«. Probat će se na taj način to urediti, a ako se u tome ne uspije otvorena je mogućnost da se čak ponovno vrati »Hrvatski spomenar«, rekao je **Đapić**.

»Hrvatskog spomenara« nema na HTV-u, ali zato smo mogli slušati kako su Zagrepčani oduševljeni gledajući srpski film »Nebeska udica«, podvukao je **dr. Anto Kovačević (HKDU)** dodajući još kako se danas i sa Sljemena vidi koliko je program nove televizije stranački pristran.

Činjenica je da je bivša vlast donijela Zakon o oprostima kojim je izjednačila sve građane pa može biti da među njima ima i agresora, no dok se ne dokaže da su takve osobe uistinu agresori oni su jednaki pred zakonom«, konstatirao je **Romano Meštrović (SDP)**.

Skup u Splitu potkraj 1990. bio je pod nazivom »Za mir u Jugoslaviji«, a tada je službena politika i HDZ-a bila konfederalna Jugoslavija, prisjetio se **mr. Marin Jurjević (SDP)**. Zastupnik **Krpina** je, kaže, rekao da ima snimke s tog skupa, pa ako je tako neka ih ponovno pogleda, a potom pozvao **Krpina** da mu na neki način javno dokaže to kliktanje.

Na to je riječ opet zatražio zastupnik **Krpina** ovaj put da bi zamijetio da je upotrijebio riječ aktualni glasnogovornik SDP-a, ali je točno da se ukidanje spomenute TV emisije poklopilo s postavljanjem doskorašnjeg glasnogovornika te stranke za jednog od glavnih urednika Dnevnika. A zastupniku **Jurjeviću** poručio je da: »postoji vrpca o njegovoj ljubavi prema Jugoslaviji«. Na posljednju konstataciju svoga stranačkog kolege reagirao je **Vladimir Šeks** rekavši kako **Marin Jurjević** u Hotelu »Marijan« nije govorio to što mu se imputira, već je tada govorio protiv Jugoslavije, istina uz pjesmu »Od Vardara pa do Triglava«.

U nastavku sjednice prešlo se na pojedinačnu raspravu, a prvi je riječ dobio **Ante Beljo (HDZ)**. Drži da se predloženim izmjenama izjednačavaju žrtva i agresor, i sada se kada imamo slobodnu i demokratsku državu želi provesti ponovno jedna okupacija Hrvatske, na račun poreznih obveznika. Nitko ne negira pitanje prava vlasništva građanima Hrvatske koji su živjeli prije u Hrvatskoj, a danas nisu ovdje, ali je protiv ukidanja prioriteta u obnovi. Ti se prioriteti ne mogu primijeniti na hrvatske prognanike iz BiH i Vojvodine, kao što se ne mogu primijeniti niti na hrvatske prognanike koji sada žive u hotelima, a nemaju nikakve mogućnosti vratiti

se na područja iz kojih su protjerani. Ima tu u vidu, kaže, 40.000 Hrvata iz Vojvodine i oko 200.000 iz BiH, od kojih se jedan veliki dio nalazi baš u Hrvatskoj. Hrvati se ne mogu vratiti, posebno ne u BiH, sve dok ne bude priznata njihova konstitutivnost i suverenost na području od kuda su protjerani, dok se ne provede kantonalizacija tih područja tako da mogu imati svoje školstvo, policiju, kulturne institucije, dok se ne skinu nametnuti rasistički zakoni i konačno dok se ne kazne zločinci koji su ih protjerali s vrećicama u rukama. »Po predloženom zakonu mi bismo morali izvršiti taj zadnji čin njihovog daljnjeg progona u treće zemlje, što nam hrvatski narod i ti ljudi ne bi mogli oprostiti«, smatra ovaj zastupnik.

Položen ispit političke zrelosti

Po mišljenju **Vladimira Šeksa (HDZ)** predložene izmjene Zakona o obnovi zajedno sa Zakonom o područjima od posebne državne skrbi ne samo da izjednačava one koji su se borili i stradavali za Hrvatsku s onima koji su je razarali i napadali iznutra i izvana već ujedno takve nagrađuje. U Domovinskom ratu više od 3500 djece ostalo je bez jednog roditelja, a njih 49 bez oba, dok je dosta nestalih hrvatskih državljana, podsjećajući ovaj zastupnik pitajući ujedno: kako je moguće i koji je to moral skinuti oznake prvenstva u obnovi za one koji su ginuli za Hrvatsku i izjednačavati ih s čuvarima logora u kojima su oni bili, s onima koji su bili u raznim četničkim postrojbama, a abolirani su. Kako se može podići ruka za jedan takav zakon, pita zastupnik **Šeks**. Jesu li nakon II. svjetskog rata poraženi tamo gdje su bili poraženi mogli zajedno s pobjednicima obnavljati kuće i domove, interesira se dalje ovaj zastupnik? Dodao je da se niti međunarodna zajednica nije usudila takvo što tražiti, čak ni u svojim skrivenim mislima. Što će reći udruge naših branitelja i prognanika kada saznaju što se predlaže i da se tako nešto želi izglasovati, pita ovaj zastupnik. »Zar će **Kata Šoić** kojoj su stradala četiri sina u obrani **Vukovara** imati ista prava kao oni brojni i bezbrojni koji spadaju među onih 18.000 na koje je primijenjen Zakon o oprostima radi sudjelovanja u oružanoj pobuni protiv RH«, ponovo je upitao zastupnik **Šeks** te zaključio kako bi ga do kraja života bilo stid i bio bi najveća moralna hulja ako bi podigao ruku za predloženi zakon.

• *»Uvođenjem novih oblika korištenja prava na obnovu omogućava se svrsishodniji i ekonomičniji sustav obnove«.*

Predloženi je zakon samo potvrda da konačno u Hrvatskoj postoji politička volja kojom se želi što prije u međunarodnu zajednicu i postati članom naprednog svijeta, rekao je **Milan Đukić (SNS)**. Stoga je, kaže, uistinu Vlada, uz nekoliko već donesenih zakona, i ovaj, ako bude usvojen, položila ispit političke zrelosti, ali i obećanje da se političkom voljom želi u Europu. Drži kako predloženi zakon pripada setu zakona koji ispravljaju nepravdu i stavlja svoje građane u jednak položaj ne samo kada su u pitanju obveze već i prava. Rješenje za obnovu nije znak obveze prioriteta u obnovi, niti znak da imatelj tog prava mora odmah dobiti gotovu kuću, naglašava ovaj zastupnik. Rješenje za obnovu samo znači izjednačavanje svih građana, glede tog prava. Nažalost, ta su se rješenja dijelila po nacionalnoj osnovi. Drži kako »ne bi trebalo manipulirati privatnom imovinom građana srpske narodnosti, a jednako tako ni Hrvatima iz BiH«, te kaže »bit ćemo spremni držati ih u svojim kućama sve dok ne dobiju odgovarajući alternativni smještaj, ali vratite, gospodo, one koji su obećali vratiti imovinu svojih sugrađana a imaju imovinu u RH«. Najavio je da će od zvanične vlasti zatražiti službeni stav o tome jesu li Srbi agresori i zločinci. »Ako jesmo, onda nam nema mjesta u Hrvatskom saboru i ja sam protiv da se agresorima prave kuće, ali sam za to da pravo na obnovu kuća imaju svi«, zaključio je zastupnik Đukić.

Njegov je istup ponukao nekoliko zastupnika da se jave za ispravak netočnog navoda.

Ante Beljo (HDZ) drži netočnim onaj dio Đukićevog izlaganja po kojem su u Hrvatsku pozivani Hrvati iz Vojvodine, BiH i s Kosova. Nitko te Hrvate nije pozivao u Hrvatsku, kategoričan je Beljo nego su oni, kaže, bili protjerani od istih onih koji su rušili Hrvatsku.

Kako je u Đukićevom izlaganju bio spomenut Đuro Dečak isti se javio ustvrdivši kako ne zna razlog za takvo prozivanje. Zastupnik Dečak naglasio je kako je u njegovoj postrojbi bilo 440 dragovoljaca pripadnika srpske

nacionalnosti, a njih 16 je poginulo, pa kada se govori o pravima Srba, ali i drugih nacionalnih manjina, tada treba uzeti u obzir baš njih, a ne one koji su razarali hrvatske gradove.

Dr. Jure Radić (HDZ) netočnim je ocijenio Đukićev navod da se pravo na obnovu dijelilo po nacionalnoj strukturi ustvrdivši kako se nigdje u zakonima i podzakonskim aktima prijašnje vlasti niti u prijavnicama za rješenje o obnovi nije pitalo je li osoba Srbin, Hrvat ili Mađar. A glede redosljeda i prioriteta u obnovi podvukao da je Srbin branitelj ima prednost pred Hrvatom koji nije bio branitelj i obrnuto, a Hrvat i Srbin prognanik imao je prioritet u obnovi pred Hrvatom koji je za vrijeme rata pobjegao u Njemačku. Rekao je još kako je osobno u Vukovaru dijelio novčanu potporu (knjižice) prognanin Srbima koji su cijelo vrijeme ostali u Hrvatskoj i ušli u redosljed prioriteta kako je dosadašnji zakon to predviđao.

Vladimir Šeks (HDZ) podsjetio je zastupnik Đukića da je 8. listopada 1991., dan nakon raketiranja Banskih dvora, Sabor RH donio odluku kojom je utvrdio da je na Republiku Hrvatsku izvršena oružana agresija Srbije, Crne Gore i tzv. Jugoslavenske armije. Također je utvrđeno da se u Hrvatskoj odvija oružana pobuna dijela srpske manjine, pa je dakle jasno tko je agresor i tko je izvršio agresiju na Republiku Hrvatsku. Uz to, kaže, ovdje se ne radi o svim pripadnicima srpske nacionalne manjine već o onom dijelu te manjina iz Hrvatske koji je sudjelovao u agresiji na vlastitu domovinu. Takvi su Srbi obilježeni u kaznenim spisima, a kasnije uglavnom abolirani primjenom Zakona o oprostima. Primijetio je kako se ne kaže da je dio Njemačke napao Poljsku u II. svjetskom ratu nego da je Njemačku napala Poljska, i zaključio kako on ne govori o odgovornosti kolektiviteta već o odgovornosti pojedinca.

Na Đukićevo izlaganje reagirao je i **Željko Krapljan (HDZ)** upitavši kakvi su to ljudi bili »balvanaši« i jesu li bili civilizirani? A na tvrdnju zastupnika Đukića da su privatnu imovinu uzurpirali načelnici općina i visoki dužnosnici Ministarstva unutarnjih poslova odgovara pitajući ga zna li možda da su kuće tih ljudi srušene i spaljene.

Ispravljajući netočan navod zastupnika Radića, **Milan Đukić** istaknuo je da nije točno da su se rješenja izdavala bez razlike na pripadnost entiteta.

Nova je Vlada, kaže, u posljednjih 20 dana izdala u Ličko-senjskoj županiji prvih pet rješenja o pravu na obnovu građanima srpske nacionalnosti.

Vladimir Šeks je imao primjedbe na jezik kojim se zastupnik Đukić služio u svojoj raspravi. Pozvao se pritom na članak 12. Ustava te upozorio da je u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, a u pojedinim lokalnim jedinicama uz hrvatski jezik i latinično pismo može se uvesti u drugo pismo ili drugi jezik nacionalne manjine. Rekao je da hrvatska državna sabornica nije lokalna jedinica i da u njoj nema drugog govora i jezika osim hrvatskoga poručujući zastupniku Đukiću: »I govorit ćete, gospodine Đukiću, ako se želite držati Ustava na koji ste prisegnuli. Nema ovdje »rešenja« i sličnoga«.

• *»Dugoročno, zakon povećava broj korisnika prava na obnovu i vrijeme za realizaciju obnove zbog produženog roka za podnošenje zahtjeva za obnovu«.*

Na te mu je riječi zastupnik Đukić poručio da može koristiti pravo na prevoditelja.

Ivo Fabijanić (SDP) objasnio je da se ne može uspoređivati njemački napad na Poljsku s napadom dijela Srba na Hrvatsku »jer 1991. Srbi nisu u Hrvatskoj imali subjektivitet – državu«.

Zastupnik **Šeks** je objasnio da je Njemačka 1939. napala Poljsku i to je bio agresivan rat, osvajački i napadački, a kada je u pitanju Hrvatska isto su to 1991. radile Srbija i Crna Gora. A glede hrvatskog jezika dodao je još da je jedan saborski zastupnik bana Khuena Hedervaryja »opalio nogom po stražnjici«. No, nastavio je Šeks obrativši se Đukiću »ja vas ne bih opalio, jer niste po mom ukusu«.

Po riječima **dr. Jure Radića (HDZ)** netočna je tvrdnja zastupnika Đukića da je nova vlast sada izdala prva rješenja građanima srpske nacionalnosti u Ličko-senjskoj županiji. On, kaže, da su i prije data sredstva za obnovu nižih kategorija oštećenja, i kuće obnavljane u nekim naseljima te županije i građanima srpske nacionalnosti. Uz to, rješenje nije moglo izdati nova vlast jer to čine županijski organi, a u Ličko-senjskoj županiji nije došlo do promjene vlasti, primijetio je Radić.

Kolektivna amnezija

Za zastupnika **Đukića** nije sporno da takva rješenja izdaje županijska vlast i da je u spomenutoj županiji ona još uvijek HDZ-ova, ali je to učinila, kaže, nakon dolaska nove vlasti u Vladu i u parlament.

Dosadašnja Vlada zaslužuje pohvalu, a ima i povijesnu zaslugu za uspješno savladanu prognaničku krizu i početak obnove na području RH, istaknuo je **dr. Ivica Kostović (HDZ)**. Za njega je neprihvatljiv predloženi zakon, a posebno članak 1. jer pokazuje da Vlada koristi svaku priliku u svakom zakonu da izmijeni odredbe koje se tiču definicije Domovinskog rata i obrane od agresije, smatra ovaj zastupnik. Drži kako je to nepobitna činjenica i sustavno zanemarivanje i vrijeđanje svih hrvatskih žrtava i hrvatskoga naroda.

Energično se usprotivio brisanju članka 6. po kojem je pravo na obnovu dodjeljivano useljenicima, i nije točno, kako navodi Vlada u obrazloženju zakona, da bi se tim izmjenama postigla ravnopravnost svih građana. Takva se ravnopravnost može postići bez ukidanja prioriteta, naglašava ovaj zastupnik, i ističe kako se neće moći niti jednom građaninu Hrvatske objasniti da će onaj koji je prvo pucao po hrvatskim gradovima, a zatim otišao u azil biti izjednačen sa stadalnicima agresije koji na obnovu čekaju deset godina. Uz to, agresoru se daje pravo na status koji nema po Ženevskoj konvenciji. Ocijenio je spornom odredbu po kojoj oni koji nemaju državljanstvo, a nekada su boravili u Hrvatskoj, mogu tražiti sredstva za obnovu svojih kuća. Predloženim je zakonom Vlada pokazala da nema osjećaja za ratne stradalnike niti političkog smisla da uoči što se zaista dogodilo 1991. godine u Hrvatskoj, zaključio je Kostović.

U nastavku rasprave **Milan Kovač (HDZ)** zatražio je od predlagatelja zakona da mu objasni zašto briše članak 1. kojim se jasno preciziralo tko je izvršio agresiju na Hrvatsku, da bi kao uzročnik rata bio naveden Domovinski rat. I ovaj je zastupnik protiv brisanja članka 6. Konačnog prijedloga zakona, a najžalosnije je, kaže, što se ovim zakonskim prijedlogom to pravo daje onima koji ne žele biti državljan RH, a 1991. su ovdje imali prebivalište. I sve se to događa u vrijeme kada npr. ministar obrane SRJ inače optužen za zločine na Kosovu,

odlazi u Moskvu, gdje s ruskim ministrom obrane pregovara o naoružanju i pripremama osposobljavanja srpske vojske, u vrijeme kad se po Srbiji opet »mitinguje« i gdje aktualni potpredsjednik jugoslavenske Vlade Šešelj kaže da nisu odustali od linije Virovitica – Karlovac – Karlobag. »Mi istodobno objeručke puštamo pravo, i čak dajemo prioritet pri gradnji kuća onima koji su rušili Hrvatsku«, podvukao je ovaj zastupnik. Međunarodna zajednica tapše po ramenu našu Vladu, a zakoni se nastoje u što kraćem roku donijeti, i dobit će se za to nagrada – ulazak u Partnerstvo za mir i u WTO za koji, uzgred rečeno, ovaj zastupnik smatra da nismo još uopće spremni.

Jadanka Kosor (HDZ) je ocijenila nevjerojatnom činjenicu što od prvog do drugog čitanja predloženi zakon nije pretrpio baš nikakve promjene. Žestoko se usprotivila tezi da je dosadašnji zakon o obnovi bio diskriminatorski. Drži kako niti jedan članak i odluka nisu bili takvog karaktera da bi nekoga isključivali iz obnove. Iz dosadašnjeg zakona jasno se vidjelo što se događalo u Hrvatskoj i tko je izvršio agresiju na našu domovinu, a mijenjanjem odredbe članka 1. na predloženi način moglo bi se zaključiti samo jedno, da Domovinski rat nije bio obrambeni rat, već da se dogodio građanski rat i sukob. Iz prava na obnovu sada su isključeni samo najteži zločinci, pravomoćno osuđeni ili protiv kojih je podignuta optužnica do kraja tog procesa. Neki su tumačili da obitelji takvih osoba imaju pravo na obnovu te da je to moralno i pravično budući da se radi o suvlasničkim pravima. A zastupnica Kosor drži da je pravično i moralno da se prije svih njih obnove kuće obitelji 640 ubijenih Hrvata na područjima koja su bila pod zaštitom mirovnih snaga, zatim kuće svih zatočenika srbijskih logora, obitelji žrtava iz masovnih grobnica (Ovčara, Tovarnik, Petrinja, Vukovar), žrtava iz Četekovaca, kuće iz Škabrnje, ali i obitelji Čengić iz Ervenika. »Nitko nema prava izbrisati potezom pera sve te užase i prisiliti nas na kolektivnu amneziju, reći da je to bio rat i da su svi jednako stradali i patili, jer to naprosto nije točno«, upozorila je ova zastupnica. Dodala je zatim kako joj nije jasno kome može smetati red prvenstva u obnovi pa tako npr. da obitelj i kuća Blage Zadra u Vukovaru ima to prvenstvo pred kućom Mile Martića.

Dosadašnji Zakon o obnovi bio je zakon protiv zaborava, kao što je to i zakon o obilježavanju mjesta masovnih grobnica žrtava iz Domovinskog rata. Istaknula je da ona svake godine na Dan sjećanja uči od Židova, a tako je i ove godine pažljivo slušala kako oni na taj dan ponavljaju imena svojih žrtava rata, te im se zbog toga klanja. A ovim zakonom brišu se cijele skupine naših žrtava, i ljudi koji su najviše stradali u ratu.

Mirjana Didović (SDP) javila se radi ispravka netočnog navoda zastupnice Kosor koja je rekla da se u članku 1. nigdje ne spominje agresija, a spominje Domovinski rat. S tim u svezi pitala je: »Pa zar Domovinski rat po svom karakteru i sadržaju nije obrana od agresije i pobjeda RH«.

Željko Malević (SDP) rekao je da je šokiran činjenicom da bivša HDZ-ova vlada nije obnovila kuće onima koje je spomenula zastupnica Kosor. Ako je to točno onda krivnja za to leži na onome tko je vodio obnovu cijelo ovo vrijeme, zaključio je zastupnik.

Uzrok i posljedica

Agresija je uzrok i posljedica koji u ovom zakonskom prijedlogu nije naveden, primijetio je **Đuro Dečak (HDZ)** te ustvrdio kako se ne može stavljati znak jednakosti između agresije i Domovinskog rata. Domovinski rat je odgovor na agresiju na Hrvatsku, zaključio je zastupnik Dečak.

Osjetivši se prozvanim za riječ se javio **dr. Jure Radić** objasnivši zastupniku Maleviću da je gđa Kosor govorila zapravo figurativno kada je spominjala konkretna imena ljudi koji predstavljaju jednu skupinu hrvatskih branitelja i stradalnika rata. Većini njih obnovljene su kuće, ali još uvijek to nije učinjeno svim hrvatskim braniteljima (hrvatsko Podunavlje se obnavlja tek dvije godine), a i sredstva nisu bila dostatna.

Ispravljajući netočan navod zastupnika Dečaka, **Željko Pavlic (HSL)** je rekao da je predloženi zakon zapravo usklađivanje s Ustavom gdje se u njegovim izvršnim osnovama ne spominje agresija nego Domovinski rat.

U ponovnom nastupu **Mirjana Didović (SDP)** ustvrdila je kako je zastupnik Dečak očito nije razumio jer nije tvrdila da se može staviti znak jednakosti između Domovinskog rata i agresije nego da je Domovinski rat po svom karakteru i sadržaju bio obrana od agresije.

• *»Na temelju ovoga zakona hrvatski će porezni obveznici biti prisiljeni izdvojiti nove milijarde kuna u korist onih koji su razorili Hrvatsku«.*

I zastupnica **Kosor** ponovno je zatražila riječ naglasivši da je spominjanjem nekih imena, koji su zapravo simbol stradanja hrvatskog naroda, zapravo željela upozoriti na mnoge koji stoje iza tih imena.

U Ustavu Domovinski je rat naveden kao temelj na kojem je stvorena hrvatska država, a u ovom zakonskom prijedlogu on je naveden kao uzrok razaranja, rekao je **Drago Krpina (HDZ)** i stoga ne bi mogao biti uporište za članak 1. Konačnog prijedloga zakona.

Po ocjeni **Željka Malevića (SDP)** zastupnica Kosor govori da predloženi zakon čini nepravdu i diskriminira one koji bi trebali imati pravo prvenstva u obnovi. Uz to, ta je zastupnica, kaže, taksativno nabrajala slučajeve gdje nije ostvareno pravo na obnovu. Ako se tu radi o pjesničkoj slobodi zastupnice Kosor, a te su žrtve danas ipak zbrinute onda je spomenuta zastupnica ipak dala netočan navod, kaže zastupnik Malević ali je ujedno sretan da je taj navod netočan.

Zastupnica **Kosor** upozorila je međutim, zastupnika Malevića da je govoreći o diskriminirajućem zakonu jasno precizirala da se to odnosi na sada važeći zakon.

Time je završila serija ispravaka netočnih navoda.

U nastavku **dr. Juraj Njavro (HDZ)** je rekao da je tužan što je ovako predloženi zakon uopće došao na saborske klupe. Očekivao je da će nakon prvog čitanja Vlada prihvatiti dobromamjerne sugestije i prijedloge, ali koliko vidi to nije učinjeno. I on smatra da predloženi zakon izjednačava žrtvu i agresora, a neki su prijedlozi amoralni, paradoksalni i nelogični. Prema predloženom zakonu oni koji su imali 1991. prebivalište u RH, a mogli su biti i »Beli orlovi« izjednačeni su s jednom Katom Šojić i Marijom Došen čijih je sedmero članova obitelji likvidirano, rekao je ovaj zastupnik. Imajući na umu sve to pita tko će dignuti ruku za ovaj zakon. Jasno je, kaže, da nitko nema pravo dirati u privatno vlasništvo »ali ovdje se ne mogu izjednačavati prava pri-

mjerice s djecom iz Slavenskog Broda koja su ostala bez oba roditelja pa sada žive s bolesnom bakom, gotovo nepokretnom s primjerice, nekima iz »Belih orlova«.

Na temelju dosadašnjeg zakona o obnovi svojim se kućama vratilo više od pola milijuna ljudi, a to je rezultat velikog napora svakog hrvatskog čovjeka, a ne samo resornog ministarstva, podvukao je **dr. Jure Radić (HDZ)**. Rekao je zatim da je hrvatska država do sada uložila oko 15 milijardi kuna u različite projekte obnove, a pritom su najveći doprinos dali upravo naši ljudi dok je svega 2 posto pomoći dao svijet. I u kratkom roku od svega dvije godine riješen je najveći dio prognaničkih problema, ali ima još dosta posla, a po prosudbama ovoga zastupnika probleme prognanika koji još uvijek čekaju rješenje svog problema potrebno je i moguće riješiti tijekom ove godine ili najdalje do sljedećeg ljeta. Siguran je da resorno ministarstvo može taj posao organizirati i provesti, a Sabor bi kroz sljedeći proračun trebao osigurati dostatna sredstva.

Učiti od Židova

Zastupniku Radiću, kako reče, nije jasno zašto bi se prešućivala činjenica da je Domovinski rat bio obrambeni rat, ali i odgovor na agresiju. Agresija na Hrvatsku prouzročila je ratnu štetu od 250 milijardi kuna, a taj je račun trebalo usmjeriti prema onome tko ga je izazvao, rekao je zastupnik Radić te podvukao da zakon o obnovi nije zakon o nadoknadi štete već zakon koji pomaže u povratku ljudi, i pravo na obnovu ima samo onaj tko se želi vratiti. Drži da je upravo u tome razlika između dosadašnjeg zakona i ovoga zakonskog prijedloga. Uvođenjem u predloženi zakon kategorije novčane potpore, smatra zastupnik Radić, omogućuje se da hrvatska država sredstva poreznih obveznika transferira zapravo na nadoknadu ratne štete koju nije izazvala i usmjeri korisnicima kojima je stradao dom bez obzira hoće li se takva osoba vratiti ili neće u Hrvatsku i bez obzira na to je li on hrvatski državljanin ili nije. Zastupnik drži da tako što zahtijeva znatno veća sredstva od onih koje je na početku rasprave spomenuo Vladin predstavnik.

Drago Krpina (HDZ) slaže se s mišljenjem zastupnice Kosor da bismo

svi trebali učiti od Židova. U Izraelu postoje dvije snažne političke grupacije koje se nadmeću za vlast, i tu postoje političke razlike među njima, ali nema među Židovima razlike u njihovom pijetetu prema svojim žrtvama i odavanju počasti, a napose u osudi zločinaca. Mi bismo to trebali naučiti od Židova, a ovdje se raspravlja o izjednačavanju prava na obnovu onih koji su ratovali protiv Hrvatske. Aktualni premijer i ministar vanjskih poslova u europskim prijestolnicama ističu loše stanje u kojem se nalazi hrvatsko gospodarstvo, primarno za to okrivljujući vlast HDZ-a, a rijetko se može čuti da predstavnici naše vlasti upozoravaju na stravične posljedice agresije na Hrvatsku. Da nije bilo agresije na Hrvatsku ne bi se moralo potrošiti oko 50 milijardi kuna na njezinu obranu, oko 10 milijardi kuna na zbrinjavanje hrvatskih prognanika pa i izbjeglica iz BiH, ne bi bilo izgubljeno deset turističkih sezona i time oko 100-tinu milijardi kuna u devizama, ne bi se dogodile ratne štete u Hrvatskoj u iznosu od 260 milijardi kuna, i ne bismo morali potrošiti oko 15 milijardi kuna za obnovu razorenih kuća i ostalih dobara. Jednako tako ne bismo morali trošiti »teške« milijarde kuna za zbrinjavanje hrvatskih invalida i branitelja Domovinskog rata, a ne bi u potpunosti izostale investicije stranih ulagatelja u Hrvatsku, kaže Krpina. Da se sve to nije dogodilo pitanje je onda u kakvom bi stanju bilo hrvatsko gospodarstvo, a upravo je to ono o čemu bi aktualni predstavnici hrvatske vlasti trebali govoriti svojim sugovornicima. Umjesto toga te se brojke prešućuju, a govori o istragama protiv HDZ-a, i o tome kako je deset godina Hrvatska išla krivim smjerom. Zastupnik drži da je to hrvatska nesreća i da to nije više pitanje dnevno-političkih ili međustranačkih nadmetanja već pitanje jedne povijesne odgovornosti za sudbinu ovoga naroda i države.

Govoreći o hrvatskom Podunavlju zastupnik Radić je rekao da se samo u dvije godine tamo vratilo velik dio prognanika, što podrazumijeva znatno više od polovice prognanika, primijetio je **Želimir Janjić (HSL)**. Nažalost, to nije točno, kaže Janjić, jer najnoviji podatak je da se u Podunavlje vratilo 50,2 posto progna-

nika, jedva nešto više od polovice, a u Vukovar samo 6081 povratnik ili 28 posto.

Činjenica je da se u Podunavlje vratilo 52 posto ljudi koji stalno tamo žive, a da ih nešto više od 30 posto dnevno komunicira prema tom prostoru, ustrajao je **dr. Jure Radić (HDZ)**. Bit će, međutim, i onih koji se uopće nikada tamo neće vratiti.

Uzvratio je zastupnik **Janjić** konstatacijom da je on samo iznio egzaktni podatak.

• »Iz dosadašnjeg zakona jasno se vidjelo što se događalo u Hrvatskoj u posljednjih deset godina i tko je izvršio agresiju«.

Govoreći o popustljivosti prijašnje politike **Anto Đapić (HSP)** istaknuo je kako je prijašnja vlast pristajala na ustupke koje je opravdavala višim interesima pa je u tom smislu donesen Zakon o općem oprostima i o suradnji s Haaškim sudom te zakon o konvalidaciji. Sada je predložen ovaj zakonski akt kojim se to definitivno »cementira« i konačno utvrđuje da je u Hrvatskoj bio građanski rat. Ovakvi se zakoni ne mogu donositi bez minimuma konsenzusa, rekao je Đapić, a uz najbolju namjeru upozorava vladajuću koaliciju da će, ukoliko se usvoji ovaj zakon, uistinu doći do radikaliziranja političke situacije u Hrvatskoj. A za to je odgovorna vladajuća koalicija. Drži da je ovaj zakon protiv nacionalnih interesa, a izjednačavanjem žrtve i agresora pogađa sve temeljne vrijednosti i rezultate Domovinskog rata.

Zlatko Čanjug (HDZ) nije za to da se donosi zakon koji poništava povijesnu i političku realnost događanja u Hrvatskoj u posljednjih deset godina jer će to neminovno dovesti do razmimoilaženja i do ovakve radikalizacije stavova u hrvatskom političkom životu. Upozorio je da su predložene izmjene »potencijalno kukavičje jaje kako bi unutar hrvatskog naroda došlo do razdora«. Rekao je zatim da se u Hrvatskom državnom saboru može govoriti i na jeziku nacionalnih manjina i nije se složio s radikalnim stavovima koji su se mogli čuti tijekom ove rasprave. Tvrdi da se hrvat-

stvo ne dokazuje time govori li netko rješenje ili rješenje, već time kakva djela činimo prema drugom čovjeku.

Nekome može biti simpatična širokogrudnost zastupnika Čanjuge ali meni je mnogo draža istina i hrvatski Ustav – odgovorio mu je **Drago Krpina (HDZ)**.

Zlatko Čanjug mu je uzvratilo da se njemu »kao čovjeku ne sviđaju nikakvi iskazi nepotrebnog političkog šovinizma i to što neki ljudi govore zato što ne razumiju da manjinski jezik ne znači narušavanje hrvatskoga jezika«.

Zastupnik Krpina rekao je kako je zaprepašten tom tezom svoga stranačkoga kolege o nepotrebnom političkom šovinizmu, i drži da je to zaista pretjerana i nepotrebna kvalifikacija. Ako je obrana hrvatskoga Ustava šovinizam onda su potpuno pukle mogućnosti komunikacije među nama unutar istog kluba zastupnika, rekao je Krpina.

• »Nitko nema pravo izbrišati potezom pera sve te užase i prisiliti nas na kolektivnu amneziju pa reći da je to bio rat i da su svi jednako stradali«.

Niti ću ja biti manji HDZ-ovac, a Krpina veći, niti ćemo biti veći ili manji Hrvati ako se branimo tobožnjim odredbama Ustava. A taj isti Ustav govori o poziciji autohtonih nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Pa dopustimo si malo političke tolerancije i mudrosti »Gospodine Krpina, hrvatska država nismo samo mi«, zaključio je zastupnik Čanjug.

Opet je reagirao zastupnik **Krpina** ustvrdivši da nije dokazivao svoje hrvatstvo, ni hadezeovstvo, nego je samo branio Ustav. Drži da je neustavno zalaganje zastupnika Čanjuge za pravo služenja drugim jezikom u Saboru osim hrvatskim jezikom.

• »Hrvatska je država dosad uložila oko 15 milijardi kuna u različite projekte obnove«.

Uzrok razaranja je velikosrpska agresija

U nastavku rasprave o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi govorila je **Marija Bajt (HDZ)**, koju je zanimalo hoće li Hrvatska televizija u poslijepodnevnom terminu prenositi nastavak sjednice, budući da se radi o važnoj temi koja će zanimati veliki broj građana.

Predsjednik je odgovorio kako ne zna, ali da je to moguće ispitati, te kako drži da se nitko od saborskih dužnosnika ne bi trebao brinuti o uređivačkoj politici Hrvatske televizije.

Marija Bajt smatra kako su obećanja data Međunarodnoj zajednici i žurni povratak raseljenih osoba osnovni razlozi za brzo donošenje izmjena i dopuna Zakona o obnovi u trenutku kad je najveći dio obnove već obavljen. Prema važećem Zakonu raseljene osobe nisu imale status prognanika jer su samovoljno napustile područje Republike Hrvatske.

Člankom 1. predloženih izmjena i dopuna dovodi se u pitanje agresija koja je počinjena nad Republikom Hrvatskom, iskrivljuju povijesne činjenice, brišu razlozi zbog kojih je Zakon o obnovi donesen i stječe dojam da je Domovinski rat uzrok razaranja i oštećenju materijalnih dobara, budući da nije razvidna činjenica kako je uzrok svemu tome upravo agresija na Republiku Hrvatsku. »Taj je članak politički potpuno neprihvatljiv jer oslobađa od javne odgovornosti prave agresore i dovodi u pitanje izjavu premijera Račana kako nitko normalan ne može izjednačiti agresora i žrtvu«, ocjenjuje zastupnica Bajt. Potom je citirala članak 1. Zakona o obnovi, koji bi se izmjenama i dopunama izostavio, a koji definira identitet agresora i uzročnika nastalih materijalnih šteta, i usporidila ga s novim člankom 1. koji propisuje uvjete za obnovu uključivši i štetu nastalu do 15. siječnja 1998. godine. »Rat u Hrvatskoj prestao je u kolovozu 1995. godine vojno-redarstvenom akcijom »Oluja«, jer je Hrvatsko podunavlje integrirano mirnim putem«, kazala je zastupnica, napominjući da je u Domovinskom ratu poginulo 15 tisuća ljudi, 50 tisuća ljudi ostali su invalidi, a prognano je 400 tisuća osoba. U Republici Hr-

vatskoj izvršen je genocid, kulturocid i etnocid. Predloženim zakonskim rješenjima uklanja se prednost u obnovi oštećenih materijalnih dobara koju su imali članovi obitelji poginulih hrvatskih branitelja, zatočenih ili nestalih i invalida Domovinskog rata, budući da se člankom 3. izjednačuju u pravima sa svim hrvatskim državljanima koji su uživali vlasništvo, suvlasništvo i zaštićenim najmprirocima, te sa svima koji su 1991. godine imali prebivalište u Republici Hrvatskoj. »Ne dovodim u pitanje pravo vlasništva, ali su prava žrtava i počinitelja kaznenih djela (koji su amnestirani Zakonom o općem prostoru) u obnovi izjednačena«, kazala je HDZ-ova zastupnica, obrazlažući kako se upravo to dogodilo brisanjem članka 6. Zakona o obnovi.

Za primjenu zakona trebat će osigurati dodatnih 6 milijardi kuna, za što drži da će pripomoći stvaranju nove političke emigracije, imajući na umu gospodarsku i političku situaciju u Hrvatskoj. Podržala je amandmane Kluba zastupnika HDZ-a, a ako oni ne budu prihvaćeni, zastupnica neće moći glasovati za zakonski prijedlog o kojemu se raspravlja.

»Za primjenu Zakona trebat će osigurati dodatnih šest milijardi kuna, što će pripomoći stvaranju nove političke emigracije, imajući na umu gospodarsku i političku situaciju u Hrvatskoj.«

Dr. Boris Kandare (HSP) ustvrdio je kako je već sve rečeno o sadržaju Konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, a njegova se kritika svodi na to da su izbrisani uzroci i rezultati Domovinskog rata, te da pokušava izjednačiti očitu agresiju na Republiku Hrvatsku s izmišljenim građanskim ratom – »tu ne mogu pomoći nikakvi amandmani«. Kandare drži kako ne bi trebalo donijeti ovakav Zakon. Ocijenio je simptomatičnom šutnju zastupnika stranaka bivše opozicije, koje su danas na vlasti, jer se šutnja tumači pristajanjem na ono o čemu se ne izjašnjavaju.

Negativno se osvrnuo na navode kako se zakonski prijedlog u drugom

čitanju ne razlikuje od onoga u prvom čitanju, jer je i tada sadržaj pravno tehnički bio jako loš. Svoju je tvrdnju Kandare potkrijepio konkretnim primjedbama na ponuđena rješenja, koja, po njegovom mišljenju, »brkaju pravne institute u građanskom pravu, odnosno stvarno i obvezno pravo«. Izmjenama i dopunama Zakona ukida se, naime, kategorija stanarskog prava i uvodi kategorija zaštićenih najmodavaca, što nije stvarno pravni institut. Hrvatsko se pravo zasniva na kontinentalnom pravu, a ne na anglosaksonskom, na koje podsjećaju ovo i slična zakonska rješenja. Pravni novitet upitne ispravnosti predstavlja i teret negativnog dokazivanja koje mora obaviti država, odnosno županija (dokazivanje nepostojanja pravno relevantnih činjenica koje ukazuju na postojanje prava na obnovu zgrade), kao i odredba prema kojoj se propisuje da se članovima obitelji pravomoćno osuđenih ratnih zločinaca ili protiv kojih se tek vodi postupak mogu obnoviti kuće (zastupnik drži kako bi trebalo taksativno navesti o kojim se članovima obitelji radi). U Republici Hrvatskoj postoji Zakon o parničnom postupku i Zakon o općem upravnom postupku, koji reguliraju rokove za podnošenje i sadržaj zahtjeva za obnovu postupka, pa to ne bi trebalo biti predmetom odredaba izmjena i dopuna Zakona o obnovi.

Iluzija o pobjedi u Domovinskom ratu?

Vlado Jukić (HSP) nije mislio da je moguće u Hrvatskom državnom saboru raspravljati o ovakvom zakonskom prijedlogu, nakon svega što se dogodilo u novijoj hrvatskoj povijesti, budući da »on ilustrira iluziju u kojoj smo svi živjeli – nismo pobijedili u Domovinskom ratu, nego izgubili«. Pobjednička Vlada nikada ne bi podastrijela ovakav zakonski prijedlog svojoj javnosti, to više što je donedavno smanjivanje proračuna na svim razinama opravdavala mjerama štednje, a sada se spominju znatna sredstva, koja će se morati odnekuda namaknuti. Jukića zanima tko će podmiriti te troškove, a Vladu ocjenjuje neozbiljnom kad u ovoj gospodarskoj i socijalnoj situaciji predlaže ovakvu zakonsku regulativu.

Zastupnik je upitao i koji su stvarni

motivi za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, jer se u priloženom obrazloženju mogu pročitati samo uopćene formulacije o usklađivanju propisa, ustavnim odredbama i izjednačavanju u pravima. Stvarne je motive moguće naslutiti jedino u izjavama državnih dužnosnika, koji taj zakonski prijedlog stavljaju u kontekst uvjeta koje je postavila Međunarodna zajednica, s ciljem zauzimanja bolje vanjsko-političke pozicije. »Zakoni se donose zbog konkretnih problema i opravdanih razloga, a ne zbog političkih motiva«, kaže Jukić, i dodaje kako ovaj zakonski prijedlog zapravo ukazuje na to da »Vlada Republike Hrvatske nije Vlada hrvatskih građana, već Vlada, odnosno servis Međunarodne zajednice«. Zatražio je od predstavnika Vlade da navede primjer iz svijeta – koja zemlja tretira agresora na način na koji to čini Republika Hrvatska? S druge se strane, nastavlja Jukić, najavljuje ukidanje povlastica braniteljima, istraživanje statusa i prava sudionika Domovinskog rata, pa se ne treba čuditi napetosti u hrvatskoj javnosti i podjelama među građanima. Predložene odredbe otvaraju mogućnost da država koja je pretrpjela materijalne i ljudske gubitke nagradi počinitelje ratnih šteta, kao i pitanja abolicije i kasnije odgovornosti. Ratne štete iznose više od 250 milijardi kuna, a počinilo ih je oko 18 tisuća Srba. Ako se njima prizna pravo na obnovu, koja je socijalna kategorija, valja se zapitati koji su stvarni Vladini motivi za donošenje ovog Zakona. Zastupnik odlučno odbacuje argumente kojima se opravdava pravo na obnovu obiteljima ratnih zločinaca na način da se pravo na obnovu ne može vezati za osobu, već za pravo vlasništva. Logika života je, međutim, takva da uvijek netko snosi posljedice, pa tako i obitelji sudionika Domovinskog rata. »Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama je neopravedan prema hrvatskim državljanima koji su prognani iz BiH, nemoralan prema braniteljima i invalidima, on ugrožava stabilnost države i izaziva podjele među građanima, jer Domovinski rat je definiran kao da je građanski, sukladno desetogodišnjoj politici Međunarodne zajednice prema Hrvatskoj i zbog toga ga ne mogu prihvatiti«, ocjenjuje Vlado Jukić.

Predsjednik Tomčić upitao je zastupnike je li istina da je kazao kako Vlada Republike Hrvatske nije Vlada hrvatskih građana, već Vlada Međunarodne zajednice.

Smisao zakonskog prijedloga jest obnavljanje imovine, apstrahirajući subjektivne momente

Mladen Godek (HSLŠ) drži kako opseg i ton rasprave koja se upravo vodi ne iznenađuje. Ne postoji zakon koji može obešteti majke poginulih boraca, iako su im materijalne štete zasigurno već nadoknađene. Osnovni je smisao Zakona o obnovi upravo obnavljanje imovine Republike Hrvatske, a sredstva za njegovu primjenu bit će transformirana u trajnu materijalnu vrijednost. Predložene izmjene i dopune upućuju na zaključak da je rat veliko zlo i da pogađa sve građane, definirajući pojam ratne štete kao stvarnu štetu i apstrahirajući subjektivne momente. Upravo je to bitna razlika u odnosu na važeći zakonski tekst. Ta definicija ratne štete logična je, dosljedna i konzekventna, budući da se iz odredaba Zakona o obnovi koje definiraju počinitelje ratnih šteta, može zaključiti da Hrvati čija su materijalna dobra oštećena djelovanjem Hrvatske vojske nemaju pravo na obnovu. Zastupnik Godek odgovorno tvrdi kako nema govora o smanjivanju prava braniteljima. Priznavanje prava drugim građanima ne znači smanjivanje postojećih prava branitelja. Do danas prioritet u obnavljanju imovine imali su branitelji, a u nastavku procesa obeštećenja ponovno se nameće to pitanje, pa je s tim u svezi Klub zastupnika HSLŠ-a podnio amandman. Godekova humanistička priroda pozdravlja odredbu koja uvođi pravo na obnovu obiteljima ratnih zločinaca, koja je u skladu s civilizacijskim normama. U suprotnom bi došlo do uvođenja dodatne materijalne kazne obiteljima, a zločinac ionako neće moći uživati to pravo, budući da će u zatvoru odsjediti svoju kaznu.

Prigovor da se člankom 8. ostavlja mogućnost ostvarivanja prava na obnovu objekata koji su propadali zbog napuštenosti i zuba vremena naprosto ne stoji.

U članku 1. izmjena i dopuna ne spominje se agresija na Republiku

Hrvatsku jer to pitanje nije u njegovoj domeni. »Agresija je počinjena, pisalo to u ovom zakonskom prijedlogu ili ne«, ustvrdio je HSLŠ-ovac Godek.

Proračunom su predviđena sredstva za obnovu, a kako on nije bio revidiran ni rebalansiran, jasno je da se u njega neće zadirati. Sredstva za primjenu izmijenjenog Zakona o obnovi namaknut će se putem stranih donacija. On ne dezavuirao Domovinski rat, jer su ga napisali pobjednici i upravo je to naša konačna i definitivna pobjeda, završio je svoje izlaganje Mladen Godek.

Za ispravak netočnog navoda javio se Vladimir Šeks (HDZ) jer je zastupnik Godek predložio da se podzakonskim aktom riješi pitanje prioriteta obnove Pravilnikom koji bi u roku od 30 dana trebalo donijeti Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo, a postojeću je odredbu koja regulira to pitanje predloženo brisati. Nije istina da se izmjenama i dopunama ne žele odrediti prioritete.

Dr. Ljerka Mintas-Hodak drži kako je netočan navod Mladena Godeka da civilizirana društva nadoknađuju štetu članovima obitelji ratnih zločinaca, jer nakon Drugog svjetskog rata, primjerice, nikome nije bila nadoknađena šteta – Republika je Hrvatska to uvela kao zakonsku obvezu prema prognanicima, želeći ih vratiti njihovim kućama.

Mladen Godek je pojasnio kako je mislio na konfisciranu imovinu obitelji ratnih zločinaca.

Đuro Njavro (HDZ) javio se za ispravak netočnog navoda jer drži kako nije točno da rat pogađa jednako sve osobe, pa je preporučio zastupniku Godeku da posjeti hrvatsko Podunavlje gdje će se uvjeriti da to nije tako.

Dr. Ljerka Mintas-Hodak smatra da zastupnik Godek nije imao pravo kad je ispravljao njen netočan navod i opravdavao svoje navode, jer je zapisala njegovu izjavu, a može se provjeriti i u fonogramima.

Uvažavanje povijesne istine

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) kazala je kako je, ako su točni navodi o istovjetnosti zakonskog prijedloga u prvom i u drugom čitanju, žalosno da predlagatelj nije promijenio makar jednu točku ili zarez. Sramota je zaobilaziti povijesnu istinu o Domovinskom ratu, a dužnost je poštovati Us-

tav, te pravna i moralna načela, prema kojima pravo na aboliciju ne isključuje odgovornost na naknadu štete protupravnim djelovanjem. U Haškoj deklaraciji stoji da ratni zločini ne zastarijevaju.

• *»Sudionici velikosrpske agresije prouzročili su štetu na svojoj i tuđoj imovini, pa je nemoralno i protupravno oslobađati ih te odgovornosti i dodjeljivati im pravo na obnovu«.*

Sudionici velikosrpske agresije na Hrvatsku prouzročili su štetu i svoje i tuđe imovine, pa je nemoralno i protupravno oslobađati ih te odgovornosti i dodjeljivati im pravo na obnovu.

Zastupnika Đukića je Babić-Petričević upitala tko je ubijao i nastanjivao hrvatske kuće. Zastupnica predlaže brisanje članka 4., te da se pravo na obnovu ne prizna osobama koje su pravomoćnom presudom osuđene za kazneno djelo opisano člankom 3. stavkom 1. Zakona o općem oprostilu ili za koje se dokaže da su sudjelovale u agresiji na Hrvatsku. Ako taj članak ostane, u pravima će biti izjednačene supruge Martića i Mladića s majkama i ženama poginulih hrvatskih branitelja. Vječito privilegirani časnici JNA, milicajci i slični, kao zaštićeni najmoprimci bit će izjednačeni u pravu na obnovu sa svim stradalnicima Domovinskog rata. »A tko ih je tjerao iz Republike Hrvatske«, upitala je zastupnica. S obzirom na ograničenost sredstava za obnovu, morat će se ustanoviti prioritete, u čemu bi pravo prvenstva trebale imati žrtve, jer je nemoralno izjednačavati ih u pravima s napadačima, pa se stoga zastupnica žestoko protivila brisanju članka 6. Zakona o obnovi. Smatra i da članak 7. Zakona (dodjeljuje se pravo na obnovu vlasnicima koji 1991. godine nisu prebivali u objektima) ne bi trebalo brisati, već izmijeniti, budući da se uglavnom radi o slabo naseljenim područjima na koja bi trebalo naseliti povratnike iz inozemstva i beskućnike te posebnim mjerama poticati daljnje naseljavanje. Zastupnica Babić završila je svoje izlaganje ocjenjujući kako je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ob-

novi neprihvatljiv, nemoralan i nehuman.

Mr. Mato Arlović (SDP) je iznenađen raspravom koju su proveli kolege iz sadašnje opozicije, jer nikada nije čuo tako žestoku kritiku HDZ-ove Vlade. Predloženi je zakon izraz kontinuiteta zakonodavne politike Sabora, koja proističe iz obveza koje je Vlada preuzela pred Međunarodnom zajednicom.

1998. godine donesen je Program o povratku, u kojemu je citirana i Ženevska konvencija koja određuje krug osoba koje imaju pravo na obnovu, pa ovaj zakonski prijedlog u tom pogledu ne sadrži novine. Program o povratku je trebalo uskladiti s postojećim zakonima u roku od tri mjeseca, pri čemu je već došlo do zakašnjenja. U studenome 1998. godine Vlada je usuglasila stavove sa zahtjevima Međunarodne zajednice i preuzela obveze glede izmjena Zakona o obnovi, Zakona o područjima od posebne državne skrbi i ukidanja Zakona o davanju na privremeno korištenje napuštene imovine. Naputkom je uređila neka pitanja iz te domene, koji ima jače obvezujuće djelovanje od zakona. Stoga je nekorektno odustajati i negirati već dogovoreno, pobijati ranije iznesenu argumentaciju, ali sada sa stajališta opozicije.

Krug osoba navedenih u Ženevskoj konvenciji koje imaju pravo na obnovu nije moguće suziti, jer je upravo Hrvatski državni sabor ratificirao taj dokument. Mr. Arlović se osobno obvezao učiniti sve što bude u njegovoj moći kako bi izbjeglicama iz BiH, koji su postali hrvatski državljani, pomogao. Mora biti jasno da te osobe ne mogu u isto vrijeme imati status izbjeglice i državljanstvo Republike Hrvatske.

Status raseljenih osoba postojao je i u važećem Zakonu o obnovi, pa nije novina da se te osobe, ako žele mogu vratiti kućama koje će im biti obnovljene. Za ostvarivanje tog prava nije ključno odmah biti državljanin, a ta je odredba sukladna Ženevskoj konvenciji. Tko će obnoviti brojne porušene objekte na područjima gdje se nisu vodile borbe? U Izvješću o stanju nacije iz 1994. godine tadašnji ministar navodi kako će počinitelji biti procesuirani, ali pitanje obnove tih objekata, nakon izmjene Zakona o obveznim odnosima, nije regulirano. Domovin-

ski je rat bio oslobodilački i konstitutivan, pa ga se u članku 1. nije moglo izjednačiti sa sličnim terorističkim radnjama.

Brojni ispravci netočnih navoda

Vladimir Šeks (HDZ) je tako netočnim nazvao navode mr. Arlovića kako Prijedlog zakona predstavlja kontinuitet u izvršavanju ranije preuzetih obveza, jer nije točno da se Vlada ikada obvezala na ukidanje prava prvenstva u obnovi invalidima i obiteljima poginulih branitelja, a još manje da će ih izjednačiti u pravima s pripadnicima JNA koji su imali stanarska prava ili napustili objekte u vlasništvu i sagraditi im na trošak Državnog proračuna kuću ili im donirati građevinski materijal.

Jure Radić (HDZ) smatra netočnim navod da je zakonski prijedlog ranije usuglašen sa zahtjevima Međunarodne zajednice. Točno je da je dostavljen takav tekst Užem kabinetu, kojeg je i zastupnik Radić bio član, ali oko njega nikada nije postignuta suglasnost. Usuglašen je bio samo Program povratka, s kojim su predložene izmjene i dopune Zakona o obnovi u koliziji, budući da on nudi segmente koje Program nikada nije sadržavao. Mr. Arlović se, također netočno, pozivao na odredbu izmjena i dopuna koja govori o pravu na obnovu svim hrvatskim državljanima koji se žele vratiti, budući da je to odredba postojećeg Zakona, a predloženim se izmjenama propisuje kako pravo na obnovu imaju svi koji su 1991. godine imali prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Mr. Mato Arlović, pojasnio je kako ovaj zakonski prijedlog ne ukida prava branitelja i invalida Domovinskog rata, jer je to tematika posebnog Zakona, a za utvrđivanje identiteta onoga tko je odobrio pravo na obnovu nositeljima stanarskog prava preporučio je uvid u Program reintegracije Hrvatskog podunavlja.

Juri Radiću odgovorio je kako može provjeriti postoji li dokument kojim bivša Vlada usuglasuje izmjene Zakona o obnovi s Međunarodnom zajednicom. Problem je jedino u tome što je bivša Vlada trebala donijeti taj Zakon, a ne sadašnja.

Dr. Ivica Kostović (HDZ) zaniijekao je istovjetnost odredaba ovog zakon-

skog prijedloga s onima iz Programa povratka. Ženevskom je konvencijom zajamčeno pravo na povratak svima koji to žele, ali je tek izmjenama i dopunama Zakona o obnovi pridodano pravo na obnovu. Uostalom, iz iste je Konvencije vidljivo kako progoniteljima i kršiteljima ljudskih prava ne bi trebalo odobriti ni ulazak u zemlju.

Dr. Juraj Njavro (HDZ) ističe kako je Zakon o obnovi donesen 1996. godine, a Zakon o pravima hrvatskih branitelja 1997., pa mu nije jasno kako je Zakon o braniteljima mogao anticipirati ono što će eventualno donijeti neki budući zakon. Upravo Zakon o obnovi i njegove izmjene i dopune govore o pravima na obnovu hrvatskih branitelja, invalida i obitelji poginulih.

Vladimir Šeks pozvao se na Arlovićev ispravak netočnog navoda prilikom kojeg se pozvao na Zakon o pravima hrvatskih branitelja. Ključno je pitanje zašto im se ukida pravo prvenstva izmjenama i dopunama Zakona.

Mr. Arlović drži da su pitanja prava branitelja uređivana više puta, a Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz 1997. samo je jedan od akata. Prava branitelja uređena su upravo tim Zakonom, a ne izmjenama i dopunama Zakona o obnovi. Za hrvatske je branitelje puno bolje ostvarivati prava temeljem tog Zakona, nego temeljem Zakona o obnovi.

Dr. Juraj Njavro istaknuo je kako se Zakonom o pravima hrvatskih branitelja reguliraju samo prava najtežih stradalnika.

Vladimir Šeks ponovno je želio ispraviti netočno pozivanje mr. Arlovića na Zakon o pravima branitelja, budući da taj Zakon nije specijalan i jer izmjene i dopune Zakona o obnovi ukidaju odredbe drugih zakona koje reguliraju istu problematiku.

Dr. Jure Radić drži kako nije točna izjava Mate Arlovića kako Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi ne ukida prava hrvatskih branitelja, jer se njime ukida pravo na prioritarnu obnovu.

Ivo Fabijanić (SDP) drži da je način na koji je vođena rasprava i na koji su ispravljani netočni navodi vrlo dostojanstven, te da je osjetljivost u raspravama o ovakvim temama sasvim razumljiva, imajući na umu tijekom novije hrvatske povijesti. Međutim,

osobno drži kako nisu ključne dileme oko nekih pojmova o kojima su se vodile rasprave, već potreba da svi naučimo iz svoje vlastite povijesti, umjesto da se stalno povodimo za iskustvima drugih naroda. Hrvatski narod mora shvatiti kako mora biti jedinstven, jer samo takav može opstati na svjetskoj pozornici. Različite pristupe u rješavanju problema ne bi trebalo osuđivati, kao ni rješenja koja je ozakonila bivša Vlada – dobra namjera nije upitna, ali mali narodi često moraju popustiti međunarodnim pritiscima.

• *»Različitost koncepta ne bi smjela izazivati prozivke i komentare o nemoralnosti, nepoštenju ili nehumanosti.«*

Različitost koncepta ne bi smjela izazivati prozivke i komentare o nemoralnosti, nepoštenju ili nehumanosti. Na sjednici Odbora za useljeništvu, zastupnik Fabijanić upitao je predstavnike istjeranih i protjeranih hrvatskih građana je li Zakon o obnovi donio neka bitna poboljšanja i rješenje problema. Odgovor je bio niječan. Zastupnik uvažava težnju nekih zastupnika da brane Zakon o obnovi, ali ne shvaća zašto se odbijaju kvalitetnija rješenja. Onima koji se brinu hoće li Koalicija moći ispuniti predizborna obećanja odgovorio je kako je upravo ovaj Zakon dio tih nastojanja. »Nije sporno da je Domovinski rat bio odgovor na srpsku agresiju«, završio je svoje izlaganje Fabijanić, dodavši kako će podržati zakonski prijedlog jer rješava imovinska prava i suprotstaviti se svim pokušajima da se ugroze prava onih koji su najviše pretrpjeli u ratu.

Jadranka Kosor (HDZ) javila se za ispravak netočnog navoda Ive Fabijanića, budući da za Zakon o obnovi nisu glasovali samo HDZ-ovi zastupnici, već i predstavnici drugih parlamentarnih stranaka, a zastupnik je govorio o tom Zakonu kao HDZ-ovom.

Prioriteti u obnovi ne mogu se regulirati podzakonskim aktima

Mario Kovač (HSL) ocjenjuje predmetnu materiju »vrlo osjetljivom za kategorije građana, koja uslijed even-

tualnih neopreznih poteza može izazvati veliko nezadovoljstvo«. Do sada je obnovljeno ukupno 96 tisuća kuća (30 tisuća od 4. do 6. kategorije oštećenja), te 66 tisuća kuća bez potpore i kredita, a za obnoviti je ostalo još 23 tisuće kuća. Godišnje je obnovljano 20 tisuća objekata. Brisanjem članka 2. Zakona o obnovi i uvođenjem odredbe o ostvarivanju prava na obnovu osoba koje su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj proširuje se krug korisnika prava na obnovu, pa tako raste i broj objekata. U Državnom je proračunu za obnovu predviđeno 530 milijuna kuna, a računa se na još 55,5 milijuna dolara iz drugih izvora, što neće biti dovoljno za obnovu preostalih objekata, uslijed čega će i dinamika radova biti usporena. Brisanjem članka 6. Zakona o obnovi ukidaju se prioritetne liste, što bi moglo dovesti do arbitrarnog odlučivanja nadležnih županijskih ureda za obnovu, a time i neugodnih situacija u stvarnom životu. »Smatram da je neprilično prioritete regulirati pravilnicima i drugim podzakonskim aktima ministarstava, jer je upravo pitanje prvenstva ključno pitanje Zakona o obnovi, nakon što bude izmijenjen i dopunjen« iznio je Kovač, dodajući kako bi bilo neprilično osporiti prioritet u obnovi onima koji su najviše dali u obrani Republike Hrvatske. Tako važna pitanja trebao bi rješavati isključivo Hrvatski državni sabor, kao nositelj zakonodavne vlasti. Probleme može izazvati i uvođenje novog članka 68a, kojim se propisuje pravo da, temeljem vlastitog zahtjeva, korisnik može ishodovati da mu država dade u zamjenu za neobnovljenu kuću ili stan neki drugi objekt u vlasništvu Republike Hrvatske. Ta bi odredba mogla prouzročiti daljnja iseljavanja s ratom oštećenih područja, koja su i prije rata bila slabo naseljena. Stoga zastupnik predlaže da se u taj članak ugradi dodatak koji bi određivao da zamjenska nekretnina mora biti na području iste županije ili jedinice lokalne samouprave. Republika Hrvatska ne može sebi dozvoliti daljnje zapuštanje pasivnih područja. Efekti koje će prouzročiti članak 5. stavak 4. (pravo na obnovu ne mogu ostvariti ratni zločinci, ali mogu članovi njihovih obitelji) i članak 16., stavak 2., točka 8. (zahtjev za obnovu podnose svi su-

vlasnici zajedno ili jedan uz suglasnost ostalih) dovest će do obnavljanja kuća osoba koje su počinile ratne zločine, a koji će to pravo moći ostvariti kao suvlasnici.

Mr. Nevio Šetić (HDZ) ocijenio je predložene izmjene i dopune kao politički vrlo štetne za Republiku Hrvatsku, to više što još nije riješeno pitanje razdruživanja i sukcesije, te naknade ratnih šteta s bivšom državom. Pozvao je zastupnike da navedu primjer iz svijeta za vraćanje u zemlju onih koji su rat prouzročili, izgubili i pobjegli.

Republika Hrvatska ima osjetljiv geopolitički položaj i povijesno iskustvo u sličnim pitanjima (nakon Drugog svjetskog rata iz zapadne je Istre i Slovenije iseljeno 128 tisuća osoba, koji više nisu bili obuhvaćeni slovenskim i hrvatskim Ustavom, pa su optimalni i ostali živjeti na području Italije), koje bi trebalo sada iskoristiti.

Zastupnik drži da zakonski prijedlog izaziva previše dvojbi, te je stoga neprihvatljiv. Osobe, koje će izmjenama i dopunama imati pravo na obnovu jer su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj, teško će moći prihvatiti hrvatsku državu kao svoju domovinu, ako je suditi prema devastiranju imovine i stanju u kojemu su se nalazili objekti nakon povlačenja pripadnika JNA i pobunjenih Srba.

Činjenice govore same za sebe: 15 tisuća ubijenih, 30 tisuća ranjenih, 140 tisuća razorenih domova, 260 milijardi kuna ratne štete. Trebalo bi pominje preispitati i iskustva Međunarodne zajednice u nastanku samostalnih država, posebice ako se ima na umu osjetljivost geopolitičkog položaja Republike Hrvatske. »Prihvaćanjem amandmana moglo bi donekle ublažiti negativne posljedice koje bi proizašle iz zakonskog prijedloga, ali ako se to ne učini, ja ću glasovati protiv«, konstatirao je mr. Šetić.

Mr. Andro Vlahušić (HSL) ispravo je pogrešku u amandmanu koji je podnio, jer se promijenio naziv Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo.

Dr. Jure Radić naglasio je svoje neslaganje s brisanjem članka 6. Zakona o obnovi (prioritetna obnova braniteljima, invalidima i njihovim obiteljima), kako je predloženo izmjenama i dopunama Zakona, budući da

će se prioriteta, zbog nedostatka sredstava, morati odrediti, to će pravo sada biti zapravo nečija diskreciona ocjena. Zastupnik je protestirao i protiv brisanja članka 7. Zakona o obnovi, kako je to predloženo člankom 6. izmjena i dopuna, jer naseljeni i prognani Hrvati iz Bosne i Hercegovine, koji su posredstvom hrvatske države i Agencije za promet nekretninama kupili oštećenu kuću, neće moći ostvariti pravo na obnovu, o čemu je govorio i mr. Arlović. Time Zakon poprima diskriminatorska obilježja.

Ni postupak s hrvatskim civilima nije bio »pravičan«

Mr. Zdravka Bušić (HDZ) precizno je navela razloge zbog kojih neće podržati Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, a to su ukidanje članka 1. i uvođenje novog (koji ne definira karakter rata), brisanje članka 6. (koji je regulirao pitanje prioriteta u obnovi) i brisanje članka 7. (koji stavlja u neravnopravan položaj izbjegle Hrvate iz drugih zemalja). Zakon ne može podržati ni zbog toga »što se od nas traži da zaboravimo ono što se dogodilo u Domovinskom ratu«. »Kome smeta da u zakonskom tekstu ostane imenovan agresor na Republiku Hrvatsku«, upitala je mr. Bušić i dodala, odgovarajući zastupniku Đukiću, kako neće glasovati za taj »pravičniji« Zakon, jer nije bilo pravično ni bježanje kolona izmrčvarenih hrvatskih civila iz Vukovara, dok su ih na tenkovima pratile kolone razularenih rušilaca u uniformama JNA.

Katica Sedmak (SDP) upitala je kada je Hrvatska objavila rat, odgovarajući na optužbe da se negira činjenica da je na Hrvatsku izvršena agresija. Budući da rat nikada nije objavljen, postoji dovoljno materijala da se o ratu u Hrvatskoj govori kao o građanskom ratu, to više što u vojnim knjižicama sudionika Domovinskog rata piše da su bili na vojnoj vježbi, a ne u ratu. Zastupnica je zamolila objašnjenje za to. O zakonskom je prijedlogu danas rečeno jako malo, a najviše o tome da se njime izjednačava žrtvu i agresora. Izmjene i dopune Zakona o obnovi samo su logičan nastavak na Zakon o aboliciji, koji je donio Hrvatski državni sabor s HDZ-ovom većinom, a ne Europska zajednica ili Amerika.

Brojni su zastupnici željeli ispraviti netočan navod.

Prvi je na red došao **dr. Juraj Njavro** koji je iznenađen istupom zastupnice Sedmak, za koju drži da nije upoznata sa Zakonom o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata. »Za svako traženje potvrde ili ostvarivanja prava branitelj mora ispisati ratni put«.

Drago Krpina uzeo je, pri osvrtu na navod da Hrvatska nikada nije objavila rat kao olakotnu okolnost činjenicu da zastupnica Sedmak nema dugačak staž u Saboru. Sabor je u brojnim dokumentima konstatirao agresiju i njenog počinitelja, a nakon završetka Drugog svjetskog rata niti jedan rat koji se vodio nije bio objavljen. Republika Hrvatska nije objavila rat jer bi tada bila optužena kao začetnica tog rata.

Željko Krapljan (HDZ) objasnio je zastupnici Sedmak da se vojna knjižica ovjerava na dan dolaska i na dan odlaska. Vojne su se vježbe vodile od 30. lipnja 1996. godine, kad je ukinuto ratno stanje, za grupe koje su podložne mobilizaciji i to u trajanju najviše 15 dana.

Katica Sedmak je kazala kako je upravo zbog neupućenosti zatražila da joj se pojasni postupanje s vojnim knjižicama, te da postoji velika razlika između izraza konstatiran i objavljen.

Dragutin Vrus (SDP) drži da je zastupnica Sedmak u pravu jer je i on sudionik Domovinskog rata, a u vojnoj mu knjižici stoji da je išao na vojnu vježbu.

Drago Krpina smatra netočnim navod da je hrvatska vlast pogriješila što nije objavila rat. »Uostalom, mogao je i SDP to predložiti Zastupničkom domu, ali umjesto toga, SDP je predlagao da se osnuju istražna povjerenstva o tome tko naoružava Hrvate«, primijetio je Krpina.

Dr. Juraj Njavro također nije dobio poziv, a sudjelovao je u Domovinskom ratu. Citirao je definiciju hrvatskog branitelja iz Zakona o pravima hrvatskih branitelja.

Željko Krapljan tvrdi da su takve greške u vojnim evidencijama nemoguće, to više što su postrojbe izvršile preustroj i svi podaci ažurirani. Moguće je da je došlo do zabune u slučajevima kada su vojnici dolazili na par dana, a zatim otišli na druge

položaje.

Vladimir Šeks je, ispravljajući netočan navod u svezi s objavom rata kazao kako je Sabor svojom odlukom od 8. listopada 1991. godine utvrdio kako je na Republiku Hrvatsku izvršena oružana agresija od strane Srbije, Crne Gore i tzv. JNA, a rat nije bio formalno objavljen jer Hrvatska u to vrijeme nije bila formalno međunarodno priznata. Da je tada objavila rat, bila bi proglašena secesionističkom i separatističkom Republikom SFR Jugoslavije. Brijunskom deklaracijom nakon 25. lipnja 1991. godine odgođena je primjena samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske. Objave rata spadaju u 19. stoljeće, ocjenjuje zastupnik Šeks.

Katica Sedmak drži kako zastupnik Šeks nije ispravio, nego potvrdio njene navode.

Javnost mora biti upoznata s financijskim opterećenjem koje će izazvati primjena izmjene Zakona

Ivo Baica (HDZ) smatra kako se moglo čuti mnogo dobrih rasprava o Konačnom prijedlogu, koji je izuzetno značajna i osjetljiva tema. Uputio je ozbiljnu primjedbu predlagatelju, jer u obrazloženju nisu navedene ocjene potrebitih sredstava za provođenje izmjena i dopuna Zakona o obnovi. Govori se samo o povećanju broja korisnika tog prava, ali ne i o konkretnim brojkama, kako bi hrvatska javnost mogla biti upoznata s budućim opterećenjima državnog proračuna.

Baica ocjenjuje neprihvatljivim brisanje članka, i uvođenje novog članka 1., kojim se izostavlja činjenica da je na Republiku Hrvatsku izvršena agresija, uvođenje prava na obnovu osobama koje nisu hrvatski državljani, ali su imali bivalište u Republici Hrvatskoj 1991. godine, poglavito stoga što je među njima puno onih koji su aktivno sudjelovali u ratu protiv Hrvatske, kao i odredbe kojima se omogućuje ratnim zločincima sudjelovanje u obnovi preko članova svoje obitelji. Ukidanje članka 2. dovest će do obnavljanja mnogih srpskih vikendica duž obale, a ukidanje članka 6. do izjednačavanja u pravima na obnovu žrtava i agresora. Postojećim su člankom 6. svi držav-

ljani mogli ostvariti svoja prava, neovisno o nacionalnoj pripadnosti, pa zastupnik ne vidi razlog za njegovo brisanje. Unošenjem novog članka 68b. uvodi se obeštećenje za oštećene objekte, ali ne i obveza da se tim novcem objekat obnovi. Neophodnim smatra i definiranje krajnjeg roka za podnošenje zahtjeva za obnovu, jer nema smisla da on bude neograničen.

Na kraju svog izlaganja Baica je ocijenio Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi neprihvatljivim.

Slijedeći je govorio **dr. Mate Granić**, koji je naveo kronologiju zbivanja i donošenje dokumenata vezanih uz predmetnu temu. U proljeće 1998. godine vođene su burne rasprave u Vladi oko donošenja Plana programa povratka izbjeglica i u isto vrijeme vođeni pregovori s Međunarodnom zajednicom. Nakon usuglašavanja, Program je konsenzusom prihvatio i Sabor, a kasnije su doneseni i napuci za njegovo provođenje. Međunarodna je zajednica imala primjedbe na te dokumente. Granić je istaknuo kako je šteta što tadašnja Vlada nije imala snage da konsenzusom to izmijeni na vrijeme, jer bi danas troškovi za provođenje ovog Zakona bili puno manji, te što nije upornije i odlučnije pregovarala.

• »Šteta je što tadašnja Vlada nije imala snage da konsenzusom to izmijeni navrijeme, jer bi danas troškovi za provođenje ovog Zakona bili puno manji, te što nije upornije i odlučnije pregovarala.«

Konačni je prijedlog nužno poboljšati prihvaćanjem amandmana, prije svega u pitanjima prioriteta u obnovi i prava invalida i obitelji poginulih hrvatskih branitelja. Na taj će način biti moguće postići konsenzus i s Međunarodnom zajednicom.

»Odgovorani i savjestan čovjek nikada neće moći pristati da djeca poginulih hrvatskih branitelja i invalidi nemaju prioritet u obnovi i prihvatiti da stanarsko pravo oficira bivše JNA, koji su svjesno sudjelovali u ratu protiv Hrvatske, a kasnije je svojevrijedno napustili, sada bude

nadoknađivano iz državnog proračuna – gradnjom kuće, najmom stana ili građevinskim materijalom« tvrdi **Vladimir Šeks**. Donošenje ovog Zakona nije zahtjev Međunarodne zajednice, a izazvat će ogorčenje i nepravdu.

Program povratka donijela je bivša vlast

Darko Šantić (HNS) uputio je primjedbu predlagatelju, ali ne glede suštine zakonskog prijedloga, već kod pripreme donošenja tog propisa, budući da se poziva na mnoge dokumente kojima se donošenje Zakona argumentira. Zastupnici su upoznati s njima jedino kroz izlaganja mr. Arlovića i dr. Mate Granića. Izmjenama i dopunama Zakona sve kategorije osoba navedene u Ženevskoj konvenciji izjednačene su u pravu na obnovu, koje proizlazi iz njihovog statusa povratnika i ustavnog prava na slobodno raspolaganje imovinom. Neki su zastupnici, u svojim raspravama, aludirali na korištenje engleskog jezika u izradi Programa povratka, a u suradnji s UNHCR-om i OESS-a. Hrvatskim državljanima omogućeno je trenutačno podnošenje zahtjeva za obnovu, pod istim uvjetima kao i osobama koje još nemaju hrvatske dokumente.

Šantić se složio kako bi trebalo nekako odrediti prioritete braniteljima, invalidima i njihovim obiteljima, ali drži kako nije korektno kritizirati sadašnju vlast glede Programa povratka, kad je on ranije donesen.

Vladimir Šeks, Vlado Jukić, dr. Juraj Njavro, dr. Jure Radić željeli su ispraviti netočne navode zastupnika Darka Šantića.

Zastupnik Šeks ocijenio je netočnim navod o ranijem donošenju onoga što se sada kritizira. Ključno je pitanje prioriteta. Zakon o obnovi donijet je konsenzusom i njime je određena prioritarna obnova osobama koje su pretrpjele najveće gubitke u Domovinskom ratu. Izmjenama i dopunama Zakona predloženo je da pravilnik o tom pitanju donese Ministarstvo javnih radova, obnove i graditeljstva.

Vlado Jukić tvrdi kako nije točno da je program povratka donesen jednoglasno, jer su zastupnici HSP-a glasovali protiv njega.

Dr. Juraj Njavro objasnio je razliku između statusa branitelja,

kojih je preko 400 tisuća i koji moraju imati prednost u obnovi, a invalidima i članovima obitelji poginulih, nestalih i zatočenih branitelja moraju se dodijeliti stanovi.

Dr. Jure Radić drži netočnim tvrdnju da je Program povratka pisan engleskim jezikom. Zastupnik Radić ga je osobno pisao i to hrvatskim jezikom, a kasnije je preveden na engleski. Program povratka i izmjene i dopune Zakona o obnovi nisu sukladni, budući da zakonski prijedlog isključuje brigu o Hrvatima iz BiH, te pravo na prioritetnu obnovu, a daje pravo na obnovu i onima koji nisu hrvatski državljanji, ali su imali prebivalište u Republici Hrvatskoj 1991. godine.

Darko Šantić je konstatirao kako zastupnici nisu ispravili njegove navode, jer je on govorio o Programu povratka, a ne o Zakonu o obnovi.

Dr. Jure Radić drži da je zastupnik Šantić povrijedio Poslovnik, jer se sada raspravlja o Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, a ne o Programu povratka, čime je zbunio zastupnike, te da ga treba opomenuti, a s njime se složila i **Jadranka Kosor**.

Mr. Arlović, koji je predsjedavao sjednicom, nije htio nikoga opomenuti, jer je zastupnik Šantić zbunio jedino sebe, a drugo čitanje zakonskog prijedloga dopušta raspravu o načelima i pojedinostima uz podnošenje amandmana, pa se stoga ne radi o povredi Poslovnika.

Doprinos radikalizaciji hrvatske političke scene

Drago Krpina bio je zadnji govornik u raspravi, a namjera mu je bila iznijeti činjenice o štetama koje je Republika Hrvatska pretrpjela u Domovinskom ratu.

Neposredna materijalna šteta iznosi 260 milijardi kuna, a daljnjih 200 milijardi kuna platio je hrvatski narod financirajući obranu zemlje i uklanjanje posljedica agresije.

Za primjenu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi morat će platiti još 5 milijardi kuna za obnovu kuća onih koji su prouzročili tu štetu. Hrvatska javnost mora znati da zbog toga nije moguće vratiti dug umirovljenicima, da zato nema novca za isplatu dječjeg doplatka, te da zato neće moći biti sanirana poduzeća. Zakon o

izmjenama i dopunama je »neetičan i nemoralan, neprihvatljiv s političko-sigurnosnog aspekta i pridonosi radikalizaciji hrvatske političke scene, a »predstavlja stravično financijsko opterećenje«. Ta je tematika povezana sa Zakonom o područjima od posebne državne skrbi. U Benkovcu su Hrvati 1956. godine činili dvotrećinsku većinu, a nakon što je doveden tenkovski garnizon JNA, Hrvati su činili jednu četvrtinu ukupnog stanovništva.

Svi će ti oficiri JNA sada imati pravo na besplatno zemljište i građevinski materijal. Ovaj zakonski prijedlog ohrabruje radikalizaciju Srba u Hrvatskoj i njegovim izglasavanjem zastupnici preuzimaju odgovornost za teške financijske i političke posljedice za Hrvatsku.

Budući da nije bilo kvoruma za izglasavanje zakona, glasovanje i izjašnjavanje o amandmanima je odgođeno.

Zastupnici su se izjašnjavali o amandmanima.

Ministar za javne radove, obnovu i graditeljstvo, Radimir Čačić u ime Vlade nije prihvatio amandman Kluba zastupnika HDZ-a, kojim je predloženo u članku 1. definirati sukobe u Republici Hrvatskoj kao velikosrpsku agresiju i izmjenu datuma kojim se ograničava nastanak štete jer se u Konačnom prijedlogu govori o Domovinskom ratu kao o cjelini, a rušile su obje strane. Ministar je kazao kako je tome osobno svjedočio, jer su i on i Dražen Budiša na dan oslobođenja Knina primijetili kako u 8 ujutro nije gorjela ni jedna kuća, a oko podneva su gorjele. Ministar dodaje kako tog dana nije vidio zastupnike HDZ-a u Kninu.

Za poslovničku primjedbu javio se, potom **Tonči Tadić (HDZ)** jer drži kako je način na koji je ministar Čačić govorio uvredljiv za zastupnike, te da krši poslovničke odredbe, a od predsjednika je zatražio da ga udalji iz sabornice, ako nastavi vrijeđati članove Zastupničkog doma.

Izmjenu datuma do kojeg su počinjene štete koje će biti obuhvaćene obnovom, Vlada također ne može prihvatiti, budući da je datum završetka integracije jedini mjerodavan i jer se period određen Zakonom o obnovi nije protezao do završetka integracije Podunavlja, kad je dolazilo do

niza kriminalnih radnji, pa je moralna obveza Vlade da obešteti oštećene stranke.

Mate Jukić (HDZ) želio je ispraviti netočan navod jer su i on i bivši zastupnik Biuk bili tada u Kninu.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) javio se s istom namjerom jer je on, kao jedan od pomoćnika zapovjednika hrvatskih snaga, ušao u Knin oko 12 sati i 15 minuta, prije nego što su došli Radimir Čačić i Dražen Budiša, osobno zarobio doktora Torbicu i još 50 civila, te ih zaštitio i predao kanadskom bataljonom.

Vladimir Šeks (HDZ) drži kako je ministar Čačić izriječom uvrijedio HDZ-ove zastupnike i hrvatske branitelje, okarakteriziravši ih kao dezertere, te da je ministar prije operacije u Kninu pljačkao na tom području.

Dok se ministar Čačić ne ispriča, zastupnici HDZ-a napustit će sabornicu.

• *»Ministar Čačić izriječom je uvrijedio zastupnike HDZ-a i hrvatske branitelje, okarakteriziravši ih kao dezertere.«*

Predsjednik nije želio zatražiti ispriku jer ministar nikoga nije nazvao dezertrom, pa je zastupnik Šeks ponovno zatražio ispriku za omalovažavanje i uvredu koju je ministar naneo zastupnicima HDZ-a.

Nakon petnaestominutne stanke, **ministar Čačić** ponovno je stupio za govornicu. Drži kako nije iznenađujuća reakcija koju je izazvalo obrazloženje uz prvi amandman, kojim je i Vlada bila šokirana. Ispričao se za svoje navode koji su pogrešno protumačeni svima koji su bili tada u Kninu.

Kriminalizacija i demonizacija Hrvatske demokratske zajednice

Ivo Sanader (HDZ) kazao je kako se tijekom posljednja 4 mjeseca pokušava kriminalizirati i demonizirati Hrvatska demokratska zajednica i njeni članovi. HDZ se distancirao od prosvjeda koje su organizirale udruge proistekle iz Domovinskog rata, jer se stranka pokušava prikazati kao politička snaga kojoj odgovara nered, kaos i destabilizacija. HDZ želi stabi-

liti unutarnjopolitičku situaciju, a na svoju je politiku dobio odgovor 3. siječnja i iz toga izvukao pouke. Ono što je ministar izrekao, međutim, neće tolerirati i od predsjednika Vlade zatražit će njegovu ostavku na mjesto ministra.

Predsjednik je upozorio na činjenicu da je bilo uvreda s obje strane i da se ministar Čačić ispričao, te da je obrazloženje dano uz 1. amandman bilo jednako uvredljivo.

Za ispravak netočnog navoda javio se **dr. Juraj Njavro (HDZ)** zatraživši ispriku u ime svih hrvatskih branitelja, vojnih invalida, prognanika, svih sudionika Domovinskog rata, jer je i on jedan od njih. Dodao je kako nije očekivao od ministra u hrvatskoj Vladi da će ovako govoriti u Saboru i da nikada nije činio što je ministar učinio u Domovinskom ratu. Njavro bi i osobno došao u Knin ali nije ljubitelj publiciteta. Voli, međutim, puno raditi i postizati rezultate. Domovinski rat mogu nazvati sukobom i oni koji su ga inicirali – oni koji su željeli Veliku Srbiju.

Anto Đapić (HSP) iznio je stajalište Kluba zastupnika HSP-a, koji također ne mogu nastaviti s radom zbog uvrede koju im je naneo ministar Čačić.

Predsjednik napominje da je i ministar imao dijelom opravdanje za svoje navode, sadržano je u tekstu obrazloženja uz amandman.

Miroslav Korenika (SDP) je, zbog poštenog odnosa prema Radimiru Čačiću, naglasio kako je ministar bio vrlo aktivan u organiziranju obrane grada Varaždina.

Predsjednik je konstatirao kako nema kvoruma za nastavak rada, pa su zastupnici u nastavku sjednice ponovno prionuli toj točki dnevnog reda.

Vladimir Šeks je izvijestio zastupnike kako je Klub zastupnika HDZ-a poslao predsjedniku Vlade Republike Hrvatske i ministru Čačiću, a sada će uručiti i predsjedniku Sabora, zahtjev da ministar Radimir Čačić podnese ostavku zbog grube uvrede zastupnika HDZ-a i hrvatskih branitelja. Šeks je zatim pročitao predmetne navode iz fonograma, koje je nazvao notornim lažima, klevetama i pokušajima kriminalizacije Domovinskog rata, a Radimira Čačića ocijenio nepodobnim za obnašanje ministarske dužnosti. Ukoliko ne podnese osta-

vku, zastupnici HDZ-a zatražit će izglasavanje povjerenja, na temelju Ustava i Poslovnika Zastupničkog doma, za što je zastupnik Šeks zatražio suglasnost predsjednika.

Predsjednik Tomčić primio je na znanje spomenuti zahtjev i dodao kako će ga uvrstiti u dnevni red, ako proceduralno sve bude u redu.

Ministar Čačić, zatražen da pristupi izjašnjavanju o amandmanima, izvijestio je zastupnike da Vlada ne prihvaća prvi amandman, uz već izneseno obrazloženje.

Drago Krpina (HDZ) želio je dodatno obrazložiti amandman, tako što je pročitao obrazloženje u kojem objašnjava kako bi se izmjenom zakona krivnja za rat svalila na Domovinski rat, a pravi je uzročnik materijalnih i ljudskih šteta velikosrpska agresija. Podnositelji amandmana su, uz obrazloženje, upitali Vladu zašto to predlaže, a u isto vrijeme amnestira velikosrpske agresore za razvoj i na optuženičku klupu stavlja Domovinski rat. Takvi postupci izazivaju sve veću zabrinutost i resignaciju hrvatske javnosti, pa nije začuđujuća ni reakcija invalida, branitelja i prognika.

Za poslovničku primjedbu javio se **Luka Trconić (HSS)** koji drži da je ministar Čačić imao razloga za način na koji je reagirao, nakon što je saslušao citat iz obrazloženja uz 1. amandman, kojim je na bezočan način napadnuta Vlada Republike Hrvatske.

Zamolio je za stanku kako bi Klub zastupnika HSS-a mogao zauzeti stajalište.

Domovinski rat po definiciji ne može biti građanski

Vlado Gotovac (LS) također se javio za poslovničku primjedbu. Pohvalio je predsjednika Tomčića za način na koji vodi sjednicu, ali ga je i upozorio da već dva dana dozvoljava određenim zastupnicima da vrijeđaju Vladu i ostale zastupnike. Njihov je postupak iznenađujući jer evidentno ne razumiju značenje pojmova koje koriste, obrazlaže Gotovac, i dodaje kako se, po definiciji, Domovinskim ratom naziva onaj koji je vođen s ciljem obrane domovine, pa se iz sintagme gubi agresor. Kako je onda moguće da Domovinski rat postaje građanskim ratom? – upitao je Gotovac.

Termin »Domovinski rat«, prvi je puta primijenjen kad je Staljin, u 2. svjetskom ratu, uočio da više ne može voditi ideološki rat – od tada je počeo rat za Rusiju, a ne za Sovjetski Savez.

Vlado Gotovac upozorio je zastupnike da ne vrijeđaju ni Sabor, ni zastupnike, ni Vladu, te se složio da bi trebalo napraviti dvadesetominutnu stanku.

Predsjednik Tomčić drži da, zbog obveza i odredbe Poslovnika, mora voditi raspravu na ovakav način, te da će tako nastaviti i dalje.

Mnogi zastupnici su se javili za povredu Poslovnika.

Dr. Vesna Pusić (HNS) nakon što je čula obrazloženje uz podneseni amandman, zahtijeva da se njegov predlagatelj ispriča za navedene uvrede parlamenta većini, hrvatskoj Vladi, te dvjema trećinama hrvatskih građana koji su poklonili svoje povjerenje novom hrvatskom vodstvu.

Đurđa Adlešić (HSL) predložila je da se ministar pomakne kako bi predsjednik mogao vidjeti redosljed kojim se zastupnici prijavljuju jer se i na taj način krše odredbe Poslovnika. Zastupnica je zatražila ispriku od Drage Krpine.

Mr. Mato Arlović (SDP) složio se s dvjema prethodnim govornicama da se obrazloženjem uz amandman vrijeđa Vlada i pripadnici koalicije šest stranaka.

Drago Krpina je povrijedio Poslovnik (članak 25., stavak 2.) jer je na grub način vrijeđao predsjedatelja i zastupnike. Neargumentiranim navodima optužuje se vladajuća šestorka i njihovi zastupnici, te ministar Čačić, za nešto što nisu izrekli i što nije bila intencija izmjene i dopune Zakona o obnovi. Složio se s kolegama koji su zatražili stanku kako bi predsjednik Sabora odlučio hoće li on oduzeti riječ u skladu s člankom 205. Poslovnika i opomenuti ga.

Dino Debeljuh (IDS) je također imao poslovničku primjedbu jer zastupnici imaju pravo na dodatno obrazloženje u trajanju od tri minute, a predsjednik je dozvolio Dragi Krpini da govori duže. To je ponekad opravdano učiniti ali ne u slučaju kad se vrijeđa Vlada i većina saborskih zastupnika, kad se zlorabi pravo na izlaganje.

Predsjednik drži kako zastupnik Krpina nije govorio duže od tri minu-

te, a ako jest, tražit će objašnjenje od tehničke službe. Drago Krpina je dobio riječ kako bi cijela hrvatska javnost mogla biti upoznata sa sadržajem obrazloženja uz amandman.

Drago Krpina drži da su prekršene poslovničke odredbe, jer je čitav niz zastupnika zlorabio taj institut za osobne napade na njega. On je samo iskoristio svoje pravo na dodatno obrazloženje.

Nakon stanke prvi je govorio **Luka Trconić** u ime zajedničkog Kluba 6 koalicijskih partnera. Zastupnik je iznio stajalište da je nastala situacija nepodnošljiva, te da se nesnošljivost i nedostatak tolerancije mora zaustaviti, upravo zbog osjetljivosti pitanja o kojima se raspravlja. Stoga su odlučili predložiti prekid sjednice i nastavak rasprave o ovoj temi sutradan, jer bi se u nastavku tenzije samo produbljivale, što bi još više otežalo donošenje ispravne odluke.

Vladimir Šeks je, u ime Kluba zastupnika HDZ-a, ponovio već iznesen zahtjev za ostavkom ministra Čačića i najavio zahtjev za raspravljanje o povjerenju, ako on ne podnese ostavku, zbog svega što je izrekao za saborskom govornicom i samo potvrdio istinitost argumenata navedenih u obrazloženju uz HDZ-ov amandman.

Zastupnici HDZ-a nemaju se namjeru ispričati, a neće sudjelovati u radu Zastupničkog doma u onom dijelu u kojem će sudjelovati ministar Čačić. Zbog toga drži kako nije potrebno odgoditi glasovanje i izjašnjavanje o amandmanu, s obzirom na to da HDZ neće sudjelovati ni sutradan, ako u ime Vlade bude govorio ministar Čačić.

Ispriku ministra Čačića

Predsjednik Tomčić izvijestio je zastupnike da će svi zahtjevi koji budu podneseni na proceduralan način biti izvršeni u dnevni red. Također je podsjetio zastupnike da se ministar Čačić ispričao svima koje je uvrijedio. Uvažavajući prijedlog zastupnika šest koalicijskih zastupnika, odlučio je zaključiti sjednicu i nastaviti s radom sutradan.

U nastavku sjednice prvi su govorili zastupnici Đukić i Krpina, jer su htjeli ispraviti ranije iznesene netočne navode.

Milan Đukić (SNS) drži kako se pojam Domovinskog rata u članku 1.

izmjena i dopuna Zakona o obnovi koristi u kontekstu prostora i vremena, s obzirom na korisnike prava na obnovu, a ne svaljuje se krivnja na Domovinski rat. Također drži da za razaranje nije kriva agresija jer ona može biti uzrokom rata iz kojeg su također proizašla razaranja, ali ne sva. U »Bljesku« i »Oluji« razoreno je 40 tisuća objekata.

Drago Krpina (HDZ) drži netočnima navode zastupnika koji su citat iz obrazloženja uz 1. amandman protumačili kao uvredu zastupnicima koalicije šest stranaka.

Načelnica je amandmana i obrazloženja intervencija protiv bezrazložnog definiranja Domovinskog rata kao uzročnika razaranja. To je prouzročilo nepotrebne političke tenzije, a amandmanom se nije željelo nikoga uvrijediti. Ako se već govori o uvredljivosti, onda prvenstveno treba obratiti pažnju na tu značajku Konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi.

Zastupnik je potom zamolio da amandman bude prihvaćen, jer ni u čemu ne umanjuje vrijednost zakonskog prijedloga.

Dr. Vesna Pusić (HNS) također je željela ispraviti netočan navod, i to onaj zastupnika Krpine, budući da Domovinski rat nije okarakteriziran kao uzročnik uništenja, već kao razdoblje u kojem je dolazilo do uništavanja.

Dr. Jure Radić (HDZ) drži kako nije točan navod zastupnika Đukića da je za vrijeme »Bljeska« i »Oluje« uništeno 40 tisuća objekata, jer je »Bljesak« trajao dan i pol, a »Oluja« tri do četiri dana. Za tako kratko vrijeme nije bilo moguće razoriti toliki broj objekata.

Drago Krpina smatra netočnim navod Vesne Pusić da Domovinski rat nije okarakteriziran kao uzročnik, već kao razdoblje u kojem je dolazilo do uništavanja, a kao potvrdu za svoj ispravak citirao je tekst predmetnog članka 1. izmjene i dopune.

Predsjednik Tomčić je sugerirao predlagatelju da doista uvrsti riječi »u razdoblje« ispred Domovinskog rata.

Milan Đukić je izjavio kako odgovorno tvrdi da je za vrijeme spomenutih vojno-redarstvenih operacija i poslije njih uništeno 40 tisuća objekata, a Juru Radića je pozvao da se u to osobno uvjeri posjetom tim područjima.

Drago Krpina podsjetio je predsjednika Tomčića da je podnošenje amandmana uređeno poslovničkim odredbama, pa njegova sugestija predlagatelju ne može biti predmetom razmatranja.

Predsjednik je odgovorio kako je ona bila dobronamjerna, a za cilj je imala ublažavanje tenzija.

Vladimir Šeks ispravio je netočan navod Vesne Pusić koja je označila Domovinski rat kao razdoblje. U Prijedlogu zakona stoji da će u obnovu biti uključeni objekti izloženi razornim djelovanjima do 15. siječnja 1998. godine, a Domovinski rat je trajao do 1995. godine.

Izvijestio je predsjednika i prisutne zastupnike da zastupnici HDZ-a neće sudjelovati u raspravi zbog već iznesenih razloga. Raspravi će prisustvovati jedino predstavnik Kluba zastupnika HDZ-a, koji će braniti amandmane pri izjašnjavanju o njima.

Kako kvorumu nije bilo, glasovanje je ponovno odgođeno.

Izjašnjavanje o amandmanima

Nakon što je u nastavku sjednice postignut kvorum (98 zastupnika), ministar javnih radova, obnove i graditeljstva, **Radimir Čačić** obrazložio je amandmane koje je uputila Vlada Republike Hrvatske, a koji se temelje na primjedbama iznesenim tijekom rasprave u Zastupničkom domu.

Amandmanom na članak 1. izmjena i dopuna Zakona o obnovi predloženo je da se razdoblje, tijekom kojega su počinjene materijalne štete, odredi od početka velikosrpske agresije, preko Domovinskog rata pa do završetka mirne reintegracije. Prihvaćanjem tog amandmana otpala bi većina primjedaba oporbenih zastupnika na zakonski prijedlog, a svi hrvatski građani imali bi jednako pravo na obeštećenje.

• *»Nesnošljivost i nedostatak tolerancije mora se zaustaviti, upravo zbog osjetljivosti pitanja o kojima se raspravlja«.*

Drugim amandmanom predloženo je iza članka 27. izmjena i dopuna dodati članak 28. kojim bi ministar za javne radove, obnovu i graditeljstvo bio ovlašten da, u roku od 30 dana nakon stupanja Zakona na snagu, donese pravilnik o postupku i načinu ostvarivanja prava na obnovu, kao i prioritetima u obnovi, sukladno odredbama predmetnog Zakona i Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Izmijenjen i dopunjen Zakon o obnovi regulirao bi prava svih građana na obnovu, a postojeći Zakon o pravima hrvatskih branitelja, kao specijalan Zakon, definirao bi posebna prava. Taj amandman podrazumijeva rješenje i uvažava mnoge amandmane zastupnika, iako, ponavlja ministar Čačić, Konačni prijedlog nije imao za cilj ukinuti spomenuta posebna prava koja proizlaze iz Zakona o pravima branitelja.

Slijedom objašnjenja koje je ponudila Vlada uz svoje amandmane, njen predstavnik, ministar Čačić nije prihvatio amandman koji su podnijeli Drago Krpina i Juraj Njavro u ime Kluba zastupnika HDZ-a (materijalne štete posljedica su velikosrpske agresije, a ne Domovinskog rata, u razdoblju do 30. lipnja 1996. godine).

Zastupnik **Njavro** pozdravio je napore Vlade u pronalazanju kompromisnog rješenja, ali ga zastupnici HDZ-a ne mogu prihvatiti, budući da je mirna reintegracija završena 15. siječnja 1998. godine, ali je rat završen akcijama »Bljesak« i »Oluja« u kolovozu 1995. godine. Svojim su amandmanom predložili da se taj period protegne na još gotovo godinu dana nakon završetka vojno-redarstvenih akcija, za što drže da je vrlo korektno, ali je neprihvatljivo da se taj period protegne do završetka mirne reintegracije, 15. siječnja 1998. godine.

Predsjedatelj, **mr. Mato Arlović**, pozvao je zastupnike da se izjasne o amandmanu Kluba zastupnika HDZ-a. Amandman nije prošao.

Vlada nije mogla prihvatiti ni amandman istih predlagatelja, kojim su predložili da se članak 2. Zakona o obnovi (kojim se nabrajaju područja ratnih razaranja) ne briše, budući da počinjene štete nisu bile ograničene samo na definiranim područjima.

Dr. Njavro je ostao pri amandmanu, jer ima i iz drugih razloga

porušenih objekata, pa se broj objekata za obnovu može dodatno povećati.

Zastupnici su glasovanjem odlučili ne podržati taj amandman. Istu je proceduru prošao i treći amandman istih predlagatelja, kojim je predloženo ukloniti mogućnost za podnošenje zahtjeva za obnovu osobama koje su 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj, iako je dr. Njavro pred zastupnicima ponovio intenciju amandmana.

Klub zastupnika HDZ-a podnio je i amandman na članak 3., stavak 2. izmjena i dopuna, kojim predlažu da se ne briše stavak 2. članka 4. Zakona, jer drže kako bi i djeci prognanih trebalo osigurati stan, pod uvjetom da se vrate na područje ranijeg mjesta stanovanja, što je u skladu s gospodarskom i demografskom obnovom ratom razrušenih područja. Vlada nije prihvatila taj amandman, a isto su učinili i zastupnici Zastupničkog doma, budući da je izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi predviđena pomoć putem dodjele državne imovine ili građevinskog materijala i zemljišta novim povratničkim obiteljima.

Amandmanom zastupnika HDZ-a na članak 4., stavak 4. izmjena i dopuna, kojim se priznaje pravo na obnovu obiteljima osumnjičenih ili osuđenih ratnih zločinaca, predloženo je ne priznati to pravo, što je ministar

Čačić nazvao protuustavnim i odlučio ga ne prihvatiti. Amandmane istih predlagatelja kojima se predlaže brisanje članaka 5. i 6. izmjena i dopuna (uvjeti za ostvarivanje prava na obnovu i prioritetnu obnovu) Vlada, a kasnije i zastupnici nisu mogli prihvatiti, iako je dr. Njavro dodatno obrazlagao amandmane.

Amandman zastupnika dr. Andre Vlahušića u ime Kluba zastupnika HSLŠ-a, kojim je predloženo da Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu Zakona, pravilnikom regulira prioritet u obnovi, povučen je, nakon što ga Vlada nije prihvatila, s obzirom na to da je Vladinim amandmanom već uređena ta problematika.

Zastupnici HDZ-a, putem amandmana, predložili su brisanje članka 68b, koji propisuje mogućnost dobivanja novčane naknade u određenim iznosima za IV, V. i VI. stupanj oštećenja. Vlada, a kasnije i zastupnici nisu ga mogli prihvatiti, iako je dr. Njavro naglasio mogućnost zlorabe tih novčanih iznosa, jer će se pravilnikom iz Vladinog amandmana onemogućiti zloraba.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo predložio je da se u istom članku propiše da će uvjeti i kriteriji za dodjeljivanje tih novčanih naknada biti također propisani Pravilnikom

Ministarstva. Ministar Čačić je pojašnio kako je taj zahtjev već sadržan u amandmanu Vlade, pa je Snježana Biga-Friganović povukla amandman.

Dr. Njavro je branio amandman na članak 26., odnosno novopredloženi članak 69b., kojim se predlaže propisivanje roka do kojeg se mogu podnositi zahtjevi za obnovu (1. listopada 2000. godine), ali ga Vlada nije mogla prihvatiti, jer drži kako treba zadržati pravo definiranja rokova, s čime su se složili i zastupnici.

Uvažavajući zahtjev za pojedinačno glasovanje, koji je potpisala grupa od 24 zastupnika, tajnica Hrvatskoga državnog sabora zatražila je od svakog zastupnika da se izjasni.

Većinom glasova (83 »za«, 25 »protiv« – pripadnici HDZ-a, HSP-a i HKDU-a), zastupnici su odlučili donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obnovi, zajedno s prihvaćenim amandmanima. Prijedlog Odbora Zastupničkog doma za rad, socijalnu politiku i zdravstvo da Vlada podzakonskim aktom propiše kriterije na osnovi kojih će nadležni županijski uredi moći utvrđivati pravo prvenstva u obnovi oštećenih materijalnih dobara, postao je bespredmetan, jer je i to pitanje uređeno Vladinim amandmanom.

M. Ko.; J. Š.; I. K.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O PODRUČJIMA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI

Ubrzanje povratka prijeratnog stanovništva i poticanje obnove

Županijski dom podržao je zakonski prijedlog bez veće rasprave i jednoglasno, a Zastupnički nakon opsežne i žestoke rasprave, nakon koje je za Prijedlog zakona i njegovo upućivanje u drugo čitanje glasovalo (poimenično, na zahtjev 24 zastupnika) – 79 zastupnika. Protiv Prijedloga je bilo 26 zastupnika, a 2 su bila suzdržana. Nije uvažena (25 glasova »za«, 80 »protiv«) sugestija Županijskog doma da Vlada Konačnim prijedlogom predvidi da se jedinicama lokalne samouprave i uprave u područjima posebne državne skrbi vraćaju izvorni prihodi. Obrazloženje – ta je materija uređena posebnim zakonom.

Iako se uglavnom svi zastupnici slažu da je pravo na dom i imovinu neotuđivo, razilaze se oko ocjene jesu li ponuđenim rješenjima uistinu svi građani Hrvatske izjednačeni u svojim pravima. Na obrazloženje predlagatelja kako je cilj – izjednačavanje svih iz redova opozicije čula su se oštra upozorenja kako to ne smije podrazumijevati izjednačavanje agresora i žrtve, da ipak valja utvrditi prioritete te da je povratak prognanih Hrvata – nacionalno i prioritarno, strateško, pitanje države.

Većinska opozicijska stranka (HDZ) klupski se izjasnila za izmjene (najavivši amandmane za drugo čitanje), a iz redova njezinih zastupnika upozoreno je kako je čitav niz odredbi u koliziji s Programom povratka, kako je s međunarodnom zajednicom bilo dogovoreno da se donese posve nov zakon (i njime obuhvate i područja koja su nerazvijena iz drugih razloga), da se širom otvaraju vrata svima koji su sudjelovali u pobuni protiv Hrvatske, da su izmjene ovog i Zakona o obnovi usmjerene prema zaboravljaju djela agresora i umanjivanju dimenzija i strahota žrtava. Iz HKDU-a i HSP-a upozoreno je da se ovime iznova »otvara srpsko pitanje«, odnosno da to predstavlja »srbizaciju Hrvatske«, dok se iz Kluba zastupnika

nacionalnih manjina čulo kako predloženi zakon valja mijenjati jer spada u »set diskriminirajućih zakona«. Klub zastupnika HDC-a slaže se da Hrvatska mora, s obzirom da se obvezala štovati tuđe vlasništvo, snositi posljedice gospodarenja tuđom imovinom, ali zahtijeva da se naseljenicima odnosno korisnicima imovine nadoknade sva ulaganja.

Zastupnici šesteročlane vladajuće koalicije podsjećali su na obvezu dosljednog provođenja ranije prihvaćenih međunarodnih zakona i konvencija, na to da valja ukinuti odredbe kojima se protivno Ustavu i Općoj deklaraciji o pravima čovjeka te Prvom protokolu Europske konvencije o ljudskim pravima zahvaćalo u vlasnička prava, izjavljivali kako valja preskočiti etničke barijere i početi govoriti o pravima i dužnostima građana, ukazivalo da se mogu ograničiti samo osobna a ne i kolektivna prava, pojašnjavali kako se pravima iz Zakona neće moći koristiti osuđeni za zločine i oni protiv kojih se vode krivični postupci.

Iz redova pozicije čuo se, među ostalim, zahtjev da država mora »jamčiti« vlasništvo, a ne predviđati vraćanje imovine (samo) »na zahtjev«. Iz njezinih i iz redova opozicije upozoravaju da je rok od šest mjeseci za ostvarenje prava na povratak imovine prekratak.

I pozicija i opozicija dijele mišljenje o radikaliziranju hrvatske političke scene – samo se uzroci traže na različitim stranama. Kritičari predloženog kažu da tome pridonose upravo rješenja iz prijedloga zakona o obnovi i o područjima posebne državne skrbi šesterke kako je za to krivo radikaliziranje stavova opozicije, »koja se ponaša kao da nije sudjelovala u onome što se događalo«.

O PRIJEDLOGU ZAKONA

S obzirom na žestoke reakcije što ih je izazvao ovaj zakonski prijedlog u

cijelosti objavljujemo predlagateljevu (Vlada RH) ocjenu stanja te obrazloženje osnovnih pitanja koja će se urediti zakonom, a i osvrt na posljedice koje će iz njega proisteci (međunaslovi su redakcijski.)

Usklađivanje

»Osnovni razlog za donošenje Zakona o područjima posebne državne skrbi («Narodne novine», brojevi 44/96., 57/96. i 124/97.) njegovo je usklađivanje s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba («Narodne novine», br. 92/98), te uklanjanje odredbi koje su osnovu imale ili su se pozivale na Zakon o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom («Narodne novine» br. 73/95, 7/96 i 100/57) i Zakon o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju («Narodne novine», 73/95) koji su prestali važiti. Usklađivanje se prvenstveno odnosi na dio Zakona o područjima posebne državne skrbi kojim je definiran način dodjele obiteljskih kuća i stanova, odnosno dodjela i korištenje privatne imovine za smještaj naseljenika, a čime se provodi ustavna obveza Republike Hrvatske za zaštitu prava vlasnika na korištenje, stupanje u posjed i slobodno raspolaganje imovinom.

• Osnovni razlog za izmjene i dopune Zakona – usklađivanje s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba te uklanjanje odredbi koje su osnovu imale u Zakonu o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom te Zakonu o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju (koji su prestali važiti).

Pored toga drugi važan razlog za donošenje ovoga Zakona je primjena prava i poticaja na područje hrvatskog Podunavlja, a kako bi se potaknuli i ubrzali poslijeratni oporavak i razvitak tog dijela Republike Hrvatske.

Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba (»Narodne novine«, br. 92/98), usvojenim od Hrvatskog državnog sabora 26. lipnja 1998. godine, definirani su osnovni principi povratka prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba u okolnostima nastalim nakon završetka mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, koje nisu bile predviđene prethodnim zakonskim propisima Republika Hrvatska preuzela je u Programu povratka obvezu da će u roku 3 mjeseca izmijeniti više zakona vezanih za povratak koji su nastali kao odgovor na tadašnje potrebe: Zakon o statusu prognanika i izbjeglica, Zakon o obnovi i Zakon o područjima posebne državne skrbi.

U Programu povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba navodi se: »Vlada je predložila Hrvatskom državnom saboru prestanak važenja Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom i Zakon o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju te će predložiti zakonski okvir za rješavanje pitanja nastalih ukidanjem tih zakona.«

5. kolovoza 1998. godine prestali su važiti: Zakon o prestanku važenja zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom, (»Narodne novine«, br. 101/98) i Zakon o prestanku važenja zakona o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju (»Narodne novine«, br. 101/98). Prethodno je Ustavni sud Republike Hrvatske svojom odlukom ukinuo odredbe tih zakona koje su onemogućavale raspolaganje privatnom imovinom (»Narodne novine«, br. 100/97).

Potrebne izmjene Zakona o statusu prognanika i izbjeglica, Zakona o obnovi i Zakona o područjima posebne državne skrbi, definirane od ekspertne skupine, usvojene su u obliku Preporuka na sjednici užeg kabineta Vlade Republike Hrvatske 9. studenoga 1998. godine. U obliku Non-Papera Vlade Republike Hrvatske uručene su predstavnicima međunarodne zajednice, kao obveza Vlade Republike Hrvatske.

Kao prijelazno rješenje do predviđenih izmjena zakonodavstva vezano za povratak i raspolaganje

imovinom na područjima posebne državne skrbi, Vlada Republike Hrvatske je 15. listopada 1998. godine usvojila Nastavak obnove ratom stradalih područja (»Narodne novine«, br. 159/98), te Obvezatni naputak o načinu i postupku ostvarivanja prava na obnovu i stambeno zbrinjavanje određenih osoba (»Narodne novine«, br. 159/98, 89/99), koji su usklađeni s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba.

Izmjene Zakona o statusu prognanika i izbjeglica usvojene su krajem 1999. godine (»Narodne novine«, br. 128/99), a Konačni prijedlog izmjena i dopuna Zakona o obnovi Vlada Republike Hrvatske uputila je 5. svibnja 2000. godine na drugo čitanje u Hrvatskom državnom saboru.

Glavni problem – raspolaganje privatnom imovinom

Predloženim izmjenama uskladit će se odredbe Zakona o područjima posebne državne skrbi sa spomenutim već provedenim izmjenama zakonodavstva, u prvom redu s prestankom važenja Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom (»Narodne novine«, br. 73/95, 7/96 i 100/97). Uklanjaju se sve odredbe vezane za primjenu spomenutog zakona po kojima se naseljenicima mogla dodjeljivati privatna imovina. Također se rješavaju posljedice dosadašnje primjene odredbi Zakona o područjima posebne državne skrbi, koje su se odnosile na raspolaganje privatnom imovinom, a što se do sada pokazalo kao glavni problem o kojem treba voditi računa po ukidanju prije spomenutih zakona. U Zakon se također unose odredbe vezane za dodjelu državne imovine na područjima posebne državne skrbi definirane Obvezatnim naputkom o načinu i postupku ostvarivanja prava na obnovu i stambeno zbrinjavanje određenih osoba (»Narodne novine«, br. 159/98, 89/99).

Imovina koja se, nadalje, može dodjeljivati je imovina u državnom vlasništvu financirana iz državnog proračuna ili donacija, i to sljedeće nekretnine: stanovi i obiteljske kuće u državnom vlasništvu koji se daju u najam, građevinsko zemljište u državnom vlasništvu koje se dodjeljuje u vlasništvo. Pored toga, može se dodjeljivati u vlasništvo građevinski materijal za izgradnju obiteljske kuće. Navedena imovina može se dodjeljivati i dosadašnjim privremenim

korisnicima privatne imovine kao alternativni smještaj.

Nakon 10 godina neprekidnog prebivanja u nekretnini moguće je stjecanje vlasništva nad stanom ili obiteljskom kućom podnošenjem zahtjeva Ministarstvu za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Uvjeti i kriteriji za stjecanja vlasništva bit će naknadno definirani posebnim propisom Vlade Republike Hrvatske. Građevinsko zemljište u državnom vlasništvu i građevinski materijal dodjeljuju se u vlasništvo, uz uvjet da ta imovina neće biti otuđena 10 godina od dana sklapanja ugovora o darovanju.

Zakonom je također predviđeno da stjecanje vlasništva dosjelošću nije moguće nad do sada dodijeljenom privatnom imovinom prema ovome Zakonu, Zakonu o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom (»Narodne novine«, br. 73/95, 7/96 i 100/97) i Zakonu o najmu stanova na oslobođenom teritoriju (»Narodne novine«, br. 73/95).

U svrhu rješavanja posljedica proisteklih iz dosadašnje primjene ukinutih odredbi ovoga Zakona koje su se odnosile na ograničenje raspolaganja privatnom imovinom, utvrđuje se postupak povrata privatne imovine vlasnicima i stambeno zbrinjavanje privremenih korisnika privatne imovine dodijeljene prema ova dva Zakona. Postupak za rješavanja posljedica primjene ukinutih odredbi Zakona usklađen je s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba i Obvezatnim naputkom o načinu i postupku ostvarivanja prava na obnovu i stambenom zbrinjavanju određenih osoba. Postupak povrata privatne imovine dodijeljene po ovome Zakonu predviđa ukidanje svih rješenja o korištenju izdanih od Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo u roku od 6 mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona, te dodjelu alternativnog smještaja u smislu druge nekretnine u državnom vlasništvu dosadašnjim privremenim korisnicima privatne imovine za koju su njezini vlasnici podnijeli zahtjev za povrat u posjed. Ako se u roku od 6 mjeseci privremenim korisnicima koji nemaju u Republici Hrvatskoj u vlasništvu drugu nekretninu ne može osigurati alternativni smještaj vlasniku se daje naknada za najam obiteljske kuće ili stana koja traje do njegova stupanja u posjed imovine.

Činjenica je da u ovom trenutku Republika Hrvatska ne raspolaže dovoljnim brojem useljivih stambe-

nih objekata u državnom vlasništvu za alternativni smještaj svih privremenih korisnika, te je potrebno osiguravanje posebnih fondova za tu namjenu kao i vrijeme za realizaciju započetih projekata. Istodobno, postoji značajan broj vlasnika koji čekaju povrat svoje privatne imovine i privremenih korisnika koji trebaju drugi alternativni smještaj. Treba istaknuti da je tek manji dio privatne imovine dodijeljen po ovom Zakonu, a većina je dodijeljena po Zakonu o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom («Narodne novine», br. 73/95, 7/96 i 100/97) i Zakona o najmu stanova na oslobođenom teritoriju («Narodne novine», br. 73/95) koji su prestali važiti. Nakon prestanka važenja ta dva Zakona, ostale su još uvijek važiti posljedice njihove ranije primjene koje još uvijek nisu razriješene u smislu povrata privatne imovine vlasnicima i zaštite privremenih korisnika kojima je država tu imovinu dodijelila. Kako bi se i jednim i drugima zajamčila sigurnost i njihova ustavna prava kao hrvatskim državljanima, dodatno je pored već postojećih postupaka za povrat imovine definirana i naknada vlasnicima do stupanja u posjed njihove imovine nakon proteka zakonskog roka za povrat imovine.

Izjednačavaju se svi državljani

U Zakonu se izjednačavaju svi hrvatski državljani koji žive, vratili su se ili naselili na područjima posebne državne skrbi, bez obzira na njihov osobni status, u smislu korisnika prava iz ovoga Zakona. U tom smislu osnovna svrha ovoga Zakona je uklanjanje posljedica rata u područjima Republike Hrvatske koja su bila zahvaćena ratnim operacijama tijekom Domovinskog rata, stvaranje uvjeta za brži povratak prijeratnog pučanstva, poticaj za demografski i gospodarski oporavak i razvitak tih područja.

• Izjednačili bi se svi hrvatski državljani koji žive, vratili su se ili naselili na područjima posebne državne skrbi, bez obzira na njihov osobni status, u smislu korisnika prava iz ovog Zakona.

Prava iz ovoga Zakona primjenjuju se na hrvatsko Podunavlje koje u

dosadašnjem tekstu Zakona nije bilo raspoređeno ni u prvu ni drugu skupinu područja posebne državne skrbi, te se nisu primjenjivale odredbe Zakona. Do ovih izmjena nije provedena Zakonom predviđena odredba da će Vlada Republike Hrvatske rasporediti općine, gradove i naselja hrvatskog Podunavlja u jednu od skupina područja posebne državne skrbi, iako su se uvjeti za to stekli nakon mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja. U ovom Zakonu općine, gradovi i naselja hrvatskog Podunavlja se zbog posljedica rata i trenutnog stanja povratka i oporavka u tom području Republike Hrvatske raspoređuju u prvu skupinu područja posebne državne skrbi.

Do sada utvrđena naselja u području posebne državne skrbi usklađuju se s novim teritorijalnim ustrojem jedinica lokalne uprave i samouprave prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina («Narodne novine», br. 10/97, 124/97, 68/98, 22/99 i 128/99).

Ovim izmjenama Zakon se također usklađuje sa Zakonom o općem oprostu («Narodne novine», br. 80/96), odnosno ostvarivanje prava iz ovoga Zakona, ograničava se samo za osobe koje su pravomoćnom sudskom presudom osuđene za kaznena djela po članku 3., stavku 1. Zakona o općem oprostu. Za osobe protiv kojih je podignuta optužnica za navedena djela odlaže se ostvarivanje prava iz ovoga Zakona do donošenja pravomoćne sudske presude.

U pripremi dodatni izvori financiranja

Spomenimo još predlagateljevu napomenu kako se ukupan iznos sredstava potrebnih za provedbu ovog zakona ne može precizno definirati jer nije utvrđen točan broj dodijeljene privatne imovine prema vežećem zakonu, ali je nužno osigurati dodatna sredstva Državnom proračunu.

Vlada također priprema dodatne izvore za financiranje povrata imovine, odnosno alternativnog smještaja privremenim korisnicima izvanproračunskim sredstvima. Projektom koji će biti financiran kroz Pakt o stabilnosti predviđeno je zbrinjavanje 2 500 obitelji koje se privremeno nalaze u imovini za koju su vlasnici podnijeli zahtjev za povrat u posjed. Sva oštećena imovina koja je otkupljena od Agencije za promet nekretninama i nalazi se na području posebne državne skrbi bit će obnovljena i upotrijebit će se za stambeno zbrinjavanje

nje prema ovome Zakonu. Također Vlada Republike Hrvatske zadužila je Ministarstvo financija i Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo da kod Razvojne banke Vijeća Europe uzmu kredit u iznosu oko 30 milijuna EURA s počekom otplate 5 godina u svrhu osiguravanja alternativnog smještaja za privremene korisnike prema modelima iz ovoga Zakona. Na taj način osigurala bi se sredstva za rješavanje dodatnih 4 000 obitelji privremenih korisnika.

RADNA TIJELA

Podrška

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo podržao je izmjene i dopune Zakona o područjima posebne državne skrbi uz prijedlog Zastupničkom domu da obveže Vladu RH da kod izrade konačnog prijedloga predloži tekst temeljem kojeg se jedinicama lokalne samouprave i uprave u područjima posebne državne skrbi vraćaju izvorni prihodi (iz Državnog proračuna) bez kojih ostaju primjenom izmjena. **Odbor za gospodarstvo i financije** podržao je predložene izmjene bez primjedbi.

Članovi **Odbora ZASTUPNIČKOG DOMA za gospodarstvo, razvoj i obnovu** ukazali su na članak 19. (plaće državnih službenika i namještenika) koji prethodna Vlada nije u potpunosti provodila pa je Odbor predložio da se preispitaju mogućnosti njegove provedbe (ako ih nema – izmijeniti članak u skladu s postojećim financijskim mogućnostima). U raspravi je, također, istaknuta potreba da se poduzmu i druge mjere koje će stimulirati razvoj poduzetništva i zapošljavanja na tom području.

U **Odboru za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** podržano je donošenje zakona, ali su u raspravi izražene nedoumice u svezi s člankom 8. (stavak 2.) i 14. Prijedloga zakona. Ne stavljaju li se – upozoreno je – korisnici u neravnopravan položaj ponuđenim rješenjima dodjele stanova i kuća u najam (s mogućnošću otkupa za deset godina) te građevinskog zemljišta i materijala u vlasništvo. Skrenuta je i pozornost na problem osiguranja sredstava potrebnih za ostvarenje proširenih prava širem krugu korisnika, posebno imajući u vidu restriktivan Državni proračun RH za 2000. Neizvršavanjem obveza o povratu imovine protekom roka od šest mjeseci otvara se mogućnost

pokretanja velikog broja postupaka naknade štete od države pa je mišljenje članova Odbora da bi bilo korisno osloboditi državu obveze plaćanja naknade štete u slučaju kad iz objektivnih razloga nije u mogućnosti izvršiti predviđenu obvezu. S obzirom na rješavanje trajnog smještaja izbjeglih iz BIH bilo bi korisno utvrditi mogućnost i načine provjere jesu li imali pravo na obnovu i jesu li ga ostvarili u mjestu iz kojeg su izbjegli – daljnji je prijedlog ovoga radnog tijela.

RASPRAVA

O Prijedlogu zakona uvodno je u Županijskom domu govorio **Marijan Perković**, pomoćnik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo, a da Odbor za gospodarstvo i financije podržava predloženo, zastupnike je izvijestio njegov predsjednik **Stjepan Marić**, napomenuvši kako značajnu primjedbu Odbora i osobno podržava.

Ima kvalitetnih poticaja, ali teško će zaživjeti

U Ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Mato Šimić** je najprije ustvrdio da je zakon čija se izmjena predlaže jedan od najkvalitetnijih koje je donijela bivša vlast, ali da nije bio primijenjen na svim područjima. Dobro je što su, kako je Klub zastupnika HDZ-a tražio i od bivše a i od ove Vlade, u prvu skupinu povlastica uvrštena sva područja hrvatskog Podunavlja. Zastupnik je naglasio da mu nije prihvatljivo izjednačavanje svih hrvatskih državljana koji žive, vratili su se ili naselili na područjima posebne državne skrbi bez obzira na njihov status u smislu korisnika prava, jer će tako, kaže, jednaka prava ostvarivati i agresor i žrtva.

• Nije prihvatljivo izjednačavanje svih hrvatskih državljana kako je predloženo jer će tako jednaka prava ostvarivati i agresor i žrtva.

To, međutim, naglasio je, ne mora biti razlog da se ne podrži donošenje

zakona. Klub zastupnika HDZ-a prema amandmane za drugo čitanje. Zastupnik je izrazio zadovoljstvo što se izmjenama ovog zakona omogućuje ostvarivanje prava doseljenika ukinutih rješenjima iz Zakona o obnovi. Predložio je zatim da se do drugog čitanja zastupnike izvijesti koji se od poticaja iz članaka 12., 13. i 14. – koji nisu obuhvaćeni izmjenama – ne primjenjuju te na ovome područjima. Carinski (članak 17) su funkcionirali do 1. siječnja ove godine, a kad je riječ o plaćama u državnim tijelima i javnim službama – pristup je različit (policajci negdje ostvaruju beneficije, a negdje ne).

Zastupnik **Šimić** još je upozorio Vladu da povede računa o primjeni članka 33. važećeg zakona o (najmanje) godišnjem izvještavanju parlamenta o ostvarivanju poticajnih mjera, te izjavio kako među predloženim ima vrlo kvalitetnih poticaja, ali da će sve to teško zaživjeti zbog smanjenog priliva sredstava jedinicama lokalne samouprave.

Podršku predloženoj u ime Kluba zastupnika LS-a obrazložila je prof. dr. **Tereza Ganza-Aras**. Izrazivši žaljenje što se o ovome raspravlja nakon predloženih izmjena Zakona o obnovi (otud i odgoda rasprave o tome zakonu, zbog brojnih nedoumica), zastupnica je naglasila kako naseljavanje prvenstveno ovisi o poticajnim mjerama u gospodarstvu, pa da bi to trebao biti prvi skup mjera, uz dodjelu kuća i stanova (ljudi će dolaziti bude li posla, a i riješi li se – kad je riječ o obnovi poljoprivrednih dobara – problem miniranih polja). Najavivši (možda) dodatne amandmane LS-a, prof. **Aras** naglasila je još kako je važno obratiti pažnju lokalnoj samoupravi, jer je ona mnogo više zainteresirana za rješavanje problema (a i brža od centralne vlasti).

Dr. **Branka Sruka**, koji je predloženo podržao u ime SDP-a, iznenadila je brzina kojom su ponuđene izmjene i dopune važećeg zakona i još je, uvodno, napomenuo kako će se prije drugog čitanja razmotriti mogućnost izmjene naziva zakona (skrb je jedno, a interes drugo – a ovo je interes hrvatske države). Naglasio je još da u potpunosti podržava izlaganje zastupnika **Šimića**, dometnuvši kako za pripremu amandmana ima vremena.

HSS još nije sagledao sve implikacije predloženog

I Klub zastupnika HSS-a podržao je predloženo, a **Petar Novački**, koji je o

tome izvijestio zastupnike, najavio je amandmane jer nisu uspjeli sagledati sve implikacije predloženog.

Zdušnu potporu predloženoj mr. **Vlado Ošust (HDZ)** obrazložio je time što u odnosu na Zakon o obnovi predloženi zakon najviše zadire u pitanja vlasništva. I za važeći zakon i za predložene izmjene važi, međutim, kako reče, krilatica »sve lijepo na papiru«, a sredstava nema. Primarno bi, dakle, trebalo sagledati što može podnijeti Državni proračun te ne brisati već napraviti pravičan red prvenstva.

Zastupnik dijeli stav Odbora za zakonodavstvo da bi manjak prihoda jedinica lokalne samouprave trebalo nadoknaditi iz Državnog proračuna. Predložio je još da prihod od poreza osoba koje ne prebivaju na području od posebne državne skrbi već tamo samo rade bude prihod te jedinice lokalne uprave (a ne kao dosad – one gdje prebiva).

Mr. **Ankica Mamić (LS)** predložila je da se ostave odredbe članka 31. važećeg zakona, kojima je utvrđeno da prava iz Zakona o područjima posebne državne skrbi ne mogu – do pravomoćnosti presude – ostvariti osobe protiv kojih je pokrenut postupak za kaznena djela protiv Republike Hrvatske ili protiv čovječnosti i međunarodnog prava te one koje su sudjelovale ili sudjeluju u neprijateljskoj djelatnosti protiv Republike Hrvatske. Sporan joj je članak 12. Prijedloga, u kojem stoji da protiv rješenja Ministarstva o ukidanju (u roku šest mjeseci) rješenja (o korištenju imovine) donesenih prema izmijenjenom zakonu nema prava žalbe ali se može pokrenuti upravni spor (koji može potrajati i desetak godina). Kako reče, ljudi su u nečije privatne kuće, osobito one s poslovnim prostorom, ušli uz uvjeravanja i preporuku Vlade – uloživši u neke potpuno uništene objekte velika sredstva. Oni ne osporavaju pravo vlasniku da se vrati u svoju kuću, ali zahtijevaju naknadu komisijski evidentiranih ulaganja.

Osvrnuvši se i na obećane veće plaće na područjima od posebne državne skrbi, zastupnica je upitala čemu odredbe koje se ne provode. Zdravstveni djelatnici cijelu 1999. »nepravdom odlukom, nelegalnog organa« nisu dobivali veće plaće, a i zamjenik ministra MUP-a izjavio je, u aktualnom satu, da su plaće policije svugdje iste.

Izjednačavaju se žrtva i agresor

Petar Katalinić (HDZ) upozorio je da se brisanjem članka 29. (u kojem

su bili pobrojani prioriteti) izjednačavaju žrtva i agresor. U obrazloženju stoji da će prioritete utvrditi Vlada, ali bi bilo bolje da o tome odlučuje Sabor – rekao je. Upozorivši na napisu u »Globusu« o tome što se sve događa na terenu u svezi s primjenom zakona, zastupnik je izvijestio zastupnike da će dati ostavku na funkciju predsjednika Komisije za raspolaganje imovinom u Brodu, jer se u tom »dumbusu« nitko neće snaći. Kako reče, nijednom tamošnjem Srbinu nije pala vlas s glave, a 20 ih je napustilo Hrvatsku jer nisu mogli prihvatiti hrvatsku zastavu, grb, himnu i hrvatsku riječ. Sada njima, a i Hrvatima koji su zbrisali da ih se ne bi mobiliziralo, prema ovom zakonu treba vratiti stanove dane pretežno invalidima. Kako uvjeriti Hrvate koji iz Bosanske Posavine preko Save gledaju svoje kuće u koje se ne mogu vratiti, kojima je uz to netko ubijen, da tako olako izađu iz srpskih kuća pod neki šator – riječi su koje je, napomenuo je, uputio predstavnicima OESS-a.

Mr. **Vlado Ošust** apelirao je na zastupnike »da ne daju besplatnu promidžbu nakladnicima«, povodom Katalinićeva spominjanja »Globusa«.

Upozoravajući na teško stanje na područjima od posebne državne skrbi, **Ante Dželalija (HDZ)** ukazao je na odlazak mladih, na to da nije dovoljno čovjeku dati krov nad glavom već da je nužda – posao. Podsjetio je da su ti prostori iseljavani i ranije – između 1971. i 1991. iz Drniša je iseljeno oko 12.000 ljudi (toliko ih je, otprilike, otišlo u progonstvo 1991.) i založio se da izvješće o provedbi zakona češće dolazi pred zastupnike.

Petar Čobanković (HDZ) podržao je izmjene ponajprije zbog uvrštavanja hrvatskog Podunavlja u područja od posebne državne skrbi, zatim zbog načina na koji je riješeno pitanje dodjele kuća, stanova, građevinskog zemljišta i materijala ljudima na tim prostorima (time se, kaže, ispravljaju pogreške načinjene Zakonom o obnovi, kojim su useljenici praktički izbačeni iz tog zakona), a i zbog obećanja predstavnika Vlade o sufinanciranju jedinica lokalne samouprave.

Zastupnik se ne slaže: s ukidanjem reda prvenstva (uz upit kako će se bez toga riješiti pitanje poljoprivrednog zemljišta); s preformulacijom članka 31. (bilo bi logično da ni osobe koje su sudjelovale u oružanoj pobuni ne mogu biti na posebnoj skrbi države); sa zamjenom termina – »stanovništvo« umjesto »prognanik, izbje-

glica, useljenik« (time se izjednačavaju žrtva i agresor).

Apelirao je na Vladu da predloži zakon o gospodarskim poticajima kako bi se realno utvrdilo što se može realizirati.

Županijski dom jednoglasno je podržao Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi. Zastupničkom domu predloženo je da Vladu obveže da kod pripreme **Konačnog prijedloga predloži tekst temeljem kojeg se jedinicama lokalne samouprave i uprave u područjima posebne državne skrbi vraćaju izvorni prihodi, bez kojih ostaju primjenom važećeg Zakona.**

U **Zastupničkom domu** stav Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu obrazložila je njegova predsjednica **Dragica Zgrebec**, stav Odbora za zakonodavstvo **Mladen Godek**, a stav Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo njegova članica **Sonja Borovčak**.

Niz izmjena u koliziji s programom povratka

Sa stavom Kluba zastupnika HDZ-a zastupnike je upoznao dr. **Jure Radić**. Nije točno, rekao je, da je razlog za izmjene usklađivanje zakona s Programom povratka. Štoviše, čitav niz predloženih izmjena u koliziji je s njim.

• Nema spora da treba poštovati privatno vlasništvo, ali s Međunarodnom zajednicom je već ranije dogovoreno da će se u drugoj fazi zakonodavnog reguliranja problematike primijeniti širi pristup – da će se osim ratom stradalih Zakonom obuhvatiti i područja koja zaostaju iz drugih okolnosti.

Nema spora da treba poštovati privatno vlasništvo, ali s Međunarodnom zajednicom je – već ranije – dogovoreno da se donese potpuno nov zakon. Kod donošenja važećeg bilo je, također (prije četiri godine)

dogovoreno da će se u drugoj fazi zakonodavnog reguliranja ove problematike primijeniti širi pristup – da će se zakonom obuhvatiti osim ratom stradalnih područja i ona koja u razvoju zaostaju zbog reljefnih, klimatskih i drugih objektivnih okolnosti.

Klub zastupnika HDZ-a predložio je da se tu obuhvate dijelovi Dalmatinske zagore, središnje Istre, Gorskog kotara, Hrvatskog zagorja, Žumberka, neki pogranični krajevi (ponegdje je život teži nego na područjima obuhvaćenim zakonom o područjima državne skrbi – naglasio je dr. Radić). Već u ovoj fazi trebalo bi isključiti dijelove u kojima je obnova završena, u kojima se narod vratio i gospodarstvo zaživjelo.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: ocjenu da bi umjesto olakšica bolje bile poticajne mjere (prvenstveno stimulirajuća ulaganja, otvaranje radnih mjesta); prijedlog predlagatelju da u proceduru uputi tekst cjelovitih izmjena pripremljen prošle godine u nadležnom ministarstvu (ako ne – uputit će ga Klub zastupnika HDZ-a); tvrdnju kako područja od posebne državne skrbi trebaju naseljenike (nisu dovoljni poticaji samo prema stanovništvu koje je tamo živjelo 1991.) pa bi trebalo ostaviti važećim zakonom predviđenu obvezu Vlade da raspisuje natječaje radi stimuliranja odlaska stanovništva u te krajeve. Zastupnik Radić još je upitao – što je s protjeranima nakon 2. svjetskog rata (»puškom, nožem, ali i gospodarskim i političkim mjerama antihrvatskih i nenarodnih režima«), ustvrdivši kako su s lica zemlje nestali Španovica, Boričevac, Udbina, Zrin. Nestale su stotine katoličkih župa – rekao je, potkrijepivši tvrdnju podacima: Grad Knin imao je 1919. godine 53,1 posto Hrvata, 1948. godine 45,2 posto, a 1991. godine 13,5; Benkovac – 61 posto Hrvata 1948. a 19,8 posto 1991. godine; Obrovac 54 pa 17,2 posto, Udbina 83,9 pa 8 posto, Španovica 99 posto pa 9% ljudi. Boričevac je prestao postojati – rekao je.

Zastupnik HDZ-a napomenuo je zatim kako je kad je riječ o redu prvenstva stav isti kao kod Zakona o obnovi; predložio je uz to da se preispita rok od šest mjeseci.

Željko Malević (SDP) citatom je (članak 8. Prijedloga) osporio tvrdnju dr. Radića. Predviđeno je, naime, i poticanje »naseljavanja državljana RH svih djelatnosti i zanimanja koji mogu pridonijeti ekonomskom i socijalnom razvoju područja posebne državne skrbi«.

Milan Đukić (SNS) izjavio je kako Boričevac u Donjem Lapcu nije nešto – ni kao selo, ni katastarski. Život je u njemu u kontinuitetu i kroz II. svjetski rat i nakon njega, a građani su kolonisti. Nitko nikad nije naselio ni jedan numer drugog domaćinstva – napomenuo je.

Odgovarajući Maleviću, **Jure Radić** je rekao da »nije rekao isključivo nego da se ukida odredba o raspisu natječaja za naseljavanje tih područja te da to nije dobro«. Milanu Đukiću je, pak, odgovorio, da je istina kako je Boričevac izbrisan – u zadnja četiri popisa stanovništva nema ga.

I Venko Čurlin, zamjenik ministra za javne radove, izjavio je kako se izmjenama važećeg zakona ne predviđa samo povratak onih koji su na područjima pod državnom skrbi živjeli 1991. Na to je **Jure Radić** objasnio kako je samo upozorio na ukidanje članka 7., koji je dosad dobro omogućavao naseljavanje na tom prostoru.

Pravo na domovinu – neotuđivo

Ponovo se, ali ovaj put u ime Kluba nacionalnih manjina, za riječ javio **Milan Đukić**, ustvrdivši kako zastupnici narodnih zajednica predloženo vide nešto drugačije nego Jure Radić. Zakonom se – naglasio je – vraća pravo imovine kao neotuđivo pravo te svi građani na osnovi vlastite odluke i opredjeljenja mogu živjeti gdje žele.

Važeći zakon usuglašava se s izmjenama Zakona o obnovi, s Ustavom (ad acta se stavljaju sve odredbe prema kojima se naseljenicima mogla dodjeljivati privatna imovina), povratak privatne imovine usuglašen je s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika. Zakonom se štiti interes vlasnika imovine kad ne može doći u posjed vlastite imovine, on je u funkciji uklanjanja posljedica rata na području Republike i time se nikako ne osporava članak 7.

• Važeći je zakon morao doživjeti reviziju jer spada u set diskriminirajućih zakona.

Važeći je zakon morao doživjeti reviziju jer spada u »set diskriminirajućih zakona« – naglasio je na kraju Đukić.

Na tu je tvrdnju reagirao dr. **Jure Radić** izjavom kako zasigurno Zastupnički dom nikad nije donio diskriminirajući zakon te da se kod

Programa povratka i ovog zakona u obrazloženju napominje kako će se mijenjati »zakoni doneseni kao odgovor na potrebe određenog trenutka«.

Naputak Vlade imao veću snagu nego zakoni

Mr. **Mato Arlović (SDP)** je u ime Kluba zastupnika SDP-a podržao predložene izmjene, podsjetivši kako one proizlaze iz obveza utvrđenih programom povratka te onih dogovorenih s međunarodnom zajednicom (iz 1998.). One su i posljedica toga što su prestali važiti zakoni i prestanku važenja Zakona o davanju u najam stanova na oslobođenom području i Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom.

Zastupnik je, zatim, izrazio nezadovoljstvo Kluba zastupnika SDP-a što je Naputak Vlade o načinu i postupanju u ostvarivanju prava na obnovu i stambeno zbrinjavanje određenih osoba imao veću snagu nego zakoni – ovaj i o obnovi.

Mato Arlović je, uz to, upozorio kako se zbog nedonošenja provedbenih propisa, naprimjer, u Podunavlju plaćao porez kod prometa nekim nekretninama, kako se unatoč povlasticama kod uvoza roba za otvaranje nekih djelatnosti plaćala carina, te da to nije kvalitetno riješeno ni Prijedlogom izmjena i dopuna Zakona.

Po ocjeni ovog Kluba trebalo bi brisati i (loše) rješenje iz članka 9. važećeg zakona, kojim je predviđeno da u slučaju smrti naseljenika njegovi roditelji i zakonski nasljednici prvoga nasljednog reda mogu nastaviti korištenjem nekretnine dane na korištenje, s tim da će im država rješenjem odrediti hoće li nastaviti. Ako je riječ o imovinskom pravu onda oni »nastavljaju koristiti« a ne da »mogu nastaviti«.

Kad je riječ o povlasticama oko visine plaća – treba to brisati i reći da država nema novca ili bi prava trebalo smanjiti.

Iz izlaganja predstavnika Kluba zastupnika SDP-a u nastavku izdvajamo: zahtjev da Vlada najhitnije (u lipnju) realizira zaključak o potrebi donošenja zakona o obnovi Vukovara; upozorenje kako Vlada može dodjeljivati sredstva a ne građevinsko zemljište s obzirom na to da ga sama nema (osim onoga kojega kupi od gradova ili dobije prenamjenom poljoprivrednog zemljišta); tvrdnju kako država mora jamčiti vlasništvo, a ne predviđati vraćanje imovine (u roku šest mjeseci) – na zahtjev vlasnika (potpisana je Konvencija o zaštiti pra-

va vlasništva). Ovime je prvi dio sjednice završen.

• Država mora »jamčiti« vlasništvo, a ne predviđati vraćanje imovine »na zahtjev« vlasnika.

Alternativni smještaj ne smije biti lošiji od sadašnjeg

U nastavku rada Zastupničkog doma, drugog dana, stav Kluba zastupnika HSLs-a, objasnio je **Željko Pavlic**. Zastupnici te stranke podržavaju predloženo ponajprije zbog proširivanja prava i poticaja na hrvatsko Podunavlje, zatim zbog njegove kompatibilnosti sa Zakonom o obnovi i Programom povratka te zato što se njime štite prava vlasnika, odnosno ukidaju odredbe kojima se, protivno Ustavu i Općoj deklaraciji o pravima čovjeka i Prvom protokolu Europske konvencije o ljudskim pravima, zahvaćalo u vlasnička prava. Predloženo je još jedan korak prema cilju da Hrvatska postane država u kojoj će svi biti jednaki pred Ustavom i zakonom.

Zastupnik je zatim ukazao da je člankom 32. utvrđeno kako ratni zločinci neće moći ostvariti prava, kako neki tvrde, te s tim u svezi još podsjetio kako je Zakon o općem oprost donesen u prethodnom sazivu (prema njemu će neki osumnjičeni koji su dobili oprost moći koristiti ta prava).

Klub zastupnika HSLs-a smatra da je rok od šest mjeseci za ostvarenje utvrđenih prava prekratak te da bi se stoga moglo dogoditi da prognanici zbog toga budu još lošije smješteni. Treba predvidjeti da svatko ima pravo, prije svega – vratiti se na svoju imovinu, te da, ako nema te mogućnosti, alternativni smještaj ne smije biti lošiji od onoga u kojem je bio.

Rješenja bolja nego u zakonskom prijedlogu u obnovi, ali...

Vesna Škare-Ožbolt (DC) ocijenila je, u ime Kluba zastupnika Hrvatskoga demokratskog centra, da je predloženo nešto bolje od Zakona o obnovi, ali da zahtijeva ozbiljne promjene. Ukinuti zakoni ostavili su iza sebe desetke tisuća obitelji izbjeglica iz BiH, Jugoslavije i ostalih građana Hrvatske koji na područjima

od posebne državne skrbi žive u tuđim kućama i stanovima (temeljem važećih propisa, a ne na svoju ruku) pa država usuglašavanjem propisa mora poboljšati modele, kako bi se premostile nastale teškoće. Pritom osobitu pozornost treba posvetiti tome da niti jedan Hrvat iz Bosne i Hercegovine ne završi na ulici ili u neprimjerenom smještaju.

Zastupnici HDC-a smatraju da je hrvatsko Podunavlje trebalo mnogo ranije uvrstiti u prvu skupinu područja, predlažu da se primjena njegovih odredbi proširi na cijelu Slavoniju, koja je u potpunom gospodarskom kolapsu zbog izravnih ili neizravnih šteta.

Vlasnici nekretnina u kojima su izbjeglice mogu zatražiti povrat u posjed nekretnina ili ih prodati Agenciji za pravni promet i posredovanje nekretninama. Zahtjeva je 12 tisuća – trećina jedinica nije u upotrebi, a u oko 8000 žive naseljenici – većinom bosanski Hrvati. S obzirom na to da se Hrvatska obvezala štovati privatno vlasništvo mora snositi posljedice gospodarenja tuđom imovinom, ali i nadoknaditi naseljenicima i korisnicima imovine sva ulaganja – rekla je Vesna Škare-Ožbolt.

• S obzirom na to da se Hrvatska obvezala štovati privatno vlasništvo, mora snositi posljedice gospodarenja tuđom imovinom, ali i nadoknaditi naseljenicima i korisnicima imovine sva ulaganja.

Zastupnica se osvrnula i na pitanje povrata stanarskih prava. Prijedlogom se, kako reče, taj teret pokušava elegantno riješiti po principu – ako će se naći novac za rješavanje problema naseljenika i vlasnika imovine moći će se i za ovu spornu kategoriju. Načelno bi, rekla je, članak mogao proći, ali pravo na zamjenski smještaj ne može se – kako je predviđeno – dati svima već samo onima koji će uistinu prebivati u stanovima (a ne, na brzinu, prodavati ih ili iznajmljivati).

U ime svog kluba, Vesna Škare Ožbolt upozorila je da sadašnji Proračun očito ne može pratiti zakonom predviđen poseban tretman područja danas pokrivenih zakonom (u općinskim je kasama 40 do 60 po-

sto manje novca; Agencija za promet nekretninama, primjerice, nije još dobila ni lipe od predviđenih 50 milijuna kuna). Upitala je zatim što je s prognanim Hrvatima starije dobi koji su u privremenom smještaju od 1995., a ne mogu se kao kategorija podvesti pod odredbu članka 8. (ne mogu pridonijeti ekonomskom i socijalnom razvitku područja).

Iz ovog izlaganja u nastavku izdvajamo: upit što se sve podrazumijeva pod građevinskim materijalom te tko će izgraditi objekte, po kojim nacrtima i uz čiji nadzor, s obzirom na to da većina zainteresiranih ne posjeduje nikakva graditeljska znanja; prijedlog da se privremenim korisnicima ostavi mogućnost izbora između više lokacija za smještaj te da se vodi računa kako su mnogi zasnovali radni odnos u mjestima smještaja te da im tu djeca pohađaju škole; upozorenje o brojnim nejasnoćama u svezi s člancima 12. i 13.; upit što se poduzima ako nije podnesen zahtjev za povrat u posjed imovine koja se privremeno koristi: ocjenu da je rok od šest mjeseci prekratak (u Republici Srpskoj rok je godinu dana, a i to se ne poštuje; osim toga i samim Programom povratka predviđen je rok od pet godina).

• Rok od šest mjeseci prekratak u Republici Srpskoj je godinu dana, a i to se ne poštuje (samim Programom povratka predviđen je rok od pet godina).

Nije točno da svi postaju ravnopravni

Dr. **Ivica Kostović (HDZ)** izjavio je kako nije točno da ovim zakonom, kako se tvrdi u obrazloženju, svi postaju ravnopravni, jer prepoznaje privilegirane – oficire Jugoslavenske armije koji su na tim područjima stanovali prije agresije i iz tzv. opravdanog razloga (sudjelovanja u napadu) napustili stanove. Za stanarsko pravo, kategoriju koju ne poznaje europsko pravo dobit će zemljište, a budući da županije zemljišta nemaju to će financirati hrvatski porezni obveznici. Članovi paravojske koji neće moći useliti u svoje kuće jer su u njima prognanci iz BiH dobivat će najamninu. U neravnopravnom su položaju Vukovarci, koji nemaju pravo na najamninu, a u čijim su kućama Srbi živjeli sedam godina.

Zastupnik je nezadovoljan time što se u odredbama ne spominje etničko čišćenje već samo govori o brzem povratku stanovništva (»Normalno, ne može se vratiti 3 tisuće ubijenih Vukovaraca«).

Još upozorava kako se ne može kod tako osjetljivog zakona predvidjeti da će Ministarstvo određivati kriterije: rok od šest mjeseci smatra prekratkim (pokrenut će se tisuće upravnih postupaka); ukazuje da Prijedlog nije usklađen s Ustavom (s obzirom na to da će se naknadno izračunati koliko košta provođenje zakona).

Po ocjeni **Ante Belje (HDZ)** predloženi je jedan iz paketa zakona za pritisak na Hrvatsku, a udovoljava mu se »da bi Hrvatska ostala simpatična svijetu«. Kako reče, imali smo Hrvatsku simpatičnu kroz 800 godina pa nije to baš bilo na dobrobit hrvatskog naroda. Prijedlog je samo nova zamka i izgleda da je za neke u svijetu pravilo kako je jedino Hrvatska koje nema dobra Hrvatska. Svrha izmjena je, tvrdi zastupnik, ozakoniti etničko čišćenje – tako da na kraju agresor bude nagrađen, a žrtva obeščašćena. Predlaže se, zapravo, kako reče, da se bivšim pripadnicima jugoslavenske armije, bivšim pripadnicima srpskih pobunjeničkih snaga i tajne jugoslavenske policije dozvoli povratak.

Zastupnik je upozorio da nije definirano što je to adekvatni smještaj protjeranima iz BiH, Vojvodine i Kosova, a i hrvatskih povratnika iz iseljeništa. Dovodi predloženo do polarizacije u hrvatskom društvu, do starih privilegija i to izaziva nezadovoljstvo, ponajviše hrvatskih dobrovoljaca, izaziva to i velik broj samoubojstava. Ta radikalizacija može postati opasna po hrvatsko društvo i može početi urušavati i osnove na kojima počiva hrvatska država – rekao je Ante Beljo. Izlaganje je završio tvrdnjom kako se predloženim privilegije daju onima koji su avionima rušili Hrvatsku, spomenuvši s tim u svezi branitelja Gačinu, iz Šibenika, poznatog po uskliku »Oba, oba su pala«, koji je život završio čisteći mine.

Ivo Fabijanić (SDP) javio je radi ispravka krivog navoda prethodnika. Nije točno da većina hrvatskog naroda ne podržava promjene (već samo dio), a i ne može se dokazati kako ovakvi zakoni i prijedlozi povećavaju broj samoubojstava. Da na velik broj suicida hrvatskih branitelja ne utječu ovi zakoni jer tek ulaze u proceduru – rekao je **Stjepan Henezi (SDP)**, podsjetivši kako su sada na snazi neki drugi. Uz to, hrvatsku političku

scenu i raspoloženje građana radikalizira radikalna rasprava te radikalizacija političkih stavova opozicije, koja se ponaša kao da nije sudjelovala u svemu što se događalo.

• Hrvatsku političku scenu i raspoloženje građana radikalizira rasprava te radikalizacija političkih stavova opozicije, koja se ponaša kao da nije sudjelovala u onom što se događalo.

Da su Fabijanić i Henezi pokušali ispraviti mišljenje, a ne navod – bio je komentar **Luke Bebića (HDZ)**, na što je predsjednik Doma, **Zlatko Tomčić**, odgovorio kako je tanana granica između mišljenja i tvrdnje. Ako je bilo mišljenje ispričavam se, ako je navod tada stoji moja tvrdnja – riječi su **Ive Fabijanića**.

Da su za tvrdnju potrebni znanstveni dokazi, ali da je zato naveo slučaj borca kako bi zastupnici mogli sami procijeniti – objasnio je **Ante Beljo**, dometnuvši još kako je tragedija utoliko veća što bi ovi koji su sprječavali jugoslavenske zrakoplove u bombardiranju mogli završiti u Haagu jer u to vrijeme nisu imali pravo posjedovati oružje.

Ozbiljni formalni propusti

Zašto je protiv Prijedloga Klub zastupnika HSP-a zastupnike je izvijestio dr. **Boris Kandare**, objasnivši zatim i svoja stajališta. Ovaj i Zakon o obnovi dovode do toga da se Hrvatska iz političkog, državnog pojma sve više pretvara u zemljopisni – rekao je, napomenuvši kako Klub to oštro osuđuje.

Govoreći osobno, zastupnik je rekao da Prijedlog pati od ozbiljnih formalnih bolesti. Nedopustivo je, primjerice, da sadržaj pravnih standarda određuje onaj tko će zakon primjenjivati. Nije, nadalje, jasno tko spada u obitelj korisnika, niti što se sve podrazumijeva pod građevinskim materijalom, a institut dosjelnosti (koji podrazumijeva poštenog posjednika) potpuno se promijenio – u krajnjoj konzekvenci i lopov može steći vlasništvo (uz to, o tome odlučuje Vlada, što nije poznato ni u pravnoj teoriji ni u praksi). Od pravne teorije i prakse odudara i predviđanje rokova (dolazak do posjeda uređen je vlasničkom tužbom, a u Prijedlogu se to pravo daje Ministarstvu).

Moglo bi uslijediti novo etničko čišćenje

Milan Kovač (HDZ) upozorio je najprije koliko će zakon koštati poredne obveznike, a zatim se osvrnuo na riječi zastupnika Arlovića o kontinuitetu poslova ove i bivše Vlade kad je riječ o ovom zakonu. Kako reče, postoji i druga strana medalje. Međunarodna zajednica inzistirala je na donošenju Programa povratka i svojevremeno uvjeravala Hrvatsku da će se krene li prva Hrvatska moći utjecati na Republiku Srpsku i područja u Federaciji pod vlašću Bošnjaka (Muslimana). A tko se od Hrvata vratio u Vojvodinu, Banju Luku, Bosanski Brod – upitao je, rekavši kako su samo Hrvati učinili ono što su obećali. Samo u Drvar i Glamoč vratilo se iz Republike Srpske više od 10 tisuća Srba, a u Republiku Srpsku niti jedan protjerani Hrvat koji je živio u Drvaru i Glamoču.

U zapadni Mostar i druge krajeve vratilo se više od 10 tisuća Bošnjaka. I Hrvati su se počeli vraćati u srednju Bosnu vjerujući u sigurnost koju im garantira Međunarodna zajednica, ali su uslijedila ubojstva povratnika (i policajaca, pa i zamjenika ministra policije u Sarajevu, Leutara). Dosad nije istraženo tko je naručio ubojstva – rekao je zastupnik, dometnuvši kako neće valjda na kraju ispasti da su to učinili sami Hrvati da bi imali alibi da se ne moraju vraćati.

Iz izlaganja Milana Kovača još izdvajamo: upozorenje kako će se Srbi vraćati, tražiti svoje kuće i stanove a Hrvati će opet biti krivi za teško stanje u Hrvatskoj (što neće biti novca za to) te kako bi moglo uslijediti novo etničko čišćenje – selidba pripadnika hrvatskog naroda u treće zemlje.

Na kraju izlaganja zastupnik je pohvalio Fabijanićevo upozorenje Vesni Pusić dase ne poziva na narod, »jer znamo što je to značilo«.

Dvostruka mjerila svjetske politike

Marija Bajt (HDZ) nije podržala Prijedlog. Kako reče, za Europu je i raduje je novi položaj Republike Hrvatske kao miljenice američkih i europskih političara, ali ne pod uvjetom da se izgubi osjećaj dostojanstva. Za pomirbu je i reciprocitet povratka, ali ne pod uvjetom da se to nameće kao tuđa volja na koju se mora pristati. Pobjednici imaju ne samo pravo nego i moralnu obvezu da budu velikodušni prema poraženima – rekla je

zastupnica, napomenuvši kako ne želi da Hrvatska ponovi pogreške pobjednika 1945.

• Raduje novi položaj Hrvatske kao miljenice američkih i europskih političara, ali ne pod uvjetom gubljenja osjećaja dostojanstva.

Smeta je, međutim, što se u članku 1. pojam »prognanici i izbjeglice« zamjenjuje »stanovništvom koje je prebivalo na tim područjima prije rata«. Varljiva je strategija zaborava velikosrpske agresije, koja se proteže u ovoj i raspravi o Zakonu o obnovi – rekla je Marija Bajt, protiveći se i brisanju reda prvenstva člankom 9. (kako reče, ponovo se nekad privilegiranim vraćaju privilegije). Već prosvjed prognanika pred Hrvatskim državnim saborom dovoljno govori o potrebi njihova zadržavanja, rekla je, upitavši zatim zar će se omogućiti da milicajci iz tzv. Krajine u pravima budu izjednačeni s vukovarskim prognanicima.

Iz izlaganja zastupnice u nastavku izdvajamo: upit mogu li se zaboraviti žrtve onih koji nisu otimali tuđe ego branili svoje; upozorenje kako je stansko pravo oduzimano, u skladu s tada važećim člankom 99. Zakona o stambenim odnosima (zato što se starnari njima nisu koristili više od šest mjeseci ili je bila utvrđena nečija neprijateljska djelatnost); upit može li se reći da oficiri JNA opravdano nisu koristili stanove jer su ratovali protiv Hrvatske, a obitelji su pravovremeno sklonili u Srbiju. Spomenimo još i upit Vladi, uz napomenu o dvostrukim mjerilima svjetske politike – kome će u Španovici (Požeško-slavonska županija) biti vraćena imovina – Hrvatima ili onima koji su 1945. nasilno ušli u kuće Hrvata, preuzeli njihovu imovinu i bespravno je koristili pedeset godina, zatim je svojevoljno napustili pa sad imaju pravo na povratak.

Zastupnica je izlaganje završila napomenom kako u Prijedlogu ne nalazi potvrdu riječi premijera Račana da nitko normalan u Hrvatskoj ne izjednačuje žrtvu i agresora.

Nakon što se osvrnuo na svrhu predloženoga, **Marijan Maršić (HSS)**, pohvalio je svrstavanje hrvatskog Podunavlja u prvu skupinu i izrazio nadu da će Vukovar dobiti poseban status u prvoj skupini.

Zastupnik je predložio da mjere na osnovi kojih se utvrđuje područje slabije razvijenosti budu: stupanj ratne razorenosti; strateški važan položaj spram susjednih zemalja, prigranični položaj, slaba naseljenost, dugoročna depopulacija, prometna izoliranost, stupanj nerazvijenosti gospodarske strukture, odstupanje stope gospodarskog rasta i stope nezaposlenosti od prosjeka Republike, ostali usporedni pokazatelji gospodarskog rasta, niži životni standard i niži stupanj zadovoljavanja javnih potreba od prosjeka Republike, niži stupanj razvoja infrastrukture i niži stupanj razgrađenosti objekata za javne namjene.

Iz izlaganja zastupnika još izdvajamo upozorenje (Vladi) kako svaki prognanički slučaj treba rješavati pojedinačno.

Zašto nije zatraženo mišljenje Zajednice povratnika?

Na putu u Europu treba proći i preko područja od posebne državne skrbi – riječi su kojima se **Jadranka Kosor (HDZ)** uključila u raspravu. Naglasivši kako je povratak prognaničkih Hrvata na područja od posebne državne skrbi nacionalno i prioritetno strateško pitanje države, pročitala je zastupnicima dio pisma Zajednice udruga udovica hrvatskih branitelja. U pismu, uz ostalo, stoji kako je danas više nego nužno braniti i obraniti Domovinski rat, zatim da se pobjeda u Domovinskom ratu marginalizira u dnevnim unutarnjopolitičkim ili vanjskopolitičkim namjenama te da se zločini učinjeni hrvatskom narodu nepuštaju prošlosti, negiraju i, što je najgore, opravdavaju.

• Radikalizaciji hrvatske političke scene pridonose izmjene Zakona o obnovi i Zakona o područjima posebne državne skrbi.

Jadranka Kosor je zatim ustvrdila da izmjene Zakona o obnovi i Zakona o područjima posebne državne skrbi pridonose radikalizaciji hrvatske političke scene. Premijeru Račanu zamjerila je što jednako oštro, kao u slučaju vandalizma na spomeniku žrtvama fašizma iz 2. svjetskog rata u Veljunu, nije osudio vandalizam u Borovu Selu – čupanje 22 čempresa – simbola žrtve hrvatskog naroda. I HRT-u je zamjerila što je »Dnevnik«

dogadaju u Borovom Selu posvetio tek nekoliko, (»doduše korektnih«) sekundi. Zastupnica je napomenula kako se o događajima u Borovom Selu mogao očitovati i ministar Čačić, koji umjesto toga izjavljuje kako nije samo velikosrpska agresija rušila i pljačkala po Hrvatskoj te da su se zločinci i kriminalci nalazili s obje strane, čemu je svjedok.

Ona je zatim: upitala zašto nije zatraženo mišljenje Zajednice povratnika Hrvatske, čijeg glasa nema u informativnom prostoru, dok ga, primjerice, dobivaju inicijative za slobodno pušenje marihuane; upozorila kako se u prvu skupinu područja sada ubrajaju i mjesta u kojima ni crijep s kuće nije pao; predložila da se člankom 8. predvidi poticanje povratka »prognanika i izbjeglica i opstanak stanovništva...«, jer se prije svega moraju vratiti protjerani iz svojih domova, a onda i ostali jer je dom temeljno ljudsko pravo; upitala kako to da obveza države vraćanje kuće stana ili davanje zemljišta i onima koji nemaju vlasništvo ili ga nisu imali, dok se istovremeno ukidaju prava djece prognanika koja su zasnivala brak u prognanstvu i koja se imaju namjeru vratiti.

• Dom je temeljno ljudsko pravo, ali prije svih moraju se vratiti protjerani iz svojih domova, a onda ostali.

Izlaganje je zastupnica završila pozivom nevladinim udrugama koje se skrbe o ljudskim pravima da se oglase o zaštiti ljudskih prava hrvatskih prognanika, izbjeglica, obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja.

Potpuno neprihvatljivo

Zdenki Babić-Petrićević (HDZ) Prijedlog je potpuno neprihvatljiv. Nepravedan je stoga jer će dio Republike Hrvatske ostati bez hrvatskog življa, dok će drugi postati pustoš – rekla je. Usprotivila se ukidanju članka 7., koji – upozorila je – nije isticao Hrvate već govori o hrvatskim državljanima. Zar se ne razmišlja o demografskom položaju Republike – upitala je.

Upozorila je zatim da se člancima 13. i 14. čine velike nepravde – svima koji su sudjelovali u pobuni protiv Republike Hrvatske, uključivši abolicirane zločince, širom se otvaraju vrata povratka, uz beneficije i materijalne potpore, koje će plaćati hrvatski

čovjek, porezni obveznik, djeca i unuci poginulih. Protiveći se brisanju članka 29. (red prvenstva), upozorila je da prednost imaju oni (»oficiri JNA, milicionari, udbaši) koji su bili strah i trepet hrvatskog naroda u domovini i iseljeništvu.

• Širom se otvaraju vrata povratka svima koji su sudjelovali u pobuni protiv Hrvatske, uključivši abolicirane zločince, uz beneficije i materijalnu potporu koju će plaćati hrvatski čovjek, porezni obveznik, djeca i unuci poginulih.

Takva nepravda izazvat će, rekla je, novi egzodus, najprije u okviru državnih granica, a onda u treće zemlje. Zar im već danas nudimo rješenje titovske Jugoslavije, dometnula je, naglasivši kako će se to najviše ticati onih koje su »vampiri rata« protjerali s njihovih ognjišta, ali i protjeralih Hrvata iz BiH, Vojvodine i Kosova.

Novi proces srbizacije Hrvatske

Dr. **Anto Kovačević (HKDU)** rekao je da su posljednja tri četiri zakona o kojima raspravlja parlament diktat Međunarodne zajednice. Ovim prijedlogom otvara se, kaže, novi proces srbizacije Hrvatske i čini ogromna nepravda stradalnicima Domovinskog rata. Za povratak je svakoga svojoj kući, ali izmjenama Zakona o područjima državne skrbi privilegirani su, kako reče, »jugooficirčine«, »Beli orlovi« koji su rušili Hrvatsku, četnici koji nisu mogli podnijeti nikakvu Hrvatsku, koji nisu mogli izgovoriti ni riječ Hrvatska. Posebna se nepravda čini Hrvatima Bosne i Hercegovine, koji su prisiljeni ići u treće zemlje, jer u Republici Srpskoj vladaju rasni zakoni – rekao je Anto Kovačević, podsjetivši kako je i kardinal Puljić bio kamenovan u najvećem hrvatskom svetištu, Plehanu.

On je zatim, među ostalim: izjavio kako bi važeći zakon postigao cilj da je dosljedno primjenjivan; podsjetio kako je Međunarodna zajednica u jednom trenutku bila spremna legalizirati plan Z-4, no martićevci odnosno miloševićevci je nisu prihvatili pa je tako »malu Hrvatsku spasilo veliko srpsko ludilo«.

Odgovornost političkih stranaka

Podržavši Prijedlog, **Branislav Tušek (SDP)** ukazao je na odgovornost političkih stranaka koje pohode područja posebne državne skrbi, ustvrdivši kako mnogi »tamo raspiruju vatre«, a za provedbu predloženih izmjena Zakona o područjima državne skrbi nužni su tolerancija i dijalog. Izrazivši nadu kako će biti donesen i poseban zakon o obnovi i razvoju Vukovara, zastupnik je ocijenio da se izmjenama ubrzava povratak ljudi kućama, otklanjanju elementi neravnopravnosti i stvaraju solidne pretpostavke za uravnoteženi razvoj hrvatskih regija te stimuliraju znanje i stručnost.

• Mnogi raspiruju vatre na područjima posebne državne skrbi, a za provedbu predloženih izmjena nužni su tolerancija i dijalog.

Osvrnuo se zatim na neka izlaganja. Dr. Juri Radiću rekao je kako spomenuti »širi pristup« pripada drugom zakonu – o nerazvijenim područjima Republike Hrvatske. Mariju Bajt upozorio je kako valja imati na umu i to kako se prioritete provode. U bolnici u Vukovaru rade ljudi bez stana, a u Vukovar se ne vraćaju Vukovarci koji žive u Zagrebu (i imaju stan ili kuću u Vukovaru). O lošim iskustvima govorio je ispravljajući Jadranku Kosor. Po povratku hrvatskog teritorija u hrvatski ustavnopravni poredak ljudima su se dijelile (Gračac, Slavonija) tvornice i pilane, »bez ičega«.

Proglašeno da nema prognanika i izbjeglica

Luka Bebić (HDZ) započeo je izlaganje ocjenom kako veliki dio, napose tzv. nezavisnih medija, ignorira bit ovih rasprava, a zatim izjavio kako je zastupnik Kovač plastično i jasno ocrtao situaciju pritiska Međunarodne zajednice na jednu stranu. Iz zakona su, kako reče, izbačeni prognanici i izbjeglice iz BiH i Srbije, ali oni se – unatoč pozivima biskupa Komarice i drugih – ne vraćaju, jer nemaju nikakva jamstva i jer uopće ne mogu organizirati civiliziran život tamo odakle su prognani. Hrvatska, međutim, osigurava sve pogodnosti onima koji su otišli 1991.

iz svojih stanova bez prisile, »u borbu protiv svoje domovine, Hrvatske«, jer želi pripadati civiliziranom svijetu, ali ne želi postavljati nikave uvjete ili zatražiti ispunjavanje uvjeta prema hrvatskom narodu koji je prognan.

Osvrnuvši se na članak 29. Luka Bebić rekao je kako su prioritete ukinuti te člankom 1. Prijedloga proglašeno da nema prognanika i izbjeglica, da su svi isti i apelirao na Vladu da do drugog čitanja dobro razmisli o svim primjedbama i uvaži (mnoge) opravdane.

Ispravljajući navod zastupnika Đukića kako svim građanima trebaju pripadati sva prava, zastupnik je rekao kako se s time slaže, ali da prava idu zajedno s dužnošću – obrane teritorijalnog integriteta, suvereniteta i slobode države u kojoj se živi.

Mr. Zdenka Čuhnil (HSS; zastup. pripad. češke i slov. nacion. manjine) ocjenjuje da se zakon donosi da bi se uskladio s Programom povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba, te uklanjanja odredbi koje su bile na snazi ukidanjem Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom kao i Zakona o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju. Razlog je i ispravljanje grešaka u definiranju područja od posebne državne skrbi. U drugu skupinu spadaju općine, gradovi i naselja koja su bila okupirana do 1995. godine, ali primjećuje da je veći dio područja Grubišnog Polja uključen u područje od posebne državne skrbi (točnije 16 naselja od ukupno 24).

Treba predvidjeti treću skupinu i obuhvatiti općine i gradove koji nisu bili okupirani, ali su zbog izravnih ratnih razaranja bili uništavani. Nastala šteta nije adekvatno verificirana te Vlada treba izraditi prijedlog i dopunu zakona, te beneficijama u poreznoj politici i drugim olakšicama pomoći naseljavanju i oživljavanju gospodarstva na ovom području.

Ivo Fabijanić (SDP) je iskazao razumijevanje za promjenu strategije razvoja, te naveo razloge. Prijedlogom se ostvaruje pravo na privatnu imovinu zagarantiranu ustavnim odredbom u članku 3., što bivša Vlada nije u potpunosti poštovala, založivši se za sastavljanje liste prioriteta dodatnim dokumentom koji bi bio izvan zakona. Novi prijedlog primjenjuje prava i poticaje na području Hrvatskog podunavlja koje do sada nije bilo obuhvaćeno, te i opet ponavlja da su ovakvi zakoni uvijek nabijeni emocijama. Upozorio je i na nezadovoljstvo Hrvata iz Bosne i Hercegovine

koji su, kaže, također građani Republike Hrvatske. Izrazio je žaljenje što zakon ne ide po hitnom postupku, kao i uvjerenje da će uskoro biti donijet zakon o demografskoj obnovi koji će obuhvatiti problem protjeranih Hrvata.

Dr. Karmela Caparin (HDZ) je u svezi s obuhvatom općina u zakon o područjima od posebne državne skrbi prenijela primjedbe stanovništva.

Od 24 naselja Grubišnog Polja, 16 je obuhvaćeno zakonom, a i preostala su slabo naseljena i nemaju nikakvu proizvodnju. U zakon nije uvršteno naselje Ivanovo Selo koje je sa svih strana bilo u okruženju, izloženo čestim napadima srbočetnika i jugovojske, i imalo je velik broj civilnih žrtava.

Više od 70 posto općine bilo je okupirano, više od 20 posto stanovništva aktivno je bilo uključeno u redove Hrvatske vojske, poginulo je 68 ljudi a ranjeno 280, te je načinjena velika materijalna šteta (kaže se iz Domovinskog rata a ne od srpskog agresora).

Slijedeća je primjedba da se u članku 4. govori o općinama i gradovima, a u Grubišnom Polju nije moguća takva podjela jer je granica vrlo uska i samo jedan plotni stupac dijeli razoreno Ivanovo Selo od Rastovca koji to nije bio, nije dalo dragovoljce nego su svi nosili brade, kaže zastupnica.

Sada se predlaže da budu izjednačeni u pravima iz zakona jer su hrvatski državljani i stanuju u području od posebne državne skrbi.

Predlaže se brisati prvenstvo, odnosno članak 29. pa se primjenom odredbe u članku 14. omogućava stambeno zbrinjavanje u području od državne skrbi, što bi sve platili hrvatski porezni obveznici.

Teško joj je zamisliti, kaže zastupnica, prve susjede odijeljene plotom a različite po pravima, kao što bi bio slučaj u selima Grbavac, Velika Brana, Ivanovo Selo i Rastovac.

Stanovnici ovog područja stoljećima su bili podijeljeni što više ne žele, te izričito zahtijevaju da se u zakon unese cijela općina Grubišno Polje ili da je uopće ne bude, pogotovo jer su svi jednako stradali. Smatraju da zaslužuju isti status bez novih podjela i nove nepravde, te će, najavila je, podnijeti amandman.

Gospodarska situacija

Želimir Janjić (HSL) smatra da je jedan od razloga mijenjanja odredbe Zakona, poticanje poslijeratnog oporavka i razvitka tog dijela Republike Hrvatske. Za to, vidi, ima puno razlo-

ga – gospodarsko stanje u Vukovarsko-srijemskoj županiji je više nego zabrinjavajuće, nezaposlenost iznosi 39 posto, s tendencijom daljnjeg porasta, poljoprivreda je u proteklih deset godina gotovo uništena, velik dio zemljišta nije razminiran, ratne štete su ogromne i iznose 5 milijardi i 700 milijuna kuna. Još uvijek nisu načinjene procjene štete za tvrtke kao što su Vuteks, Velepromet i Borovo, gospodarski subjekti u Podunavlju nisu bili obuhvaćeni pretvorbom i njihova su dugovanja golema, privatnom poduzetništvu je teško dijelom i zbog obavljanja kupovine u susjednim državama i nenaplaćenih potraživanja.

Teška je gospodarska i socijalna situacija izražena i u Županjskom kraju – više od tisuću i tristo dana je bila pod općom opasnošću što je onemogućavalo gospodarski razvoj, čemu je pomoglo neodgovarajuće ponašanje Županijske banke (kriminalne i političke intervencije u njezino poslovanje i izostanak nadzora i kontrole HNB-a), a nakon stečajnog postupka tvrtke vezane uz tu banku (njih više od 30) u bezizlaznoj su situaciji.

Smatra da ovim zakonom gospodarstvo ovog područja treba dovesti u istu ravan s gospodarstvom drugih područja izmirivanjem dugova, izrazivši nadu u potporu donošenjem zakona o Gradu Vukovaru, u koji se, nažalost, do sada vratilo tek 28 posto stanovništva. Podsjeća, obećavalo se da će biti bolje izgrađen nego što je bio prije rata.

Berislav Rončević (HDZ) je doživio ovaj zakonski prijedlog, iz seta sličnih zakona, kao rezultat pritisaka Međunarodne zajednice, i cijenu koju moramo platiti za međunarodno prihvaćanje, kao da, dodaje, pravo na samostalnu i suverenu državu ne pripada samo hrvatskom narodu.

• Ništa ne može biti opravdanje za prihvaćanje ovog zakonskog prijedloga, posebno članka 14. jer određuje »krvarinu« za ispaljene metke u tijela hrvatskih ljudi.

S takvim se riješenjima nikada neće složiti, naglasio je, postavljajući pitanje kolika će još biti cijena za međunarodno priznanje i kada će prestati »hrvatski istočni grijeh«.

Posebno dvojbenim i neprihvatljivim smatra mišljenje kolege Fabi-

janića o utvrđivanju prioriteta, jer smatra da ta pitanja treba urediti zakonom a ne podzakonskim aktima koje će donositi ministar.

Posebno je ukazao na odredbu u članku 14. Prijedloga koji se tiče stanarskog prava a ne kaže se jesu li ta stanarska prava otkazana pravomoćnom sudskom odlukom. Naime, iz iskustva znade da je prema hrvatskim pozitivnim propisima strankama koje su svojevrijedno napustile područje Hrvatske a time i prestale koristiti stan, iako za to nisu imale nikakva razloga, stanarsko pravo otkazano pravomoćnom sudskom presudom uz procesnu pretpostavku određivanja staratelja za zastupanje interesa odsutne stranke.

Smatra da se predloženim rješenjima preuzima obveza davanja obeštećenja, odnosno vraćanja stanova, unatoč presudama. To predstavlja jasno zadiranje u ustavno pravo sudova (članak 115. Ustava kaže da je sudbena vlast samostalna i neovisna i da sudovi sude temeljem Ustava i zakona). Stoga postavlja pitanje – ne otvara li se time mogućnost ponavljanja postupka ili drugih procesnih radnji u skladu sa Zakonom o parničnom postupku i ne pobijaju li se pravosudne odluke, kao da su protupropisne. Mišljenja je da nema potrebe davati prava koja nitko ne daje, i to onima kojima je na legalan način pravomoćnom presudom hrvatskog suda oduzeto.

»Račun za metak«

Vladimira Šeksa (HDZ) ovaj Prijedlog podsjeća na zbivanja u Kraljevini Jugoslaviji kada su žandari ubijali one koji su iskazivali hrvatske osjećaje i potom njihovim roditeljima poslali račun za metak.

Podsjetivši na pojedinačne žrtve granatiranja grada Osijeka i brojku od tisuću civila stradalih od jugoslavenskih granata koje su na njih slali oficiri JNA, prethodno sklonivši svoje obitelji, a da se ni sada ne znaju njihova imena, po Prijedlogu će i oni, kao nositelji stanarskog prava imati prava iz zakona. Sudovi su im poništili stanarska prava i kada bi im se primjenom Prijedloga priznalo pravo na nadoknadu tada bi se ponovio slučaj iz Kraljevine Jugoslavije. Značilo bi to i da je bio opravdan prestanak korištenja tih stanova, i opravdana agresija na Republiku Hrvatsku i usmrćivanje tisuću ljudi, i to samo u Osijeku.

Valja znati da pravo korištenja stanova imaju članovi domaćinstva ako se žele vratiti u Hrvatsku, a Hrvatska bi

im iz državnog proračuna, po Prijedlogu trebala osigurati stanovanje. Jedini je uvjet da nemaju drugi stan u Hrvatskoj. Slijedi pitanje – što ako to sve imaju izvan zemlje, te bi time, smatra zastupnik, još bio i nagrađen a ne samo izjednačen sa svim ostalim stradalnicima Domovinskog rata.

Prema podacima s kojima raspolaže, u Hrvatskoj je bilo oko 38 tisuća stanarskih prava oficira JNA a dobar dio njih je sudjelovao u razaranju Hrvatske. Stoga se nameće pitanje – kako je moguće da ih se izjednačava s obiteljima poginulih. Ništa ne može biti opravdanje za prihvaćanje ovog zakonskog prijedloga, smatra, posebno članka 14. jer određuje »krvarinu za ispaljene metke u tijela hrvatskih ljudi.«

Iako je moguće da zakon bude donijet preglasavanjem, neće dugo trajati, predviđa zastupnik Šeks, i neće se moći primijeniti.

Radi zadnje rečenoga zastupnika je predsjedavajući dr. Zdravko Tomac opomenuo.

Ivan Jarnjak (HDZ) je ukazao na sadržaj članka 2. Prijedloga koji kaže da se područje od posebne državne skrbi utvrđuje radi otklanjanja posljedica rata, brzog povratka prognanika i izbjeglica, poticanja, demografskog i gospodarskog napretka, a posebno ukazuje na dio teksta da se treba postići što ravnomjerniji razvitak svih područja Republike Hrvatske.

I do sada je tražio, pa ponavlja i za ovaj Prijedlog da se uzmu u obzir dijelovi Hrvatske prema slovenskoj granici. Radi se vjerojatno o najnerazvijenijem dijelu Hrvatske, županijama Međimurskoj, Varaždinskoj, Krapinsko-zagorskoj, Zagrebačkoj, Karlovačkoj, Primorsko-goranskoj i Istarskoj. Primjer nerazvijenosti je da se mora prijeći državna granica da bi se prešlo iz jednog hrvatskog sela u drugo. U tom području nije riješena infrastruktura, nema mogućnosti zapošljavanja, te je prenio strah stanovništva od raseljavanja s tih područja, a već je sada područje s najstarijim stanovništvom u Hrvatskoj. Iz toga proizlazi apel da Vlada, uz navedene prioritete ovo područje obuhvati zakonom.

Precizirati prijelazno razdoblje

Dr. Jure Radić (HDZ) je govorio o Hrvatima koji su pod pritiskom morali pobjeći iz svojih domova u Srbiji ili Bosni i Hercegovini. Hrvatska ih je zbrinula kada je već imala oko 600

tisuća svojih prognanika. Smješteni su većinom u stanove u državnom vlasništvu i dijelom u privatne kuće. Sada imaju različit status i predmet su ovog Zakona. Onima u državnim stanovima, sada prema Prijedlogu treba dati mogućnost da nakon 10 godina riješe status otkupom stana, a onima koji su kupili kuće putem državnih Agencija za promet nekretninama da vrate kredite i steknu pravo na imovinu. Za rješavanje toga problema predlaže da se primijeni odredba dosadašnjeg Zakona o obnovi i postupi prema utvrđenim trima kategorijama stradanja.

Oni koji su u tuđoj privatnoj imovini, ovim su Prijedlogom, u nepovoljnijem položaju, reče, te dodaje da ne dovodi u pitanje pravo privatnog vlasništva, jer se i osobno za nj zauzima ali ne i za usklađivanje sa zakonom o Programu povratka.

Neke odredbe treba precizirati kako se ne bi dogodilo da protjerani iz Srbije i Bosne završe »nigdje«. Za rješavanje stambenog smještaja za samo 20 tisuća ljudi bilo bi potrebno oko 4 milijarde kuna i sve bi to trebalo, prema zakonskoj odredbi riješiti u 6 mjeseci. Misli da je pametnije donijeti realnije rokove i predvidjeti sredstva u slijedećoj budžetskoj godini jer je, podsjeća, zakon obvezujući.

Drago Krpina (HDZ) smatra da je rasprava o zakonima o obnovi i o područjima od posebne državne skrbi zapravo traženje odgovora na pitanje o našem odnosu prema žrtvama i agresoru. U raspravama su do sada iznijeti brojni argumenti koji nepobitno potvrđuju da je sadržaj jednog i drugog zakona usmjeren ka zaboravljanju zlodjela agresora i umanjivanju dimenzija i strahota žrtava.

• U raspravama su do sada iznijeti brojni argumenti koji nepobitno potvrđuju da je sadržaj jednog i drugog zakona usmjeren zaboravljanju zlodjela agresora i umanjivanju dimenzija i strahota žrtava.

Podsjetivši na dojmiv govor Vlade Gotovca, održan pred tadašnjom komandom Pete vojne oblasti u Zagrebu koji je započeo riječima »Generali, Hrvatska se ne boji«, upitao je koga se sada Hrvatska boji ako poziva »ostala generalska strašila i ostala strašila jugovojске da se vrata u Hrv-

tsku nudeći im besplatno građevinsko zemljište i besplatan građevinski materijal«. Podsjetivši na ljeto 1993. kada su na biogradskoj plaži od granate pripadnika jugovojске ili neke srpske terorističke jedinice iz biogradskog zaleđa poginule tri hrvatske djevojke, te u svibnju 1995. pri granatiranju Zagreba pogođena malodobna kćer dr. Ivice Kostovića pokraj Hrvatskog narodnog kazališta (danas nosi 19 gelera od zvončića u svom tijelu), ponovno je citirao gospodina Gotovca koji je rekao da bi mi Hrvati da nam se oduzme dostojanstvo i ljubav umirali od srama, a sada im se nudi besplatno građevinsko zemljište i materijal, kuće i stanovi. Postavlja, stoga, pitanje – tko bi trebao umrijeti od srama?

Nakon brojnih citata iz Gotovčeva govora, zastupnik Krpina se obratio predlagateljima tvrdnjama da svojim Prijedlogom pružaju mogućnost onima koji su topovima pucali, da sada atakiraju i na dostojanstvo hrvatskog naroda i njegovih žrtava. Stoga ih u ime očuvanja njihova dostojanstva i poštovanja prema hrvatskim žrtvama i pamćenja što nam je agresor učinio, poziva da odustanu od svojih prijedloga.

Predsjedavajući **dr. Zdravko Tomac** je zahvalio na, kako reče, neuobičajenom postupku da zastupnik citira divni govor svoga kolege, koji je i jučer održao takav govor u novom povijesnom kontekstu.

Odredbe ne zovu generale

Drago Krpina je uzvratilo da je malo neuobičajeno da predsjedatelj to komentira tvrdeći da je time prekršio Poslovnik jer se citat vremenski ne ograničava, a citatom je želio iskazati osobito poštovanje. **Prof. Vlado Gotovac (HSL)** je na tome zahvalio.

Ispravak netočnog navoda zatražio je **Josip Leko (SDP)**, rekavši da se nijednom odredbom ne poziva generale na povratak, premda možda omogućuje, a ako je točno sve što je rekao, u što ne sumnja, treba znati da se temelji na Zakonu o aboliciji.

Ispravak je zatražio i **Drago Krpina**, ustvrdivši da nije točno da sve predloženo ima temelj u Zakonu o oprost. Oprost se odnosi na sudjelovanje u agresiji na Hrvatsku, pa ne znači da ih treba dodatno nagraditi besplatnim građevinskim zemljištem, kućama i stanovima. »U tom zakonu nema temelja za ovo što vi tvrdite«, rekao je.

Jadranka Kosor (HDZ) je osporila točnost tvrdnje kolege Leke jer u

Zakonu o oprost u nigdje ne stoji da bi se trebali ukidati prioriteta u obnovi za hrvatske branitelje, civile koji su stradali u velikosrpskoj agresiji, hrvatskim udovicama i njihovoj djeci, obiteljima zatočenih, nestalih i poginulih branitelja.

Ispravak je zatražio i **Stjepan Henezi (SDP)** jer je rečeno samo djelomično točno. Naime, pravo na povratak nije definirano samo Zakonom o aboliciji nego i Programom povratka. U članku 3. stoji da korištenje prava na organizirani ili spontani povratak ovisi isključivo o volji pojedinca. Dakle, bez obzira na način povratka svi povratnici imaju jednaka prava. U točki 4. u svezi s korištenjem prava na povratak, Vlada opetovano potvrđuje preuzetu obvezu glede provođenja ustavnog prava vlasnika na korištenje, stupanja u posjed i slobodno raspolaganje imovinom, čime ujedno ispravlja dijelom i navod gospodina Krpine, a ovaj je program donijela Vlada sadašnjih opozicijskih kolega.

Odredba daje mogućnosti

Ispravak netočnog navoda zatražio je **Milan Đukić (SNS)**. Pojašnjava da Zakon o oprost nije obuhvaćao one koji su palili i ubijali, a ne uključuje ih niti ovaj zakon. Oni niti ne bi tražili predložena prava. Ovaj zakon traži da se vrata stanovi i kuće, a abolicija se odnosila samo na oružanu pobunu.

Drago Krpina je odgovorio gospodinu Heneziju da netočno navodi da ovaj zakon samo izjednačava prava povratnika. Članak 14. predviđa mogućnost da oficir JNA sa stanarskim pravom i prebivalištem u hrvatskom Benkovcu ima pravo dobiti od Hrvatske besplatno građevinsko zemljište, građevinski materijal, kuću ili stan. Drugom zastupniku je odgovorio – što se tiče abolicije, nažalost nikad se neće saznati tko je ispalio granatu koja je pogodila kćer dr. Ivice Kostovića i ubio tri djevojke na plaži.

Riječ je zatražio i dobio predstavnik predlagatelja, zamjenik ministra **Venko Curlin**, (zbog upadice i uvrede zamjenika ministra **predsjedatelj** je zastupniku Kandareu izrekao opomenu). Vlada je, kaže, predložila zakon s namjerom da izjednači prava svih građana Hrvatske i svih koji prava imaju po međunarodnim konvencijama, koje je, podsjeća, Hrvatska prije potpisala. Što se pojedinačnog primjera tiče, osoba je građanin Hrvatske i ako mu se dokaže krivica bit će kažnjen. U nastavku je zamjenik ministra rekao – kada je zastupnik

Radić spomenuo 20 tisuća stanova koje treba napraviti, mora znati da su u njima stanovali djeca, starci, žene, koji nisu pucali iz topova. Pravna država treba znati tko je zločinac i njemu treba suditi, a ne svakome tko je stanovao u spomenutih 20 tisuća stanova. Oni su izbjeglice i prognanici i obveza je države da im pomogne, rekao je.

Prije predviđene stanke u raspravi, **Stjepan Henezi** je rekao da je kolega Krpina povrijedio Poslovnik jer nije mogao ispraviti navod budući da se radilo o citatu Programa povratka.

• Netočno je da Program povratka pretpostavlja povratak stanarskog prava ili nadoknadu stanarskog prava drugom imovinom, odnosno da bi stanarsko pravo davalo pravo na imovinu u Hrvatskoj.

Ispravak netočnog navoda, zatražio je **dr. Jure Radić**, smatrajući netočnim da Program povratka pretpostavlja povratak stanarskog prava ili nadoknadu stanarskog prava drugom imovinom, odnosno da bi stanarsko pravo davalo pravo na imovinu u Hrvatskoj. Kod donošenja Programa povratka otklonjena je tema stanarskog prava, i kao takva nije prihvaćena, prisjetivši se, kako reče, širokih rasprava s predstavnicima Međunarodne zajednice. Hrvatski predstavnici su to argumentirali podatkom da takvo pravo ne postoji u drugim zemljama i tada je i prihvaćena.

Dr. Juraj Njavro (HDZ) je rekao da su prije njega kolege iz stranke u raspravi već naveli razloge zbog kojih nije moguće prihvatiti Prijedlog Podupirući izlaganje kolege Janjica koji je govorio o problematici područja pete izborne jedinice, istočnog dijela Hrvatske, koja je najteže stradala u vrijeme Domovinskog rata, najviše je pridonijela u stvaranju suverene demokratske Hrvatske, a najmanje obnovljena, iznosi da je to bio razlog okupljanja prognanika iz Vukovara smještenih u hotelima u Zagrebu. Oni traže da im se omogući ostanak u hotelima dok se ne obnove njihove kuće i stanovi u Vukovaru. Njih je primilo povjerenstvo Sabora i donijelo zaključke kojim traže da se obveže Vladu. S godišnje izborne skupštine obitelji

zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja prenosi njihovo nerazumijevanje za izjavu predsjednika Vlade koji je s pravom reagirao na rušenje spomenika u Veljunu, ali nije isto tako na čupanje čempresa u Borovu naselju, simbola pogibelji 12 hrvatskih redarstvenika, početkom svibnja 1991. godine.

Što se tiče članka 14. smatra da se njime omogućava razaračima i možda onima koji su sijali smrt u Vukovarskoj bolnici da steknu pravo na zemljište ili građevinski materijal, te 6 mjeseci plaćene stanarine do iseljenja sadašnjih korisnika stana. Naravno, smatra da je privatno vlasništvo nepovredivo, međutim, misli da treba voditi računa o prioritetima pri obeštećenju. Prema procjenama, ratna šteta na području RH iznosi 260 milijardi kuna pa bi još iz toga trebalo honorirati one koji su razarali. To nema logike, naglasio je zastupnik i radi toga neće glasovati za ovakav Prijedlog.

Vlasništvo »da«, stanarsko pravo »ne«

Ivo Lončar (nezavisni) se zadržao na tumačenju odredbe (nejasne i pravnici) u članku 14. koji je citirao. Prema njoj, Ministarstvo je dužno pri povratku, osobi koja je imala pravo korištenja stana, na području od posebne državne skrbi osigurati najamninu stana ili obiteljske kuće u državnom vlasništvu ili dodijeliti u vlasništvo građevinsko zemljište u vlasništvu države i osigurati građevinski materijal za izgradnju obiteljske kuće. Po tome bi, smatra, mogao ostvariti prava i Ratko Mladić, Mile Mrkšić i Boro Mikulić, jer su sva trojica imala stanarsko pravo.

Kao čovjek, rekao je, zalaže se za neotuđivo pravo privatnog vlasništva a stranarsko je pravo institut i komunistička izmišljotina.

Ako je osnovna svrha donošenja zakona otklanjanje posljedica rata, onda je u hrvatskom Podunavlju najveća i najotvorenija rana upravo grad Vukovar. Umjesto toga u njegovom je središtu na mjestu srušenih hrvatskih kuća »groblje šajkača« što smatra demonstracijom samouvjerenog primitivizma, a u Lovasu su srušene sve hrvatske kuće i napravljena pravoslavna crkva, što je slika trpljenja hrvatskog čovjeka. Ukazao je na postojanje mnogih prijevora prilikom zamjena kuća ili gradnje kuće na tuđem zemljištu što smatra neprihvatljivim. Boli činjenica, rekao je, da je »bivša vlast

potpisala što bi joj gazda iz svijeta naredio« a ništa od toga nije poštovala, ali zabrinjava što nova vlast potpisuje i ono što ne treba. Treba znati, nastavio je da zakone ne donosimo zbog drugih, nego zbog nas samih, čime dokazujemo da smo demokratski, kulturni i civilizirani.

Izjasnivši se za obranu prava na vlasništvo, to ne može kada je u pitanju stanarsko pravo, te odredbu u članku 14. smatra potpuno neprihvatljivom. S time su, smatra, osobito privilegirani, oni koji su imali stanarsko pravo na tim područjima, pa će trebati još jednom zagrabiti u državnu blagajnu.

Netko je prije u raspravi spomenuo mogući povratak bivših oficira Jugoslavenske vojske, što im se primjenom članka 14. zapravo omogućava, a zna se da velika većina nije rođena u Hrvatskoj nego su poslani da budu krotitelji. O tome bi se još moglo puno govoriti, rekao je i naglasio potrebu da hrvatsko Podunavlje i cijela Slavonija, jer su doista stradali u Domovinskom ratu, i nažalost promašenom razvojnom politikom, proglasi područjem od posebne državne skrbi.

Nenad Stazić (SDP) je uzvratilo Lončaru da bi Ratko Mladić da se vrati u Hrvatsku čekala ćelija i odlazak u Haag, a ne zemljište i građevni materijal.

Milan Đukić se javio radi ispravka netočnog navoda, i rekao – groblje u Vukovaru je devastirano, a da se devastira i dalje primjer je Veljun, a najbolje to potvrđuju slučaj pravoslavne crkve u Novoj Gradišci.

Što se tiče Ratka Mladića, upravo članak 14. osporava korištenje ovog prava. Proces povratka nije moguć bez prava na stan, odnosno »najam u stanu«. Ako bi im se onemogućilo stanarsko pravo, prethodno ga treba uzeti svima koji su vrlo jeftino stekli privatno vlasništvo nad tim društvenim bogatstvom svih građana Hrvatske.

Ispravak dva netočna navoda zatražio je **dr. Jure Radić**. Prvo je osporio riječi kolege Lončara da je bivša vlast potpisivala a nije provodila. Zastupniku Staziću je odgovorio da u slučaju da ratni zločinac i završi u zatvoru ili Haagu, njegova obitelj ima pravo na stan (ako je posjedovao stanarsko pravo), materijal za kuću i zemljište. To bi zapravo bila nagrada njegovoj obitelji.

Ispravak netočnog navoda zatražio je **Ivo Lončar**, rekavši da je bio jasan govoreći o privatnom vlasništvu i tzv. stanarskom pravu, zatraživši od kolega Stazića i Đukića da pročitaju čla-

nak 14., i pozvao da netko odgovori negativno na njegovu tvrdnju da spomenuta trojica ne mogu riješiti svoje stambeno pitanje. Gospodinu Juri Radiću je uzvratilo da su se mnogi dokumenti potpisivali, za što je dobar primjer donošenje Zakona o oprost.

Vukovar je simbol stradanja

Za ispravak netočnog navoda javio se zatim zastupnik dr. **Juraj Njavro (HDZ)** i podsjetio da Vukovar predstavlja metaforu stradanja u Domovinskom ratu za razliku od Borova Sela u kojemu se dogodio zločin. I zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** je zatražio ispravak netočnog navoda te opisao okolnosti vezane uz zarobljavanje i puštanje Slobodana Ražnjatovića – »Arkana«. Podsjetio je da je do njegovog puštanja došlo mnogo prije početka pobune i zbog želje Hrvatske da manifestira dobru volju za mirno rješavanje problema.

Zastupnik **Ivo Baica (HDZ)** upozorio je zastupnika **Milana Đukića** da nikada nije imao društveni stan pa tako nema ništa ni vratiti.

U više navrata citirani zastupnik **Milan Đukić (SNS)**, objasnio je da nije uspoređivao Vukovar s Veljunom, već je bilo riječi o skrnavljenju spomenika. Ocijenio je da se ratni zločin svakako zbio u Vukovaru, ali i u Donjem Lapcu. Ovakve usporedbe ponukale su zastupnika dr. **Jurja Njavru**, da ponovno uzme riječ te podsjeti da se brkaju pojmovi. U Veljunu se kaže, dogodio vandalski čin, a u Vukovaru ratni zločin. Zastupnica dr. **Ljerka Mintas-Hodak (HDZ)** objasnila je svoje viđenje situacije oko otkupa društvenih stanova. Smatra da su svi imali jednaka prava i mogućnosti kod otkupa, a oni koji su otišli iz stanova nisu iskoristili ovo zakonsko pravo. S ovom ocjenom složio se i zastupnik dr. **Ivica Kostović (HDZ)** koji je upozorio da su sačuvani dokumenti u kojima se nalaze i zapovjedi paravojnih struktura Krajine kojima se poziva stanovništvo da napusti svoje stanove. Ratna situacija nije postojala čitavo vrijeme, dodao je zastupnik dr. **Jure Radić (HDZ)** i zapitao, zašto korisnici stanova nisu ranije željeli iskoristiti svoja zakonska prava i započeti otkup stanova. Ovu situaciju ponovno je pokušao objasniti zastupnik **Đukić**. Ukazao je na činjenicu da se zakonska prava osporavaju i onim ljudima srpske nacionalnosti koji se nisu priključili agresiji na početku 1991. godine. Opisao je pritom vlastita iskustva i iskustva članova svoje obitelji oko otkupa stanova i administrativne poteškoće kod

povratka. Da su ratne okolnosti bile teško predvidive ukazao je i zastupnik **Nenad Stazić (SDP)** koji je iznio tvrdnju da su tijekom rata stradali i nevini civili srpske nacionalnosti. Napomenuo je da oni koji nisu na vrijeme napustili zemlju, došli su pod nju.

Predsjedavajući mr. **Mato Arlović** nije osporavao iznijetu konstataciju, ali je zamjerio zastupniku Staziću na načinu i usporedbi oko stradanja, pa mu je izrekao opomenu. Upozorio je zatim i zastupnika dr. **Radića** da odustane od generaliziranja. Smatra da je i na okupiranom području bilo ljudi koji su htjeli otkupiti stan, ali nisu mogli realizirati želje i zakonska prava zbog nazočnosti paravojnih vlasti i višegodišnje okupacije.

Nedopustive su bile deložacije iz stanova

Dozvolio je zatim da i zastupnica **Mirjana Ferić-Vac (SDP)** putem ispravke netočnog navoda, upozori kako su se tijekom rata u Zagrebu događale brojne deložacije iz stanova. Stradale su »uglavnom žene i djeca obitelji, čiji su muževi i očevi otišli s vojskom«, ocijenila je zastupnica. Za riječ se zatim javio i zastupnik **Ljubo Česić – Rojs (HDZ)**, koji je govorio o okolnostima zarobljavanja Srba u Kninu tijekom akcije »Oluja«. Ovaj postupak ocijenio je korektnim u velikoj većini slučajeva. Zastupnik **Đukić** nije se složio s iznijetim konstatacijama podsjetivši da su pojedine zarobljene civilne osobe zakonski neutemeljeno osuđene na zatvorske kazne. Iako je predsjedavajući upozorio zastupnike da odustanu od ispravaka netočnih navoda koji su opterećeni emocijama, zastupnici su tražili riječ i ponovno iznosili vlastita viđenja oko vlastitih etničkih korijenja, stradanja civila u Kninu, zarobljavanja, te o hrvatskim žrtvama koje su potpuno zaboravljene, a pojedinci su usmrćeni u okrutnim okolnostima. Više ispravaka bilo je i zbog već opisane tvrdnje zastupnika Stazića, jer se i zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** uključila u raspravu, kako bi ga upozorila da nitko od Srba nije stradao zato što je povjerovao pozivu dr. Tuđmana o ostanu u svojem domu.

I zastupnik dr. **Anto Kovačević (HKDU)** smatra da se iskričljavaju događaji vezani uz Domovinski rat. Ocijenio je da Srbi u ratu nisu bili opterećeni humanitarnim i zakonskim propisima, već su učinili genocid i niz zločina nad Hrvatima. Pod-

sjetio je zatim na zahtjeve za političkom autonomijom koji su bili ugrađeni u temelje srpskih političkih programa u Hrvatskoj 1990. godine. Ispravak netočnog navoda ponovno je zatražila zastupnica **Ljerka Mintas-Hodak**, koja je ocijenila da izjava zastupnika Stazića, kao i ranija, zastupnice dr. **Vesne Pusić**, imaju za cilj optužiti pokojnog predsjednika Tuđmana za planiranje i provedbu etničkog čišćenja srpskog stanovništva u Republici Hrvatskoj. Smatra da se ne bi smjelo dozvoliti redefiniranje novije hrvatske povijesti na ovakav način.

Zastupnik **Ivo Fabijanić (SDP)** vratio se na zakonske dvojbe oko otkupa stanova. Podsjetio je nazočne kako je splitski sud nedavno vratio stan koji je 1991. godine oduzet korisnicima zbog navodnog solidariziranja s agresijom na Republiku Hrvatsku. Sud je ocijenio da nema zakonske osnove za oduzimanje stanarskog prava niti po prijašnjim propisima i donio ispravnu odluku, ocijenio je zastupnik. O ratnim stradanjima ponovno je govorila zastupnica **Ljerka Mintas-Hodak**, koja je podsjetila zastupnika **Nenada Stazića** da je Vlada svojedobno predlagala zakonske mjere upravo da se smanje stradanja srpskog stanovništva koje je sudjelovalo u paravojnim postrojbama. Dala je oprost svima koji su sudjelovali u oružanoj pobuni i time pokazala veličinu pobjednika. Zamjerila je ujedno da se pojedinim predloženim zakonskim mjerama u biti nagrađuju nekadašnji sudionici agresije na Hrvatsku.

Treba poštovati preuzete obveze oko prava svih prognanika

S ovakvim se konstatacijama nije suglasio zastupnik **Vladimir Šepčić (SDP)** koji je citirao pojedine zakonske članke Programa povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba. U rečenom zakonskom tekstu, Republika Hrvatska se obvezala na dosljedno provođenje međunarodnih humanitarnih zakona i konvencija, koje ne prave razlike oko statusa prognanika. Zbog ranije potpisanih obveza, sadašnja Vlada mora provoditi zakon bez bilo kakvih opterećenja i predrasuda. Zastupnica **Ljerka Mintas-Hodak** odgovorila je i na ove tvrdnje, te ocijenila da ne treba miješati stanarsko pravo i otkup društvenih stanova s poštivanjem instituta privatnog vlasništva koje nitko ne osporava.

• Republika Hrvatska obvezala se na dosljedno provođenje ranije prihvaćenih međunarodnih zakona i konvencija o humanitarnim pitanjima.

O ovoj temi govorio je zatim i zastupnik dr. sc. **Zlatko Kramarić (LS)** koji je na početku izlaganja zamjerio zbog odustajanja od izravnog televizijskog prijenosa. Ova tema zaslužuje pozornost javnosti, ocijenio je zastupnik i dodao kako koristi svoje izlaganje kako bi objavio stavove Klubova zastupnika LS-a i HNS-a, oko rečene teme. Ocijenio je da se u posljednjih desetak godina nisu sve regije razvijale pod istim zakonskim uvjetima, jer su ratne okolnosti utjecale na sve segmente društvenog života. Založio se za donošenje zakonskih propisa kojima će se ovi problemi prioritetno rješavati i to na temeljima solidarnosti, a ne konfliktnosti. Ukoliko izostanu ovakve mjere, država će se nerazmjerno razvijati, a postojeće razlike samo će se povećavati. Treba odgovoriti na pitanja kako da se osposobe gospodarski potencijali u Vukovaru i Osijeku, jer dosadašnji zakonski okviri nisu pridonijeli poboljšanju gospodarskog stanja. Nabrojao je zatim velike tvrtke u ovim gradovima i zatražio da se odlučnije pristupi uklanjanju gospodarskih problema. Svi zakonski propisi moraju voditi računa o Programu povratka prognanika i izbjeglica, upozorio je i ukazao na pojedine pritiske i konflikte koje su hrvatske vlasti imale s predstavnicima OEES-a i UNHCR-a. Nevolje izazivaju brojni zakoni i akti pa se u ovoj »šumi propisa« teško snalaze stručnjaci koji upozoravaju da pojedini propisi na kontradiktoran način opisuju i pokušavaju razriješiti nastale situacije. Založio se na kraju za provođenje zakona u svim aspektima života, jer se time najsigurnije štite građani od posljedica pravne nesigurnosti koja se javlja u praksi. Ova je situacija osobito osjetljiva prilikom povratka u stanove i kuće prognanika i izbjeglica.

Uslijedilo je zatim kraće razjašnjavanje o odredbama Poslovnika, kada se govori u ime Kluba zastupnika. Zastupnica **Jadranka Kosor** zamjerila je predsjedavajućem da je omogućio zastupniku dr. **Kramariću** da govori izvan poslovnčkih odredbi. Predsjedavajući se nije suglasio s iznijetom ocjenom i ocijenio da je za-

stupnik **Kramarić** govorio u skladu s odredbama Poslovnika Zastupničkog doma. Ispravak netočnog navoda zatražio je i zastupnik dr. **Jure Radić (HDZ)** koji je ocijenio da prethodni govornik nije naveo točne podatke oko autorstva Programa povratka. Ove zakonske propise donio je Sabor, a ne Vlada, upozorio je dr. Radić. Dodao je zatim da je Program prije toga parafiran između predstavnika Međunarodne zajednice i hrvatske Vlade, kojim se propisuje da stupa na snagu donošenjem u Hrvatskom državnom saboru. Napomenuo je još, da se u svoje domove vratilo oko 580 tisuća ljudi, uključujući i 68 tisuća Srba, o čemu je Međunarodna zajednica iscrpno obaviještena.

Prići konceptu građanskih prava

Zastupnik dr. **Kramarić** dodatno je pojasnio kako je dolazilo do propusta oko provođenja Programa, te apelirao da se počne razmišljati, a i govoriti u kategorijama povratka građana, a ne nacionalnosti.

• Trebalo bi preskočiti etničke barijere i početi govoriti o pravima i dužnostima građana koji sudjeluju u obnovi i povratku.

Trebalo bi svakako, već jednom preskočiti etičku barijeru i onda bi čitav niz nesporazuma koji prate ovu raspravu bio jednostavniji za rješavanje. Problemi na područjima od posebne državne skrbi najčešće se javljaju zbog činjenice da građani imaju ozbiljnih problema zbog nepostojanja infrastrukture: škola, poduzeća i dječjih vrtića. Trebamo rješavati ove probleme, jer oni najviše opterećuju i otežavaju normalan život povratnika, apelirao je zastupnik **Kramarić** na kraju svoga izlaganja.

Za riječ se zatim javila zastupnica **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)**, koja je upozorila da se predloženim zakonskim mjerama ne propisuje rok do kada se treba prijaviti šteta koja je nastala uslijed rata. Kao nedostatak predloženog zakonskog propisa ocijenila je i to što nema naznaka o troškovima obnove, koji sigurno neće biti mali. Smatra ujedno da se trebaju izjednačiti pozicije pojedinih kategorija stanara i podstanara. Prema predloženim rješenjima moguće je da hrvatski podstanar koji se borio u

Hrvatskoj vojsci prođe čak i lošije od nekih drugih kategorija koji su pobjegli ispred ovih obveza. Predložila je da se ovi propusti isprave do drugog čitanja, te dodala kako podupire iznijete stavove o nepovredivosti privatnog vlasništva. Zastupnik dr. **Miroslav Furdek (HSS)** ocijenio je kako se provedbom ovih zakonskih propisa ujedno i provodi ustavna obveza Republike Hrvatske o zaštiti prava vlasništva. Upozorio je da nije poznat točan broj obitelji koje će tražiti povrat imovine. Iz te činjenice proizlazi da se ne zna koliko će država trebati dodijeliti građevinskog zemljišta, a predložio je da se provjeri i vlasništvo tražitelja na područjima izvan Republike Hrvatske. Predložio je da se najveća gospodarska pomoć pruži onim krajevima koji su stradali u ratnom sukobu i da se na pravedan način riješi problem oko stanova na kojima je postojalo stanarsko pravo otkupa.

Osobna, a ne kolektivna odgovornost

Zastupnik **Darko Šantić (HNS)** podsjetio je da pored mjera programa povratka, postoji i preporuka koju je uži kabinet Vlade 9. studenoga 1998. godine predao Predstavnicima Međunarodne zajednice. Tim se dokumentom izjednačuje status svih osoba na koje se program odnosi, u pravima i statusu povratnika. Predložio je da se izostavi i nacionalno definiranje korisnika programa, te da se predloži Vladi da izjednači sve osobe koje imaju državljanstvo sa svim kategorijama osoba koje su uključene u program povratka. U slučaju ograničenja prava i obveza, trebalo bi jasno naglasiti da se to odnosi samo na osobnu odgovornost pojedine osobe, a ostali članovi obitelji imali bi pravo na obnovu kuće. Na kraju je zamjerio predlagatelju da ovaj dokument nije dostavio uz svoj prijedlog. Ocijenio je da bi u tom slučaju i reakcija oporbenih zastupnika bila znatno drugačija. Oni zapravo osporavaju odluke svoje vlade iz perioda 1998. godine, ocijenio je Zastupnik **Šantić**.

Dr. Jure Radić (HDZ) ispravio je netočni navod rekavši kako ne vjeruje da je dokument o kojem je riječ iz užeg kabineta Vlade, jer da ga se ne sjeća dok je on tamo radio. Zamolio je da se ubuduće dokumenti koji nemaju zaglavlje naslovljeno na Vladu Republike Hrvatske takvima i ne okarakteriziraju.

Netočni navod ispravila je i **Jadranka Kosor (HDZ)**. Rekla je da ni u

jednom dokumentu prošle Vlade nije pisalo da bi se u bilo kojem zakonu trebali ukinuti prioriteta u obnovi kuća hrvatskih branitelja, kuća obitelji poginulih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja ili civila stradalih tijekom Domovinskog rata. Što se tiče izlaska iz sabornice zastupnika HDZ-a, objasnila je da je on rezultat prosvjeda protiv ministra koji je duboko uvrijedio hrvatske branitelje.

Ovo nije bio ispravak netočnog navoda, jer o tome uopće nije bilo riječi već o spornom dokumentu Vlade, ukazao je predsjedatelj **mr. Mato Arlović**.

Dok sam bila u užem kabinetu Vlade tamo se nije donio niti jedan dokument koji je bio predan Međunarodnoj zajednici, a ako je to doista postojalo, trebalo bi taj dokument pokazati kako bi se o njemu moglo očitovati, smatra **Ljerka Mintas-Hodak (HDZ)**.

Zastupnici HDZ-a izašli su iz sabornice zbog kvalifikacije koju je ministar Čačić izrekao o Domovinskom ratu, pojasnila je **Marija Bajt (HDZ)**.

Sporni dokument je određeni prijedlog kojeg je Međunarodna zajednica uputila Vladi, rekao je **dr. Jure Radić (HDZ)** i dodao kako to Vlada nije prihvatila.

Ukoliko je to točno, molim Vas da opomenete kolegu koji zloupotrebjava neautentične dokumente za vrijeđanje zastupnika HDZ-a i posebno bivše članove užeg kabineta Vlade, zatražila je **Ljerka Mintas-Hodak (HDZ)**. Jedna je stvar dokument koji je potpisala Vlada zajedno s Međunarodnom zajednicom te je on ušao u saborsku proceduru, a drugo je prijedlog Međunarodne zajednice koji Vlada nije prihvatila, pojašnjava zastupnica. Zaključuje da je netočan navod ako netko tvrdi da je taj dokument prihvaćen i potpisan.

• **Program povratka Vlada je izradila samostalno bez prijedloga Međunarodne zajednice.**

Ne mogu izreći opomenu, jer je bivši ministar, a sada zastupnik rekao da je taj dokument išao u saborsku proceduru potpisan od Vlade kao predlagatelja i Međunarodne zajednice, odgovorio je **mr. Mato Arlović**.

U Programu povratka, zadnji stavak glasi: »Vlada RH ovim programom je definirala prioritete povratka, te će osigurati protok informacija,

kao i sve druge uvjete povratka koji su u skladu s općim načelima povratka u suradnji s UNHCR-om.«, kaže **Vladimir Šepčić (SDP)**. Konstatirao je da u navedenom nema prioriteta za naše prognanike i stradalnike.

Priznajem da prije spominjani dokument nema ni zaglavlje ni potpis, i ispričavam se glede njegove vjerodostojnosti, rekao je **Darko Šantić (HNS)** i nastavio, da u prijedlogu piše kako je taj dokument napravljen i predan Međunarodnoj zajednici. Naglasio je da će se ispričati ukoliko takav dokument zaista ne postoji, a dok se to ne utvrdi, dokument je važeći i nema razloga sumnjati u njegovu vjerodostojnost.

Radi netočnog navoda ponovno se javio **dr. Jure Radić (HDZ)**. Netočno je, kaže, što je konstatirao gosp. Arlović, da je član užeg kabineta Vlade, čime je mislio na mene, rekao da je Vlada potpisala Program povratka koji je donijet na temelju dokumenta o kojem je cijelo vrijeme riječ. Netočno je i to da je Vlada prihvatila neki dokument koji bi obrazlagao Program povratka, smatra zastupnik. Postoji, kaže, Program povratka i on je jedini dokument Vlade na tu temu koji je prihvaćen u Saboru.

Nisam rekao član užeg kabineta, nego da je bivši ministar, sadašnji zastupnik rekao u svojoj diskusiji kako je Program povratka parafirala Međunarodna zajednica na temelju predloženog dokumenta, te da je onda upućen u saborsku proceduru, odgovorio je **mr. Mato Arlović**. Dodao je da, ne samo da poznaje unutarnje pravo, nego i diplomatsko po kojem se non paper ne potpisuje, već uručuje, što ne znači da nije dokument.

U raspravu se uključio i **Anto Đapić (HSP)** te rekao da ovim dokumentom nije napadnut samo HDZ, nego i DC, čiji članovi su bili ljudi na najvišim državnim pozicijama.

Točno je da u Programu povratka nema prioriteta, jer su oni jasno navedeni u Zakonu u kojem ne piše da će se oni ukinuti, jer da je Vlada takvo nešto predložila bila bi smijenjena, drži **Jadranka Kosor (HDZ)**.

U Programu povratka lijepo piše: »Izjednačena su prava povratnika, građana i osoba«, kaže **Vladimir Šepčić (SDP)**. Zaključio je da piše samo kako se daju prioriteta, ali o njima ništa više.

Zakon je površno pripremljen

Tonči Tadić (HSP) konstatirao je kako je Zakon površno pripremljen te

ukazao na njegove nedostatke. Prvo je rekao da je on jasna potpora povratku Srba, zatim da Vlada nema nikakve pokazatelje koliko se ljudi misli vratiti i gdje će biti smješteni te koliko će to koštati porezne obveznike. To je zato, pojašnjava, jer nije provedena anketa koja bi dala neke odgovore. Nedopustivo je, kaže dalje, izjednačavanje statusa prognanika koje je uspoređivao s Izraelom. Izrael nije obnavljao kuće teroristima hamosa, štoviše, rušio ih je, a da nisu tako radili nestali bi kao država i nacija, smatra zastupnik. Drži da je totalno besmisleno danas, kada Vlada propagira teze da se mora štedjeti, odjednom nabaviti novce za obnovu kuća onih koji su započeli rat i doveli do svega zla. Na kraju je ukazao da nije bilo uopće riječi o gospodarstvu na tim područjima koje je u katastrofalnom stanju. Umjesto da Vlada radi na tome da ta područja prestanu biti na teret ostatku Hrvatske ona nameće poreznim obveznicima novi teret za obnovu srpskih kuća, zaključuje gosp. Tadić.

Već dva dana pokušavamo naći rješenja problema koji je uzrokovala agresija na Hrvatsku, rekao je **Vladimir Šepčić (SDP)**. Zapravo je, kaže, trebalo riješiti pitanje da se naši sugrađani mogu vratiti na ratom zahvaćena područja, gdje su rođeni, i tamo živjeti. Vjeruje da će nakon donošenja ovog Zakona izvana doći određena pomoć kako bi se objekti na tim područjima obnovili i vratili se ljudi. Smatra da, ukoliko i ostalim zakonima vezanim za ova pitanja bude riješena ova financijska komponenta, bit će načinjen dobar posao koji će pripomoći vraćanju. Zaključio je da svi zastupnici zajedno moraju raditi kako bi se realiziralo sve što je Hrvatska potpisala, a ne da raspravu obilježi prepiranje i komentiranje.

Josip Sesar (HDZ) je izrazio zabrinutost za prognanike koji se prema Prijedlogu ovog zakona svode na stanovništvo koje je prebivalo na područjima prije Domovinskog rata. Time se, smatra, očito štiti one koji su ondje bili do 1991. godine, one koji su uništavali i palili. Većina tih ima osiguran povratak, a samo će neki biti procesuirani, drži gosp. Sesar. Osvrnuo se posebno na članak 14. koji omogućuje oficirima JNA i milicajcima koji nisu hrvatski državljani, najam stana ili obiteljske kuće, ali i dodjelu građevinskog zemljišta u vlasništvu države te osnovnog građevinskog materijala. Sve to, kaže, platit će hrvatski porezni obveznici. Ukazao je i na problem Hrvata iz Bo-

sanske posavine koji su se nastanili u Brodsko-posavskoj županiji, kojima se sada provjerava jesu li iskoristili pravo na povratak u paradržavu tzv. Republiku Srpsku ili su odlučili otići u treće zemlje.

• *Predloženi Zakon je još jedan od uvjeta kako bi se platila ulaznica Hrvatske u međunarodne institucije.*

Dr. Ivić Pašalić (HDZ) drži da je i ovo jedan zakon koji spada u skupinu zakona koje treba donijeti čime bi se platila ulaznica Hrvatske u međunarodne institucije te pita nije li ta cijena previsoka. Kaže, kako nema ništa protiv da se naši zakoni usklađuju s europskim standardima, ali ne treba u tome pretjerivati. Obratio se vladajućoj stranci i rekao joj da uči iz HDZ-ovih pogrešaka te neka ponekad sluša sugestije što dolaze iz redova oporbe. U predloženom Zakonu se, kaže, pretjeruje u nagrađivanju agresora i privilegiranju onih koji su digli oružanu pobunu, a onemogućava se ravnopravan život hrvatskih državljana koji su izbjegli u Hrvatsku iz BiH i Jugoslavije te oni postaju građani drugog reda. Nedostatak Zakona je i u tome što nije navedeno koliko će biti potrebno novaca za njegovu provedbu, zaključio je gosp. Pašalić i dodao da bi trebalo iz Zakona izbaciti ono što je nepotrebno i što izaziva revolt hrvatskih građana.

Ovime se na velika vrata u Hrvatsku vraća srpsko pitanje

Ovaj Zakon je nepravedan i time je upitna njegova ustavnost, smatra **Anto Đapić (HSP)**. Nepravedan je, kaže, zato jer ignorira činjenicu da je jedan dio srpske manjine u Hrvatskoj podigao mač na svoju domovinu i mačem bio poražen, kao i zato što dovodi do poništenja rezultata Domovinskog rata. Ovo je potez koji na velika vrata vraća srpsko pitanje u hrvatsku politiku, čime će ono još godina postojati, ne samo u političkim natjecanjima, nego kroz ideološke i nacionalne podjele, drži gosp. Đapić. Zaključio je da se ovdje ne radi o diktatu Međunarodne zajednice, već očito o volji vladajuće stranke da donese ovakav Zakon.

Netočni navod ispravio je **dr. Zdravko Tomac (SDP)**. Rekao je kako je »kolega Đapić konstatirao da prijeti

opasnost da Zakon dovede do poništenja Domovinskog rata«, što nije točno. Rezultat Domovinskog rata je samostalna, demokratska i suverena hrvatska država i ni jedan zakon to ne može dovesti u pitanje, drži dr. Tomac. U pitanje se jedino može dovesti etnički čista Hrvatska, u čemu je očigledno »problem«.

I **Ivo Baica (HDZ)** se osvrnuo na odredbu članka 14. po kojoj bi pravo na stan ili kuću imali svi koji su prebivali na ratom zahvaćenim područjima do 1991. godine. Rekao je da tu uglavnom spadaju oficiri i podoficiri JNA, a kako dolazi iz Šibensko-kninske županije poznato mu je što su sve tamo posjedovali tadašnji pukovnici i generali. Na kraju je samo konstatirao da će sve to platiti oni koji su branili našu domovinu.

Članak 14. koji nagrađuje agresora, a kažnjava stradale, prije svega Vukovarce i Hrvate bosanske Posavine treba potpuno izbrisati, drži **Anto Kovačević (HKDU)**. Kaže, kako u današnjem političkom životu postoje dva gledišta, po jednom je stvarnost sve sumornija, dok Europa ima o nama simpatičnu i lijepu sliku. No, najljepšu sliku imali su o nama tada kad su Hrvatskom vladali mađaroni, zaključuje zastupnik.

Ako je Europa imala dobro mišljenje o Hrvatskoj dok nije bila suverena, to znači da bi Jugoslavija, o kojoj nitko nema dobro mišljenje bila naj-suverenija država danas u Europi, rekao je **dr. Zdravko Tomac (SDP)**.

Ljerka Mintas-Hodak (HDZ) pridružila se svima koji su izrazili dvojbe i kritike na račun ukidanja prioriteta zato jer je to pitanje etičkog odnosa s jedne strane prema žrtvi, a s druge prema onima koji su počinili agresiju na Hrvatsku. Spornim člankom 14. o davanju kompenzacije za gubitak stanarskog prava prelazi se načelo poštivanja privatnog vlasništva i na neki način nagrađuje one koji su sudjelovali u oružanoj pobuni, smatra zastupnica. Zakon ne pokazuje broj, niti kategoriju osoba na koje bi se to trebao odnositi, a izostali su i financijski pokazatelji koliko provedba košta, konstatira gđa Mintas-Hodak. Smatra da će taj Zakon biti jedan dodatni kamen koji će opterećivati Vladu i onemogućavati otvaranje novih radnih mjesta i razvoj gospodarstva.

Svi moramo uvažavati činjenicu da je rat završen, rekao je **dr. Zdravko Tomac (SDP)** i nastavio, kako je vrijeme da rat završi i u Saboru i da svoje snage pokušamo usmjeriti na sadašnjost i budućnost. Bit problema

je, kaže, u pitanju je li ovaj Zakon u skladu s jačanjem nacionalnog interesa i suvereniteta ili je izdaja nacionalnog interesa. Smatram da ovo što je predloženo je u interesu hrvatskog naroda i zato čvrsto stojim iza toga, kaže gosp. Tomac. Drži da nitko ne bi smio nikoga optuživati radi izdaje nacionalnih interesa, već da krenemo ka zajedničkom cilju i dođemo do zakona koji će štiti demokraciju i s kojim ćemo se ponositi.

• *Vrijeme je da rat stane i u Saboru.*

Netočno je da moramo završiti rat u Saboru i okrenuti se budućnosti, jer postoji još 1 600 nestalih hrvatskih branitelja, ispravio je **Anto Đapić (HSP)**.

Nikada nisam potcjenjivao one koji su dali žrtvu za hrvatsku državu i hrvatski narod, ali mi sad moramo ustrojiti Hrvatsku koja je izašla iz rata i prestati govoriti o povijesnim ocjenama, odgovorio mu je **dr. Zdravko Tomac (SDP)**.

Ante Markov (HSS) složio se s mišljenjem dr. Tomca da će ova rasprava biti korisna kako bi shvatili da se moramo okrenuti budućnosti. Drži da je rasprava ustvari trebala početi od toga koliko je korisno djelovao postojeći Zakon o područjima od posebne državne skrbi. Složio se s prijedlogom Odbora za zakonodavstvo da se briše sporni članak 14. Zaključio je kako je također nužno da predlagatelj odredi iznos sredstava potrebnih za provedbu ovog Zakona.

Ivo Fabijanić (SDP) osvrnuo se na izlaganje zastupnika Krpine te parafrazirao njegovu misao: »Tko će tim ubojicama hrvatskog naroda dati dom u Hrvatskoj?«. Upitao je tada: »Tko je te ubojice pretvorio u nevine građane Republike Hrvatske Zakonom o oprostu«. Ako je taj Zakon donesen pod određenim pritiskom Međunarodne zajednice, što je isticano, pita, zašto se to isto kritizira i novoj hrvatskoj vlasti glede predloženog Zakona. Zaključio je da ako se nekom dokaže da nije počinio zločin, onda mu se određena prava moraju vratiti.

Vjerujem da je ovaj Zakon izraz volje parlamentarne većine, a ne pritiska Međunarodne zajednice, rekao je **dr. Jure Radić (HDZ)**. Isto se tako nada da će Vlada do drugog čitanja poboljšati neke odredbe i predložiti prihvatljiviji tekst. Uputio je kritiku sadašnjoj Vladi jer je u dosadašnjem Zakonu o područjima od posebne

državne skrbi stajalo da će ona općine, gradove i naselja iz Podunavlja razvrstati u prvu ili drugu skupinu prioriteta, što nije učinjeno. Kaže, kako nije isto selo u kojem su stanovnici ostali cijeli rat za razliku od sela koja su do kraja uništena. Najveću nelogičnost Zakona vidi u tome što je u posebnu državnu skrb ušlo selo Mirkovci koje nije bilo srušeno, a tamo se ne nalazi Nuštar koji je gotovo cijeli stradao.

Povratak zločinaca je i nužan kako bi bili procesuirani

Slušajući zastupnike oporbe ostajem na trenutak iznenađen tonom određene osvete koja se naslućuje, kaže **Mladen Godek (HLS)**. Izražava se bojazan da će zločinci biti nagrađeni, ali Zakon izričito govori da se pravima koje on daje ne mogu koristiti osuđeni, pa čak niti oni protiv kojih se krivični postupci vode, tvrdi zastupnik. Što se ipak povratka zločinaca tiče, čak se i založio za to, jer smatra da bi na taj način svi došli pred lice pravde. Drži da je nužno pozabaviti se problematikom članka 14. jer očito je da stanarsko pravo ne postoji, te misli da se tu ustvari radi o pojmu iz rimskog prava, tzv. habitaciono pravo. Nije mu jasan ni strah koji se javlja kad su u pitanju prognanici koji žive u srpskim kućama. Smatra da to tim ljudima ne može smetati jer se nalaze u objektima koji su sposobni za stanovanje. Zaključio je da je isto tako bespredmetan i strah od ovog Zakona kojeg treba pozdraviti, doraditi i prihvatiti.

Miroslav Korenika (SDP) ispravio je zastupnika Radića i rekao kako Mirkovci ne mogu biti u Podunavlju jer da su oni predgrađe Vinkovaca.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi podržao je i **Dragutin Vrus (SDP)**. Izlaganje je dalje usmjerio na drugi problem, a to su područja Hrvatske koja nisu bila direktno razarana u ratu, ali da bi trebala ući u popis područja od posebne državne skrbi. Tu je posebno mislio na Gorski kotar i Liku gdje su uvjeti života vrlo složeni. Radi toga, smatra, treba izraditi Zakon o brdsko-planinskom području koji već u dva navrata nije bio uvažen, a stanovnicima tih područja omogućio bi povoljnije uvjete življenja.

• Zakon nije rezultat diktata Međunarodne zajednice, već je predložen s ciljem da se Hrvatska organizira kao civilizirana, pravedna i moderna država.

Na kraju rasprave govorio je zamjenik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo **Venko Ćurlin**. Složio se s konstatacijama da ovaj Zakon nije rezultat diktata Međunarodne zajednice, već volja vladajuće koalicije u cilju da se Hrvatska organizira kao civilizirana, pravedna i moderna država. Nastavio je i rekao da će sve primjedbe i prijedlozi biti razmotreni, ali da se o suštini Zakona ne može razgovarati i da on mora biti

donesen. Naglasio je da se drži kršćanske civilizacijske odrednice koja kaže: »Nemojte osuditi nevinoga, radije pustite sto krivaca«, te shodno tome onaj tko je nevin ne može ispaštati i ova država mu je dužna osigurati sve kao i ostalim svojim građanima. Što se tiče toliko spominjanog članka 14., kaže da se on odnosi na one ljude koji su koristili ondašnje društvene stanove i nisu uspjeli iz poznatih razloga ostvariti mogućnost da taj stan kupe. Bitno je i pitanje sredstava, te gosp. Ćurlin pojašnjava da niti Vlada ne zna koliko će taj Zakon u svojoj provedbi koštati. Bitno je samo, kaže, da je ovo naša zemlja i da je moramo obnoviti. Istaknuo je da ovaj Zakon utvrđuje i prava izbjeglih Hrvata iz svih krajeva bivše Jugoslavije da u Hrvatskoj nađu svoj dom. Ukoliko se nalaze u privatnim kućama, morali bi ih napustiti, ali ne prije nego što im država osigura adekvatan smještaj, zaključio je pomoćnik ministra.

Zakonski prijedlog podržalo je u Zastupničkom domu (glasovalo se poimence, na zahtjev 24 zastupnika) 79 zastupnika, protiv ih je bilo 26 (pripadnici HDZ-a i HSP-a), a 2 su bila suzdržana. Nije uvažena (25 glasova »za« i 80 »protiv«) sugestija Županijskog doma da se Konačnim prijedlogom predvidi da se jedinica lokalne samouprave i uprave u područjima posebne državne skrbi vraćaju izvorni prihodi (obrazloženje predstavnika predlagatelja Venka Ćurlina – ta je materija uređena drugim zakonom).

J.R.; M.P.; M.S.; V.Ž.

PRIJEDLOG ZAKONA O EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI POLJOPRIVREDNIH I PREHRAMBENIH PROIZVODA

Ekološki pristup u strategiji proizvodnje

Nakon kraće rasprave Županijski dom je, uvaživši sugestiju Odbora za gospodarstvo i financije, podržao Prijedlog zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Kao što govori i sam naziv ovog propisa, njime se ustanovljava normativni i institucionalni okvir za realizaciju programa ekološke proizvodnje hrane, preradu, trgovinu ekološkim proizvodima, i dr.

• Osnovna je svrha predloženog zakona – regulirati ekološku proizvodnju hrane, radi zaštite zdravlja i života ljudi, zaštite prirode i okoliša te zaštite proizvođača.

Po ocjeni sudionika u raspravi predloženi propis je dobra zakonska po-

dloga za proizvodnju zdrave hrane, za što Hrvatska ima daleko bolje uvjete od mnogih drugih zemalja. Upozoreno je, međutim, da će ovaj zakon teško zaživjeti u praksi jer nema odgovarajuću financijsku podlogu. Zbog toga zastupnici sugeriraju da se u Proračunu za 2001. godinu planiraju potrebna sredstva za stimuliranje ekološke proizvodnje koja je za proizvođače već u startu preskupa. Napominju, također, da je donošenje ovog zakona tek početak, te da,

ubuduće, treba sustavno donositi propise o zaštiti okoliša, uvođenju ekoloških rješenja u energetici itd.

Osnovne intencije predloženog Zakona zastupnicima je obrazložio **Tomislav Ledić**, zamjenik ministra poljoprivrede i šumarstva. Naglasio je, ponajprije, da je riječ o fakultativnom propisu koji obvezuje samo one proizvođače koji se upišu u upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i zadovoljavaju zakonske uvjete za tu proizvodnju. Podsjetio je na to da je ovaj zakon bio na prvom čitanju u Saboru još prije godinu dana, kada je dobio podršku zastupnika i nadležnih radnih tijela. Međutim, kako je istekao rok od šest mjeseci u kojem je predlagatelj trebao podnijeti Konačni prijedlog zakona, pred zastupnicima se ponovo našao Prijedlog zakona doraden u skladu sa sugestijama iz spomenute rasprave.

Predloženi zakon, naglašava Ledić, daje normativni i institucionalni okvir za ostvarenje programa ekološke proizvodnje hrane (sam naziv podrazumijeva proizvodnju zdrave hrane), a kao podloga za njegovu izradu poslužila su iskustva i propisi Europske unije, te iskustva koja su dosad stekli proizvođači ekološke hrane u Hrvatskoj. Svrha ovog zakona je, znači, reguliranje ekološke proizvodnje, odnosno posebnog sustava održivog gospodarenja prirodnim resursima u poljoprivredi i šumarstvu, radi zaštite zdravlja i života ljudi, zaštite prirode i okoliša te zaštite potrošača. Predloženim se uređuje ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, prerada u ekološkoj proizvodnji, trgovina ekološkim proizvodima i način njihova označavanja, obavljanje stručnog i inspekcijskog nadzora i dr. Dakako, zakon nije opterećen detaljnim propisivanjem uvjeta za proizvodnju, promet i korištenje ekoloških proizvoda, već je to dano u zadatak Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva, odnosno ministru. Predviđeno je da provedbu zakona kontrolira Povjerenstvo za ekološku proizvodnju pri Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva koje bi propisivalo i sadržaj upisnika proizvođača, način prijavljivanja odnosno upisa ekološke proizvodnje, identifikaciju tih proizvoda i njihov naziv itd. Za inspekcijski nadzor bile bi zadužene inspekcijske službe na nivou županija a u drugom stupnju poljoprivredna inspekcija u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva.

Doministar je, među ostalim, naglasio da se rijetko kada odstupa od utvrđenih kriterija za ekološku pro-

izvodnju. Naime, samo u izuzetnim slučajevima mogu se koristiti konvencionalna reprodukcijiska sredstva (npr. zaštitna sredstva, umjetna gnojiva, itd.), ali zato zakon izričito zabranjuje uporabu genetski manipuliranih polimiranih proizvoda kao sirovina ili kao gotove robe. Predlagatelj je, kaže, predvidio rok od šest mjeseci za donošenje potrebnih podzakonskih propisa, nakon čega bi se startalo s primjenom ovog zakona. U obrazloženju uz Prijedlog zakona navodi se da za tu namjenu neće biti potrebno osigurati dodatna sredstva iz Državnog proračuna, ali zato nema sumnje da provođenje ovog zakona može poljoprivrednim proizvođačima omogućiti veću zaradu, budući da bi trebao pridonijeti intenziviranju poljoprivredne proizvodnje na malim obiteljskim domaćinstvima. Osim toga, očekuju se pozitivni efekti u zaštiti okoliša i poboljšanju kvalitete prehrane, što bi trebalo bitno utjecati na zdravstveno stanje stanovništva.

RASPRAVA

Uvesti carinske povlastice

Mr. Ankica Mamić podržala je predloženi zakon, u ime Kluba zastupnika LS-a. Konstatirala je, međutim, da on ove godine zasigurno neće zaživjeti budući da u ovogodišnjem Proračunu nisu predviđena dodatna sredstva za kontrolne mehanizme, laboratorijske analize i dr. (o tome treba voditi računa kod donošenja proračuna za iduću godinu). Kako reče, cijeli svijet govori o zdravoj hrani, a Hrvatska ima velike resurse za tu proizvodnju (naša usitnjena gospodarstva svojevrсна su avangarda zdrave hrane). Predložila je, stoga, da se razmotri mogućnost uvođenja carinskih povlastica za ekološku proizvodnju hrane.

Po riječima **Petra Novačkog (HSS)** koncepcija ovog zakona prihvatljiva je i za haesesovce. Slažu se s time da se taj vid proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda iduće godine podrži proračunskim sredstvima, ali upozoravaju da kod donošenja podzakonskih akata treba voditi računa o tome da njihove odredbe budu stimulativne a ne restriktivne prema budućim organiziranim proizvođačima ekološke hrane.

• *Već sada bi trebalo napraviti rajonizaciju poljoprivrednih područja na kojima bi se ograničilo uporabu mineralnih gnojiva i zaštitnih sredstava.*

Poduprijevši, u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU, intenciju ovog zakona, **mr. Vladimir Mesarić (KDM)** sugerirao je da se već sada napravi rajonizacija poljoprivrednih područja na kojima bi se ograničilo uporabu mineralnih gnojiva i zaštitnih sredstava. Po riječima zastupnika bilo bi šteta »puštati« u intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju područje Like, Gorskog kotara i zaleđa, Primorja, itd. To vrijedi i za brdsko-planinska područja u drugim dijelovima Hrvatske, gdje ionako nije moguće organizirati takvu proizvodnju, budući da prevladavaju staračka domaćinstva. Oni zasigurno primjenjuju tradicionalni način proizvodnje biljnih kultura i uzgoja životinja, što treba podići na jednu organiziranu razinu, napominje Mesarić. Po njegovom mišljenju Hrvatska ima velike šanse da konkurira na stranom tržištu s akvakulturama, kako morskim tako i slatkovodnim, budući da još uvijek imamo relativno čiste vode i more. Dakako, za to su nužna dodatna poticajna sredstva.

S tim u svezi ukazao je na potrebu da se postroži kontrola područja oko vodocrpilišta na kojima je ionako limitirana uporaba kemijskih sredstava. Upravo u tim zonama mogla bi se, kaže, ekološki proizvoditi vrlo kvalitetna hrana.

S obzirom na postojeće probleme, kad je riječ o inspekcijskom nadzoru, predložio je da se oformi specijalizirana ekološka inspekcija (poljoprivredni inspektori imaju preširok djelokrug).

• *Postrožiti kontrolu područja oko vodocrpilišta, jer bi se u tim zonama mogla ekološki proizvoditi vrlo kvalitetna hrana.*

Mišljenja je da treba ostaviti vremena (do sljedeće proračunske godine) za temeljitu pripremu ovog zakona i podzakonskih akata radi što kvalitetnijeg organiziranja cijelog projekta proizvodnje ekološke hrane.

Osigurati povoljne kreditne linije

I zastupnici SDP-a (mišljenje Kluba prenio je **dr. Branko Sruk**) upozoravaju da bi u slučaju brzog donošenja ovako značajnog zakona mnoge stvari ostale nedorečene. Drže da je sada vrijeme za prvo čitanje tog propisa te da on može zaživjeti tek početkom 2001. godine. Do tog vremena trebalo bi razgraditi i načine financiranja rada stručnih povjerenstava radi provođenja što kvalitetnijeg nadzora, analiziranja uzoraka i dr. Jednom riječju, valja predvidjeti strogo namjenska poticajna sredstva za ovaj vid proizvodnje hrane, jer će ulaskom u WTO upravo u tom sektoru doći do izražaja naše velike izvozne mogućnosti.

Sretni smo da u Hrvatskoj imamo niz entuzijasta koji su već dosegli zavidne nivoe proizvodnje i pakiranja ekoloških proizvoda za domaće tržište, konstatala je glasnogovornica Kluba zastupnika HDZ-a, **Ivana Sućec-Trakoštanec**. Naglasila je da se veseli trenutku kada ćemo, ulaskom u međunarodne i europske integracije, naći kupce za svoje marke i na europskom tržištu (to će biti veliki doprinos promidžbi našeg turizma). Založila se za to da se u članku 3. preciznije definiraju mjesto i uloga Povjerenstva za ekološku proizvodnju (to bi trebala biti stalna služba u okviru Ministarstva poljoprivrede i šumarstva).

Napomenula je da njeni stranački kolege podupiru ovaj zakon, uz sugestiju da se razmotri mogućnost uvođenja povoljnih kreditnih linija za ekološku proizvodnju hrane, jer će to biti manje serije s većim ulaznim troškovima.

- *Razmotriti mogućnost uvođenja povoljnih kreditnih linija za ekološku proizvodnju hrane, jer će to biti manje serije s većim ulaznim troškovima.*

Ivan Stančer (HSS) koji se i sam bavi poljoprivredom, zahtijevao je odgovore na konkretna pitanja – koje količine zdrave hrane proizvesti; tko će je otkupiti i po kojoj cijeni. Naime, poljoprivredne proizvođače u prvom redu zanima ekonomska isplativost tog posla (npr. ako će proizvodnja biti dva ili tri puta skuplja od klasične, hoće li biti uvećan i PDV). Ujedno se

založio za to da se poticaji u poljoprivredi isplaćuju temeljem proizvedenih količina poljoprivrednih proizvoda a ne zasadenih površina.

Organizirati savjetodavne službe

Miroslav Pečevski (HSS) izrazio je mišljenje da je ovaj propis trebalo donijeti još lani, a složio se i s konstatacijom prethodnika da nema rezultata bez financijskih ulaganja. Sugerirao je da se već sada organiziraju savjetodavne službe na nivou županija (sastavljene od renomiranih poljoprivrednih stručnjaka) koje će pripremati teren za to da se svi zainteresirani na najjednostavniji način preorijentiraju s konvencionalne na ekološku proizvodnju zdrave hrane.

- *Što prije organizirati savjetodavne službe na nivou županija koje bi pripremile teren da se svi zainteresirani na najjednostavniji način preorijentiraju s konvencionalne na ekološku proizvodnju.*

Radi stimuliranja te proizvodnje trebalo bi predvidjeti da proizvođači ekoloških proizvoda u prijelaznom razdoblju ne plaćaju naknadu troškova za provođenje stručnog nadzora nad proizvodnjom i utvrđivanja sukladnosti s temeljnim zahtjevom. Tu bi naknadu trebali plaćati tek nakon upisa u upisnik proizvođača.

Po ocjeni **dr. Ivana Marijanovića (HDZ)** predloženi propis je izvrsna zakonska podloga za ekološku proizvodnju hrane, za što Hrvatska ima daleko bolje uvjete od mnogih zemalja. Naime, naši ljudi su oduvijek bili ekološki proizvođači jer nisu imali sredstava za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, tako da naša tla nisu toliko iscrpljena.

Osigurati financijsku podršku

U nastavku je izrazio bojazan da će ovaj zakon teško zaživjeti u praksi jer nije popraćen financijskom podrškom (dobar dio poticajnih sredstava koja se daju poljoprivredi treba namijeniti za ovu vrstu proizvodnje). Po mišljenju zastupnika svi poljoprivredni proizvođači bi se trebali preorijentirati na ekološku proizvodnju, u prvom redu zbog našeg zdravlja. Uostalom, to što će nas ti proizvođači više koštati možemo višestruko

naplatiti od turizma. U međuvremenu treba promidžbeno djelovati na svijest ljudi koji još nisu dovoljno o tome informirani, da u većoj mjeri koriste ekološke proizvode.

Nema sumnje, kaže, da bi primjena ovog zakona utjecala na revitalizaciju sela i poboljšala kvalitetu života na selu, ali prethodno ga treba doraditi u provedbenom smislu.

Ovaj zakon je, bez sumnje, dobrodošao jer propisuje ono što bismo trebali i što bismo mogli, ali praksa je drugačija, podsjeća **Ivan Lacković (HDZ)**.

Kako postići – pita zastupnik – da sa barem osnovne poljoprivredne kulture – pšenica, kukuruz i krumpir – proizvode ekološki, a ne da već sjeme tih žitarica mora biti preparirano da bi se spriječila pojava snijeti, odnosno jedne vrste moljca. Kako izolirati površine pod krumpirom da budu zaštićene od krumpirove zlatice? Danas gotovo da nema pedlja zemlje koji nije zagađen kemijskim sredstvima, tvrdi zastupnik. Naime, nalazimo se na raskršnici europskih zemalja i izloženi smo svim mogućim nevoljama modernog svijeta, od političkih do agrokulturnih i nekulturnih (ne možemo se izolirati od svijeta).

Ovaj zakon je samo početak

Ovo je hvalevrijedan zakon i zato ga treba podržati, neovisno o tome kakve će efekte dati, smatra **Zlatko Komadina (SDP)**. Uostalom, on ne obvezuje sve proizvođače već štiti one koji se žele baviti proizvodnjom zdrave hrane (ta će hrana biti posebno označena). Jasno je da će ti proizvođači biti skupi jer se neće proizvoditi velike količine, napominje zastupnik. Ovaj zakon je – kaže – samo početak, a u budućnosti bi trebalo sustavno donositi propise o zaštiti od zagađenja voda, zraka, mora te uvođenju ekoloških rješenja u energetici itd. Izrazio je uvjerenje da bi i u ovom zakonu trebalo predvidjeti stimulativne mjere (npr. porezne olakšice) za one fizičke i pravne osobe koje se odluče baviti ekološkom proizvodnjom hrane ili na bilo koji način doprinosti zaštiti okoliša i očuvanju naših prirodnih bogatstava.

Ekološka proizvodnja preskupa već u startu

I **Šimun Kujavec (HDZ)** smatra da su predložene odredbe izuzetno dobar pravni okvir za primjenu jednog neobaveznog zakona, ako netko ima interesa ili tržišnog motiva za ekološku proizvodnju. Međutim, ne može se predvidjeti koliko će proizvođača

koštati taj posao i može li uopće po toj konačnoj cijeni negdje plasirati svoj proizvod, u uvjetima ograničene domaće potražnje (to ne ovisi samo o financijskim mogućnostima nego i o navikama potrošača). Ne samo da je cijena rada u ovom slučaju puno veća (mnoge poslove treba obaviti ručno, bez ili uz korištenje neznatnih količina kemijskih sredstava) nego se proizvođači moraju educirati da bi napredovali u toj proizvodnji. To znači da je ona za njih već u startu preskupa.

Po mišljenju zastupnika, stimuliranje ekološke proizvodnje kroz novčane poticaje ne bi bilo najsretnije rješenje jer se ne mogu paralelno uvoditi poticaji za konvencionalni i ekološki način proizvodnje. Naime, ne možemo preko noći napustiti klasični način proizvodnje hrane jer je moramo proizvesti u dovoljnim količinama.

Njegov je prijedlog, stoga, da se razmotri mogućnost regresiranja potencijalnim proizvođačima administrativnih troškova prilikom formiranja pojedinih eko gospodarstava, odnosno eko-cjelina, te izdataka za nadzor. Sugerirao je, također, da se uvedu izvozne stimulacije za te proizvode, barem dok ne poraste potražnja na domaćem tržištu (i financijske mogućnosti za njihovu konzumaciju).

• Razmotriti mogućnost regresiranja potencijalnim proizvođačima administrativnih troškova prilikom formiranja eko-gospodarstava i izdataka za nadzor, te uvođenja izvoznih stimulacija.

Na kraju je izrazio mišljenje da inspekcije moraju vrlo promptno i djelotvorno kontrolirati ekološku proizvodnju da se ne bi dogodilo da se odmah u startu, pod markom eko proizvoda provuče nešto drugo.

Osnovati poljoprivrednu komoru

Nadovezujući se na riječi zastupnika Kujavca, **dr. Katica Ivanišević (HDZ)** je naglasila da je organizirana ekološka proizvodnja jedina budućnost Hrvatske, pogotovo nakon ulaska u WTO. Spomenula je primjer Toskane koja se također natječe za status ekološke regije, iako se po čistoći zraka i tla zasigurno ne može usporediti s Hrvatskom. Da mi ne bi-

smo ostali po strani (gotovo cijela Hrvatska ima karakteristike ekološke regije), trebalo bi organizirati poljoprivrednu komoru koja bi, po uzoru na austrijsku, brinula o organiziranoj ekološkoj proizvodnji, nalaženju tržišta, itd. To nije pitanje samo jednog zakona, nego cijele strategije, ističe zastupnica (ako je uskoro ne provedemo zakasnit ćemo na tržištu, iako imamo sve uvjete da se probijemo).

• Organizirana ekološka proizvodnja jedina je budućnost Hrvatske, pogotovo nakon ulaska u WTO.

Zvonimir Novoselec (HDZ) izjavio je da podupire donošenje ovog zakona jer se njime rješavaju značajna gospodarska i socijalna pitanja. Osim toga, već je krajnje vrijeme da se područje ekološke proizvodnje zakonski regulira i osiguraju financijski preduvjeti, ne samo za to da bismo zaštitili zdravlje, nego da bismo mogli konkurirati europskim proizvođačima. U nastavku je predložio da se iz zakonskog teksta izostavi odredba članka 14. koja dopušta da se, iznimno, može posegnuti za reprodukcijom materijalom koji nije ekološki proizveden (ako je dokazana nestašica na tržištu materijala za reprodukciju!) Smatra, nadalje, da bi poljoprivredni inspektor trebao donijeti rješenje o otklanjanju utvrđenih nepravilnosti bez odgađanja, odmah po završetku nadzora.

Primijeniti poticajne mjere porezne politike

Mr. Franjo Križanić (HDZ) osvrnuo se na članke 7. i 10. predloženog zakona koji propisuju da provedbene propise i pravila ekološke proizvodnje donosi ministar poljoprivrede, uz prethodno mišljenje Ministarstva gospodarstva. Izrazio je bojazan neće li se možda predugo čekati na ta pravila, a to je jedan od osnovnih preduvjeta da bi se ušlo u ekološku proizvodnju. Predložio je, stoga, da je se potiče i mjerama porezne politike, na način da se više oporezuje klasična, masovna proizvodnja, a sredstva dobivena po toj osnovi usmjere u korist ekološke proizvodnje.

Zastupnik, kako reče, nema iluzija o tome da naši vodotoci i zemljište nisu zagađeni. Zanima ga kada će ministar propisati pravila ekološke proizvodnje jer ćemo tek na temelju toga moći procijeniti može li Hrvat-

ska značajnije odgovoriti na izazove u ovom interesantnom gospodarskom području ili će biti potrebna ozbiljna ulaganja, zaštitne zone, itd. Stručnjaci, naime, tvrde da se na zemljištu deset godina ne bi smjele primjenjivati nikakve agrotehničke mjere da bi postalo podobno za ekološku proizvodnju.

• Više oporezovati klasičnu, masovnu proizvodnju, a sredstva dobivena po toj osnovi usmjeriti u korist ekološke proizvodnje.

Dr. Slobodan Lang (imenovan Odlukom Predsjednika RH) ocijenio je dosadašnju raspravu izuzetno vrijednom i poticajnom. Zanimalo ga je je li ovaj zakon stavljen na dnevni red s namjerom da ga se odmah operacionalizira, jer nam je dnevno potreban zbog proizvodnje hrane, ili se radi o vizionarskom propisu koji govori o tome kako pristupiti ideji zdrave prehrane, odvojeno od pitanja ekologije u cjelini. Ako se radi o ovom posljednjem, treba otići na izvore Cetine i Zrmanje, proći Likom i drugim dijelovima Hrvatske, te odlučiti o tome hoće li se Hrvatska usvajanjem ekološke strategije obogatiti ili osiromašiti.

Krajnje je vrijeme, kaže, da se Hrvatska, na pragu 21. stoljeća, suoči s donošenjem ekološke strategije te da se napokon napusti stajalište da naši ljudi ne zaslužuju da se više ulaže u njihovo zdravlje i da su mjere zaštite okoliša od zagađivanja i svih oblika nebrige preskupe.

Hrvatska još uvijek ekološki čista

Nedvojbenu podršku predloženom zakonu dao je i **Ivan Bajt (HSS)**, uz napomenu da su za njegovo provođenje potrebna poprilična sredstva. Iako smo najzelenija zemlja na ekološkoj karti Europe, naš kanalski i vodni sustav je takav da imamo dosta poplavljenih i depresivnih područja na kojima se nekad proizvodila zdrava i kvalitetna hrana, a sada raste korov. Zašto ne bismo dio poljoprivrednih površina u svakoj županiji zasadili genetskim materijalom, a dio klasičnim, pita zastupnik. To se, naime, prakticira svugdje u svijetu, a naši uvoznici uvoze tu hranu jer je jeftinija. Ponovio je svoje mišljenje da je Hrvatska još uvijek ekološki čista zemlja (po potrošnji mineralnih gnojiva i pesticida nalazimo se na dnu

ljestvice europskih zemalja) i da naš turizam ima perspektivu sve dok se na našim stolovima bude nudila domaća junetina, a ne ona uvezena iz Danske i Engleske.

Pred ovim zakonom je budućnost, ali još treba savladati puno prepreka da bi zaživio u praksi (naše su komore tromе, da tromije ne mogu biti), zaključio je na kraju.

Idući sudionik rasprave – **dr. Ivan Valent (HDZ)** – izrazio je čuđenje što javnu televiziju ne zanimaju ovako prevažni problemi, poput ekologije. U nastavku je konstatirao da ćemo se s takvim našim mjerama u uvjetima globalizacije teško othrvati uvozu hrane, pa i genetski manipulirane. Razlog – prodajom svojih proizvoda po niskim cijenama siromašnim zemljama bogati i moćni žele uništiti i ono malo rudimentarne proizvodnje u tim zemljama. Jer, kad bi s tom ekološkom hranom išlo tako jednostavno, onda bi siromašne zemlje bile u velikoj prednosti.

Moramo biti svjesni toga, kaže, da će seljaka koji će pristati da ekološki proizvodi zdravu hranu trebati tražiti sa svijetom, jer će ta proizvodnja biti užasno skupa. Drugim riječima, koliko ćemo biti jaki i bogati u budućnosti, toliko ćemo moći proizvoditi i zdrave hrane. Unatoč tome, nikada ne treba odustati od predlaganja ovakvih zakona, napominje zastupnik. A u kojoj ćemo ih mjeri realizirati ovisit će o našoj pameti i ustrajnosti u nastojanju da ovo što imamo danas ostavimo i našim unucima.

Doraditi predložena rješenja

Replicirajući zastupniku Bajtu, **Šimun Kujavec** je izjavio da nema mjesta pesimističnom uvjerenju da se eko hranu ne isplati proizvoditi jer se ne može prodati (prodati se može sve što ima tržište). Točno je, kaže, da su naše komore tromе, ali gospođa predsjednik očito nije mislila na komoru našeg tipa. Naime, u zapadnim zemljama su te institucije, zapravo, svojevrstne interesne udruge, koje obavljaju komercijalni i marketinški posao za određene proizvođače. Primjerice, u Francuskoj je preko komore organizirana proizvodnja i prodaja vina. Nema sumnje – kaže – da ekološka proizvodnja (organizirana na komorskom principu) mora postati strategija razvoja poljoprivrede.

• Ekološka proizvodnja, organizirana na komorskom principu, mora postati strategija razvitka poljoprivrede.

Ivan Bajt je nato pripomenuo da će se ovaj Zakon primjenjivati u Hrvatskoj, a ne u Francuskoj, a naše su komore doista tromе. Ne moramo ih zvati komore, već to mogu biti i neka druga udruženja, primijetila je **dr. Katica Ivanišević**.

Sudeći po velikom interesu zastupnika za ovu problematiku predlagatelj je, očito, napravio pun pogodak s predloženim materijalom, ocjena je **dr. Jure Burića**. Zbog toga je šteta što tzv. javna televizija nema interesa za prenošenje ovako interesantne rasprave. Malo je država u svijetu koje, poput naše, imaju zdravu vodu i zemlju, kaže zastupnik. Zbog toga bi ovaj zakon trebao biti poticaj da država stvori odgovarajuće pravne okvire za stimuliranje poljoprivrednih proizvođača na bavljenje ovom vrstom proizvodnje (to, dakako, podrazumijeva i kontrolu kakvoće proizvedenih proizvoda). Apelirao je na predstavnike predlagatelja da dorade predložena rješenja, u skladu sa sugestijama iz rasprave, kako bi se ovaj zakon donio jednoglasno, na dobrobit ne samo našu nego i onih koji nas budu posjećivali.

Organizirati eksperimentalnu proizvodnju

Sudeći po definicijama u članku 2. jedina razlika između ekološkog i konvencionalnog proizvoda bit će oznaka na ovom prvom da se radi o zdravoj hrani, kaže **Petar Novački**. S obzirom na trendove, ekološkom proizvodnjom smatrat će se, zapravo, konvencionalna proizvodnja koja udovoljava vrlo strogim kriterijima, napominje zastupnik. Njegova je sugestija obvezati Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva da pokrene projekt eksperimentalne ekološke proizvodnje pojedinih kultura na određenim područjima. Provođenjem tog projekta došlo bi se do dragocjenih saznanja, prije svega o isplativosti takvog načina proizvodnje, koja bi, putem publikacija, trebalo približiti potencijalnim proizvođačima eko proizvoda.

Nameće se pitanje – kaže zastupnik – ima li uopće smisla baviti se zakonskim reguliranjem proizvodnje ekološke hrane, budući da je praktički sva hrana koja se proizvodi u Hrvatskoj zdrava (u nas se koriste daleko manje količine umjetnih gnojiva i pesticida nego u razvijenim zemljama zapadne Europe i Amerike). Osim toga, samo smo deklarativno odredili strategiju gospodarskog razvoja ove zemlje, ali se ona ne provodi. Nema sumnje da je zgodno ima-

ti jedan takav zakon o ekološkoj proizvodnji hrane, ali on neće imati praktički nikakvog učinka, tvrdi zastupnik. Time, doduše, zadovoljavamo europske kriterije nebitne za naš razvoj, no pitanje je kako će sve to završiti, s obzirom na predstojeći ulazak Hrvatske u WTO. Naime, mi predlažemo i donosimo jedan takav zakon iako još nismo prilagodili niti one stare zakone i načine proizvodnje, pogotovo hrane, novim kriterijima i uvjetima u toj organizaciji. Zbog toga se najprije treba pobrinuti za to da se bolje zakonski regulira postojeća proizvodnja hrane koja je, prema zapadnoeuropskim standardima, gotovo sva ekološka.

• Najprije se treba pobrinuti za bolje zakonsko reguliranje postojeće proizvodnje hrane koja je, prema zapadnoeuropskim standardima, gotovo sva ekološka.

Riječ predlagatelja

Zahvalivši sudionicima u raspravi na iskazanoj podršci i korisnim mišljenjima, savjetima i prijedlozima, **Tomislav Ledić** je informirao zastupnike da bi se ovaj zakon trebao početi primjenjivati šest mjeseci nakon donošenja. U tom bi roku, naime, ministar trebao donijeti provedbene propise (većina ih je već pripremljena). Nema nikakve prepreke, kaže, da zakon bude donesen do jeseni, a popratni propisi do kraja godine, tako da se u Proračunu za 2001. godinu mogu planirati sredstava za njegovo provođenje. Napomenuo je, nadalje, da je u članku 3. tog propisa predviđeno da se u Povjerenstvo za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda osniva u okviru Ministarstva poljoprivrede i šumarstva te da bi ga sačinjavali znanstveni i stručni djelatnici. Pitanje je samo, treba li to institucionalizirati ili ne (to je stvar ocjene). Informirao je zastupnike i o tome da će se u saborskoj proceduri uskoro naći Zakon o poljoprivredi te Zakon o poljoprivrednom zemljištu (ovim prvim je predviđeno osnivanje poljoprivredne komore, sadržaj njena rada i dr.).

Na pitanja o tome treba li forsirati donošenje ovog zakona odgovorio je da ga treba donijeti, ako ništa drugo radi sankcioniranja postojećeg stanja. Naime, neke firme se već bave proizvodnjom zdrave hrane a pri-

mjenom ovog zakona omogućilo bi im se da te proizvode deklariraju, odnosno da imaju svoju marku i da lakše dođu do kupaca.

Među ostalim, napomenuo je da država bespovratno ulaže u poljoprivredu oko milijun i 750 mln. kuna. Riječ je o novčanim poticajima koji se isplaćuju za oko 160 poljoprivrednih proizvoda (ove godine povećana su sredstva za tu namjenu).

Vjerojatno postoji mogućnost, a i potreba, da se u okviru tih sredstava naglašenije materijalno potpomaže upravo proizvodnja zdrave hrane. Može se eventualno razgovarati o smanjenju poreza, ali ne o regresiranju troškova ili izvoznim premijama jer to u WTO-u ne priznaju, kaže Ledić. Na kraju je obećao da će predlagatelj, do drugog čitanja, pomno proanalizirati primjedbe i prijedlo-

ge zastupnika i dobar dio njih ugraditi u konačni prijedlog zakona.

Nakon toga je predsjednica Doma dr. Katica Ivanišević dala na glasovanje Prijedlog zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Zastupnici su ga jednoglasno podržali, a prijedlozi iz rasprave upućeni su Zastupničkom domu s molbom da ih proslijedi predlagatelju. *M. Ko.*

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O SUDSKOM REGISTRU

Produljen rok davanja suglasnosti na izvršenu pretvorbu

Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora jednoglasno je prihvatio Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru. Produljenje roka s pet na dvanaest godina za davanje suglasnosti Hrvatskog fonda za privatizaciju na izvršenu pretvorbu glavna je značajka predloženih promjena. Predlagatelj je Vlada Republike Hrvatske.

O PRIJEDLOGU

Izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji te donošenjem posebnog Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije otklonit će se dio nepravilnosti i nezakonitosti učinjenih u pretvorbi i privatizaciji. Da bi se navedena izmjena odnosno dopuna Zakona o privatizaciji mogla provesti u pravnom sustavu potrebno je izmijeniti i odgovarajuće odredbe Zakona o sudskom registru. Predloženom izmjenom članka 77. stavka 3. Zakona o sudskom registru Trgovački registar dobiva provedbenu osnovu upisa izmijenjenog temeljnog kapitala u slučajevima iz Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji. Bez te izmjene rješenje Hrvatskog fonda za privatizaciju doneseno na temelju spomenutog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji ostalo bi nepovredivo. Konkretno, radi se o produljenju roka, s pet na dvanaest godina, u slučajevima kada Hrvatski fond za privatizaciju u ponovljenom postupku davanjem suglasnosti na izvršenu pretvorbu traži da se ta odluka statusno uskladi u

sudskom registru da bi se izbjegla zastara. Izmjene Zakona omogućit će uspostavu vrijednosnog kriterija koji se temelji na afirmiranju pravičnosti i utvrđuje moralne vrijednosti kao pretpostavke pravno dozvoljenog ponašanja.

RADNA TIJELA

Odbori ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo, za gospodarstvo i financije te za pravosuđe, izbor i imenovanja predložili su Domu da u mišljenju koje će uputiti Zastupničkom domu podupre Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru.

Zakon su poduprli i **Odbori ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo te za gospodarstvo i razvoj.** Uz to je Odbor za zakonodavstvo predložio određene izmjene kojima bi mogućnost podnošenja tužbe postojala još pet godina nakon isteka navedenog roka, a članak 2. valjalo bi uređiti sukladno Ustavu.

RASPRAVA

Uvodno je **Duško Žurić**, pomoćnik ministra gospodarstva, dodatno objasnio predloženi zakon.

Za riječ se od zastupnika javio jedino **Emil Soldatić (IDS)**. Predložio je

da se zatraži od Fonda za privatizaciju, Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje te Agencije za sanaciju banaka popis pravnih osoba po županijama koje su ušle u pretvorbu, kako bi se usporedilo njihovo stanje tada i danas. Smatra kako je važno da ovaj Zakon bude usvojen da se ne trpaju svi zastupnici u istu skupinu samo zato jer su pripadali određenoj stranci.

Izrekli ste jednu nezgodnu aluziju, opomenula je predsjednica Doma dr. **Katica Ivanišević**.

Htio sam reći da su samo neki uzimali, pojasnio je **Emil Soldatić (IDS)**.

Županijski dom je jednoglasno prihvatio zaključak kojim podržava Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru.

Predložene izmjene i dopune Zakona o sudskom registru zastupnicima Zastupničkog doma kratko je uvodno pojasnio ministar gospodarstva, **Go-ranko Fižulić**.

Budući da se nitko nije javio za raspravu, zastupnici su prešli na glasanje.

Zastupnički dom jednoglasno je prihvatio Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja bit će upućeni predlagatelju radi izrade konačnog prijedloga.

M. S.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNI ZAKONA O
 OGRANIČAVANJU UPORABE DUHANSKIH PROIZVODA

Od 1. siječnja 2001. godine neće biti cigareta iz automata

Sukladno Odluci Ustavnog suda, ukinuta je odredba članka 8. Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, kojom se zabranjuje prodaja cigareta putem automata, zbog prekratkog roka u kojem stupa na snagu Zakon i zbog nemogućnosti prilagodbe gospodarstvenika, novonastaloj situaciji, pa je Vlada Republike Hrvatske podnijela Prijedlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona, kojim bi se spomenuta odredba trebala primjenjivati od 1. siječnja 2001. godine. Radna tijela obaju domova uputila su pozitivno mišljenje, a njegovo donošenje podržali su zastupnici Županijskog doma.

O PRIJEDLOGU

Odlukom Ustavnog suda od 26. siječnja 2000. godine ukinuta je odredba članka 8., stavka 1. Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, kojim je propisana zabrana prodaje duhanskih proizvoda iz automatskih naprava počevši od 1. siječnja 2000. godine, te dio odredbe članka 25. stavka 1., točke 5. istog Zakona, kojom je propisana novčana kazna za prekršaj pravne osobe koja prodaje cigarete putem automata. U obrazloženju Odluke Ustavnog suda stoji kako navedene odredbe nisu u suglasju s Ustavom Republike Hrvatske i Protokola 1. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, jer je takvim ograničenjem poduzetničkih sloboda i vlasničkih prava nametnut individualan i prekomjeran teret koji bi se mogao kompenzirati samo propisivanjem dovoljno dugačkog vremenskog roka za prilagodbu novim uvjetima poslovanja ili pak propisivanjem prava na naknadu štete.

Budući da je Vlada Republike Hrvatske, kao predlagatelj, 4. veljače 2000. godine podnijela predsjedniku Zastupničkog doma Konačni prijedlog zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, ostavljen je dovoljno dugačak rok za prilagodbu novim uvjetima poslovanja, jer njegova primjena počinje od 1. siječnja. Međutim, Zastupnički je dom tek 12.

studenoga 1999. godine donio navedeni Zakon, pa se Konačnim prijedlogom zakona o izmjenama i dopuni Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, sukladno Odluci Ustavnog suda, predlaže da se sa zabranom prodaje duhanskih proizvoda započne od 1. siječnja 2001. godine, kako bi se poduzetnici imali vremena prilagoditi novim uvjetima poslovanja.

Za provedbu Zakona neće biti potrebno osigurati dodatna sredstva.

Člankom 1. izmjena i dopuna predloženo je dodati članak 8a. kojim se propisuje da se zabranjuje prodaja duhanskih proizvoda od 1. siječnja 2001. godine, a člankom 2. vrše se nomotehničke ispravke (umjesto izraza »tržišni i turistički inspektori« upotrebljavat će se izraz »gospodarski inspektori Državnog inspektorata«).

Člankom 3. izvršile bi se odgovarajuće izmjene članka 25. stavka 1. točke 5. i 6. kojima su propisane novčane kazne za prekršaje zbog povrede odredbe članka 8a. Zakona.

RADNA TIJELA

Odbori ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo i za rad, socijalnu politiku i zdravstvo raspravili su na svojim sjednicama predložene izmjene i dopunu Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda, te ga odlučili podržati, kao i predloženi hitni postupak. Pored pitanja zaštite od uporabe duhanskih proizvoda, članovi Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo skrenuli su pažnju i na nužnost što bržeg donošenja i drugih zakona koji se odnose na različite oblike zaštite od ovisnosti, prvenstveno Zakon o drogi na koji se već duže vrijeme čeka, te odgovarajući zakonski prijedlog temeljen na Nacionalnoj strategiji suzbijanja alkoholizma.

AMANDMANI

Zastupnik Zastupničkog doma, dr. Zvonimir Sabati, podnio je dva amandmana na Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o ograni-

čavanju uporabe duhanskih proizvoda. Amandmanom na članak 1. predloženo je nomotehnički doraditi tekst, tako da se postojeći članak 8., u koji se intervenira, mijenja, umjesto da se dodaje članak 8a., kako stoji u tekstu zakonskog prijedloga.

Drugim je amandmanom predložio unošenje novog članka 2. kojim se mijenja članak 15. stavak 1. Zakona, a kojim bi se umjesto 30 posto propisala mogućnost da se pušenje dozvoli na 50 posto javnog prostora.

RASPRAVA

Pomoćnica ministrice zdravstva, **Mila Hrabrić**, uvodno je obrazložila pred zastupnicima Županijskog doma zakonski prijedlog i dodala kako je hitni postupak predložen kako bi se mogao ispoštovati predviđeni vremenski rok i kako bi se poduzetnicima ostavilo dovoljno vremena za prilagodbu novim uvjetima poslovanja. Drugi je razlog što je odredbom 7. Zakona zabranjena prodaja cigareta maloljetnim osobama, pa je nužno onemogućiti nabavku cigareta putem automata.

Petar Novački (HSS) podnio je usmenim putem amandman na članak 15. stavak 1. Zakona kojim predlaže da se pušenje dozvoli na 50 posto umjesto na 30 posto prostora ugostiteljskih objekata, jer ceh ugostitelja Hrvatske obrtničke komore drži da je 30 posto premalo, imajući u vidu malu kvadraturu velike većine ugostiteljskih objekata, a amandmanom na isti članak, ali stavak 2. predloženo je osigurati iste uvjete rada kao i drugim gospodarstvenicima, glede roka u kojemu se moraju označiti prostori za pušače.

Pomoćnica ministra se izjasnila kako će Vlada razmotriti prijedlog, ako zastupnik podnese amandman pismenim putem, ali je već iz naziva Zakona vidljivo kako je osnovna in-

tencija ograničavanje uporabe duhanskih proizvoda, a zastupnik Novački predlaže veću kvadraturu prostora na kojemu je dozvoljeno pušenje.

Zastupnici Županijskog doma potom su glasovali o Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopuni Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda i jednoglasno ga odlučili podržati.

Na početku rasprave o donošenju izmjena i dopuna Zakona o ogra-

ničavanju uporabe duhanskih proizvoda zastupnika **Josipa Leku (SDP)** zanimalo je tko će odlučivati o tome koje točke dnevnog reda će Hrvatska televizija prenositi, a koje neće.

Mr. Arlović je, u svojstvu predsjedatelja, odgovorio kako nije odlučeno hoće li Televizija prenositi raspravu o odgođenoj točki dnevnog reda.

U ime predlagatelja uvodno je zakonski prijedlog obrazložila **Mila Hrabrić**, pomoćnica ministrice zdravlja, koja je iznijela i stajalište Vlade o podnesenim amandmanima.

Prvi amandman dr. Sabatija Vlada ne može prihvatiti jer je stavak 1.

članka 8. na koji zastupnik misli ukinut odlukom Ustavnog suda, pa ga nije moguće izmijeniti, budući da on formalnopravno ne postoji, a isto je odlučila i o drugom amandmanu istog podnositelja, budući da bi njegovo prihvaćanje kolidiralo s osnovnom intencijom zakona – ograničavanje uporabe duhanskih proizvoda.

Zastupnik Sabati je, nakon iznesenih obrazloženja, odustao od oba amandmana.

Zastupnici Županijskog doma jednoglasno su odlučili donijeti Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda.

I. K.

PRIJEDLOG ZAKLJUČKA O PRIVREMENOM PREKIDU SURADNJE REPUBLIKE HRVATSKE S MEĐUNARODNIM KAZNENIM SUDOM ZA TEŠKA KRŠENJA MEĐUNARODNOG HUMANITARNOG PRAVA NA PODRUČJU BIVŠE JUGOSLAVIJE U DEN HAAGU

Grupa zastupnika traži prekid suradnje s Haagom

Na ovoj sjednici Županijskog doma vodila se burna, polemična rasprava o Prijedlogu zaključka o prekidu suradnje Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom za ratne zločine u Den Haagu. Riječ je o mjesec dana staroj inicijativi grupe zastupnika HSP-a i KDM-a (Miroslav Rožić, Velimir Kvesić, Vladimir Mesarić) koju je podržalo još 10 zastupnika Županijskog doma, odnosno njihovu prijedlogu da se privremeno zamrznu odnosi s tim Sudom radi njegova diskriminirajućeg odnosa prema hrvatskim državljanima i Republici Hrvatskoj. Naime, predlagatelji tvrde da Haaški tribunal nije poštivao svoja temeljna načela, pravila a i obećanja u odnosu prema Hrvatima, a negoduju i zbog toga što se ne procesuiraju zločini počinjeni na Kosovu, u Rusiji i drugdje u svijetu.

Mišljenja sudionika u raspravi bila su podijeljena. Naime, dok su oporbene zastupnici uporno zahtijevali prekid suradnje s Haaškim tribunalom jer je pristran i duboko nepravedan prema Hrvatima, zastupnici stranaka šestorice upozoravali su da bi to naškodilo našim ljudima koji čekaju suđenje u Haagu a i međunarodnom

položaju Hrvatske. Na kraju su se svi složili sa sugestijom matičnog Odbora za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku, da se izjašnjavanje o predloženim zaključcima odgođi za narednu sjednicu, dokad bi Vlada trebala predočiti ranije zatraženo izvješće o aktivnostima haških istražitelja na području Republike Hrvatske.

RASPRAVA

Poduprijeti zahtjev Odbora

Ivana Sućec-Trakoštanec, predsjednica Odbora za nacionalnu sigurnost i vanjsku politiku, izvjestila je zastupnike da je to radno tijelo, nakon dugotrajne rasprave, odgodilo izjašnjavanje o prijedlogu grupe zastupnika za sljedeću sjednicu. Do tada bi Vlada trebala predočiti zastupnicima ranije zatraženo Izvješće o aktivnostima haških istražitelja na području Republike Hrvatske. Zastupnica je apelirala na Županijski

dom da svojim zaključkom podupre taj zahtjev Odbora (Vladi treba ostaviti rok do prve naredne sjednice Doma) to više što je isto tražio i Odbor Zastupničkog doma za nacionalnu sigurnost. U protivnom bi se, kaže, mogao steći dojam da s aktivnostima haških istražitelja nešto nije bilo u redu.

Po riječima zastupnice nove dileme oko suradnje s Haaškim sudom otvaraju i najnovija saznanja iz medija o tome da je jedan građanin Srebrenice, srpske nacionalnosti, kojem je dokazano da je osobno ubio 70 ljudi, amnestiran. Usporedi li se to s drastičnom presudom Blaškiću kojem nije dokazano da je osobno naredio ili počinio bilo koji zločin, nameće se zaključak o nepravdosti i pristranosti tog Suda.

Jedan od predlagatelja, **mr. Vladimir Mesarić**, pojasnio je što je motiviralo grupu zastupnika da predloži ovakvu rezoluciju, odnosno zaključke. Naime, u raspravi o Deklaraciji o suradnji s Haaškim sudom zaključili su da se taj dokument ne može bitno popraviti amandmanskim korekcijama. Spomenuti zastupnici i dalje stoje na stajalištu da je Međunarodni sud u Haagu kršio svoja temeljna načela, pravila, kao i obeća-

nja, posebice u odnosu prema Hrvatskoj i hrvatskim državljanima. To je – kažu – jedan od bitnih razloga zbog kojih Hrvatska, kao ozbiljna država, mora barem staviti pod znak pitanja daljnju suradnju s tim Sudom. Osim toga, nakon donošenja Ustavnog zakona i potpisivanja sporazuma o suradnji dogodile su se neke nove okolnosti na prostoru Europe i bivše Jugoslavije. Naime, u sukobima na Kosovu i u Čečeniji također su počinjeni ratni zločini koji, izgleda, Haaški sud ne zanimaju.

Za potpisnike ovog dokumenta nije sporno da ratne zločine i teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava treba sankcionirati, kao ni zalaganje bivše i sadašnje Vlade u tom pravcu, već je važan interes Republike Hrvatske koja mora zaštititi svoj dignitet i dostojanstvo hrvatskih državljana. To su dovoljni argumenti da se odnosi s Haaškim sudom privremeno stave u mirovanje, dok se ova pitanja ne riješe, kaže Mesarić. Sugerirao je zastupnicima da podupru njihov prijedlog i prosljede ga na razmatranje drugim institucijama vlasti (uz eventualne sugestije za poboljšanje teksta predloženih zaključaka).

Prekid suradnje štetio bi osumnjičenim Hrvatima...

Mr Ankica Mamić (LS) izrazila je mišljenje da bi se donošenjem ovakvih zaključaka, odnosno privremenim prekidom suradnje s Haaškim tribunalom odmoglo Hrvatima koji su već osuđeni u Haagu, a i onima koji tek čekaju suđenje. Koja je bila svrha prosvjeda protiv presude Blaškiću i na koji će se način obrani dostaviti pronađeni dokumenti, prekinemo li suradnju s tim Sudom, pita zastupnica. Bilo bi bolje, kaže, da nas Vlada što prije informira o njenom stavu povodom točki 3. i 7. usvojene Deklaracije koje govore o izdržavanju kazne u Hrvatskoj, o pomoći u istražnim radnjama, iznalaženju dokumentacije, itd. Naša bi Vlada trebala znati koji su elementi suradnje s Haaškim sudom i nastojati da se s time što hitnije upoznaju Sabor i javnost, zaključila je. Mr. Božidar Puglenik (HDZ) izjavio je da u tom pravcu idu i traženja Odbora, ali da ni na njegov treći zahtjev nitko nije reagirao. Petar Novački (HSS) smatra da bi prekid suradnje s Haaškim tribunalom, makar i privremeno, bio pogrešan potez, pogotovo tako brzo nakon usvajanja Deklaracije Zastupničkog doma o suradnji s tim Sudom. Podržava, inače, inicijativu zastupnice Mamić.

... a utjecao bi i na pogoršanje međunarodnog položaja Hrvatske

Dr. Slobodan Lang (imenovan Odlukom Predsjednika Republike) podsjetio je na to da smo se spomenutom Deklaracijom obvezali da ćemo Sudu dati na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju da bi suđenje bilo što kvalitetnije, a ne da ćemo pisanjem o novootkrivenim dokumentima povećati tiraž žutom tisku (objavom u štampi pojedini dokumenti mogu izgubiti na vrijednosti). Raktko Maričić (SDP) se usprotivio prihvaćanju predloženih zaključaka, uz obrazloženje da bi prekid suradnje, bez obzira na to bio privremen ili trajan, ne samo naštetio odnosima između Republike Hrvatske i Međunarodnog kaznenog suda te položaju naših ljudi osumnjičenih za kršenje međunarodnog humanitarnog prava, nego i pogoršao međunarodni položaj Hrvatske.

Po ocjeni Emila Soldatića (IDS) predloženi zaključci nastavak su dvolične politike u odnosu na Haaški sud koja je cijelo vrijeme manipulirala činjenicama. Uostalom, Haaški tribunal ništa nije ni obećao, pa tako nije ni imao što prekršiti. Onaj tko kroz Županijski dom, samo zato što je ovdje drugačija stranačka struktura, forsira donošenje ove deklaracije ili zaključaka u suprotnosti sa stajalištem Zastupničkog doma, zlorabljava ovaj Dom a dovodi u pitanje i njegov smisao, bio je kategoričan zastupnik. Moramo priznati, kaže, da je jedini reprezentant građana u predstavničkom smislu upravo Zastupnički dom (izbori su pokazali da se politička slika mijenja) dok su u ovom domu predstavnici županija.

Nesporno je da je struktura Zastupničkog doma rezultat političke volje hrvatskih građana izražene na izborima 3. siječnja, kaže Ivan Brleković (HDZ). Međutim, nas nisu delegirale u ovaj Dom vladajuće strukture iz županija, već smo izabrani temeljem neposrednog biračkog prava građana koji žive u pojedinim županijama. To znači da smo i mi reprezentanti građana, samo što bi zastupnici ovog doma u prvom redu trebali voditi računa o interesima svojih županija, odnosno građana svojih županija, a u okviru toga i građana Hrvatske. Istina je da su i nas birali građani, ali po jednom drugom principu, primijetio je.

Haag je za Haag

Dr. Jure Burić (HDZ) je najprije izrazio nezadovoljstvo činjenicom da

se o ovako važnom pitanju raspravlja »u četiri zida«. Ovo je, kaže, zadnji pokušaj da se jedanput pogleda istini u oči – kamo nas vodi Haag i zašto je uopće stvoren. Da ima pravde Domovinskog rata ne bi ni bilo, a ni Haaškog suda. A ovakav kakav sad jest Haag je za Haag, konstatira zastupnik. Pojasnio je da čeka kada će biti suđeno onima koji su dopustili agresiju, a sada zbog pojedinaca, koji su u obrani možda i počinili zločin, kažnjavaju cijeli narod. »Ako želite pravdu organizirajte javnu raspravu o toj temi putem televizije, i raspisite referendum koji bi pokazao je li hrvatski narod za ovakvu suradnju s Haagom, odnosno za pravdu s dvostrukim mjerilima«, kaže Burić. To je jedini način da upozorimo svijet na zlo koje nam rade.

Dr. Tereza Ganza-Aras (LS) izrazila je mišljenje da sudionici u raspravi potpuno neutemeljeno optužuju i Haaški sud i našu vlast, budući da ta suradnja teče u okvirima koje smo sami zacrtali. Nije joj poznato, kaže, da je podignuta ikakva optužnica protiv bilo kojeg hrvatskog građanina ili napravljena ikakva radnja mimo zakona koji smo donijeli, odnosno bez znanja Vlade ili MUP-a, dakle naših legitimnih državnih organa u koje svi moramo imati povjerenja. Moramo biti svjesni toga da su Haaški sud formirale Ujedinjene nacije i da on neće biti ukinut. Sud ima svoje načine da dođe do okrivljenih i zar onda nije bolje da mi imamo u to uvid, kaže zastupnica. Tražimo, stoga, da i dalje ostane tako i da nas Vlada izvještava o tome kako teku istražne radnje koje su, dakako, u okviru suradnje naše države s Haaškim sudom.

Sada se ne raspravlja o tome je li poneki Hrvat kojem Haaški sud želi suditi počinio zločin ili ne, napominje mr. Miroslav Rožić (HSP), već o tome zbog čega se sudi Hrvatima koji su 1995. godine eventualno počinili neki zločin kojeg se, navodno, želi individualizirati, a ne sudi se onima koji su pokrenuli agresiju na Hrvatsku, provodili genocid nad hrvatskim narodom i etničko čišćenje na ovim prostorima. Naime, na temelju onoga što se odvija na Haaškom sudu, iz optužnica i dr. neupućeni promatrač bi mogao zaključiti da je Hrvatska bila agresor.

Haaški tribunal nepravedan prema Hrvatima

Cijela ova rasprava vođena je s namjerom da se dokaže da je Haaški tribunal duboko nepravedan prema

Hrvatima, naglasio je **dr. Jure Burić**. Ta institucija ne postoji samo radi Hrvatske i Domovinskog rata već bi trebala suditi za sve ratne zločine u svijetu, pa i za one počinjene u Bleiburgu. **Miroslav Pečevski (HSS)** je rekao da ga zanima istina o zbivanjima u Domovinskom ratu jer je u njemu sudjelovao i njegov sin te puno njegovih vršnjaka iz Lepoglave. Proglasio se reprezentantom svih sinova koji su pošteno odradili svoj vojnički posao i vratili se kući. A oni koji se sada boje Haaškog suda trebali su ranije razmišljati o svojim postupcima. **Mr. Božidar Pugelnik (HDZ)** je nato pripomenuo da je i njegov sin, zajedno s njim bio u ratu, ali da njih zanima istina o žrtvama u brojnim masovnim grobnicama (npr. u Voćinu i druge). **Mr. Miroslav Rožić** je poručio zastupniku Pečevskom da mu Haaški sud zasigurno neće reći istinu o Domovinskom ratu i neka radije o tome pita sina. Napomenuo je, također, da sudionici u ovom obrambenom ratu zacijelo nisu imali previše prilike razmišljati, već su morali braniti domovinu. »Moj sin nije bio u ratu jer je bio premlad, no ako se nastavi politika koju vi zagovarate sigurno će ići«, dometnuo je. Na ovakav način, kako smo krenuli, nećemo doći do istine, kategorično je izjavio **Miroslav Pečevski** (moramo naći drugi modus). A što se tiče sljedećeg rata, ja imam i mlađeg sina, znači dva vojnika, tako da mogu računati i na nekakav treći rat.

Zabranjujem vam da mi vi, vaš sin ili Sud u Haagu govorite istinu o Domovinskom ratu, rekao je **Velimir Kvesić (HSP)**, uz napomenu da mu je, kao sudioniku Domovinskog rata, poznata istina. Hrvati nisu počinili zločin već su se branili, naglašava zastupnik. Ako braniti Hrvatsku znači zločin, onda sam i ja ratni zločinac, zaključio je.

Pravda spora, ali dostižna

Nisam siguran, kaže, **Zlatko Komadina (SDP)** da se dostojanstvo Domovinskog rata može štititi nesuradnjom s Haagom (treba dobro razmisliti što bismo dobili prekidom suradnje). Nesporno je, međutim, da nas svijet želi disciplinirati, kako bi pokazao da nitko ne može nekažnjeno čak

ni voditi ratove, a kamoli činiti zločine. Izgleda da u ovom trenutku mi možda plaćamo najveću cijenu jer smo demokratska zemlja, za razliku od BiH ili Srbije, odnosno Jugoslavije. U nastavku je podsjetio na činjenicu da je suradnja s Haagom započela u vrijeme HDZ-ove Vlade (vjerojatno ne bez razloga). Točno je međutim, da je taj sud sada nepravedan prema Hrvatima na koje svaljuje kolektivnu krivnju, pa ispada da smo bili na krivoj strani, iako smo se branili. Točno je i to da je pravda spora ali i dostižna. Po mišljenju zastupnika nitko s one strane se neće izvući (ni Karadžić, ni Mladić pa ni Milošević) a prilikom obnove procesa pokazat će se da je Blaškić nepravedno osuđen.

Činjenica da je general Blaškić osuđen na 45 godina zatvora dok se nekoga, kome je dokazano, a i sam je priznao 71 ubojstvo, pušta na slobodu, najrječitije svjedoči o tome da se u Haagu ne sudi Blaškiću, Kordiću i dr. već se sudi Hrvatima i Hrvatskoj i to po unaprijed utvrđenom scenariju, tvrdi **dr. Živko Kolega (HDZ)**. Ovdje se ne sudi agresoru nego žrtvi (taj sud ne zanimaju ratni zločini u svijetu već sudi nama jer smo se drznuli rušiti njihovu miljenicu Jugoslaviju). Priznajmo, stoga, da je donošenje zakona o suradnji s tim sudom bila pogrešna odluka i otkazimo daljnju suradnju, kaže zastupnik. **Slavko Koković (HSS)** podsjetio je na činjenicu da Županijski dom HDS-a nije donio Ustavni zakon o suradnji s međunarodnim sudom u Den Haagu, nego je dao prethodno mišljenje Zastupničkom domu u postupku njegova donošenja (i to onda kad je u tom Domu bila drugačija politička slika). Iz toga proizlazi da Županijski dom ne bi mogao donijeti niti jedan akt izvan svojih nadležnosti i propisane procedure, pa ni na ovaj način kako se krenulo.

Čini se da na mala vrata ponovo otvaramo raspravu u Deklaraciji otonosa i suradnje s Haaškim sudom, konstatirao je **dr. Branko Sruck (SDP)**. Podsjetio je na to da je prema toj Deklaraciji Vlada bila zadužena da izvještava zastupnike o tome kako se odvija ta suradnja. Od 1. veljače otk-

da je u ovom Domu, ovo je, kaže, prvi put da se ne poštuju zaključci što ih predlaže matični Odbor. Apelirao je, stoga, na zastupnike da nastoje uvažiti stavove tog Odbora te da se pričekaju s donošenjem konačne odluke dok Vlada ne dostavi traženo izvješće o aktivnostima haških istražitelja na području Hrvatske. Na nama je, kao zastupnicima ovog naroda, da kontroliramo pridržava li se Vlada Deklaracije i dogovorene suradnje, tako da u tim aktivnostima sudjeluju i naši istražni i sudbeni organi, MUP, itd. Budemo li nezadovoljni tim načinom suradnje donijet ćemo odgovarajuće zaključke, kaže zastupnik.

Hrvatska mora braniti svoj dignitet

U završnoj riječi **mr. Vladimir Mesarić** je izjavio da su za predlagatelje ovih zaključaka stajališta Odbora prihvatljiva. Nitko ovdje, kaže, barem, kad je riječ o predlagateljima, ne strahuje od Haaškog niti od bilo kakvog suda. Ovim prijedlogom ne štite se ni bivša ni buduća vlast, niti zločinci (niti pojedinci niti kolektivitet) već hrvatska država. Za predlagatelje nije sporno da je Haaški sud politički instrument međunarodne zajednice (to je vidljivo po redoslijedu i načinu pristupanja zločinima počinjenim na prostoru bivše Jugoslavije). Nema sumnje, stoga, da hrvatska država mora braniti svoju državnost i svoj dignitet, a onaj dio, suverenosti koji je ustupila međunarodnoj zajednici mora poštovati. Budući da ovdje dolazi do elementarnog kršenja tih odnosa zastupnici su predložili da se privremeno prekine suradnja s Haškim sudom, dok se ne riješe ne-doumice u međusobnim odnosima.

Ivana Sućec-Trakoštanec predložila je da se o prijedlogu grupe zastupnika danas ne glasuje te ponovila zahtjev Odbora (koji je odbio uz podršku Županijskog doma) da Vlada dostavi izvješće o radu haaških istražitelja na teritoriju Hrvatske. Predsjednica Doma **dr. KATICA IVANIŠEVIĆ** napomenula je da se daljnja rasprava o ovoj temi odgađa za narednu sjednicu.

M. Ko.

IZVJEŠĆE MANDATNO-IMUNITETNOG ODBORA ŽUPANIJSKOG DOMA

Mandatno-imunitetni odbor Županijskog doma Hrvatskoga državnog sabora razmatrao je zahtjev Kluba zastupnika HSS-a za popunu zastupnika u Županijskom domu sa zajedničke liste HSLŠ – HSS – HNS XVII. Splitsko-dalmatinske županije.

Na izborima koji su provedeni 13. travnja 1997. za izbor zastupnika u Županijski dom, u ovoj su izbornoj jedinici izabrana tri zastupnika i tri zamjenika zastupnika. Dva zastupnika i zamjenika izabrani su s liste HDZ-a, a jedan zastupnik i zamjenik zastupnika s liste HSLŠ-a, HSS-a i HNS-a. Izabrani zastupnici su: **Ante Dolić**, **Zvonimir Puljić** i **Joško Kontić**. Izabrani zamjenici su: **Kruno Peronja**, **Jure Bitunjac** i **Joško Kontić**. Slijedom navedenog, izborne rezultate na izborima 13. travnja 1997. nije moguće mijenjati, jer bi to bilo suprotno člancima 27. i 28. Zakona o izborima zastupnika u Sabor Republike Hrvatske.

Na izborima za zastupnike u Zastupničkom domu Hrvatskoga državnog sabora održanim 2. i 3. siječnja 2000. za zastupnika s liste SDP–HSLŠ u IX. izbornoj jedinici izabran je **Joško Kontić**, a s liste HSLŠ-SDP u X. izbornoj jedinici izabran je **Ivan Škarić**. Sukladno zakonskim propisima nitko istodobno ne može biti zastupnik u Županijskom i Zastupničkom domu. Budući da je zastupnicima Ivanu Škariću i Jošku Kontiću temeljem Izvješća Mandatno-imunitetnog odbora toga doma verificiran zastupnički mandat u Zastupničkom domu, Splitsko-dalmatinska županija ostala je bez izabranog zastupnika i zamjenika zastupnika. Prema članku

9. Zakona o izborima zastupnika u Sabor Republike Hrvatske dužnost zastupnika u slučaju kada se steknu uvjeti za prestanak njegova mandata preuzima zamjenik izabran zajedno sa zastupnikom, na način utvrđen tim Zakonom. Način izbora i raspodjele mandata na izborima za Županijski dom propisivali su članci 27. i 28. navedenog Zakona. Iz navedenog proizlazi da zakon koji je tada bio na snazi, kao ni važeći Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor nije dopuštao mogućnost da zastupnika izabranog na županijskoj listi zamjenjuje netko od neizabranih kandidata, odnosno zamjenika s te liste.

Nakon rasprave, Mandatno-imunitetni odbor utvrdio je slijedeće:

1. Splitsko-dalmatinska županija ima 2 zastupnika u Županijskom domu jer su izabrani zastupnik s liste HSLŠ, HSS i HNS **Ivan Škarić** i njegov zamjenik **Joško Kontić** započeli obnašati dužnost u Zastupničkom domu.

2. U pogledu stjecanja prava na trećeg zastupnika iz Splitsko-dalmatinske županije podnositelj je izvješten o mogućnostima traženja vjerodostojnog tumačenja članka 9. i 28. Zakona o izborima zastupnika u Sabor Republike Hrvatske od strane Zastupničkog doma Hrvatskog državnog sabora, odnosno predlaganja izmjena i dopuna Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor («Narodne novine» br. 116/99).

U raspravi koja je uslijedila nakon što je predsjednik Odbora, dip. iur. **Žarko Katić** obrazložio Izvješće, govorila je predsjednica Doma, dr. **Katica Ivanišević**. Ocijenila je da ovaj Dom može zaključiti da Splitsko-dalmatinska županija na temelju postojećeg zakona, ima dva zastupnika u Županijskom domu. Dodala je da će se postojeća situacija razmotriti u kasnijem periodu rada Doma. Za riječ se zatim javio zastupnik **Slavko Koković (HSS)**. Ocijenio je da bi se rješenje trebalo potražiti i u okvirima postojećeg zakona, jer Županijski dom ima manje zastupnika nego što je propisano Ustavom. I zastupnik **Emil Soldatić (IDS)** predložio je da se nađe rješenje i upozorio da zbog manjka zastupnika, Odbor za unutarnju politiku i lokalnu samoupravu, često puta radi na granici kvoruma. Izlaz iz postojeće situacije mogao bi se pronaći ukoliko bi stranke predložile ovom Odboru nove članove, predložio je zastupnik **Ivan Novosel (HDZ)**.

Na prijedlog predsjedavajuće pristupilo se glasovanju o ovom Izvješću (bez točke 2.), kojim je utvrđeno da Splitsko-dalmatinska županija ima dva zastupnika u Županijskom domu, jer su izabrani Ivan Škarić i Joško Kontić započeli obnašati dužnost u Županijskom domu. Predložila je ujedno da se utvrdi kako Dom ima 67 zastupnika.

Svi nazočni zastupnici prihvatili su ovaj prijedlog, a nakon glasovanja konstatirano je da Županijski dom ima 67 zastupnika i da je prihvaćeno ovo izvješće.

V. Ž.

izvješća HRVATSKOGA SABORA

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

- * OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski državni sabor, 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6
- * REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Ina Kralj, Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirena Pehneck, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarlija i Vjekoslav Žugaj
- * GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
- * TAJNICA REDAKCIJE: Anita Vuksanović
- * ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6, tel: 01/4569-722; fax: 6303-018
- * POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
- * PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR. 30102-637-2650, Hrvatski državni sabor, 10000 Zagreb, Trg Sv. Marka 6
- * www.SABOR.HR

Tiskara Ureda za opće poslove Vlade RH i Hrvatskoga državnog sabora